

KAS LĖMĖ MŪSŲ ATSIKIMĄ
NUO ESTIJOS **24 p.**

ĮTAKINGIEJI VERSLININKAI
VIEŠUMO NEMĖGSTA **36 p.**

Prasidėjo 2014 m.
PRENUMERATA
www.veidas.lt

www.veidas.lt

7 Lt
2013 spalio 21
Nr. 43

veidas

ELITO ATSAKOMYBĖ – LIETUVA

„Veidas“ supažindina su Lietuvos elitu, kuris lemia mūsų valstybės dabartį ir lems ateitį

MATANTIEMS GALIMYBES

DNB Trade®

pažangus įrankis
tikriems investuotojams

DNB Trade® galima prekiauti daugiau kaip 13 tūkstančių užsienio įmonių akcijų 29 pasaulio biržose.

Su paslaugos **DNB Trade**® dokumentais, kuriuose išsamiai aprašomos šiam produktui būdingos savybės, įskaitant būdingas rizikas ir taikomus atskaitymus, galite susipažinti www.dnb.lt.

TURINYS NR. 43 2013 M. SPALIO 21 D.

SPECIALUSIS „VEIDO“ NUMERIS – „LIETUVOS ELITAS“

LIETUVA

VIRŠELIO TEMA: Lietuvos elitas – koks jis ir kokią ateitį mums žada? **8**

POLITIKA

APŽVALGA: Lietuvos politinė raida – nuo dviejų asmenybių fenomeno iki fragmentacijos **16**

TYRIMAS: Lietuvos politiką diktuoja du antipodai **18**

VALSTYBĖS TARNYBA

PERMAINOS: „švogeriškas“ viešojo sektoriaus modelis pamažu keičiasi **24**

PROFILIS: vienų mylimas, kitų nekenčiamas **26**

ASMENYBĖS: į valstybės tarnybos elitą kilstelėjo aštuoniolikos metų patirtis **30**

VERSLAS

APŽVALGA: asmenybės, nulėmusios Lietuvos verslo veidą **34**

PROFILIS: verslininkui D.Mockui nesiseka tapti verslo aristokratu **36**

PROFILIS: A.Janukonis – gudrus, slidus, įtakingas, turtingas ir bene prieštaringiausiai vertinamas Lietuvos verslininkas **39**

PROFILIS: turtingiausias Lietuvos žmogus N.Numavičius viešumo nemėgsta **42**

INTERVIU: „Lietuvos maisto produktų gamintojams atsivers Kinijos, Japonijos, Brazilijos, JAV rinkos“, – žada J.Milius **80**

TEISE

ANALIZĖ: Lietuva ritasi per teisinio nihilizmo piką? . . . **46**

ASMENYBĖS: kas E.Kūrį iškėlė į teisininkų olimpą . . . **48**

SVIETIMAS

APŽVALGA: po M.Lukšienės naujų švietimo lyderių neatsirado **52**

ASMENYBĖS: A.Pumputis – vizionierius, universitetą sukūręs plyname lauke **54**

PROFILIS: A.Bumblauskas – istorikas, keičiantis požiūrį į istoriją **57**

ATMINTIS: M.Lukšienė: „Visada būk su skrybėle“ **60**

SVEIKATA

ANALIZĖ: sveikatos apsauga – du žingsniai į priekį, bet vienas atgal **62**

ASMENYBĖS: širdžių dirigentas R.Benetis **64**

ŽMONĖS: Gydytojų sąjungos prezidento L.Labanausko nuomone, geriausiai mūsų medicinos paslaugų kokybę nusako sugrįžtančių gydytis emigrantų srautas **68**

VISUOMENĖ

APŽVALGA: per dvidešimtmetį Lietuvos žiniasklaida ir Bažnyčia išbarstė žmonių pasitikėjimą **72**

ŽINIASKLAIDA: du šimtai telefono numerių žurnalisto atminty **74**

RELIGIJA: netylintis Bažnyčios hierarchas S.Tamkevičius **77**

KOMENTARAI

REDAKTORIAUS LAIŠKAS **4**

A.BAČIULIS: atominės renesansas ar dar viena apgavystė? **6**

R.MILAŠIŪNAS: aš esu pikčiausias savo paties priešas **82**

Analizė

18 p.

Lietuvos politiką diktuoja du antipodai.

„BFL“, V. SKARPAČIO NUOTR.

Medicina
62 p.

Sveikatos apsauga – du žingsniai į priekį, bet vienas atgal.

„BFL“, Š. MAŽEKOS NUOTR.

Analizė
24 p.

Mūsų valstybės tarnybą į viršų tempia tokie profesionalai kaip V.Vasiliauskas ir G.Švedienė.

„BFL“, NUOTR.

Apžvalga
72 p.

Per dvidešimtmetį Lietuvos žiniasklaida ir Bažnyčia išbarstė žmonių pasitikėjimą.

„VEIDO“ ARCHYVO NUOTR.

VIRŠELIS: „BFL“, „DREAMSTIME“; ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.; „VEIDO“ FOTOMONTAŽAS

OSKARAS KORŠUNOVAS

VILNIAUS
MIESTO
TEATRAS

WILLIAM SHAKESPEARE

ISTABIOJI IR GRAU DŽIOJI ROMEO IR DŽUL JETOS ISTORIJA

SPALIO 31 D.
19 VAL.

TEATRO
ARENOJE

BILJETUS PLATINA TICKETPRO

WWW.OKT.LT

LIETUVOS ELITAS PRIMIRŠTA SAVO MISIJA

Per pastaruosius dvidešimt metų žodis „elitas“ Lietuvoje vietoj teigiamos įgavo iš esmės neigiamą prasmę.

Gintaras Sarafinas

Atkūrus nepriklausomybę apie mūsų politikos, verslo, kultūros elitą šalies gyventojai atsiliepdavo teigiamai ir netgi pagarbiai, o dabar – skeptiškai, bjauriai ir su ironija. Ypač didelis smūgis tiek žodžiui „elitas“, tiek elito įvaizdžiui buvo suduotas, kai mūsų visuomenę hiperbolizuojant pradėta skirstyti į dvi dalis – elitą ir „runkelius“. Bet iš tiesų buvo perlenkta lazda, tad ir žodis „elitas“, ir pats mūsų elitas verti reabilitavimo. Tai nebūtinai reiškia, kad jie verti daugiau pagarbos, bet ir paniekos nenusipelno tiek, kiek gauna dabar. Juk kad ir ką kalbėtume, mūsų valstybė turi savo elitą, tai yra savo visuomenės viršūnę, geriausią jos dalį.

1990–1995 m. elitą persipindami sudarė „se-nojo“ ir „naujojo“ elito atstovai, o dabar vis didesnę dalį sudaro naujasis, savasis elitas. Jis niekieno neprimestas, niekas jo dirbtinai nesukūrė, jis susiformavo natūraliai, savaime. Tiesa, jis mažesnis, turintis mažiau intelektualinio potencialo, bet tai lėmė istoriniai vingiai, juk daugybę tikrųjų elito atstovų Lietuva prarado dėl emigracijos karo metais, pokario tremčių bei komunistinės santvarkos, kurios vertybės buvo visai kitokios.

Savaistraštis „Veidas“, remdamasis dviem sociologiniais apklausomis, pabandė parodyti, kaip atrodo šių laikų elitas ir kokios asmenybės jį sudaro. Taip, jame yra keletas nesupratimų, keletas keistuolių ar net „papuvusių“ veikėjų, tačiau visuma tikrai nėra atgrasi ir beviltiška.

Beje, dabartinis mūsų elitas – gana tikslus mūsų visuomenės atspindys. Pavyzdžiui, apklausų duomenimis, tarp mūsų verslo elito šia-dien figūruoja tokios pavardės, kaip Robertas Dargis, Darius Mockus, Andrius Janukonis, Nerijus Numavičius, Ramūnas Karbauskis, Danas Arlauskas, Tautvydas Barštyš, Algimantas Kondrusevičius, Vladas A.Bumelis, Augustinas

Rakauskas. Bet juk visi kartu – jie tiesiog tobulas mūsų verslo atspindys.

Iš tiesų savo elitą mes turėtume ne smerkti ar šaipyti iš jo, o nuolat jam priminti jo misiją, atsakomybę ir vertybes. Juk ankstesnių laikų elitas nulėmė mūsų valstybės dabartį, o šių laikų elitas daug įtakos turės mūsų šalies ateičiai. Tiesa, neretai mūsų visuomenė elitą ima suvokti neadekvačiai ir, pavyzdžiui, į politikos elito veikėjus ima žvelgti kaip į mesijus. O tai nėra išmintinga ir signalizuoja apie nemažos dalies mūsų šalies gyventojų nesuvokimą, nepasitikėjimą savo jėgomis.

Iš tiesų elitui mes turėtume priminti jo pareigas, jo atsakomybę ir laukti iš jo gal tik kiek daugiau prognozuojamumo ir aiškių krypčių, kur link žygiuoja mūsų Lietuva. Teoriškai mūsų elito atstovai turėtų būti vizionieriai, strategai, valstybės patriotai. Gal ir klystu, bet man atrodo, kad tarpukario elito atstovai buvo patriotiškesni, įžvalgesni ir didesni vizionieriai nei dabartinių laikų. Juk jie dirbo daug sunkesnėmis sąlygomis ir sugebėjo sumąstyti ir atlikti tokias išmintingas žemės, švietimo, kooperacijos, finansų reformas, suvaldyti krizes, nuosekliai didinti žmonių patriotizmą ir tikėjimą savo valstybe.

Dabar tų vizionierių bei strategų (beje, šie žodžiai šių laikų Lietuvoje taip pat stipriai apniokoti) turime mažiau, nei norėtusi, bet šiek tiek turime. Be to, mums dar padeda Europos Sąjunga. Tad iš principo judame į priekį, o ne atgal. Mūsų elitas bręsta, tad gal ir jis ilgainiui ims geriau suvokti savo misiją. Ir galbūt ne tik Estijoje, bet ir Lietuvoje įvyks sveikatos, švietimo, kitų sričių reformos. Tai yra galbūt švietimo, sveikatos ir kitų sričių elitas nuspręs, kad jau metas proveržiui ir kad Lietuva verta geresnės ateities nei tokia, kurią mes pasieksime tiesiog plaukdamai pasroviui. ■

veidas

Savaitinis iliustruotas žurnalas

2013 m. spalio 21 d.; Nr. 43 (1089)
Leidžia UAB „Veido“
periodikos leidykla
ISSN 1392-5156
Steigimo liudijimas Nr. 1452
Leidžiamas nuo 1992 m.
LEIDĖJAS
dr. Algimantas Šindeikis
DIREKTORIUS
Andrius Valacka
Vyriausiasis redaktorius
Gintaras Sarafinas
Vyr. redaktoriaus pavaduotoja
Giedrė Bolzanė, tel. 264 9433
Atsakingoji sekretorė
Sonata Bajoraitė, tel. 264 9415
SKYRIAI:
Vidaus politika – J.Kučinskaitė,
A.Lėka, tel. 264 9432

Verslas – J.Laurinaitė-Šimelevičienė,
G.Sabaliauskaitė, tel. 264 9418
Visuomenė – K.Kanišauskaitė-Šaltmerė,
V.Sapetkaitė
Kultūra – R.Baltrušaitytė, tel. 264 9418
Užsienis – L.Kasčiūnas, tel. 264 9423
Fotoredaktorė – L.Gušauskienė
Bendradarbiai – A.Bačiulis, V.Gaidys,
L.Kojala, E.Jurgelionis, A.Maldeikienė,
R.Milašiūnas, V.Keršanskas, V.Norkus,
E.Pukšta, D.Puslys, J.Rudokas, D.Urbiene
Kalbos redaktorė
V.Kundrotienė, tel. 264 9385
Vyr. dizainerė L. Beatricė Paukštė
Dizaineris K.Katkus, A.Lažinskas
Reklama R.Lukšienė, A.Papievienė,
tel. 264 9422
Platinimas ir prenumerata
G.Strazdienė, tel. 264 9424
Administratorė
M.Aleksandravičienė, tel. 262 6813
REDAKCIJOS ADRESAS:
A.Goštauto g. 8, (I a.), LT-01108 Vilnius
Telefonas 262 6813, Faksas 262 2407
El. paštas mail@veidas.lt
Spausdino UAB „Spaudos kontūrai“,
Vakarinė g. 1, Vilnius

Tiržas
audituojamas

Visos teisės saugomos © 2013 UAB „Veido“ periodikos leidykla. Žumale „Veidas“ paskelbtą informaciją galima platinti ar naudoti kitose žiniasklaidos priemonėse tik gavus rašytinį UAB „Veido“ periodikos leidyklos sutikimą. Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami. Už laišku, reklaminių bei PR raidėmis pažymėtų straipsnių turinį redakcija neatsako.

Prenumerata 2013 m. „Veido“ prenumerata internetu: www.veidas.lt, „Respublikos“ platinimo tarnybose; privačiose platinimo tarnybose ir redakcijoje – kiekvieną darbo dieną; Lietuvos paštuose – iki mėnesio 20 d. Lietuvos prenumeratoriams: 1 mėn. – 21 Lt, 3 mėn. – 63 Lt, 6 mėn. – 126 Lt, 12 mėn. – 252 Lt. ES valstybių prenumeratoriams (su pristatymu) apmokėjimas čekiais arba grynaisiais redakcijoje: 1 mėn. – 55 Lt, 3 mėn. – 165 Lt, 6 mėn. – 330 Lt, 12 mėn. – 660 Lt. Kitų valstybių prenumeratoriams: 1 mėn. – 85 Lt, 3 mėn. – 255 Lt, 6 mėn. – 510 Lt, 12 mėn. – 1020 Lt.

Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra

Greiti ir lankstūs finansavimo sprendimai

AB „Citadele“ bankas siūlo efektyvius sprendimus smulkiam ir vidutiniam verslui vystyti:

- Kreditai investicijoms, inovacijoms ir verslo plėtrai.
- Bendradarbiaujant su INVEGA – puikios „Atviro kreditų fondo“ sąlygos verslo plėtrai, investicijoms ir inovacijoms. Kreditų trukmė – iki 6 metų.
- Kreditai apyvartinėms lėšoms – iki 2 metų trukmės.
- Bendradarbiaujant su Žemės ūkio paskolų garantijų fondu (ŽŪPGF) teikiami kreditai ūkininkams ir žemės ūkio bendrovėms apyvartinėms lėšoms papildyti, įkeičiant būsimas tiesiogines išmokas, taip pat – žemės sklypams, įrangai įsigyti bei kitoms investicijoms.
- Įrangos, komercinio transporto, technikos bei lengvųjų automobilių lizingas. Lizingo būdu įsigyjant įrangą, galima pasinaudoti INVEGA garantijomis.
- Jokių eilių, pateikus visus dokumentus – preliminarus atsakymas per 1 darbo dieną.

Nemokamas telefonas 8 800 72 739 bei www.citadele.lt

Citadele bankas

ATOMINIS RENESANSAS AR DAR VIENAS AKIŲ MUILINIMAS?

Vėl skambančios Visagino atominės elektrinės statybai palankios kalbos gali reikšti ir tikrą valdančiųjų norą atgaivinti Lietuvai bei visam Baltijos regionui strategiškai svarbų projektą, ir įprastą šiai Vyriausybei norą dar labiau vilkinti galutinį sprendimą dėl atominės energetikos ateities.

Audrius Bačiulis

Prieš tris savaites iš Energetikos ministerijos pasklidusi žinia, kad netrukus Vyriausybei bus pristatyta apibendrinta Lietuvos, Latvijos ir Estijos energetikos įmonių bei Japonijos koncerno „Hitachi“ pozicija dėl pagerinto Visagino atominės elektrinės projekto iš pradžių didelio susidomėjimo nesukėlė. Viena, niekam ne paslaptis, kad energetikos ministras Jaroslavas Neverovičius nuo pat pradžių buvo VAE projekto plėtojimo entuziastas. Antra, lygiai niekam ne paslaptis, kad ministro entuziazmas jau greitai metai, kai dūžta į socialdemokratų ir jų premjero Algirdo Butkevičiaus nenorą tęsti, kaip jiems regisi, „konservatorių projekto“. Ypač kad socialdemokratų vadovybėje sėdi atviri Rusijos energetikų interesų lobistai.

Tad buvo galima tikėtis, kad, pristačius naują, kaip vasarą žadėjo už energetikos projektus atsakingas „Hitachi“ viceprezidentas Koji Tanaka, pagerintą VAE statybos finansavimo projektą, iš Vyriausybės tradiciškai pasigirs pasvarstymai, esą dar daug klausimų tebėra neatsakyti, tad reikia sukurti dar kokią darbo grupę ir, svarbiausia, dar atidėti atsakymą. Nors vasarą Vilniuje viešėjusiam tam pačiam K.Tanakai buvo pažadėta, kad atsakymas bus rugsėjo mėnesį. Vietoj to rugsėjį „Hitachi“ iš A.Butkevičiaus išgirdo, kad spalio mėnesį prasidės nebe politikų, o specialistų lygio diskusijos dėl projekto. Suprask – tuo metu politinis sprendimas dėl VAE projekto likimo Vyriausybėje bus priimtas, o kadangi po jo vyks specialistų diskusijos, tai politinis sprendimas turėtų būti teigiamas.

Tačiau spalis atėjo, o Vyriausybėje tebekalbėta apie tai, kad reikėtų surengti trijų Baltijos šalių premjerų pasitarimą ir dar pasitarti. Tai A.Butkevičiui įprastas elgesio modelis, tikintis, kad kiti partneriai (o latviai ir estai jau atvirai kalbėjo, kad VAE projektas žlugęs, nes Lietuvoje tam nėra politinės valios, Lenkijos vyriausybė savo atsakyme Lenkijos Seimui irgi teigė, jog po Lietuvos premjero vizito Varšuvoje tapę aišku, kad Vilniuje nėra jokio apsisprendimo ir aiš-

kumo), neapsikentę metus laiko trunkančio akių muilinimo, išeis iš VAE projekto patys, tad jam teliks, kaip dėl „Chevron“, skėstelėti rankomis ir pasakyti, kad čia ne jis ir Vyriausybė kalti, čia kiti taip netikėtai nusprendė.

Staiga spalio 11-ąją kažkas pasikeitė. Tą dieną Vilniuje vykusiame simpoziume „ES Rytų partnerystė ir Rytų Azijos saugumo situacija“ Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas Benediktas Juodka netikėtai viešai atsiprašė Japonijos užsienio reikalų ministerijos Europos reikalų biuro generalinio direktoriaus pavaduotojo Norio Maruyamos už tai, kad Lietuvos Vyriausybė taip ilgai delsia duoti atsakymą „Hitachi“ dėl VAE projekto ateities. Pasak B.Juodkos, dėl to kalta Vyriausybių kaita, referendumas,

Žinant, ką japonų bendravimo kultūroje reiškia viešas atsiprašymas, kartu pasižadant ištaisyti klaidą, galima sakyti, kad jeigu ir dabar Vyriausybė numuils atsakymą „Hitachi“, Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkui B.Juodkai teks pasidaryti charakterį.

bendro aiškumo trūkumas, „bet greitai Vyriausybės sudės taškus šiuo klausimu“.

Nežinia, ar B.Juodka šį, neabejotinai puikų, diplomatinį žingsnį padarė asmeniškai, ekspromtu, ar iš anksto suderinęs su Vyriausybe, bet žinant, ką japonų bendravimo kultūroje reiškia viešas atsiprašymas ir kaltės prisiėmimas, kartu pasižadant ištaisyti padarytą klaidą, galima sakyti, kad jeigu ir dabar Vyriausybė numuils atsakymą „Hitachi“, Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkui teks pasidaryti charakterį, priešingu atveju Japonijos akyse Lietuva įgis amžiną negarbingos melagės reputaciją.

Vis dėlto po šio atsiprašymo prasidėję įvykiai leidžia daryti kol kas atsargią prielaidą, kad B.Juodkai charakterio darytis neteks. Pirmadienį premjeras A.Butkevičius, aiškiai paveiktas masinės kritikos dėl pradangintų šimtamilijoninių „Chevron“ investicijų į skalūnų dujų

paiešką, ėmė skelbti, esą ekspertų išvados, kad vilkinant sprendimą dėl VAE „Hitachi“ pati išeis iš atominio projekto, tėra pasakos.

Kitą dieną po šio premjero pareiškimo energetikos ministras J.Neverovičius pristatė pagerintą VAE projektą (kuris, pasak viceministro Aleksandro Spruogio, jau yra konkurencingas) Seime ir buvo gana palankiai išklaustas. Iš karto po to ir Seimo pirmininkė Loreta Graužinienė, ir Seimo Energetikos komisijos pirmininkas Kęstutis Daukšys prabilo, kad reikėtų surengti dar vieną referendumą dėl Visagino atominės statybos, kuris galėtų paneigti pernykščio referendumo patarimą nestatyti atominės.

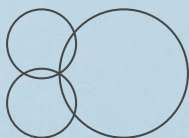
Pabrėžtina, kad K.Daukšys (šiaip jau irgi nuo pradžių palankiai žiūrėjęs į VAE projektą) formulavo, jog be referendumo negalima pradėti statybų, taip tarsi sakydamas, kad sprendimas – statyti atominę elektrinę – jau priimtas ir dabar valdantieji tik ieško būdo, kaip paversti „blogą konservatorių atominį projektą“ į „gerą socialdemokratų atominį projektą“ ir grįžti prie jo „išsaugant veidą“.

Beje, sprendimo uždelsimas, motyvuojant „veido išsaugojimu“, japonams turėtų būti labai suprantamas. Tarp žaliųjų ir atsinaujinančių išteklių energetikos lobistų kilusi isterija, esą valdantieji atsimeta nuo pernykščių pažadų nestatyti atominės ir atsižvelgti į referendumo rezultatus, tarsi irgi liudija, kad posūkis atominio projekto atgimimo link yra rimtas.

Kita vertus, tas VAE projekto saistymas tiek su Lenkijos įtraukimu, tiek su nauju referendumu, gali būti tik dar vienas valdančiųjų bandymas apdumti partnerius, ypač menant „Chevron“ investicijų istoriją. Premjeras A.Butkevičius irgi visą laiką amerikiečiams žadėjo, kad jis už investicijas, bet nė piršto nepajudino, kad įtikintų ar priverstų saviškius netrukdyti „Chevronui“. Kas garantuos, kad jis, nutarus rengti antrą referendumą dėl VAE, agituos už atominę energetiką? ■

UNCONVENTIONAL CHIC **LACOSTE**

CELEBRATING EIGHTY

DRABUŽIŲ SALONAS PC „OZAS“, OZO G. 18, VILNIUS

ELITAS

Lietuvos elitas: koks jis ir kokią ateitį mums žada?

„Veidas“ jau aštuntą kartą skelbia Lietuvos elito – įtakingiausių šalies žmonių sąrašą.

Giedrė Bolzanė

Jau aštuntą kartą „Veidas“ imasi misijos įvardyti ir iš arčiau pažvelgti į asmenis, kurie turi daugiausiai įtakos mūsų valstybės raidai ir nuo kurių veiklos iš esmės priklausys, kokią Lietuvą regėsime ateityje.

Kad išsiaiškintume, kokius žmones

šiandien galime laikyti Lietuvos valstybės elitu, pasitelkėme į pagalbą tuos, kurie, ko gero, turi daugiausiai informacijos apie svarbiausius valstybės ir visuomenės gyvenime vykstančius procesus, kaip ir apie lemiamą vaidmenį juose atliekančius veikėjus. Šiomet įtakingiausių Lietuvos

Šiomet „Veidas“ pirmą kartą skelbia įtakingiausius lietuvius politikos, verslo, teisės, valstybės tarnybos, švietimo ir mokslo, sveikatos apsaugos bei religijos, žiniasklaidos ir visuomenės srityse

žmonių sąrašą sudarėme remdamiesi „Veido“ apklausoje dalyvavusių Seimo

ĮTAKINGIAUSI POLITIKAI

1. D. GRYBAUSKAITĖ
LR prezidentė
153 balai

6. V. USPASKICHAS
Seimo narys
22 balai

2. A. BUTKEVIČIUS
premjeras
138 balai

7. Z. BALČYTIS
Europos Parlamento narys
18 balų

3. A. KUBILIUS
Seimo opozicijos lyderis, TS-LKD partijos pirmininkas
48 balai

8. B. BRADAUSKAS
Seimo narys
17 balų

4. V. ADAMKUS
prezidentas
42 balai

9. V. TOMAŠEVSKIS
LLRA lyderis
16 balų

5. V. LANDSBERGIS
Europos Parlamento narys
36 balai

10. A. ZUOKAS
Vilniaus meras
15 balų

ĮTAKINGIAUSI VERSLININKAI, ĮMONIŲ IR VERSLO ORGANIZACIJŲ VADOVAI

1. R. DARGIS
Lietuvos pramoninių konfederacijų vadovas
113 balų

5–6. R. KARBAUSKIS
Agrokoncerno prezidentas
33 balai

2. D. MOCKUS
koncerno „MG Baltic“ prezidentas
73 balai

7. T. BARŠTYS
„Kauno grūdų“ valdybos pirmininkas
28 balai

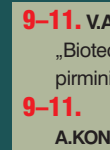
3. A. JANUKONIS
koncerno „Icor“ valdybos pirmininkas
43 balai

8. A. RAKAUSKAS,
„Senukų“ prekybos centrų grupės akcininkas
24 balai

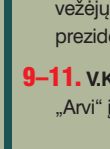
4. D. ARLAUSKAS
Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos gen. direktorius
39 balai

9–11. V. A. BUMELIS
„Biotechpharma“ valdybos pirmininkas
23 balai

5–6. N. NUMAVIČIUS
„Vilniaus prekybos“ grupės pagrindinis akcininkas
33 balai

9–11. V. KUČINSKAS
„Arvi“ įmonių grupės vadovas
23 balai

narių, ministrų ir viceministrų, savivaldybių merų bei aukščiausio rango valstybės tarnautojų vertinimais.

Pirmą kartą šis tyrimas buvo atliktas tokia didele apimtimi: pasitelkę ekspertus įtakingiausius lietuvius pirmąsyk surikiavome net pagal septynias kategorijas. Tad šiemet „Veidas“ pirmą kartą skelbia įtakingiausius lietuvius politikos, verslo, teisės, valstybės tarnybos, švietimo ir mokslo, sveikatos apsaugos bei religijos, žiniasklaidos ir visuomenės srityse.

Iš karto norime atkreipti dėmesį, kad nei į absoliučią tiesą, nei į moksliniam tyrimui prilygstantį vertinimą šiuo projektu nepretenduojame. Negalima paneigti ir to, kad dalis žmonių, kurie iš tiesų yra labai įtakingi ir svarbūs valstybės raidai, nei į šį, nei į kitus panašius reitingus nepatenka. O nepatenka todėl, kad veikia per kitus asmenis (tuos, kurie sąrašė užima pirmas pozicijas) ir todėl daugumai paprasčiausiai nėra žinomi.

Vis dėlto iš šio sąrašo galima susidaryti gana išsamų vaizdą apie tai, ką šiandien galime vadinti tikroju mūsų valstybės elitu.

Taigi koks jis, šių dienų Lietuvos elitas?

Kas yra elitas ir kaip pasireiškia jo galia

Teorijų, kas yra elitas, esama įvairių. Mokslininkai ir sociologai tikina, kad vieno apibrėžimo net ir nėra. Pačiu bendriausiu požiūriu elitu laikomi asmenys, turintys daugiausiai galios visuomenėje.

Žiūrint siaurąją prasme, elitas – tai politikai, nors iš tiesų prie elito gali būti priskiriami praktiškai visi žmonės, turintys vienokios ar kitokios galios visuomenėje: tie, nuo kurių veiklos bei priimamų sprendimų priklauso visuomenės gyvenimas. Kitaip tariant, tai nedidelė saujelė žmonių, kuriems nuo visų kitų gyventojų yra perduota pareiga ir atsakomybė

priimti visą valstybės gyvenimą tvarkančius sprendimus.

Kaip pastebi sociologė, viešosios nuomonės tyrimų bendrovės „Baltijos tyrimai“ direktorė Rasa Ališauskienė, pas mus elitas dažnai suprantamas ne sociologine, bet buitine prasme – elitu laikomi žmonės, kurie dalyvauja žurnalų aprašomuose vakarėliuose ir pan., nors iš tiesų tai joks elitas, nes nuo tų žmonių sprendimų bei veiklos visuomenės gyvenimas kaip tik ir nepriklauso.

Kaip šių dienų visuomenėje pasireiškia įtaka arba galia? Pasak R. Ališauskienės, galios reiškimo būdai taip pat gali būti skirtingi: vieni elito atstovai patys arba su savo aplinkos žmonėmis priima sprendimus, turinčius didelį poveikį mūsų visų gyvenimui, o kiti nepriima visai jokių sprendimų, užtat daro labai reikšmingą, nors viešumoje ir nematomą įtaką juos priimančiams.

„Įprasta manyti, kad didžiausią įtaką turi politikai, nes jie ir užima pozicijas, nuo kurių priklauso labai svarbūs sprendimai. Politikų įtaka iš tiesų didelė, bet čia galima kelti klausimą, kas daro įtaką patiems politikams. Pavyzdžiui, verslininkai ar teisininkai galbūt turi dar daugiau galios, nei atrodo, tik jos nematyti. Valstybės tarnautojai taip pat daro didelę įtaką politikams, kaip ir įvairūs patarėjai. Būtent pagal patarėjų premjerui ar kitiems politikams pateikiamą nuomonę neretai ir priimami sprendimai, bet mes apie tai nieko nežinome, nes tie žmonės nesirodo viešojoje erdvėje. Kitas pavyzdys – saugumo pažymos, iš kur išeinančios analizės, pasiūlymai daro labai didelę įtaką, bet pvardžių mes nežinome. Kartais politinio elito atstovas yra tarsi garsiakalbis, perduodantis kažkieno kito suformuotą sprendimą ar mintis“, – aiškina R. Ališauskienė.

Filosofai nuo seno kėlė klausimą, kas kuria valstybę: elitas ar darbo liaudis. Ko gero, vienareikšmiško atsakymo į šį klausimą nėra, ▶

ĮTAKINGIAUSI TEISININKAI, TEISĖTVARKOS INSTITUCIJŲ LYDERIAI

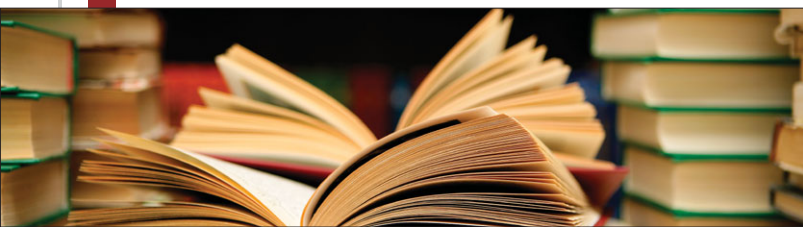
 1. G. KRYŽEVIČIUS Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas 89 balai	 6. D. VALYS generalinis prokuroras 36 balai
 2. E. KŪRIS Europos Žmogaus Teisių Teismo teisėjas* 66 balai	 7. V. GREIČIUS Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas 35 balai
 3. S. SKVERNĖLIS policijos generalinis komisaras 63 balai	 8. G. GRINA Valstybės saugumo departamento vadovas 30 balų
 4. V. NEKROŠIUS Vilniaus universiteto profesorius 48 balai	 9. J. PRAPIESTIS Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas 24 balai
 5. S. URBANAVIČIUS Specialiųjų tyrimų tarnybos vadovas 39 balai	 10. K. MOTIEKA advokatas 23 balai

ĮTAKINGIAUSI VALSTYBĖS TARNAUTOJAI

 1. E. ŽILEVIČIUS finansų viceministras 68 balai	 6-7. R. BAŠKYTĖ Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos direktorė 32 balai
 2. G. ŠVEDIENĖ valstybės kontrolierė 64 balai	 6-7. D. KORSAKAITĖ Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos vadovė 32 balai
 3. V. VASILIAUSKAS Lietuvos banko valdybos pirmininkas 53 balai	 8. I. ŠIMONYTĖ Lietuvos banko valdybos pirmininko pavaduotoja 29 balai
 4. Ž. PLYTNIKAS Viešųjų pirkimų tarnybos vadovas 41 balas	 9-10. J. MILIUS Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktorius 27 balai
 5. A. MAČIULIS 16-osios Vyriausybės kancleris 35 balai	 9-10. A. POCIUS Lietuvos kariuomenės vadas 27 balai

Šaltinis: „Veidas“ žurnalistų atlikta Seimo narių, ministrų, aukščiausio rango valstybės tarnautojų, savivaldybių merų apklausa

* Pradedą eiti pareigas nuo lapkričio 1 d.

ĮTAKINGIAUSI ŠVIETIMO IR MOKSLO SRITIES LYDERIAI

1. A. BUMBLAUSKAS istorikas, Vilniaus universiteto profesorius 78 balai	6. J. BANYS I.e.p. Vilniaus universiteto rektorius 47 balai
2. A. PUMPUTIS Mykolo Romerio universiteto rektorius 77 balai	7. Z. LYDEKA Kauno Vytauto Didžiojo universiteto rektorius 28 balai
3. R. BARŠAUSKAS Lietuvos universitetų rektorių konferencijos pirmininkas, Kauno technologijos universiteto rektorius 60 balų	8. E. BUTKUS Vilniaus universiteto mokslo reikalų prorektorius 23 balai
4. V. RAZUMAS Lietuvos mokslų akademijos prezidentas 55 balai	9. D.H. PAUŽA Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas 23 balai
5. R. ŽALIŪNAS Lietuvos sveikatos mokslų universiteto rektorius 49 balai	10. A. DANIŪNAS Vilniaus Gedimino technikos universiteto rektorius 15 balų

ĮTAKINGIAUSI MEDIKAI, SVEIKATOS APSAUGOS ĮSTAIGŲ VADOVAI

1. R. BENETIS Kauno klinikų Širdies, krūtinės ir kraujagyslių chirurgijos klinikos vadovas 69 balai	6. A. SASNAUSKAS Valstybinės ligonių kasos direktorius 36 balai
2. L. LABANAUSKAS Lietuvos gydytojų sąjungos prezidentas 66 balai	7. P. ŠERPYTIS kardiologas, Santariškių klinikų gen. direktoriaus patarėjas 30 balų
3. V. SIRVYDIS širdies chirurgas, Vilniaus universiteto profesorius 62 balai	8. K. STRUPAS chirurgas, Santariškių klinikų I.e.p. gen. direktorius 20 balų
4. J. PUNDZIUS Nacionalinės sveikatos tarybos pirmininkas, Kauno klinikų Chirurgijos klinikos vadovas 52 balai	9. A. LAUCEVIČIUS kardiologas, buvęs ilgametis Santariškių klinikų vadovas 18 balų
5. K. VITKUS Santariškių klinikos Plastinės ir rekonstrukcinės chirurgijos centro direktorius 40 balų	10. G. UŽDAVINYS širdies chirurgas, Vilniaus universiteto profesorius 18 balų

Šaltinis: „Veido“ žurnalas, atlikta Seimo narių, ministrų, aukščiausio rango valstybės tarnautojų, savivaldybių merų apklausa

► nes į valstybę savo indėlių įneša tiek vieni, tiek kiti.

Galios centrai, kaip rodo istorinė patirtis, kai kuriais atvejais taip pat ima ir pasikeičia. Tarkime, būna laikotarpiai, kai lemiamą vaidmenį valstybės raidos procese kuriam laikui įgyja būtent didesnė visuomenės dalis, o ne elitas. Pasak R. Ališauskienės, vienu tokių etapų, kai tautos balsas Lietuvoje buvo įgijęs didesnę svorį, galima vadinti Sovietų Sąjungos subyrėjimą ir Sąjūdžio bangą. Tačiau tokie laikotarpiai paprastai netrunka ilgai – iki susidaro naujas elitas, ir tada jau jo balsas tampa lemiamas.

Viena aišku, jog pasiekus istorijoje rastume ne vieną pavyzdį apie revoliucijas, kildavusias dėl to, kad valdantysis elitas pernelyg atitrūkdavo nuo vadinamosios masės – įtakos jų sprendimams neturinčios tautos. Tai pasibaigė kraujo praliejimu ir net galvų kapojimu.

Pareigos svarbu, bet asmenybė – svarbiau

Kai siekiama nustatyti, kokius asmenis galima priskirti prie elito, dažniausiai remiamasi trimis pagrindiniais kriterijais. Pirmasis kriterijus yra asmens einamos pareigos, susijusios su svarbių sprendimų priėmimu (todėl prezidentas, premjeras, ministrai ar Seimo vadovai jau vien dėl einamųjų pareigų laikomi įtakingais), antrasis – asmenų reputacijos analizė ir trečiasis – atskirų valstybei svarbių sprendimų ištyrimas nustatant, kokie asmenys turėjo daugiausiai įtakos formuluojant galutinius sprendimus.

Komentuodama „Veido“ sudarytą elito sąrašą R. Ališauskienė pastebėjo, kad dalis asmenų į jį pateko dėl savo pareigų, kiti – dėl reputacijos (autoriteto visuomenėje) arba dėl abiejų priežasčių kartu. „Pavyzdžiui, istorikas Alfredas Bumblauskas, kaip universiteto profesorius, nebūtinai patektų į įtakingiausių žmonių sąrašą, nes yra ir daug kitų profesorių,

bet pagal reputaciją jis jau patenka“, – komentuoja sociologė.

Prezidentė Dalia Grybauskaitė įtakingiausiu Lietuvos žmogumi išrinkta ketvirtus metus iš eilės. R. Ališauskienės tai nestebina: prezidento figūra, kad ir kas šias pareigas eity, Lietuvos visuomenei visada buvo itin svarbi. Pasak sociologės, daug įdomiau tai, kad tokią aukštą vietą sąrašė užima prezidentas Valdas Adamkus. Gana aukštą poziciją dešimtuose užima ir europarlamentaras Vytautas Landsbergis, bet jis yra Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos garbės pirmininkas ir tebedaro partijai svarią įtaką, o štai V. Adamkus yra vienintelis, patekęs į šį sąrašą, kaip su niekuo nesusijusi, jokių svarbių postų nebeužimanti atskira asmenybė. Akivaizdu, kad V. Adamkaus nuomonė visuomenės gyvenimui vis dar vertinama kaip labai didelė.

Pareigos svarbu, bet asmenybė vis dėlto svarbiau: tai rodo ne tik A. Bumblausko ar V. Adamkaus, kaip didelių visuomenės autoritetų, bet ir visai priešingas „darbiečių“ Vydo Gedvilo ir Loretos Grauzinienės pavyzdys. Vienas dabar jau buvęs Seimo pirmininkas, išbuvęs šiose pareigose apie metus, o kita dar tik pradeda apšilti kojas, bet tiek vienas, tiek kitas laikomi visiškai neįtakingais: ir V. Gedvilas, ir L. Grauzinienė liko toli už įtakingiausių politikų dešimtuko ribų, o juk Seimo pirmininkas – trečias asmuo valstybėje. Tai atskleidžia apklausoje dalyvavusių Seimo narių, ministrų, savivaldybių merų ir valstybės tarnautojų požiūrį: V. Gedvilas ir L. Grauzinienė patys įtakos turi ne daug, bet jiems įtaką daro kiti – šiuo atveju V. Uspaskicho galia yra daug svarbesnė.

R. Ališauskienei taip pat atrodo keista, kad politikų dešimtuose nematome nė vieno ministro, nors vertinant pagal pareigybės kriterijų bent keli jų turėjo jame atsirasti. Tuo labiau kad bent jau sveikatos apsaugos ar finansų ministrai labai aktyviai reiškia savo nuomonę ir viešojoje erdvėje. „Nors pareigas eina svarbias,

pagal reputaciją jie tarp įtakingiausiųjų neatsiranda, o tai dar kartą patvirtina, kad daugiausia lemia žmogaus asmenybė“, – vertina sociologė.

Dėl šių priežasčių mokslo elito viršūnėje atsidūrė ir Mykolo Romerio universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis – didesnių universitetų vadovus jis pralenkė būtent dėl savo charizmos ir asmeninių savybių.

Ar šis elitas leidžia tikėtis proveržio valstybėje

Na, o kaip tampama elitu ir kokia tikimybė tapti jo atstovu nepriklausant elitinei šeimai? Pasak R.Ališauskienės, kai kuriose valstybėse, pavyzdžiui, Anglijoje, elito atstovais dažniausiai tampa tik paties elito vaikai, o kokiose JAV yra daug didesnė tikimybė įsiliesti į elitą ir kitais

Pasak E.Aleksandravičiaus, kai kurie politinio elito atstovai pagal savo intelektualumą, išsilavinimą ir kultūros lygį galėtų lygintis su tarpukario Lietuvos batsiuviais.

būdais, tarkime, dėl savo pastangų. Tačiau faktas, kad daugelyje šalių elitu dažniausiai tampa būtent elito narių palikuoniai.

ISM vadybos ir ekonomikos universiteto politologijos profesorė Irmina Matonytė atkreipia dėmesį, kad „Veido“ sudarytame sąraše matome daugiausia pirmos kartos elito atstovus, tik Vytauto Landsbergio, Egidijaus Kūrio ir Petro Baršausko tėvai ar giminaičiai taip pat buvo žinomi kaip visuomenėje svarbūs ir įtakingi asmenys. Bet absoliuti dauguma svarbiausių šių dienų Lietuvos asmenų yra būtent pirmos kartos elito atstovai.

Kiti šio sąrašo ypatumai, pasak elitą tyrinėjantios profesorės, – jį sudaro beveik vien tik tai lietuviai, beveik vien Vilniaus gyventojai ir beveik vien vyrai. „Tai labai vyriškas elitas. Išimtis – tik D.Grybauskaitė ir dar kelios moterys. Tai yra Lietuvos specifika, manau, Latvijos ir

Estijos elito sąrašuose moterų būtų daugiau“, – komentuoja I.Matonytė.

Kiti bendri mūsų elito bruožai – amžius (dauguma yra vidutinio ar vyresnio už vidutinį amžiaus) bei išsilavinimas (nors abejonės dėl V.Uspaskicho diplomo nedingo, sąraše vyrauja asmenys, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą).

Daug svarbesnis yra kitas – mūsų elito kokybės klausimas. Ar tai tos asmenybės, kurios yra pajėgios kurti tokią Lietuvą, kokios mes visi norime, – pažangią, ekonomiškai stiprią ir konkurencingą?

Intelektualas, Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Egidijus Aleksandravičius šiuo klausimu skeptiškas: iš dabartinio Lietuvos politinio elito tikėtis kokio nors proveržio esą neverta. Pasak E.Aleksandravičiaus, kai kurie politinio elito atstovai pagal savo intelektualumą,

išsilavinimą ir kultūros lygį galėtų lygintis su tarpukario Lietuvos batsiuviais, o jų atsakomybės lygis – kritiškai žemas.

„Iš dabartinių viršutinių politikos sluoksnių nieko netikėto tikėtis negalima. Tai elitas, susirūpinęs išskirtinai savosiomis galiomis, kuris turi daug pinigų ir sprendimo galių, bet neturi jokio autoriteto vesti žmones į priekį, – vertina VDU profesorius. – Kita vertus, kai visuomenės santykiai tokie sutrikę, kai žmonės bendrauja per medijas, kurios yra užterštos iki pat panagių, tai kaip gali susiformuoti autoritetai? Neabejoju, kad yra ir kitokių žmonių, bet jie pagal susiklosčiusias žaidimo taisykles žinomi tik mažuose, uždaruose visuomenės ratuose. Yra tokių, kurie gerus darbus daro tyliai, nesigiria ir už tūkstančių litų neparsiduoda žurnalų viršeliams.“

I.Matonytės teigimu, iš esamo politinio elito ypatingo vaidymo kokybės ar proveržio iš tiesų nereikėtų tikėtis: progresyvumu, vizionierių savybėmis politinio elito gretose pasižymi vos vienas kitas. Tuo labiau kad pagal bendrą balų skaičių ▶

DIDŽIAUSIĄ ĮTAKĄ VISUOMENĖS NUOMONEI DARANTYS ŽINIASKLAIDOS, RELIGIJOS, VISUOMENĖS VEIKĖJAI

ŽINIASKLAIDOS VEIKĖJAI

1. E. JAKILAITIS
LRT žurnalistas
65 balai

2. A. SIAURUSEVIČIUS
LRT gen. direktorius
64 balai

3. M. GARBAČIAUSKAITĖ-BUDRIENĖ
„Delfi.lt“ vyr. redaktorė
56 balai

4. R. VALATKA
„15min.lt“ vyr. redaktorius
49 balai

RELIGIJOS VEIKĖJAI

1. G. GRUŠAS
Vilniaus arkivyskupas metropolitas
35 balai

2-3. R. DOVEIKA
Vilniaus Šv. Kryžiaus bažnyčios rektorius
28 balai

2-3. S. TAMKEVIČIUS
Kauno arkivyskupas metropolitas, Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininkas
28 balai

VISUOMENĖS VEIKĖJAI

1. G. NAUSĖDA
ekonomistas
46 balai

2. N. MAČIULIS
ekonomistas
14 balų

3. E. ALEKSANDRAVIČIUS
VDU profesorius, intelektualas
10 balų

3. D. PŪRAS
vaikų ir paauglių psichiatras, apžvalgininkas
10 balų

Sąltinis: „Veido“ žurnalistų alijanta Seimo narių, ministrų, aukščiausio rango valstybės tarnautojų, savivaldybių merų apklausa

- Asmens apsauga;
- Kompleksinė apsauga;
- Fizinė objektų apsauga;
- Patruliavimas;
- Krovinių palyda;
- Asmenų atvykstančių į Lietuvą apsauga;
- Galime teikti blaivaus vairuotojo paslauga;
- Renginių, klubų, pobūvių apsauga;
- Nepageidaujamų asmenų kontrolė pagal kliento poreikius.

ĮTAKINGIAUSI LIETUVOS LYDERIAI 2006–2012 M.

2006, 2007 m.	A.Brazauskas
2008 m.	A.Kubilius
2009, 2010, 2011, 2012 m.	D.Grybauskaitė

Šaltinis: „Veidas“

► politinio elito rikiuotėje matomi tik du tikrai ryškūs lyderiai – D.Grybauskaitė ir premjeras Algirdas Butkevičius (bet jų, pasak I.Matonytės, taip pat nepavadinum vizionieriais). O kiti politikai, jei sudarytume bendrą reitingą pagal gautus balus, atsidurtų daug žemiau nei išryškėję žiniasklaidos lyderiai ar net kai kurie sveikatos apsaugos srities vadovai.

Ne itin įkvepiantis ir verslininkų sąrašas: daugelio jame esančių verslo lyderių nepavadinum kristolo skaidrumo reputaciją turinčiais verslo aristokratais. Pasak

I.Matonytės, iš verslininkų elito bene vientintelis Vladas Algirdas Bumelis dėl savo reputacijos galėtų būti vadinamas verslo

Dauguma mokslo ir valstybės tarnybos lyderių valstybei žada daug daugiau nei dabartinės mūsų politikos viršūnės.

aristokratu, o daugelio kitų verslininkų reputacija sutepta posovietinio ekonomikos kilimo „nuodėmių“. „Kita vertus, verslas kūrėsi tokiomis sąlygomis, kad

dabartinis Lietuvos verslo elito sąrašas ir negalėtų būti kitoks – ne toks kontroversiškas“, – svarsto profesorė.

Kur kas labiau įkvepiančiu „Veido“ ekspertai vadino mokslo ir valstybės tarnybos elitą. Dauguma mokslo ir valstybės tarnybos lyderių valstybei žada daug daugiau nei dabartinės mūsų politikos viršūnės. „Čia iš tiesų matome žmonių, kurie pasižymi didele kompetencija ir turi pilietinio užsidedimo“, – pastebi I.Matonytė.

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Sociologijos katedros profesorius Arvydas Matulionis pritaria, kad Lietuva tikrai turi elito atstovų, kuriais gali didžiuotis, bet jų ieškoti jis siūlo ne tarp politikų, o tarp mokslo, kultūros ir meno, sporto atstovų.

„Tikrasis Lietuvos elitas yra dainininkė Violeta Urmana, plaukikė Rūta Meilutytė, daugybė mūsų krepšinininkų, išpūdingų laimėjimų pasiekę biochemikai, lazerių specialistai. Tai ir yra aukščiausios prabos Lietuvos elitas, – neabejoja A.Matulionis. – R.Meilutytės ar krepšinininkų įtaka yra daug didesnė, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio, ir ji nėra trumpalaikė ar dirbtinė kaip daugelio politikų: jų rodomas laimėjimų, meilės tėvynei pavyzdys turi didžiulę galią.“

Vis dėlto, kad ir koks nuviliantis ►

ĮTAKINGIAUSIEJI LIETUVOJE, VISUOMENĖS NUOMONE, PAGAL SRITIS (GYVENTOJŲ APKLAUSA, PROC.)

POLITIKA

1. D.Grybauskaitė	87
2. A.Butkevičius	68,6
3. V.Uspaskichas	47,2
4. A.Kubilius	35
5. A.Zuokas	30

VERSLAS IR VERSLO ORGANIZACIJOS

1. N.Numavičius („Vilniaus prekyba“)	51
2. T.Barštytis („Kauno grūdai“)	50,2
3. R.Dargis (Lietuvos pramonininkų konfederacija)	33
4. D.Mockus („MG Baltic“)	27,6
5. L.Lubienė („Achemos“ grupė)	23,4

TEISĖ IR TEISĖTVARKA

1. S.Urbanavičius, STT vadovas	34,8
2. V.Greičius, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas	30,8
3. G.Kryževičius, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas	28,4
4. G.Grina, Valstybės saugumo departamento vadovas	27,2
5. K.Jucevičius, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos vadovas	21,4

VALSTYBĖS TARNYBA

1. V.Vasiliauskas, Lietuvos banko valdybos pirmininkas	67,2
2. Ž.Plytnikas, Viešųjų pirkimų tarnybos vadovas	37,8
3. M.Kaseliauskas, Valstybinės mokesčių inspekcijos vadovas	33,6
4. I.Šimonytė, Lietuvos banko valdybos pirmininko pavaduotoja	31,4
5. Z.Vaigauskas, Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas	24,2

ŠVIETIMAS IR MOKSLAS

1. A.Bumblauskas, istorikas	43,2
2. Z.Lydeka, Vytauto Didžiojo universiteto rektorius	30,2
3. V.Razumas, Lietuvos mokslų akademijos prezidentas	29,4
4. D.H.Pauža, Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas	27,2
5. P.Baršauskas, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos pirmininkas	21

SVEIKATOS APSAUGA

1. K.Vitkus, Santariškių klinikų Plastinės ir rekonstrukcinės chirurgijos centro direktorius	43,2
2. L.Labanauskas, Lietuvos gydytojų sąjungos prezidentas	37,4
3. R.Benėtis, Kauno klinikų Širdies, krūtinės ir kraujagyslių chirurgijos klinikos vadovas	27
4. R.Jurkevičius, Kauno klinikų gen. direktorius	22,6
5. H.Ulevičius, Vilniaus klinikinės ligoninės direktorius	21

RELIGIJOS, ŽINIASKLAIDOS, VISUOMENĖS VEIKĖJAI (DARANTYS ĮTAKĄ VISUOMENĖS NUOMONEI)

1. A.J.Bačkis, Vilniaus arkivyskupas emeritas, kardinolas	65,8
2. E.Jakilaitis, LRT žurnalistas	55,4
3. G.Nausėda, ekonomistas	49,2
4. R.Janutiėnė, „Lietuvos ryto“ TV žurnalistė	43
5. R.Miliūtė, LRT žurnalistė	25,2

Šaltinis: „Veido“ užsakymu rinkos tyrimų ir konsultacijų bendrovės „Prime consulting“ 2013 m. spalio 8–13 d. atlikta Lietuvos didžiųjų miestų 500 gyventojų apklausa. Respondentai galėjo išskirti 3–5 asmenis kiekvienoje kategorijoje. Cituojant apklausą, nuoroda į „Veidą“ būtina.

NERINGA (1959 M.) - VIENINTELIS IŠLIKĘS AUTENTIŠKAS RESTORANAS VILNIUJE

Maitinimo ir aptarnavimo
paslaugos restorane ar
Jūsų pasirinktoje vietoje

www.restoranasneringa.lt

▶atrodytų didžiausią galią valstybėje turintis Lietuvos politinis elitas, E.Aleksandravičius tikina, jog tik būnant labai dideliu naivuoliu galima būtų tikėtis

ko kito posovietinėje Lietuvoje. „Lietuva yra visai geras, tik netobulas kraštas, kaip ir daugelis kitų kraštų. Turi praeiti daugiau laiko, kad mūsų visuomenė pasikeis-

tų ir elitas suprastų, jog jis prisiima daugiau atsakomybių nei kiti ir rūpinasi kitais labiau negu kiti“, – apibendrina VDU profesorius. ■

SVARBIAUSI PASAULIO ŽMONĖS

Amerikiečių analitinis žurnalas „Time“ prieš ketletą mėnesių paskelbė 2013 m. įtakingiausių pasaulio žmonių šimtuką. Kasmetiniame „Time“ sąrašė įtakingiausieji išrinkti penkiose skirtingose srityse – nuo politikos iki pramogų. Tai žmonės, kurių sprendimai, idėjos ar viešai pareikšta nuomonė labiausiai veikia mūsų visų gyvenimą, net jei to ir neįtariame.

Tarp pasaulio įtakingiausiųjų – ir tokios visiems žinomos asmenybės, kaip JAV prezidentas Barackas Obama, Romos popiežius Pranciškus, Kinijos prezidentas Xi Jinpingas ar kino režisierius Stevenas Spielbergas, tačiau šimtuose netrūksta ir netikėtumų. ●

MALALA YOUSAFZAI (16 M.), PAKISTANO AKTYVISTĖ

M.Yousafzai buvo vos 11 metų, kai ji, reaguodama į Talibano sprendimą uždrausti mergaitėms mokytis, pradėjo rašyti savo tinklaraštį britų transliuotojui BBC, skleidama pasauliui žinią apie mažos mergaitės svajonę tapti gydytoja ir Talibano daromus nusikaltimus. Pernai visą pasaulį sukrėtė žinia, kad talibų ekstremistai bandė nužudyti į aktyvią kovą dėl mergaičių teisės lankyti mokyklą įsitraukusią Malalą, – mergaitė į galvą buvo paleista kulka, tačiau ji išgyveno. Netrukus Malala tapo neformalia 61 mln. pasaulio vaikų, siekiančių teisės į švietimą, ambasadore. Drąsi pakistanietė taip pat buvo minima tarp kandidatų gauti šiuometę Nobelio taikos premiją. ●

MARISSA MAYER (38 M.), JAV INTERNETO BENDROVĖS „YAHOO“ VADOVĖ

Novatorė, taisyklių laužytoja, viena talentingiausių visų laikų technologijų pasaulio lyderių ir viena įtakingiausių moterų vadovių pasaulyje – taip apibūdinama 38-erių M.Mayer, kuri, kiek daugiau nei prieš metus tapusi „Yahoo“ vadove, žaibiškai pakėlė ant kojų šią mirštančią interneto bendrovę. M.Mayer į „Yahoo“ atėjo iš „Google“, kurioje dirbo

net tryliką metų ir prisidėjo prie daugelio visame pasaulyje šandien naudojamų įmonės produktų kūrimo. Kaip vieną didžiausių M.Mayer talento ir lyderystės pavyzdžių jos buvę kolegijos nurodo pagrindinio „Google“ paieškos puslapio sukūrimą – šandien jis atrodo taip pat, kaip ir prieš keliolika metų, kai paieškos puslapis pasaulį paleido M.Mayer, nors per tą laiką pasikeitė dauguma interneto svetainių. ●

ROMOS POPIEŽIUS PRANCIŠKUS (76 M.)

Pavasarij 266-uoju Romos popiežiumi išrinktas Buenos Airių arkivyskupas Jorge Mario Bergoglio į Bažnyčios mokymą jokių esminių naujovių neįnešė, bet pradėjo pertvarkas Vatikane, be to, labai sėkmingai ėmėsi Dievo tarno, galinčio suheldyti tikinčiuosius, grąžinant į Bažnyčią tuos, kurie nuo jos atitolo, misijos. Popiežiaus Pranciškaus išskirtinumas – nuoširdus tiesioginis bendravimas ir paprastumas, o jo, kaip dvasinio lyderio, įtaką jaučia 1,2 mlrd. tikinčiųjų visame pasaulyje. Kaip prisimena Niujorko arkivyskupas Timothy Dolanas, tą vėsus kovo 13-osios vakarą, kai buvo iš-

rinktas naujasis Romos popiežius, Šv. Petro aikštėje susirinkę 100 tūkst. žmonių suklusę laukė, kokie bus pirmieji naujojo Bažnyčios vedlio žodžiai. Pasak arkivyskupo T.Dolano, kurį cituoja „Time“, daugelis tikėjosi gilių teologinių pasamprotavimų, o naujasis Romos popiežius labai paprastai ir nuoširdžiai ištare: „Broliai ir seserys, labas vakaras.“ „Galėtum pamanyti, kad jis vyresnis brolis, grįžęs namo iš darbo“, – tuomet palygino vienas žurnalistas. ●

OH-HYUN KWONAS (61 M.), „SAMSUNG“ GEN. DIREKTORIUS

Produkto dizainas, rinkodara ir kompleksinis tiekimo grandinės valdymas yra trys pagrindinės sąlygos, lemiančios sėkmę elektronikos versle. Kaip sako buvęs „Apple“ vadovas Johnas Sculley, būti pirmam visose trijose grandyse – labai retas žygdarbis, tačiau O.Kwon’as, pernai pasiekęs aukščiausią karjeros laiptelį „Samsung“ įmonėje, žino, kaip tai padaryti. „Akio Morita padarė tai „Sony“ su „Walkman“ ir „Sony Trinitron“, Steve’as Jobas padarė tai su „iPhone“ ir „iPad“, o O.Kwon’as su „Samsung Galaxy“ prisijungė prieš šių verslo milžinų“, – teigia J.Sculley.

O.Kwonas vadinamas žmogumi, kuris perprato paslaptį, kaip atrasti kelią į milijonų vartotojų širdis visame pasaulyje, – būtent jo sprendimai šiuo metu diktuoja madas elektronikos srityje. „Samsung“ yra pasaulinė lyderė išmaniųjų telefonų, televizorių, ekranų, atminties mikroschemų srityse. Vienas pagrindinių O.Kwono tikslų – padaryti „Samsung“ lydere ir programinės įrangos srityje. ●

Arbatos puodelis "Tresor"
2 spalvos, po 68 Lt

Chalatas/kimono
"Logok" 720 Lt **KENZO**
M A I S O N

Paso dėklas "Alegro" 189 Lt

Tauriųjų gėrimų rinkinys
„Bar“ grafinas ir 4 taurės 459 Lt

Kaklaraiščio arba antspaudo dėklas
"Giorgio" 86 Lt

Stilingos
verslo dovanos

Gaublys "Titan" 459 Lt

Vizitinių kortelių dėklas
"Donatella" 84 Lt

Vyno grafinas "Wine" 158 Lt

Vaza "Malika Grand" 279 Lt

Plunksnaktotis "Luxor" 78 Lt

Ledo kibirėlis "Malika Grand" 368 Lt

Taurės "Malika Grand" 108 Lt, 108 Lt
Stiklinė „Malika Grand“ 92 Lt

Chalatas "Laurier nacre" 768 Lt

Stalo įrankių rinkinys "Luxus gold" 1249 Lt

Laikrodis "Alegro"
su žadintuvu 126 Lt

Esant kainų neatitikimui, vadovautis kainomis esančiomis salone.

Vilnius: Trakų g. 17; PC „EUROPA“ III a; PC „PANORAMA“. Kaunas: Laisvės al. 45; PC „MOLAS“; PC „AKROPOLIS“. Panevėžys: PC „BABILONAS“.

WWW.CDSTYLE.LT

POLITIKA

Lietuvos politinė raida: nuo dviejų asmenybių fenomeno iki fragmentacijos

Nepriklausomos Lietuvos politinę raidą galima skirstyti į du etapus: dviejų asmenybių dominavimo bei kairės–dešinės politikos perskyros simbolizavimo pirmajame dešimtmetyje ir pagausėjusio politinio elito šio tūkstantmečio pradžioje.

Linas Kojala

Per daugiau nei dvidešimt nepriklausomybės metų Lietuvos raidos ir augimo kryptį politinėje arenoje lėmė kelių šimtų Seimo narių, daugiau nei šimto ministrų, dvylikos premjerų ir keturių prezidentų sprendimai. Nepaisant to, iki šiol nagrinėjant šalį kamuojančias problemas nevengiama kartoti, kad politikoje per visą atkurtos valstybės laikotarpį stokota ryškių asmenybių, vizionierių, kurie galėtų vesti šalį į priekį ir, svarbiausia, garbingai prisiimti atsakomybę už priimamus sprendimus.

„Veidas“ apžvelgia nepriklausomos Lietuvos politinę raidą, svarbiausius strateginius pasirinkimus, taip pat ryškiausias asmenybes, prisidėjusias prie valstybės kūrimo proceso.

V.Landsbergio ir A.Brazausko asmenybių fenomenas

„Vytautas Landsbergis ir Michailas Gorbačiovas: teisybė prieš despotizmą; sąžinė prieš patogumą. Kai kas dar dabar sako, kad Lietuva neturėtų veržtis iš Rusijos ir turėtų išklausti Maskvos pasiūlymus suteikti daugiau autonomijos. Su tuo sutikti būtų patogiu, tačiau jei tokia logika būtų vadovavęsi George'as Washingtonas ir kiti, Amerika galbūt ir būtų likusi tik viena iš Britanijos kolonijų“, – taip 1990 m. balandžio mėnesį rašė vieno didžiausių JAV dienraščių „Chicago Tribune“ apžvalgininkas.

Amerikiečiams, kaip ir daugeliui stebėtojų Vakaruose, ryžtinga Lietuvos kova dėl nepriklausomybės pirmiausia asocijavosi su V.Landsbergiu, guviu muziku, šiek tiek netikėtai tapusiu Persitvarkymo Sąjūdžio lyderiu. 1990-aisiais jis išrenkamas Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo (AT-AS) pirmininku. Kai kas iki šiol jo vadovavimą šaliai itin sudėtingais 1990–1991 m. vadina geopolitinio stebuklo realizavimu: Lietuva sugebėjo ne tik išsivaduoti iš sovietų imperijos bei paskelbti nepriklausomybę, bet ir sutelkti Rusijos ekonominio spaudimo išgašdintą tautą 1991 m. referendumui dėl nepriklausomybės atkūrimo (už pasisakė 90,2 proc. dalyvavusiųjų) ir trapų valstybingumą paversti tarptautinėje bendruomenėje pripažintu faktu.

V.Landsbergis daug metų įkūnijo Sąjūdį, A.Brazauskas – postkomunistinį elitą |

„Nobelio taikos premiją skiriantis Norvegijos komitetas turėtų pasitaisyti dėl neseniai priimtų sprendimų ir šiemet laureatu paskelbti V.Landsbergį – Baltijos valstybių nepriklausomybės simbolį. Būtent trijų Baltijos šalių ryžtas ir apsisprendimo teisės postulavimas sugriovė, atrodytų, amžiną sovietinę imperiją bei demokratijos iliuziją – „gorbokratiją“, – 1990-ųjų gegužę rašė „New York Times“ žurnalistas Williamas Safire'as.

Vis dėlto jau netrukus ant politinės arenos pjedestalo sugrįžo Algirdas Brazauskas. 1988 m. nesiryžusi sekti Estijos pavyzdžiu ir paskelbti apie suvereniteto atkūrimą, Lietuvos komunistų partija užleido vietą Sąjūdžiui, tačiau jau 1992 m. parlamento rinkimuose iškovėjo daugiau nei pusę mandatų, o Sąjūdžiui teko vos trys dešimtys. Nors Vakaruose stebėtasi ir baimintasi, kad buvusių komunistų, persivadusių į Lietuvos demokratinę darbo partiją, sugrįžimas į valdžią sustabdytų demokratizacijos procesus, aukštats, tvirtai sudėtas, charizmatiškas, korektiškas, tautai suprantama kalba kalbantis A.Brazauskas įtikino, jog ras šalį kamuojančių problemų sprendimo raktą. 1993 m. piliečiai jam patikėjo ir valstybės vadovo postą – per prezidento rinkimus jis įveikė Sąjūdžio palaikomą Stasį Lozoraitį.

Švytuoklė

Kai užsienio žurnalistai apsilankė Vabalninkuose ir pasidomėjo, kodėl žmonės bal-

suoja už buvusius komunistus, paprastų lietuvių atsakymai buvo panašūs: „Buvo ir gerų, ir blogų komunistų, tačiau dabar svarbiausia – ūkis, kuris yra sužlugdytas. Gali būti, kad netrukus neturėsime ko valgyti.“ Ekonominė blokada, korupcijos šešėlio užtemdyta privatizacija, gamyklų uždarymas ir kolūkių griūtis lėmė, kad pirmaisiais metais Lietuvos bendrasis vidaus produktas ritosi žemyn (1991 m. – 5 proc., 1992 m. – 21 proc.). A.Brazauskas tuo metu kukliai žadėjo, kad grąžins ekonominę padėtį į 1990 m. lygį.

Situacijos dramatiškumo neneigė ir

Į „Veido“ klausimus atsako pirmasis atkurtos valstybės užsienio reikalų ministras, Europos Parlamento narys Algirdas Saudargas

VEIDAS: Jūsų vertinimu, kaip nepriklausomybę atkūrusi Lietuva įsiliejo į tarptautinę bendruomenę?

A.S.: Reikia atsakyti į klausimą, ką reišia tapti lygiateise tarptautinės bendruomenės nare. Pavyzdžiui, narystė JT organizacijoje tėra simbolinė to išraiška. Visų pirma Lietuvos narystė JTO buvo sudėtingo geopolitinio virsmo pasekmė. Antra, tarptautinė bendruomenė nėra vienybė. Lietuva yra tarp dviejų integracijos erdvių – Rytų ir Vakarų. Lietuvai neužteko tapti teisiškai nepri-

V.Landsbergis, pripažindamas, kad rinkimų rezultatus nulėmė energetikos ir ekonomikos suirutė. „Tačiau mes sukūrėme demokratines institucijas ir nutiesėme kelią į Vakarų“, – po pralaimėjimo pabrėžė jis.

Retorika, kad Lietuva puola atgal į Rusijos glėbį, pasirodė esanti perdėta. Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatinės fakulteto dekanas prof. Šarūnas Liekis tvirtina: „Klaidinga į tai žvelgti iš šalies saugumo perspektyvos ir per užsienio politiką. Tarp Rusijos veiksmo ir rinkimų pasirinkimo 1992-aisiais aiškios koreliacijos nėra. Greičiau galima šnekėti apie instinktyvų pasipriešinimą tada vykdytai nesėkmingai ekonominei politikai, autoritarizmo tendencijoms V.Landsbergio asmenybėje. Lietuvoje dešiniųjų politinių jėgų įvykių pasakojimas, su visais savo teigiamais ir neigiamais aspektais, dažnai tapatinamas su patriotiniu ir valstybiniu pasakojimu. Tai ydinga tiek istorijos, tiek loginio nuoseklumo požiūriu.“

Tiesa, LDDP valdžioje išbuvo tik viena kadencija: vangiai tęsdama Sąjūdžio pradėtas esmines ekonomikos reformas, susidurdama su bankų („Sekundė“, „Litimepks“) griūtimi, išaugusiu organizuotu nusikalstamumu, dėl valdžios monopolio nekreipdama dėmesio į kitą nuomonę, kairiųjų valdžia neteko visuomenės pasitikėjimo. Todėl 1996 m. į valdžią sugrįžo dešinieji, nuo 1993 metų susibūrę į Tėvynės sąjungą. Jie valdė iki 2000 m., kurie žymi naujo Lietuvos politinio etapo pradžią ir ankstesnį etapą simbolizavusių asmenybių – V.Landsbergio ir A.Brazausko kovos pabaigą.

„Į šias asmenybes pirmajame nepriklausomybės dešimtmetyje būčiau linkęs žvelgti kaip į du pokomunistinės konsolidacijos laikotarpio transformacijos simbolius. V.Landsbergis buvo etatistiškas ir autoritariškas, ideologiškai nuoseklus; A.Brazauskas – kupinas ideologinių kompromisų, nestabilus, konsultacinio politikos formavimo modelio šalininkas“, – komentuoja Š.Liekis.

Naujoji politika ir kairiųjų valdymas

Dviem ryškiomis asmenybėmis grįsta dešiniųjų ir kairiųjų skirtis iš esmės baigėsi tūkstantmečio sandūroje: Tėvynės sąjungoje sparčiai ryškėjo V.Landsbergio bendražygio Andriaus Kubiliaus persona, kartu aktyviai ėmė reikštis Rolandas Paksas, politikoje atsirado nemažai stiprių naujokų, tarkime, Artūras Paulauskas ar Viktoras Uspaskichas.

„Jie suteikė politikai spalvingumo, savotiškai sukūrė pokomunistinę tiek kairiąją, tiek dešiniąją nomenklatūrą, patogiai keitusią vieną kitą po eilinių rinkimų. Žinoma, tai sistemai nesuteikė daugiau stabilumo. Jiems atėjus netvarios koalicijos tapo neatsiejamu Lietuvos politinio gyvenimo bruožu“, – pabrėžia Š.Liekis.

Subūrus centro kairiųjų koaliciją, Vyriausybėje ir po 2000-ųjų, ir po 2004-ųjų rinkimų dominavo socialdemokratai, o premjero postą 2001–2006 m. užėmė A.Brazauskas. „Ši

mažai politinių dėsningumų“, – aiškina Š.Liekis.

Kitai variant, ilgą dviejų skirtinguose politiniuose poliuose išikūrusių asmenybių laikotarpį pakeitė fragmentacija, išskėlus daugiau, tačiau ne tokių simboliškai ryškių ir įtakingų lyderių. Nepaisant to, iki pat 2006 m. didžiulę įtaką vidaus politikoje išlaikė A.Brazauskas, o užsienio politikoje aiškiai dominavo Vakaruose puikiai vertinamas prezidentas Valdas Adamkus. Situacija apsisvertė tik 2008-aisiais, kai į valdžią grįžo Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai, kurių lyderiui A.Kubiliui, kaip ir 1999-aisiais, teko spręsti ekonominės krizės padarinius ir konstatuoti, kad sėkmingą kairiųjų integracinę politiką lydėjo nedrausminga viešųjų finansų kontrolė.

Šiandien politikos elitas dar kitoks: kaip matyti iš „Veide“ publikuojamų apklausų, dabar įtakingiausi politikai yra prezidentė Dalia Grybauskaitė ir premjeras Algirdas Butkevičius (A.Kubiliaus, V.Adamkaus ir V.Landsbergio įtaka jau gerokai sumenkusi). Nuo dabartinio politikos elito nemažai priklausys mūsų valstybės ateitis. Taigi ko galime tikėtis, ar D.Grybauskaitę ir A.Butkevičių galima laikyti stipriais vizionieriais, skaitykite tolesniuose „Veido“ puslapiuose. ■

NEPRIKLAUSOMYBĘ ATKŪRUSI LIETUVA IR PASAULIS

klausoma lygiateise valstybe: reikėjo iš vienos erdvės dezintegruoti, o į kitą – integruoti.

Suirus Sovietų Sąjungai, Lietuvos sugrįžimas į tarptautinę bendruomenę buvo Rytų erdvės politinės dezintegracijos pasekmė. Čia gali kas nors ironiškai paklausti: tai kam bereikėjo stengtis ir skelbti nepriklausomybę? Tokiame klausime būtų tiesos, jei Rytų dezintegraciją nebūtų lydėjęs nuolatinės pastangos ją vėl reintegruoti ir jeigu nebūtų laukusi sunki užduotis integruotis į Vakarų erdvę. Ką Lietuva laimėjo vykdydama ryžtingą politiką, šiandien akivaizdu pažvelgus į Ukrainą ar Gruziją. Tempas politikoje, ypač sudėtingoje geo-

politinėje aplinkoje, turi aukso vertę.

Dezintegracija karinėje srityje baigėsi išvedus svetimą kariuomenę ir iš karto prasiėjo Lietuvos integracija į Vakarų gynybinę erdvę, kurios galutinis tikslas – narytė NATO. Tai buvo nemažai pastangų reikalaujantis procesas be akivaizdžių garantijų. Narytė ES atėjo nuosekliau, nors pastangų reikėjo dar daugiau, nes procesas apėmė visas valstybės institucijas. Kita vertus, dezintegracija taip pat dar nesi-

baigė. Tai akivaizdu energetikos srityje, kurioje visiškai integracija į ES energetinę erdvę neįmanoma be visiškai dezintegracijos iš Rytų erdvės.

Įdomu, kad pasiekus pagrindinius tikslus – narytę ES ir NATO Lietuvos užsienio politika pateko į savotišką conceptualinį vakuumą. Todėl šiandien užsienio politikoje stebime, viena vertus, padidėjusį deklaratyvumą be konkretaus turinio, kita vertus, ryškius tarpinstitucinius netolygumus. ●

B.F.E.T. VSKARALČIO NUOTR.

◀ **D.Grybauskaitė**,
įtakingiausiųjų
rinkimuose pelnusiai 153
balus, ir **A.Butkevičius**,
surinkusiam 138-is, nė iš
tolo neprilygsta nė vienas
kitas politikas: trečias likęs
A.Kubilius pelnė vos
48 balus

atsiplėsdami trigubai didesniu balų skaičiumi.

Mylimi ir įtakingi. Kokie jų darbai ir asmenybės bruožai juos padarė Lietuvos politikos diktuotojais?

Politinio veikimo forma – visiški priešingybės

Prezidentė – tikras galios simbolis, ne kartą sulaukusi kaltinimų dėl autoritarizmo. Ji kalba kategoriškai, efektui sustiprinti dar pamojuoja iškeltu pirštu, daro reikšmingas pauzes, vis pabrėždama „aš“. Jos sprendimai – taip pat kategoriški, nors ne tiek, kiek retorika, bet neretai be papildomų argumentų ar komentarų. Jei ji nusprendžia, kas juoda, o kas balta, jos nuomonės pakeisti beveik neįmanoma. Ir net gana akivaizdžiai suklydusi ji to nepripažins. Kaip pastebėjo ISM vadybos ir ekonomikos universiteto dėstytojas politologas dr. Vincentas Vobolevičius, prezidentė, nors ir

turėdama mažiau politinių galių nei parlamentinė dauguma, demonstruoja principingumą ir pasiryžimą nenusileisti valdančiajai daugumai, net jei tokia pozicija turi blefo požymių.

„Nenoriu lyginti D.Grybauskaitės su Vladimiru Putinu, bet griežto valdymo stiliaus tendencijų yra tiek Lietuvoje, tiek Rusijoje, o tas stilius imponuoja ir Rusijoje, ir pas mus“, – lygina Oksfordo universiteto Politikos ir tarptautinių santykių katedros vyriausiasis mokslinis bendradarbis dr. Ainius Lašas.

Plieninė magnolija, kaip ją yra pavadinę dar jai būnant eurokomisare, atsakinga už finansus, imponuoja ir pasauliui: šiemet ji įvertinta politikos „Oskaru“ vadinamu Karolio Didžiojo apdovanojimu, kurį anksčiau yra pelnę tokie pasaulio autoritetai, kaip Angela Merkel, Billas Clintonas, Jonas Paulius II, Tony Blairas ar Winstonas Churchillis, jai suteiktas ir JAV Džordžtauno universiteto garbės daktaro vardas.

Premjeras A.Butkevičius – visiška

POLITIKA

Lietuvos politiką diktuoja du antipodai

Įtakingiausiais Lietuvoje galima tapti būnant ir Plienine magnolija, kaip vadinta prezidentė D.Grybauskaitė, ir besiblaškančiu neryžtingu premjeru, kaip apibūdinamas A.Butkevičius.

Aušra Lėka

Nuo pat pareiškimo „noriu ir galiu“ prieš daugiau nei ketverius metus tuometė eurokomisarė Dalia Grybauskaitė, netrukus išrinkta Lietuvos prezidentė, šovė į pasitikėjimo viršūnes, kai kuriose apklausose per mėnesį kartais pagausindama gerbėjų būrį net arti 20 proc. Ji buvo niekam nė iš tolo neprilygstama, kol premjeru netapo Algirdas Butkevičius. Jis ne tik pasivijo, bet net buvo trumpam aplenkęs prezidentę, nors, kaip primena sociologas dr. Vladas Gaidys, ketverius metus būda-

mas opozicijoje, kai galėjo išsijuosęs kritikuoti valdžią, neatrodė ryškus politikas ir jo reitingai nebuvo išpūdingi.

Dabar jau beveik metai, kai įvairiose apklausose juodu varžosi tik tarpusavyje, lyg visi kiti politikai žaistų žemesnėje politinėje lygoje. Nors meilė politikui ir jo įtakingumas – ne tas pat, šiemet D.Grybauskaitė ir A.Butkevičius dalijasi ir įtakingiausių politinių lyderių pozicijas „Veido“ apklausoje, nuo artimiausio konkurento – opozicijos lyderio Andriaus Kubiliaus

priešingybė: vis keičiantis nuomonę, besiblaškančias, dažnai kalbant painingai, o paskui kaltinantis jį ne taip supratus. „A. Butkevičiaus valdymo stilius, diplomatiškai sakant, integruojantis kitų nuomones, bet tai apsuksina sprendimų priėmimą. Kartais jis atrodo nesugebantis apsispręsti, valdomas kažkokių partinių ar koalicinių intrigų“, – vertina politologas A. Lašas.

Net A. Butkevičiaus partijos bičiuliams jo pozicija ne visuomet svarbi – tai tik viena iš nuomonių, kaip kad drėbtelėjo Julius Sabatauskas prieš balsavimą dėl generalinio prokuroro. Socialdemokratams neslepia, kad Juozo Oleko ar Juozo Bernatono nuomonė neretai būna svaresnė nei premjero.

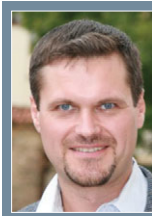
Dar menčiau su premjeru skaitosi koalicijos broliai: A. Butkevičius atrodo apgailėtina, kai jam tenka prisipažinti, kad „darbiečiai“ jam už akių svarto, gal pakeisti kokį savo ministrą, o Lenkų rinkimų akcija kaip neišvengiamai primsimus paskelbia su premjeru nederintus planus dėl dvikalbių vietovardžių ir nelietuviškų pavardžių rašybos.

Lietuvos premjeras – nedidelis autoritetas ir už Lietuvos ribų: jis bejėgiškai teisinasi, kad niekas nekelia ragelio, kai jis bando prisiskambinti bent jau Rusijos premjero patarėjams, norėdamas pasiaiškinti dėl pieno karo. Bet štai jo patarėjui Antanui Vinkui Maskvoje reikiamos duryš iš karto atsidarė.

Vis dėlto, nors viešumoje atrodo kitaip, Verslo darbdavių konfederacijos generalinio direktoriaus Dano Arlausko nuomone, A. Butkevičiaus taip lengvai nepastumdysi: kai reikia, užsispiria ir daro savo. „Man apskritai priimtinesnis modelis, kai yra stipri komanda, o ne visi žiūri į lyderio burną“, – tikina D. Arlauskas.

Šiuo požiūriu A. Butkevičius su D. Grybauskaite ir vėl priešingybės. Ji niekieno neveikiama. Nepriklausanti jokiai parti-

jai, ji anksčiau sugebėjo dirbti ir kairiųjų, ir dešiniųjų Vyriausybėse ir nepildyti jokių partinių užsakymų. Socialdemokratų deleguota į eurokomisarų, grįžusi į Lietuvą net nesutikdavo su tuometiu premjeru Gediminu Kirkilu, viešai pareikšdama, kad nemato reikalo. Ir į Prezidentūrą ji atėjo praktiškai be jokios komandos, maža to, pareikšdama, kad pati priiminės sprendimus, o patarėjai jai reikalingi tik informacijai surinkti. Tad juos (kaip ir savo skiriamus valstybės institucijų vadovus) rinkosi pagal principą – svarbu, kad asmuo nebūtų susijęs su kuria nors politine jėga.

ASMENINIO ARCHIVO NUOTRA

Politologas dr. V. Vobolevičius: „Tikimybė, kad D. Grybauskaitės kritika Darbo partijai ir premjerui sumažins jos populiarumą buvo gana didelė. Vadinasi, prezidentė - principo žmogus, pasiryžusi rizikuoti politiniu populiarumu“.

Tad politikoje, kaip ir asmeniniame gyvenime, D. Grybauskaitė – vienišė. Viena vertus, tai jos stiprybė: ji netarnavo nei kuriai partijai, nei interesų grupėms, todėl visą kadenciją išlaikė unikaliai didelį piliečių pasitikėjimą. Antra vertus, nesiskaitymas su kitų nuomone, net nenoras į ją įsiklausyti, kartais jai galėjo trukdyti priimti geriausius sprendimus.

Bet kuriuo atveju žmonės ją myli. Kaip, beje, ir jos priešingybę A. Butkevičių.

Didžiausias A. Butkevičiaus nuopelnas – delsimas?

Kad Lietuvos žmonėms nuo meilės iki neapykantos – vienas žingsnis, patyrė ne vienas politikas. Bet tokią žaibišką metamorfozę nuo abejingumo iki pirmos reitingų pozicijos išgyveno tik D. Grybauskaitė ir A. Butkevičius. Na, D. Grybauskaitė imponavo savo prestižinį ir sotų gyvenimą Briuselyje iškeitusi į prezidento rinkimų karštinę. Bet nuo ko išizibė tokia meilė A. Butkevičiui, viešojoje erdvėje premjera-

vimo pradžioje sulaukdamas daugiau kritikos ir pajuokos, nei pripažinimo?

Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ direktorius sociologas V. Gaidys išvelgia porą priežasčių, kodėl niekuo neišsiskiriantis opocijos atstovas, tapęs premjeru, iš karto išsiveržė į sociologinių apklausų lyderius. Pirma, po rinkimų jis parodė ryžtą suvienyti kelias politines jėgas, be to, tapo matomesnis. Bet antroji priežastis – nuo jo niekuo nepriklausanti: jo, kaip ir valdančiųjų socialdemokratų, reitingas savaime šoktelėjo dėl gerėjančios ekonominės padėties. „Tiesiog A. Butkevičiui pasisekė patekti į premjero postą palankiu metu, kaip kad A. Kubiliui – nepalankiu“, – mano V. Gaidys.

V. Vobolevičius išvelgia dar vieną prie premjero populiarumo prisidedančią jo savybę – šis politikas labiau nei prezidentė vertina politinį išlikimą: „Be šios savybės jis nesugebė-

tų vadovauti tokiai kaleidoskopinei koalicijai. Kaip žinome, ne tik tarp koalicijos partnerių, bet ir kai kurių partijų viduje egzistuoja daug pažiūrų, nuomonių ir strategijų skirtumų. Stipria vizija pasižyminti premjerui vadovauti tokiai koalicijai būtų beveik neįmanoma. Jai vadovauti gali tik premjeras moderatorių, kuris ne tiek formuoja Vyriausybės viziją, kiek moderuoja pokalbius tarp koalicijos partnerių. Dažnai toks premjeras patenka į nepatogią padėtį, kai viešai išsiskiria jo ir parlamentinės daugumos nuomonės. Nors daugeliui politikos apžvalgininkų toks premjero *modus operandi* sukelia juoką, tam tikrai daliai rinkėjų jis yra priimtinesnis nei ankstesnio premjero ryžtingų, bet skausmingų reformų maratonas.“

D. Arlauskas prie A. Butkevičiaus populiarėjimo priežasčių priduria gebėjimą išklausti įvairias žmonių grupes: „Verslo žmonėms prieinami buvo ir jo pirmtakai, net A. Kubilius, viešumoje atrodęs arogantiškas, taip pat buvo atviras verslo atstovų ▶

AUKŠČIAUSI POSTAI SAVAIME ĮTAKINGAIS NEPAVERČIA

PREZIDENTAS IR MINISTRAS PIRMINIKAS – Lietuvoje *de facto* aukščiausi politiniai postai, tad, atrodytų, šiųmečiai „Veido“ rinkimų įtakingiausieji Dalia Grybauskaitė ir Algirdas Butkevičius, už artimiausius konkurentus gavę maždaug triskart daugiau balų, šiuos titulus gavo tiesiog kartu su postu. Tačiau taip tikrai nėra.

Štai 2006 m. tuometis premjeras Algirdas Brazauskas išrinktas įtakingiausiu, prezidentą Valdą Adamkų palikdamas antrą. 2007 m., jau net neturėdamas jokių oficialių valstybės pareigų, A. Brazauskas pirmąją poziciją išlaikė, o tuometis premjeras Gediminas Kirkilas liko trečias, prezidentas V. Adamkus – tik ket-

virtas. Dar po metų įtakingiausiuoju išrinktas opocijos atstovas Andrius Kubilius, tuometį prezidentą V. Adamkų palikdamas trečioje pozicijoje, o premjeras G. Kirkilas nepateko net į penketuką. Tapęs premjeru A. Kubilius, likdavo antras po prezidentės D. Grybauskaitės, užpėnai atsiliko ir nuo tuometės Seimo pirmininkės Irenos Degutienės.

Prezidento ar premjero postas, žinoma, suteikia galių. Bet, kaip pastebi sociologas dr. V. Gaidys, štai Seimo pirmininko poste beveik metus buvęs Vydas Gedvilas, priešingai nei jo pirmtakė I. Degutienė, prie populiarusių politikų viršūnės nė iš tolo taip ir nepriartėjo. ●

A. Brazauskas 2007 m. išrinktas įtakingiausiu, nors jau neturėjo jokių oficialių valstybės pareigų

BELEVA UFARTO NUOTRA

► pasiūlymams. Bet A. Butkevičius šiuo aspektu pranoksta visus savo pirmtakus.“

Verslininkams patinka, kad A. Butkevičius nedaro skubotų sprendimų. „Premjerą kaltina, kad daug proceso, daug darbo grupių. Bet kai kada, pavyzdžiui, dėl mokesčių, negalima daryti staigių sprendimų, juolab net pačioje valdančiojoje daugumoje nuomonės išsiskiria, nes, priešingai nei praėjusios kadencijos, šioji susiformavo iš skirtingas programas turinčių partijų, tad jas subalansuoti sudėtinga. Gerai, kad nesukubeta ir dėl atominės elektrinės projekto: suprasdami, kad ji reikalinga, vis dėlto galėjo-

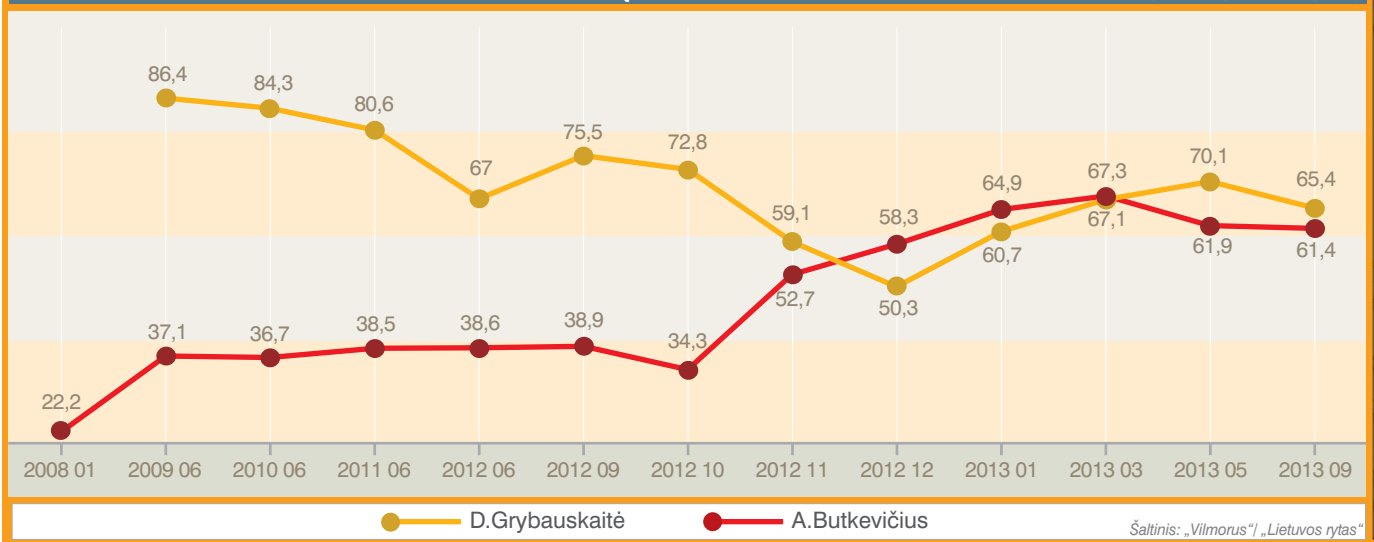
centravosi tik į ateitį, dabartinė, atvirkesniai, – tik į dabartį. O reikia balanso“, – pabrėžia Ž. Mauricas.

Valdžios pasikeitimas, ekonomisto vertinimu, suteikė visuomenės gyvenimui, taip pat ekonomikai daugiau ramybės, stabilumo. Nebuvo priimama skubotų sprendimų, buvo sukurta daugybė darbo grupių, bandoma palaikyti dialogą su vienomis ar kitomis interesų ir visuomenės grupėmis. Dėl to susidarė išpūdis, kad labai radikalių pokyčių artimiausiu metu nebus nei mokesstinėje, nei teisinėje aplinkoje, tai suteikė ekonomikai stabilumo, o

labai keistas derinys: kažkas paimta iš skandinavų, kažkas – iš prancūzų, kažkas – iš JAV, tačiau tarp kitų ES valstybių surenkame mažiausiai mokesčių, palyginti su BVP. Buvo užmojų, dirbo darbo grupė, bet sprendimų nedaug. Bandymas politinių sprendimų našą perkelti ant darbo grupių pečių patyrė fiasko.

Kitoje ypač svarbioje srityje – energetikos – trūksta strateginės drausmės: strategijų lyg ir yra, bet jų nesilaikoma, lyg ir žadama kurti naujas. „Panašu į laiko vilkinimą, o laikas yra brangus kaip niekada. Kuo ilgiau vilkinsime, tuo ilguoju laiko-

PASITIKĖJIMO REITINGUOSE D. GRYBAUSKAITĖ LYDERYSTĖ A. BUTKEVIČIUI BUVO UŽLEIDUSI TIK TRUMPAM (Vertina palankiai, proc.)

me pridaryti daug klaidų ir turėti labai brangų žaisliuką. Dabar pasirinktas išminties kelias“, – mano D. Arlauskas.

„Nordea“ banko ekonomistas Žygmantas Mauricas iš dalies pritaria verslo atstovo nuomonei: „Premjeras, Vyriausybė sugebėjo nuraminti tiek vartotojus, tiek verslininkus ir šiek tiek išvaduoti Lietuvą iš diržų veržimosi mąstysenos. Prieš tai buvusi Vyriausybė dėl vieno ar kitų priežasčių, be abejo, ir objektyvių – krizės, ėmėsi skubios naktinės mokesčių reformos, pakėlė mokesčių tarifus. Žinoma, tenka priimti būtinų, nors ir skausmingų sprendimų, bet paskui reikia kalbėti apie viltį, geresnę ateitį, apie stabilumą ir tai, ką Vyriausybė padarys, kad tas stabilumas ateitų, o ne sakyti, kad jei padėtis pablogės, vėl pakelsim mokesčius.“

Ž. Mauricas primena: ekonomika yra socialinis mokslas, ją lemia žmonių mąstymas. Čia labai tinka Konfucijaus išmintis: tinkamos mintys išsivysto į tinkamas kalbas, tinkamos kalbos – į tinkamus darbus, o tinkami darbai – į tinkamus rezultatus. „Taip yra ir finansų rinkose: nuo to prasideda sprendimai investuoti ar neinvestuoti, priimti naujų darbuotojų ar nepriimti. Konservatorių Vyriausybė kon-

minimalaus atlyginimo padidėjimas buvo simbolinis gestas, jog verta neprarasti gyvenimo pagerėjimo vilties. Kad šiuo požiūriu darbas padarytas neblogai, rodo ir rezultatai: Lietuvos vartotojų pasitikėjimo indeksas šiuo metu aukščiausias Baltijos šalyse, lenkiame kaimynus ir pagal mažmeninės prekybos plėtrą.

Tad nenuostabu, kad už tokį valdymo būdą, ypač po A. Kubiliaus nuolatinio gąsdinimo vos ne pasaulio pabaiga, A. Butkevičių ne tik myli žmonės, bet ir pakankamai palankiai vertina verslas.

Premjeras atidėlioti sprendimų nebegali

Vis dėlto, Ž. Maurico manymu, tai viena medalio pusė: kas gerai trumpuoju laikotarpiu, nebūtinai gerai ilguoju. Kitaip tariant, jau metas imtis ilgalaikių sprendimų, be kurių mūsų ekonomikos ateitis tikrai būtų labai miglota. Ekonomistas vardiija neatidėliotinus sprendimus: visų pirma būtina pensijų sistemos reforma – juk jau dabar susiduriame su problemomis, tad ką darysime po dešimties metų, kai demografinė padėtis dar suprastės.

Antra, keistina mokesčių sistema, kuri akivaizdžiai netinka mūsų valstybei. Tai

tarpui Lietuvai, jos ekonomikai bus prasčiau. Rezultatų, kurie lemtų ilgalaikį Lietuvos progresą, kol kas nėra“, – pabrėžia Ž. Mauricas.

Nepriimtų sprendimų sąrašą galima tęsti: nėra nei žadėtos sveikatos apsaugos revoliucijos, pokyčiai švietimo srityje apsiribojo skandalingu lietuvių kalbos egzamino supaprastinimu ne lietuvių kalba dėstomose mokyklose, kurį teismas pripažino prieštaraujančiu Konstitucijoje įteisintam lygybės principui. Nors Vyriausybė dievažijsi netęsianti atominės elektrinės projekto, lig šiol taip ir nepasakė nei taip, nei ne, bet prakalbo apie naują referendumą. Ačiū premjero neryžtingumui ir nepastovumui, užmarštyje liko ir dalies rinkėjų ausiai mielas pažadas įvesti progresinius mokesčius.

Ž. Mauricas pripažįsta: baigiasi tik pirmi kadencijos metai, gal jų prioritetas buvo nuraminti Lietuvos gyventojus. Bet antri kadencijos metai turi būti lemiami, imantis labai skausmingų, bet būtinų sprendimų. „Dabar nuotaikos geresnės, nedarbas sumažėjo, infliacija maža – pats laikas rūpintis ekonomikos ateitimi, priimti sprendimus, kad gerėjanti ekonomika būtų tvari. Turime problemų ir, jei jų

turėsime stabiliai, jos ekonomiką temps į dugną“, – pabrėžia ekonomistas.

D.Grybauskaitė dėl principų aukojo reitingus

O ką keisdama Lietuvą į gera padarė A.Butkevičiaus konkurentė reitingų viršūnėse D.Grybauskaitė per ketverius su trupučiu savo kadencijos metų?

„D.Grybauskaitė labai orientuojasi į vidaus politiką, o štai užsienio politikoje reiškiasi gana vangiai, gal tik ES politikoje stipresnė. Nors turi stiprios politikės įvaizdį, jos vaidmuo ne visuomet būna

darbų“ konkrečioms ministrams, nukirsdama, kad kaip greitai buvo daromos klaidos, taip pat greitai jos turi būti ir taisomos – tiek dėl mokesčių įstatymų, tiek dėl „Leo LT“, o jei kas nespėja atlikti darbų dieną, esą tegu dirba ir naktį.

Į kaltinimus nežinant prezidento kompetencijos ribų D.Grybauskaitė atšovė, kad naudosis ne tik įstatymais suteiktomis teisėmis, bet ir savo autoritetu, per 68 proc. už ją balsavusių rinkėjų užnugariu.

Prezidentei pavyko apvalyti teisėtvarkos sistemą, pradėti kovą su korupcija,

to, kai ją per rinkimus parėmė nemažas skaičius rinkėjų, rodo, kad valstybės vadovė linkusi ignoruoti tam tikras politines tikimybes, į kurias politikai paprastai atkreipia dėmesį.

„Tikimybė, kad Vyriausybę formuojančios partijos atsižvelgtų į prezidentės rekomendacijas, buvo labai menka, tačiau tikimybė, kad kritika Darbo partijos ir premjero atžvilgiu sumažins valstybės vadovės populiarumą – gana didelė. Tad galima teigti, kad jos elgesį lėmė stiprus principinis troškimas, jog naujojoje koalicijoje nebūtų tuomet teisiamos Darbo partijos. Toks troškimas – sunkiai paaškinamas politinių reitingų vaikymusi: vadinasi, prezidentė yra principo žmogus, dėl santykinai nedidelės savo vertybių įgyvendinimo tikimybės pasirįžusi rizikuoti politiniu populiarumu“, – pastebi V.Vobolevičius.

Tačiau ekspertai pabrėžia problemą, kad D.Grybauskaitė neturėjo konkrečios rinkimų programos. Ji pati vis kartodavo nieko ypatinga nežadėjusi – tik daryti tai, ką tuo metu manysianti esant reikalinga šaliai. O kai nėra pamatuojamų darbų programos, kaip pasibaigus kadencijai įvertinsime, ar D.Grybauskaitė valdė gerai?

A.Butkevičius – D.Grybauskaitės dubleris?

57-erių D.Grybauskaitė ir 55-erių A.Butkevičius, nors akivaizdžiai skirtingo tipo politikai, turi ir panašumų, o jų politiniai keliai ir anksčiau buvo susipynę. Abu jie vertinami kaip padorūs, sąžiningi, darbštūs, su jų vardu nesiejamos jokios korupcinės istorijos ar skandalai.

Abu jie ekonomistai, socialinių mokslų srities ekonomikos krypties mokslų daktarai, abu stažavę Vakaruose, abu buvo finansų ministrais. Tiesa, A.Butkevičius juo tapo kaip D.Grybauskaitės „dubleris“ – šias pareigas pradėjo eiti jai tapus eurokomisare.

Ne tik šiuo atveju, lyginant dviejų įtakingiausių biografijas, D.Grybauskaitė vis būdavo laipteliu aukščiau. Dar mokyk-

loje Paežerių kaime Radviliškio rajone gimusio A.Butkevičiaus laimėjimai už sostinės moksleivės D.Grybauskaitės aukštesni buvo nebent sporte – jis buvo kandidatas į sporto meistrus, šalies moksleivių, jaunių, jaunimo imtynių čempionas, suaugusiųjų imtynių pirmenybių prizinininkas. D.Grybauskaitė taip pat sportavo, žaidė krepšinį, bet laimėjimai buvo menkesni, užtai vėliau ji yra pelniusi karatė juodąjį diržą. ▶

APF - ALFARTO NUOTR.

aiškus, dažnai sunku suprasti poelgio logiką, sprendimai priimami lyg nusišalinant. Pavyzdžiui, D.Grybauskaitės elgesys po JAV priešraketinės gynybos planų pakoregavimo atrodė šiek tiek keistai, kai ji atmetė JAV prezidento Baracko Obamos kvietimą susitikti. Kitas pavyzdys – dabar vykstantys pieno karai su Rusija, kai D.Grybauskaitė pareiškė, kad ji bendraus su Vakarais, o su Rusija aiškintis – Vyriausybės darbas. Premjeras pirštu rodo į prezidentę, ir ne visai be pagrindo, nes vis dėlto ji yra užsienio politikos vadovė Lietuvoje ir turi daug galimybių inicijuoti šiuos procesus. Šiuo atveju prezidentė galėtų elgtis efektyviau“, – pabrėžia politologas A.Lašas.

Jo vertinimu, D.Grybauskaitės užsienio politikos laimėjimai gana kuklūs. Dvišaliai santykiai su Lenkija apleisti. Potencialius Rytų partnerystės programos laimėjimus prezidentei galima priskirti tik iš dalies. Iš esmės tai prezidento Valdo Adamkaus kūdikis, kuriuo vėliau rūpinosi konservatoriai.

O vidaus politikos srityje D.Grybauskaitė uždavė toną vos išrinkta į postą: jau prezidento rinkimų naktį aptarė reikalus su ministru pirmininku ir paskyrė „namų

imta ardyti monopolininkų klanus, išdrįsta pasipriešinti energetikų ir farmacininkų savivalei nustatinėjant kainas.

Deja, kadencijai artėjant prie pabaigos vieni pirmųjų D.Grybauskaitės reikalavimų – parengti sisteminę „Sodros“, „atvelti“ suveltą mokesčių sistemą – lig šiol neįvykdyti.

Kartais prezidentė daug parako iššvaistydavo keistoms politinėms batalijoms, kurios ne visuomet baigdavosi jos pergale. Jai pavyko išmesti iš posto užsienio reikalų ministrą Vygaudą Ušacką, nors mantant, kaip jis kyla tarptautinės karjeros laiptais ES, kažin ar tai galima laikyti didele jos pergale. Dar didesnis fiasko ištiko dėl FNNT vadovų, bet net teismo verdiktai, kurie buvo priešingi D.Grybauskaitės nuomonei, nepakeitė anksčiau jos nusistatymo.

Vis dėlto politologas V.Vobolevičius ragina atkreipti dėmesį į dar vieną prezidentės veiklos principą: kritika vienai valdančiosios koalicijos partijai iš karto po

Premjero pirmų kadencijos metų prioritetas gal buvo nuraminti Lietuvos gyventojus, bet antrieji turi būti leiami priimant skausmingus, bet būtinus sprendimus.

BFL, VISKAPICIO NUOTR.

◀ *Prezidentė, nors ir turėdama mažiau politinių galių nei parlamentinė dauguma, demonstruoja pasiryžimą jai nenusileisti, net jei tokia pozicija turi blefo požymių*

tai, nuo 1991 m. ji ėmė sparčiai kilti karjeros laiptais ministerijose ir diplomatinėje tarnyboje, nuo 1999 m. ji – finansų, paskui užsienio reikalų viceministrė, vėliau finansų ministrė.

A. Butkevičius karjeros laipteliais kopė lėčiau, be to, provincijoje – Vilkaviškyje, savo uošvijoje. Baigęs įsidarbino „Žemūktechnikoje“. 1985 m. pradėjo dirbti Vilkaviškio vykdomajame komitete – architektu, Statybos ir architektūros skyriaus inspektoriumi, paskui valdytojo pavaduotoju ekonomikos ir finansų klausimais. Nuo 1996 m. Vilkaviškyje išrenkamas į Seimą ir paskui dar keturiskart laimi čia rinkimus jau pirmame ture, šiuo požiūriu tapdamas unikaliu parlamentaru. Vilkaviškiečiai jį tiesiog įsimylėję – jų Seimo narys, kiek spėja, visus išklauso, padeda, o jam būnant susisiekimo ministru pagerėjo ir rajono keliai.

2001-aisiais D. Grybauskaitės ir A. Butkevičiaus karjeros keliai susitinka – svarstytos abiejų kandidatūros į finansų ministro postą. Ministrė paskirta D. Grybauskaitė, ir tik šiai iškilus dar aukščiau, tapus eurokomisare, postas 2004 m. atliko A. Butkevičiui. Jis tikino ministru tapęs kone prieš savo valią, sakė, kad niekas jo nieko neklausė, liepė eiti, ir jis einaš.

Po metų A. Butkevičius netikėtai atsistatydino, nes tuometė Algirdo Brazauskos Vyriausybė nepritarė jo siūlomai mokesčių reformai, o premjeras palaikė ne ministro, bet Viktoro Uspaskicho, konfliktavusio su ministru, puse. Atsistatydinimas, užpykęs A. Brazauską, atrodė,

► Moksluose A. Butkevičius nebuvo pirmūnas – kaip pats yra pasakojęs „Veidui“, Šeduvos mokyklos baigimo atestato vidurkis buvęs 4,4 pagal penkiabalę sistemą. Jis tvirtina buvęs gabus matematikai, jam gerai sekėsi pasirodyti įvairiose matematikų olimpiadose, bet mokslai nukentėdavę, nes dar lankė muzikos mokyklą, pučiamųjų orkestre pūtė bari-toną, daug sportavo. Į aukštąją iš pirmo karto neįstojo, o jo studijų draugai prisipažino niekaip šio niekuo neišsiskiriančio bendrakursio neįsivaizdavę ateityje kaip vieno šalies politinių lyderių.

Apie D. Grybauskaitę pasakoję jos bendraklasiai, mokytojai, kaimynai, bendradarbiai iš įvairių institucijų ją – ar mažą mergaitę, ar jau ministrę, eurokomisarę – apibūdina tais pačiais žodžiais: protinga, greitos orientacijos, konkreti, punctuali, ryžtinga, kryptingai siekianti tikslo, turinti savo nuomonę, greitakalbė ir trumpakalbė, darboholikė.

Darbinė karjera D. Grybauskaitei, grįžusiai po studijų tuomečiame Leningrade, taip pat klostėsi gerai. Iš pradžių dėstytojavyvusi Vilniaus aukštojoje partinėje mokykloje, ką lig šiol jai prikiša jos oponen-

KAS POLITIKOJE LEMIA ĮTAKĄ

„PREMJERO ĮTAKA LABAI DAUG PRIKLAUSO NUO KOALICIJOS. Ši Lietuvoje dabar gana įvairialypė, socialdemokratai neturi dominuojančios daugumos, todėl socialdemokratų premjeras natūraliai negali būti labai stiprus. Žinoma, įtaka priklauso ir nuo asmeninių premjero savybių“, – pabrėžia Oksfordo universiteto Politikos ir tarptautinių santykių katedros vyriausiasis mokslinis bendradarbis dr. Ainius Lašas.

Prezidento įtaka taip pat priklauso nuo valdančiosios daugumos: Dalios Grybauskaitės ir ankstesnės konservatorių koalicijos požiūriai į vykdomas reformas ir pasirinktą kursą sutapo, o dabar akivaizdu, kad ne. Taip, A. Lašo manymu, atsitiko todėl, kad prezidentė skeptiškai vertina Darbo partijos dalyvavi-

mą valdančiojoje koalicijoje, o trintis dar akivaizdžiau padidėjo parlamento vadove tapus Loretai Graužinienei, kurią prezidentė išbrokavo kaip kandidatę į ministrus. Trintis apsunkina darbą ir prezidentei, ir premjerui, nes nukreipia dėmesį į politines kovas, o ne į bendrą darbą ir bendrų sprendimų paiešką.

Pasak politologo dr. Vincento Vobolevičiaus, pusiau prezidentinių valstybių, tokių kaip Lietuva, konstitucinė sąranga užprogramuoja įtampą tarp valstybės vadovo (prezidento) ir vyriausybės vadovo (premjero), kai šiuos postus užima skirtingų politinių partijų ir pažiūrų politikai.

Dažniausiai – taip pat ir Lietuvoje – daugiau galių vidaus politikos srityje Konstitucija numato premjerui ir už jo stovinčiam Ministrų ka-

binetui bei parlamentinei daugumai. Todėl prezidentas tuo laikotarpiu, kai valdančioji dauguma yra skirtingos nei jo ideologinės pakraipos, paprastai vengia atviros konfrontacijos su premjeru, o jei veliasi į konfliktą, tai tik turėdamas pagrindo manyti, kad vykstant konfliktui rinkėjai bus palankūs jo, o ne premjero pozicijai.

Bet tokie patarimai valstybių vadovų ne visuomet būna išgirsti. Būta aštrių konfliktų tarp Lenkijos premjero Donaldo Tusko ir prezidento Lecho Kaczyńskiego, jie periodiškai išryškėdavo netgi tos šalies užsienio politikoje ir gadino tarptautinę Lenkijos reputaciją. Nemažų konfliktų ar bent įtampas tarp prezidento ir premjero yra pasitaikę ir Rumunijoje bei Ukrainoje.

Vis dėlto koks – griežto ir ryžtingo ar visu

◀ *Stipria vizija pasižyminčiam premjerui vadovauti tokiai margai kaip dabar koalicijai būtų beveik neįmanoma. Jai vadovauti gali tik premjeras-moderatorius, koks ir yra A. Butkevičius*

A. Butkevičius. Ar jam yra vilčių pranokti D. Grybauskaitę?

„Tarp A. Butkevičiaus rėmėjų daugiau vyresnio amžiaus žmonių, pensininkų, provincijos gyventojų. O D. Grybauskaitę remia visų partijų elektoratas. Net tarp „darbiečių“, su kuriais ji yra turėjusi nesutarimų, rėmėjų arti 70 proc. prezidentę vertina teigiamai, o 22 proc. – neigiamai. Kol ją palaišys visų partijų elektoratas, tol jos reitingai bus aukšti“, – sociologinių apklausų respondentų pasirinkimus komentuoja V. Gaidys.

Taip, D. Grybauskaitės reitingai dramatiškai krito po Seimo rinkimų. Sociologo spėjimu, gal, pavyzdžiui, žmonės nepatiko pretendenti

į ministrus egzaminavimas. Bet paskui per mėnesį trys palankūs prezidentei įvykiai: Karolio Didžiojo apdovanojimas, JAV Džordžtauno universiteto garbės daktaro vardas, o dar skrydis ekonomine klase ir netrukus pasklidusi informacija, kad gal D. Grybauskaitė – tarp galimų pretendentų į ES prezidentus, ir per trumpą laiką reitingas pakilo į viršų, nors ir ne iki buvusių aukštumų.

Vis dėlto, pasak V. Gaidžio, jei tokių didelių partijų, kaip „darbiečių“ ar socialdemokratų, elektoratui D. Grybauskaitė kažkodėl imtų nepatikti, reitingas gali ir kristi. Tačiau nereikia ir A. Butkevičiui turėti iliuzijų, kad „darbiečiams“, „tvarkiečiams“ ir socialdemokratams keliant vieną kandidatą jam automatiškai prisipliusuotų ir V. Uspaskicho, ir R. Pakso rėmėjų balsai. Tokia aritmetika čia ne visai galioja.

Lig šiol tarpusavio konkurencinę kovą laimėdavusiai D. Grybauskaitėi ir prezidento rinkimuose pranašaujama pergalė, bet neatmetama, kad gali laimėti ir A. Butkevičius. Nors daugelis jo ne tik oponentų, bet net bendražygių pripažįsta, kad jis neturi lyderio savybių: nei išskirtinių idėjų, nei stratego talento, nei charakterio tvirtumo. Bet šiandien jis – valstybės ministras pirmininkas, vienos didžiausių partijų pirmininkas. Vargu ar jis bus kada įvardytas tarp žymiausių žemyno politinių lyderių, kaip kad D. Grybauskaitė, tačiau Lietuvoje žmonės jį myli ne ką mažiau nei ją. Gal todėl, kad jis panašesnis į daugelį iš mūsų? ■

taps A. Butkevičiaus politinės karjeros pabaiga, tačiau, atvirkščiai, jis staiga pasirodė kaip drąsus ir principingas politikas, ir tai tapo tramplinu į tolesnę karjerą.

Po metų jis tapo susisiekimo ministru. Deja, būdamas šiame poste nesugebėjo atlaikyti interesų grupių spaudimo, daryti reformų ar paprasčiausiai valdyti pavaldinių. Susisiekimo ministerijos kuruojamos įmonės – „Lietuvos geležinkeliai“, Lietuvos paštas, Klaipėdos valstybinis jūrų uostas, Vilniaus oro uostas – tuomet buvo tikros socialdemokratų tėvonijos, kurios tvarkėsi mažai kreipdamos dėmesio į ministrą ir užsiimdamos korupcija tiesiai jo panosėje. Tiesa, ant paties A. Butkevičiaus nekrito joks šešėlis, kad jis būtų asmeniškai prisidėjęs prie nešvarių sando-

rių ar iš jų turėjęs naudos.

2009 m. A. Butkevičius daug kam netikėtai laimėjo Socialdemokratų partijos pirmininko rinkimus, nors ilgametis socialdemokratų lyderis A. Brazauskas protegavo Zigmantą Balčytį. „Niekuo nebuvo prasikaltęs, turėjo padoraus žmogaus reputaciją, nebuvo nei pinigų vergas, nei „babnikas“ – dar studijų metais sukūrė šeimą ir gražiai gyvena, rimtai dirbo savo apygardoje, be to, taikus, neabejotinai švelnesnis už Z. Balčytį“, – kodėl net LDDP sparno atstovai balsavo už pirmą socialdemokratų lyderį, ne buvusį LDDP narį, aiškino partijos bičiuliai.

Tais pačiais metais A. Butkevičiui vėl teko varžytis su D. Grybauskaite dėl posto, šįsyk prezidento. Beje, D. Grybauskaitėi prezidento rinkimai buvo pirmieji jos gyvenime ir neįtikėtinai sėkmingi – ji pelnė per 68 proc. rinkėjų paramą. A. Butkevičius vėl liko paskui ją – surinko vos 11,7 proc. balsų, bet tarp septynių kandidatų sugebėjo būti antras.

Beje, kaip ir į ministrus, taip ir į prezidentus jis tvirtino eiti nenorįs, bet partija prisakiusi. Situacija, ko gero, pasikartos ir per prezidento rinkimus kitąmet.

Politinės dvikovos tiesiojoje: kuris kurį

Šios dienos visuomenės nuotaikos rodo, kad kitąmet dėl prezidento posto su dabartine prezidente, jei ji nuspręs kandidatuoti (pagal didėjančią ir plėtėjančią jos bendravimą viešojoje erdvėje atrodo, kad teigiamas sprendimas jau priimtas), bent kiek realiai galėtų varžytis tik

nuomonės klausiančio, sprendimų neskubančios priimti – politiko tipažas Europoje laikomas geresniu ir turi daugiau šansų būti įtakingas?

„Idealus politikas, kuris sugeba suderinti šias savybes. Daug priklauso nuo valstybės ir jos politinės kultūros. Pas mus, kitaip nei daugelyje ES valstybių, prezidentas turi daugiau teisių. Pavyzdžiui, kitose Baltijos šalyse, Vokietijoje, kur prezidentai labiau vykdo reprezentatyvią funkciją, jų vaidmuo – tarsi konsensuso ieškojimas. Prancūzijoje, atvirkščiai, prezidentas turi daugiau galių, ir tai iš karto matyti – jomis naudojasi. Tas pats ir Rusijoje. Tiek Rusijoje, tiek Lietuvoje žmonėms imponuoja griežti vadovai. Bet dabar ir prezidentė, ir premjeras, nors yra kardinaliai priešingi, abu populiarūs“, – apibendrina A. Lašas. ●

VALSTYBĖS TARNYBA „Švogeriškas“ viešojo sektorius modelis pamažu keičiasi

Per daugiau nei dvidešimt metų atliktos viešojo sektoriaus reformos padėjo modernizuoti mūsų valstybės tarnybą ir dabar pagal jos kokybę nelabai skiriamės nuo savo regiono valstybių. Tačiau norint išsivaduoti iš vis dar kamuojančio biurokratizmo ir posovietinio mentaliteto gniaužtų reikėtų rimtesnio proveržio ir pastangų į valstybės tarnybą pritraukti daugiau tikrų lyderių.

Vytautas Keršanskas

„Posovietines valstybes kilstelėti į kitą kokybės lygmenį yra tas pats, kas iš žigulių gamyklos padaryti modernią ir pažangią tojotų gamyklą. Tam reikia daug pastangų, daug pinigų, daug talentingų asmenybių ir nemažai laiko“, – mano parlamentaras, buvęs Mykolo Romerio universiteto Viešojo administravimo fakulteto katedros vedėjas prof. Kęstutis Masiulis.

Taigi šiandien pas mus gaminami jau nebe žiguliai, bet dar ir ne tojotos. Palyginti su Rusija ar Baltarusija, mūsų valstybės tarny-

Šiandien Lietuvoje
darbuojasi per 30 tūkst.
valstybės tarnautojų

ba ir iš dalies visas viešasis valstybės sektorius jau atrodo neįtikėtinai pažangiai, bet jei lyginsime su Danija, Olandija ar Vokietija, – vis dar stipriai atsilikęs.

Jei mūsų valstybės tarnyboje daugumą sudarytų tokie asmenys, kokie patenka į šiame „Veide“ publikuojamą valstybės tarnybos elitui priskiriamų žmonių sąrašą, ar tokie, kokie laimi „Veido“ rengiamus Metų valstybės tarnautojų rinkimus, tada mūsų valstybės tarnyba ir apskritai valstybė atrodytų visiškai kitaip nei dabar, bet tokie profesionalai, deja, sudaro mažumą.

Sistema vis dar chaotiška

Kaip teoriškai turėtų atrodyti mūsų valstybės tarnyba? Pirma, kadangi dirbantieji joje vadinami ne valdininkais, ne biurokratais, o tarnautojais, tai jie iš tikrųjų turėtų

tarnauti žmonėms. Antra, valstybės tarnyba turėtų būti lanksti, o valstybės tarnautojų darbas nukreiptas į rezultatus. Trečia, turėtų būti aiškiai apibrėžta, už ką konkretūs tarnautojai atsakingi ir kokių rezultatų iš jų tikimasi.

Ar Lietuvoje taip ir yra? Deja, ne. Sistema vis dar gerokai chaotiška, mažai efektyvi, vieni tarnautojai dirba labai intensyviai, kiti iš nuobodulio krapšto nosį. Vos tik ėmė rodytis krizės pabaigos ženklų – valstybės tarnyboje dirbančių žmonių skaičius vėl ėmė pūstis.

Tiesa, dalis institucijų Lietuvoje – jau gana pažangios. Prie pažangiausių galima paminėti Finansų ministeriją, Mokesčių inspekciją, Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą, Statistikos departamentą, Registrų centrą, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentą, Valstybės kontrolę, Lietuvos banką, Europos teisės departamentą ir dar keletą kitų. Bet jų nėra dauguma. O tai liūdina, nes sąlygos visiems buvo lyg ir vienodos. Juk Valstybės tarnybos įstatymas priimtas jau seniai. Jis gana pažangus ir kurtas atsižvelgiant į Vakarų Europos valstybių praktiką. Jei šis įstatymas būtų įgyvendinamas, skaidrumas mūsų šalyje būtų didžiulis, tarnautojai orientuoti į rezultatus, o ne į procesą, ir jau būtų sukurtas centralizuotas valstybės tarnautojų korpusas su aiškia atlyginimų ir karjeros bei kvalifikacijos sistema.

Viešojo administravimo mokslininkų atliktas tyrimas parodė, kad didžiausias pasitikėjimas tiek politikais, tiek valstybės tarnautojais fiksuojamas ekonomiškai labiausiai išsivysčiusiose šalyse, pavyzdžiui, Danijoje, Liuksemburge, Suomijoje ar Olandi-

VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ (BE ŠTATUTINIŲ PAREIGŪNŲ) SKAIČIAUS KAITA 2003–2013 M.

Metai	Tarnautojų skaičius	Bendras vid. amžius
2013	29 761	41,21
2012	27 828	41,16
2011	27 951	40,97
2010	27 907	40,58
2009	30 003	43,02
2008	30 280	43,24
2007	26 776	43,44
2006	24 790	43,46
2005	21 817	43,56
2004	20 302	43,63
2003	19 570	43,66

Šaltinis: Valstybės tarnybos departamentas

joje. O Vidurio ir Rytų valstybėse, tarkim, Lenkijoje ar Čekijoje, vaizdas panašus kaip Lietuvoje: valstybės tarnyba čia atrodo labiau patikima nei politikai, tačiau abi šios grupės velkasi apačioje. 2009 m. duomenimis, Lenkijoje viešoju sektoriumi pasitikėjo tik 38 proc. apklaustųjų. Panaši padėtis ir Lietuvoje.

Vidaus reikalų ministerijos užsakymu valstybės tarnybos įvaizdžio vertinimas Lietuvoje buvo atliktas 2003 ir 2008 m. Tyrimas parodė, kad valstybės tarnautojai vertinami atitinkamai 5,5 ir 5,7 balo, kai 10 reiškia „visiškai palankiai“. Žemesniais balais per apklausą buvo įvertinti tik politikai, gavę atitinkamai 4,4 ir 3,6 balo įvertinimą.

Nuo 2006 m. atliekami pasitikėjimo valstybės ir savivaldybės institucijomis bei aptarnavimo kokybės vertinimai leidžia stebėti valstybės viešojo sektoriaus dinamiką bei gyventojų požiūrį į vykdomas reformas.

2012 m. tyrimas parodė, kad labiausiai gyventojai nepatenkinti ilgomis eilėmis bei jų nuomone, per lėtu problemos ar prašymo sprendimo greičiu. Nepaisant to, aštuoni iš dešimties respondentų nurodė, kad buvo patenkinti bendra valstybės ar savivaldybės institucijų aptarnavimo kokybe: 31 proc. – visiškai, o 50 proc. – greičiau patenkinti. Lenkijoje pasitenkinimą aptarnavimu išreiškia apie 71 proc. respondentų, tad padėtis panaši.

Vis dėlto kartais mūsų valstybės tarnyba ir valstybės tarnautojai kritikuojami be reikalo, o būna, kad ir visai nepagrįstai. Tarkim, Lietuvoje vis mėgstama pabrėžti, kad tarnautojų mūsų šalyje gerokai per daug, visa valstybės tarnyba pernelyg išpūsta ir yra didžiulė valstybės biudžeto siurbėlė. Tačiau iš tikrųjų ji kainuoja palyginti nedaug – valstybės tarnautojų algos tesudaro 3 proc. valstybės viešųjų pinigų. O jei lyginame su kitomis valstybėmis, paaiškėja, kad ir valdininkų skaičius nėra didelis: labiausiai valstybės tarnautojų sektorius buvo išpūstas iš skolų dėl to neišlipančioje Graikijoje – ten vienam tarnautojui tenka tik maždaug 18 gyventojų, o Lietuvoje vienas valstybės tarnautojas aptarnauja apie 60 piliečių.

Yra ir dar keletas teigiamų poslinkių: per krizę darbas mūsų valstybės tarnyboje ir apskritai viešajame sektoriuje tapo efektyvesnis, buvo atsakyta nemažai nereikalingų etatų, žmonėms, norintiems dirbti valstybės tarnyboje, keliami vis didesni reikalavimai, konkurencija norint laimėti konkursus vis didesnė, o ir anksčiau tokios įprastos buvusios „švogeriškos“ tradicijos pamažu traukiasi, tai yra valstybės institucijose įdarbinti nekvalifi-

kuotus ir dirbti nenorinčius savo giminaičius vis sunkiau.

Tikriausiai pastebėjote, kad nagrinėjant permainas valstybės tarnyboje per pastaruosius 23 metus tenka pasitelkti priešpriešą „viena vertus..., kita vertus“. Kitaip tariant, šis tas pagerėjo, bet ydų vis dar daugoka, profesionalumo daugėja, bet abejingumo irgi nestinga ir pan. Nors normalioje valstybėje taip neturėtų būti, pas mus po kiekvienų rinkimų valstybės tarnyboje vyksta didžiuliai virsmai.

Valstybės tarnybos politizacija

Natūralu, kad valstybės tarnybos plėtros strategiją rengia politikai, todėl neteisinga būtų atskirti viena nuo kito. Vytauto Di-

Seimo narys Kęstutis Masiulis: „Švogeriškas“ valstybės tarnybos suvokimas iš Lietuvos traukiasi per lėtai.“

džiojo universiteto dėstytojas politologas Lauras Bielinis pabrėžia, kad politika ir administravimas yra viena kitą palaikančios ir susipinančios sritys, todėl vertinant tiek politikos, tiek administravimo kokybę reikia žiūrėti į visumą.

Vis dėlto valstybės tarnybos politizacijos reiškinys gali tapti neigiamas ir ryškiausiai jis pastebimas pasikeitus valdančiosioms partijoms. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto profesorius, viešosios politikos ir valdymo ekspertas Vitalis Nakrošius teigia, kad valstybės tarnyba Lietuvoje, palyginti su Vidurio ir Rytų Europos šalimis, nėra itin politizuota vadovų dalyvavimo politinėse partijose požiūriu. „Tačiau yra politizacijos tendencija, susijusi su valdančiosios daugumos pasikeitimu“, – teigia politologas.

Kadangi nei valstybės tarnautojai, nei

politikai neprisiima asmeninės atsakomybės už savo veiksmus, pasikeitusi valdžia neretai lemia ir pokyčius valstybiniame sektoriuje: atsiranda naujos pareigybės, skirtos patenkinti į renkamas vietas nepatekusiems bendrapartiečiams ar suinteresuotoms grupėms. Toks „švogeriškas“ valstybės tarnybos suvokimas, anot K.Masiulio, iš Lietuvos traukiasi per lėtai.

Ateičiai uždaviniai – apstu

„Lietuvos viešojo administravimo tradicija yra labai legalistinė, o prie to pridėję posovietinėms visuomenėms būdingą žemą pasitikėjimo lygį gauname situaciją, kai viską turime labai reglamentuoti, ir taisyklių laikymasis yra daug svarbesnis už iniciatyvą ir tikslų siekimą. Todėl labai didelė problema tebėra biurokratizmas“, – teigia Viešosios politikos ir vadybos instituto analitikas Egidijus Barcevičius.

Taigi vykdam valstybės tarnybos formas kyla du iššūkiai: kaip įveikti išsisknijusį biurokratizmą (tiesa, šis klausimas aktualus visoje Europoje) bei posovietinį „švogerio“ mentalitetą, kai į šiltą vietelę, kurioje turėtų atsidurti savo sritį išmanantis specialistas, siekiama įtaisyti giminaitį. Kitaip tariant, svarbu, kad valstybės tarnyboje daugėtų profesionalų, savo darbu atsidavusių, sau ir kitiems didelių reikalavimus keliančių asmenybių. Tokių, kaip finansų viceministras Edmundas Žilevičius, valstybės kontrolierė Giedrė Švedienė ar Lietuvos banko valdybos pirmininkas Vitas Vasiliauskas (pastarųjų profilius, kadangi jie šiemet išrinkti dar ir įtakingiausiais valstybės tarnautojais, rasite tolesniuose „Veido“ puslapiuose).

Komentuodamas šių metų įtakingiausių valstybės tarnautojų dešimtuką V.Nakrošius pabrėžė, kad jame galima išvėlgti lyderystės motyvų: „Juk tai asmenys, kurie siekia pakeisti ne tik savo organizaciją, bet daro įtaką viešosios politikos lygmeniui ir kitoms valstybės institucijoms.“ ■

KAS – POLITIKAI AR TARNAUTOJAI – TURI FORMUOTI VIEŠOJO SEKTORIAUS POLITIKĄ IR KOKS ŠIANDIEN YRA VIEŠOJO SEKTORIAUS POLITIZACIJOS LYGIS?

Egidijaus Barcevičiaus, Viešosios politikos ir vadybos instituto analitiko, VU TSPMI viešojo administravimo eksperto, komentaras

Inicijuojant bet kokias svarbesnes valstybės tarnybos reformas didžiausias yra politikų ir politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojų vaidmuo – tai puikiai parodė pastarųjų dviejų Vyriausybių patirtis. Didžiausias valstybės tarnautojų vaidmuo – rengiant politinių iniciatyvų įgyvendinimo planus, kurie kartais pakoreguoja ir

šių iniciatyvų turinį. Klausimas apie valstybės tarnybos politizaciją yra klausimas apie tai, ar pavyksta pasiekti tinkamą balansą tarp valstybės tarnybos (ypač aukštesniosios valstybės tarnybos) stabilumo, profesionalumo ir palaikymo įgyvendinančiai naujai išrinktai valdžiai.

Lietuvos valstybės tarnybos politizacijos lygis išaugo po 2008 m. rinkimų, o šį poslinkį perėmė ir po 2012 m. rinkimų į valdžią atėjusi koalicija. ●

PROFILIS

Vienų mylimas, kitų nekenčiamas

Ką institucijoje reiškia viena figūra – vadovas, bene geriausiai atskleidžia centrinio Lietuvos banko pavyzdys. Kai jam vadovavo Reinoldijus Šarkinas, tai buvo išsipūtusi, arogantiška, apyžlibė, itin lėtų apsuokų kontora. Prie centrinio banko vairo stojus Vitui Vasiliauskui, ši institucija praregėjo, sumažėjo, smarkiai suaktyvėjo, o efektyvumas neregėtai išaugo.

Vaida Stoškuvienė, Giedrė Bolzanė

Vitas Vasiliauskas Lietuvos bankui vadovauja jau pustrėčių metų, ir kiekvienais metais jam tenka po sunkų išbandymą: pirmaisiais metais – „Snoro“ banko drama, antraisiais – Ūkio banko epopėja, o trečiaisiais – rūpesčiai, kad Lietuva sklandžiai prikabintų savo vagoną prie euro zonos traukinio. R.Šarkino laikais šis postas atrodė ypač patrauklus – atlyginimas fantastiškas, darbas ypač ramus, o dabar V.Vasiliauskui vargu ar kas pavydi.

Tačiau atrodo, kad V.Vasiliauskas su iššūkiais susitvarko, nes renkant įtakingiausiuosius, bent valstybės valdymo srityje, jis atsidūrė pirmajame trejetuke. O juk jam dar tik 40 metų. Kai tapo Lietuvos banko (LB) valdybos pirmininku, V.Vasiliauskui tebuvo 37-eri.

Čia derėtų priminti, jog pirmaisiais mėnesiais į šį jauną, kuklų, centrinės bankininkystės srityje patirties neturintį teisininką buvo žvelgiama gana skeptiškai ir nelabai tikima, kad jis imsis esminių permainių. Tada jis laikytas lyg ir profesionalu, bet labiau prezidentės Dalios Grybauskaitės statyiniu, nes prieš prezidento rinkimus darbuosį jos rinkimų štabe.

Finansų ir bankininkystės ekspertai prieš pustrėčių metų prognozavo, kad jam reikės ilgai mokytis, kol galės savarankiškai strateguoti LB politiką, tačiau labai greitai paaiškėjo, jog po septynerių metų advokato darbo į LB vadovo kėdę atsisedęs V.Vasiliauskas nebijo priimti nepopuliarių sprendimų.

Libiausiai didžiąją dalį visuomenės ir nemažai politikų V.Vasiliauskas papiktino, kai LB valdyba prieš dvejus metus nusprendė paskelbti bankrotą „Snoro“ bankui, o laikinajam administratoriui sumokėjo daugiau kaip 17 mln. Lt, nors šio darbo rezultatų nebuvo matyti.

Šių metų pradžioje žlugus Ūkio bankui, V.Vasiliauskas vėl kaltintas ne tik tuo, kad galėjo anksčiau užkirsti kelią šio banko vadovų išsidirbinėjimui, bet ir tuo, kad skirdamas laikinąjį administratorių supainiojo viešuosius ir privačius interesus. Mat dar ruđenį Ūkio bankui gelbėti LB išsirinko V.Vasiliausko studijų laikų draugo advokatų kontorą „Raidla, Lejins & Norcoux“, o vėliau ir laikinasis administratorius juos nusišamdė.

„Pastarųjų dvejų metų sprendimai dėl „Snoro“ bankroto bylos iškėlimo ir dėl Ūkio banko padalijimo į gerąją ir blogąją dalis nebuvo paprasti, todėl natūralu, kad esama įvairių vertinimų bei nuomonių. Žvelgdamas iš šios dienos pozicijų nemanau, kad kažką reikėjo daryti kitaip. Kiekvienas sprendimas buvo pagrįstas, nes rėmėmės faktais ir nepriklausomų ekspertų vertinimais. Taigi nebijau prisiminti atsakomybės ir būti nepopuliarus. Populiarumas ir profesionalumas nėra suderinami dalykai“, – „Veidui“ tvirtino V.Vasiliauskas.

Nepriklausomam finansų ekspertui Valdemarui Katkui abejonių taip pat nekyla: sprendimas dėl „Snoro“ banko bankroto buvo vienintelis teisingas. Ekonomisto nuomone, V.Vasiliauskas susidarius tokiai situacijai veikė profesionaliai ir ryžtingai, nors dėl patirties stokos neišvengė tam tikrų klaidų.

V.Vasiliasukas nemano, kad ir laikinajam „Snoro“ administratoriui sumokėta perne-lyg daug, mat tai tarptautinis bankrotas, ku-ris negali būti pigus. LB vadovo žodžiais, 17,5 mln. Lt buvo sumokėta už greitą, efek-tyvų ir kokybišką darbą. Be to, jie išleisti ne vieno žmogaus atlyginimui, o visos koman-dos, kurioje buvo tokie bankų restruktūrizavimo specialistai, kaip finansinių konsultaci-jų įmonė „Oliver Wyman“, patarinėjusi Ispanijos vyriausybei pertvarkant šios šalies bankus. „Gavom aukščiausio lygio eksper-tus, todėl buvo išvengta galimų teisinių rizi-kų ir nuostolių valstybei. Teigiančiuosius, kad buvo iššvaistyti milijonai, drįsčiau pava-dinti diletantais, neįsigilinusiais į procesus, kurie slepiasi po šiuo bankrotu“, – tiesiai rė-žia V.Vasiliasukas.

Asociacijos „Investor’s Forum“ vykdo-moji direktorė Rūta Skyrienė įsitikinusi, kad jei norime profesionalių ir nekorumpuotų paslaugų, turime pasirūpinti išoriniais admi-nistratoriais, kurie, nepaisant kreditorių ar banko savininkų spaudimo, siekdami atgau-ti banko pinigų eitų geriausiu keliu. „Ne-žinau, kiek tai turi kainuoti, bet profesiona-lios paslaugos tokioje srityje atsieina nepi-giai. Profesionaliai ir nepriklausomai arba pigiau – čia vienas tų atvejų, kai reikėjo rink-tis“, – mano R.Skyrienė.

V.Vasiliasuko charizma – kuklumas, santūrumas, korektiškumas

Ne tik pats ponas Vitas pabrėžia besilai-kąs griežtų moralinių principų – ir buvę kolegos jį apibūdina kaip ambicingą žmogų, turintį tvirtą stuburą. „Vitas niekada nesi-taiksto su nurodymais, kurie prasilenkia su

jo moraliniais įsitikinimais. Nė vieno posto jis nesilaikė įsikibęs, atvirksčiai, iš darbo gali išėiti vien todėl, kad įmonė ar įstaiga neatitinka jo pasaulėžiūros. Vitas niekam nesilanksto ir nepataikauja“, – „Veidui“ teigė Valstybinės mokesčių inspekcijos (VMI) vir-šininko pavaduotojas Vytautas Vitkevičius, darbo reikalais su V.Vasiliasuku bendraujan-tis penkiolika metų.

„V.Vasiliasukas turi savo nuomonę, tačiau kitų nespaudžia jos priimti, o visuomet išklauso argumentų. Vadovaudamas kūrė nuoširdaus bendravimo su pavaldiniais atmosfera, suteikė jiems daug laisvės“, – savo buvusį vir-šininką VMI ir Finansų ministerijoje apibūdi-na Finansų ministerijos Įstaigų veiklos prie-žiūros skyriaus vedėja Živilė Turevičienė.

Ji priduria nepastebėjusi, kad LB vadovas sąmoningai siektų užimti aukštus postus, stengtųsi būti pirmas ar turėtų kitų karjeris-tams būdingų bruožų. Taigi kas lėmė, kad V.Vasiliasukas ne lėtai kopė karjeros laiptais, o dideliais šuoliais ėjo nuo vienu atsakingų pareigų prie kitų?

Kaip „Veidas“ yra rašęs, paskutiniame Vilniaus universiteto teisės studijų kurse pradėjęs dirbti VMI Mokesčių išieškojimo skyriaus teisininku, vos po dvejų metų V.Vasiliasukas tapo šio skyriaus viršininku, o jau po metų buvo pakviestas į Finansų ministe-riją kurti Mokesčių departamento bei jam vadovauti. Dar po trejų metų prezidentė D.Grybauskaitė, tuomet paskirta finansų ministre, jam patikėjo viceministro parei-gas, kurias jis ėjo iki 2004 m. Paskui pasi-traukė iš valstybės tarnybos ir tapo advoka-tų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“ advokatu bei asoci-juotu partneriu.

„BFL“ NUOTR.

SVARBIAUSI LB VADOVO V.VASILIAUSKO DARBAI

- **Sustabdyta kelių bankų ir kredito unijų veikla.** Iškelta bankroto byla „Snoro“ ban-kui, Ūkio bankas padalytas į gerąją ir blogąją dalis, panaikintos trijų kredito unijų li-cencijos.
- **Pertvarkyta LB struktūra.** Banko darbuoto-jų sumažėjo maždaug dviem šimtais. Liko 74 proc. mažiau vadovų pareigybių.
- **Optimizuota banko veikla.** Buvo atsisa-kyta LB pagrindinėms funkcijoms vykdyti nereikalingo turto: pastatų, skirtų banko

tarnautojams tobulintis, sveikatingumo centro, banko skyriaus Klaipėdoje.

- **Naujos funkcijos.** LB tapo atsakingas ne tik už bankus, bet ir už vertybinių po-pierių rinką, draudimo sektorių. Dar viena nauja funkcija – ginčų tarp finansų tarpi-ninkų ir vartotojų sprendimas.
- **LB atsivėrė visuomenei.** V.Vasiliasukas kur kas aktyviau nei jo pirmtakas R.Šarkinas komentuoja ekonominio gy-venimo įvykius.

LIETUVOS
VALSTYBINIS
SIMFONINIS
ORKESTRAS

Dabar jis klausosi G. Verdi operos „Likimo galia“ uvertiūros

JAUDINAME JAU 25 METUS

Simfoninis koncertas „TRIMITO PAGANINIS IR LVSO“

2013 spalio 25 d., penktadienis, 19 val.,
Vilniaus kongresų rūmai

SERGEJ NAKARIAKOV, trimitas
LIETUVOS VALSTYBINIS
SIMFONINIS ORKESTRAS
MARTYNAS STAŠKUS, dirigentas

Beje, prezidentė dar kartą parodė pasitikėjimą ponu Vitu, pasiūlydama vadovauti savo rinkimų štabui, taip pat 2011 m. pateikdama Seimui V.Vasiliausko kandidatūrą į LB valdybos pirmininko postą.

„Neturėjo Vitas nei dėdžių, nei tetų, stumiančių jį į priekį. Gerą nuomonę apie save ir anksčiau, ir dabar jis pelno savo dalykiškumu. Be to, yra universalus žmogus, gebantis puikiai dirbti tiek privačiame, tiek valstybiniame sektoriuje. O jo charizma – tai kuklumas, santūrumas, korektiškumas. Niekuomet nesu girdėjęs jo šaukiančio ar įžeidinėjančio kitus žmones“, – LB vadovo asmenines savybes išskiria V.Vitkevičius.

Pasak Ž.Turevičienės, asmeninė branda ir darbas neskaičiuojant valandų V.Vasiliauska visuomet išskyrė iš kitų specialistų. Jos

tiek daug problemų, bet jis ir vėl iš kailio nerias“, – sako kartu su LB vadovu teisę studijavęs Mindaugas Palijanskas.

LB Teisės skyriaus viršininkas Gintaras Kukauskas, banke dirbantis dvidešimt metų, prisimena, kad po V.Vasiliausko paskyrimo valdybos pirmininku praėjus maždaug mėnesiui buvo surengtas pirmas susitikimas su banko kolektyvu, ir visi iškart pajuto, jog bus didelių permainų.

„Atėjus naujam vadovui banke atsirado savaitiniai struktūrinių padalinių vadovų pasitarimai su valdybos pirmininku, vyksta savaitiniai valdybos narių pasitarimai, o ne vien tik įstatyme numatyti valdybos posėdžiai. Beje, ir posėdžiai vyksta ne taip, kaip iki tol, konkrečią savaitės dieną, bet tada, kai jų reikia“, – pasakoja G.Kukauskas.

„Darbas Lietuvos banke
pareikalavo daugiausiai iššūkių, susikoncentravimo, nelengvų sprendimų priėmimo, bet dabartines pareigas įvardyčiau kaip įdomiausias ir prasmingiausias, – sako V.Vasiliauskas

žodžiais, vos ponui Vitui pradėjus dirbti VMI pasklidus kalbos, kad yra labai jaunas, bet išskirtinis specialistas. Moteris prisimena, kad eidamas finansų viceministro pareigas jis pats skaitydavo visus dokumentus ir prirašydavo pastabų, nes jam įprasta smulkmeniškai įsigilinti į kiekvieną darbą.

Iš Kauno kilęs V.Vasiliauskas sako, kad prie griežtos dienotvarkės įprato dar mokymdamasis vidurinėje mokykloje, mat iki ketvirtos klasės lankė pramoginius šokius, o vėliau šešis kartus per savaitę treniravosi tinklinio sporto mokykloje. LB vadovas neslepia, kad jo tėvai buvo griežti, tačiau būtent iš inžinieriaus tėčio ir mamos, dirbusios paslaugų srityje, jis perėmė atsakomybės jausmą bei tvirtas moralines nuostatas.

Savo tris sūnus, šešiolikos metų vyriausiąjį, vidurinėje trečioją ir pagranduką, einantį į pirmą klasę, V.Vasiliauskas kartu su žmona bendrakurse Rasa auklėja panašiai.

Į sprendimų priėmimą įtraukia ir eilinius banko tarnautojus

„Kai Vitas pradėjo eiti LB valdybos pirmininko pareigas, pamaniau, kad pagaliau pailsės, galės ramiau gyventi, nes nereikės spręsti

Jo nuomone, svarbu, kad dabartinis vadovas į sprendimų priėmimą įtraukia ne tik tarnautojus pagal tam tikrą hierarchinę struktūrą, bet ir eilinius banko darbuotojus, kurių patirtis ir žinios esant atitinkamai situacijai būna reikalingiausios. Be to, valdybos pirmininkas yra prieinamas kiekvienam banko tarnautojui – kiekvienas gali užsukti pro visada atviras jo kabineto duris, jei kyla problemų ar idėjų.

„Man sekėsi, nes turėjau puikius vadovus, kurie kartu su atsakomybe suteikdavo didelę veiksmų laisvę. Tai man padėjo siekti optimalių rezultatų ir užimti atsakingas pareigas. Manau, toks turėtų būti pagrindinis vadovavimo principas, todėl ir pats jo laikausi“, – atskleidžia V.Vasiliauskas.

Beje, LB vadovas atviras ne tik savo pavaldiniams, bet ir studentams, kuriems dėsto VU Teisės fakultete. „Studentai jį mėgsta, nes bet kada gali kreiptis, pasikalbėti ar pasitarti kaip su sau lygiu. Jis ir pats atvirai dėsto problemas, tiesiai išdėsto pageidavimus, tačiau išmano, apie ką kalba, ir neplurpia be reikalo. O jo pajuokavimai dažniau būna ironiški, po jais slepiasi keli klodai prasmų“, – dar vieną LB vadovo bruožą išskiria prof. Egidijus Kūris, kartu su ponu Vitu ketverius metus

dirbantis VU Teisės fakulteto Viešosios teisės katedroje.

Kaip sako R.Skyrienė, V.Vasiliauska myli ir gerbia tie, kurie supranta, kad tai profesionalus pareigūnas, o tarp jo nemėgstančių ir kritikuojančių vyrauja dėl savo pačių nepažinotos rizikos nukentėję uždarytų bankų klientai: prisiminkime, kiek tuose bankuose buvo neapdraustų šipareigojimų, kurie bankroto atveju kreditoriams reiškia didžiulius nuostolius. „Natūralu, kad V.Vasiliauskas savo veiksmis užsitraukė pyktį, nes tie, kurie patikėjo bankų pažadams, liko apgauti, tačiau jis pasielgė teisingai visos valstybės atžvilgiu, nes kuo toliau, tuo brangiau tai būtų kainavę. Tie, kurie suvokia bankų sistemą, supranta, kad jis pasielgė teisingai“, – mano „Investor's Forum“ vykdomoji direktorė.

Net tie, kurie V.Vasiliauska dėl kai kurių jo sprendimų ir klaidų kritikuoja, pripažįsta, kad gerbia jį ir laiko sąžiningu žmogumi. „Jo sąžiningumas iš tikrųjų imponuoja. Apie poną Vasiliauska teko girdėti įvairių gandų ir kaltinimų, bet man atrodo, kad nelimpa prie jo tie įtarimai. Gali jis patikti, gali nepatikti, bet su juo bendraudamas matai, kad šiam žmogui klasta nebūdinga, – dėsto „Snoro“ indėlininkų ir kreditorių asociacijos vadovas Danas Arlauskas. – Apskritai jis labai atviras žmogus, ką galvoja, tą ir sako. Todėl yra visiškai R.Šarkino, kuris su juo bendraujančiam žmogui nežiūrėdavo į akis, priešingybė. Net savo sparnuotą frazę, kad moralė yra ne šio pasaulio dimensija, V.Vasiliauskas pasakė atvirai. Nors norėčiau tikėti, jog jis taip nemano, kad viskas šiame pasaulyje yra perkama ir parduodama.“

Automobiliu išmaišęs Pietų Europą, Artimuosius Rytus

Atsigręžęs į buvusius karjeros etapus 40-ies metų V.Vasiliauskas sako, kad darba keisdavo pajutęs, jog toje srityje jau viskas ištyrinėta, veikla tapo tarsi pasikartojančiu filmu ir jau norisi premjeros. „Darbas LB pareikalavo daugiausiai iššūkių, susikoncentravimo, nelengvų sprendimų priėmimo, tad dabartines pareigas įvardyčiau kaip įdomiausias ir prasmingiausias“, – „Veidui“ yra teigęs pats V.Vasiliauskas.

Na, o dabar V.Vasiliauskas su visa savo komanda labiausiai susikoncentravęs į euro įvedimo klausimą. Nors jis, pasak G.Kukauskos, aktyviai dalyvauja visame sprendimų priėmimo procese – nuo pirminės idėjos iki jos formalizavimo, tačiau laiko randa ir poilsiui. Kiekvieną penktadienį, nuo pavasario, kai tik nutirpsta sniegas, iki pirmųjų šalčių, esant bet kokiam orui susimeta daiktus ir su šeima lekia į sodybą Vilniaus rajone. Ten ne tik žvejoja, uogauja, grybauja, bet ir nevengia ūkio darbų.

Ponas Vitas prisipažįsta nemėgstantis pasyvaus poilsio, tad du kartus per metus automobiliu vyksta į keliones. Taip jau išmaišė Pietų Europą, keliavo po Egiptą, Jordaniją, Siriją. ■

2014 m. prenumerata JAU VYKSTA!

TRUKMĖ

KAINA INTERNETE * JURIDINIAMS ASMENIMS BEI PRENUMERATOS TARNYBOSE

KAINA INTERNETE* FIZINIAMS ASMENIMS

12 mėn.

288 Lt

264 Lt

6 mėn.

144 Lt

132 Lt

3 mėn.

72 Lt

66 Lt

1 mėn.

24 Lt

22 Lt

* <http://prenumerata.veidas.lt>

PROFILIS

Į valstybės tarnybos elitą kilstelėjo aštuoniolikos metų patirtis

Nežinia, ar iš pagarbos, ar iš baimės, dėl profesionalumo, kompetencijos ar kaip tik „bedantiškumo“ dauguma apklaustųjų valstybės kontrolierę Giedrę Švedienę priskyre prie valstybės tarnybos elito ir apskritai prie itin įtakingų Lietuvos valstybės veikėjų. Kas lemia jos įtaką ir kaip ji ją panaudoja?

Gabija Sabaliauskaitė

Iš pažiūros valstybės kontrolierė Giedrė Švedienė atrodo trapi, maloni, nuoširdi, ir tokios savybės, regis, sunkiai dera su valstybės kontrolieriaus postu. Mat šios pareigos paprastai asocijuojasi su griežtumu, kietumu, valdingumu ar net šaltumu. Tačiau G.Švedienei savo asmenines savybes ir būdo bruožus puikiai pavyksta suderinti su užimamu postu.

„Veido“ kalbintiems jos bičiuliams ir kolegoms imponuoja jos iniciatyvumas, disciplinotumas ir ištikimybė darbui. Visi jie piešia panašų G.Švedienės portretą: tai lyderė, atsidavusi savo darbui ir idėjoms, o didelius tikslus jai padeda pasiekti ilgametė patirtis valstybės tarnyboje, sunkus darbas ir stiprus atsakomybės jausmas.

Kita vertus, daug teigiamų savybių turi nemažai tarnautojų, o darbo patirtis valstybės tarnyboje kai kurių netgi ilgesnė, tad kodėl karjeros aukštumas pasiekė būtent G.Švedienė?

„Ji viską darydavo geriausiai ir būtinai iki galo, jai netikdavo „po truputį“, – komentuoja G.Švedienės bendraklasė ir bendrakursė, Aplinkos projektų valdymo agentūros Finansų departamento direktorė Aida Paulauskienė. Ji prisimena, kad G.Švedienė jau mokykloje tarp bendraklasių išsiskyrė kaip lyderė, o neeilinių įgimtų gabumų ir sunkaus darbo derinys ilgainiui atvedė ją į Valstybės kontrolės vadovo postą.

„Salomėjos Neries vidurinėje mokykloje anglų kalbos mokėmės sustiprintai, bet jai to neužteko, Giedrė mokėsi dar ir vokiečių,

Valstybės kontrolierė G.Švedienė: „Jei apklauskos rodo, kad aš įtakinga, tai svarbus įvertinimas visai Valstybės kontrolės institucijai. Mes siekiame pagrindinio tikslo – teigiamų pokyčių valstybėje“

– pasakoja A.Paulauskienė. – Vėliau, kai baigė universitetą, ji išvyko studijuoti į Prahą. Iš pradžių svetur jai sekėsi gana sunkiai, nes paskaitos vyko užsienio kalba, bet ji taip stengėsi, kad studijas baigė geriausiai A įvertinimais. Dar vėliau mokėsi Italijoje, kur sėkmingai baigė magistrantūrą, nors ten išvyko nemokėdama italų kalbos. Dar vėliau, kai išvyko į Ženevą, išmoko prancūzų kalbą“, – užsispyrimą, kuriuo pasižymi valstybės kontrolierė, pavyzdžiais iliustruoja jos draugė.

„Juokaujame, kad mūsų departamentas labai geras, nes pagimdė valstybės kontrolierę: čia ji dirbo lygiai devynis mėnesius“, – pasakojimą apie kolegę pradeda Rita Švedienė, valstybės kontrolierės bendrapardė ir bendradarbė, Valstybės kontrolės 3-iojo audito departamento direktoriaus pavaduotoja.

Jos teigimu, G.Švedienei tų devynių mėnesių užteko, kad kolegoms suprastų, kokiomis

savybėmis ji pasižymi, kokius tikslus kelia sau, taip pat auditorių darbui ir valstybės tarnybai.

Šiandien G.Švedienė valstybės tarnyboje skaičiuoja jau devynioliktuosius metus. Ji pripažįsta, kad šiame sektoriuje dar tebėra nemažai įsisenėjusių problemų, biurokratijos, politinių intrigų, o bandymai tokius neigiamus dalykus keisti sulaukia nemažai pasipriešinimo ir dažniausiai taip laukiamų naujų vėjų į kabinetus, deja, neįleidžia.

Nepaisant visuomenėje vyraujančios neigiamos nuomonės apie valstybės tarnautojus, G.Švedienė „Veidui“ ne kartą yra minėjusi, kad valstybės tarnyboje pažino galybę pavyzdinių, atsidavusių tarnautojų. O štai jos kolegės ir pažįstami liudija, kad pati G.Švedienė yra geriausias valstybės tarnautojo pavyzdys. Per „Veido“ kasmet rengiamus geriausių valstybės tarnautojų rinkimus G.Švedienė nuolat atsiduria geriausių tarnautojų dešimtuose, o šiemet pakilo netgi į trečią vietą.

„Džiaugiasi, kai sužinojau, kad ji paskirta valstybės kontroliere, nes yra sąžininga, savo darbui atsidavusi asmenybė“, – tvirtina A.Paulauskienė.

Tikriausiai G.Švedienė kitaip žiūrėtų į savo pareigas ir į Valstybės kontrolės misiją apskritai, jei netikėtų viešojo sektoriaus pažanga ir valstybės įstaigų bei institucijų atstovų sąmoningumu, pasiryžimu taisyti klaidas ir laikytis rekomendacijų.

„Pati valstybės kontrolės misija – prižiūrėti, ar teisingai valstybė tvarko finansus, valdo valstybinį turta, padėti jai tinkamai su juo elgtis – yra nelengva. Kai matai visą sistemą, norisi ją sudėlioti taip, kad procesai veiktų kuo geriau, o valstybės lėšos būtų naudojamos kuo efektyviau. Tò donkichotiškai siekia kiekvienas auditorius, todėl ir G.Švedienės misija kilni bei naudinga. Jos tikslas yra pasiekti, kad valstybės lėšos būtų prižiūrimos laikantis geriausių finansų valdymo principų. Manau, ir prezidentė, skirdama ją į šį postą, į tai atsižvelgė“, – svarsto R.Švedienė.

Valstybės tarnybos dėl verslo nepaliko

Iki tapdama valstybės kontroliere G.Švedienė dirbo Užsienio reikalų, Finansų, Vidaus reikalų ministerijose, struktūrinės politikos atašė nuolatinėje atstovybėje Briuselyje. Todėl nieko keista, kad valstybės tarnybą ji vadina savo mokykla, kurioje įgijo daug patirties ir praktinių žinių. Tik kodėl keliuose užsienio universitetuose studijavusi ir ilgametę patirtį valstybės tarnyboje turinti tarnautoja praktinių žinių pritaikyti neišėjo į privatų sektorių?

„Žinau, kad po darbo Finansų ministerijoje ji gavo keletą pasiūlymų dirbti versle. Tačiau argumentai jų atsisakyti buvo stipresni, matyt, valstybės tarnyba jai buvo arčiau širdies“, – svarsto A.Paulauskienė.

G.Švedienės kelias iki pat aukščiausio valstybės kontrolės posto rodo, kad ji plataus profilio, kompetentinga specialistė, kuriai ministerijose buvo patikimi svarbūs europinės paramos koordinavimo darbai, tarptautiniai santykiai.

Dabar Seimo kontrolierius (o anksčiau sveikatos ir vidaus reikalų ministras) Raimondas Šukys su G.Švediene dirbo Vidaus reikalų ministerijoje, ten ji buvo ministerijos sekretorė. R.Šukys prisimena stebėjęs, kaip aukščiausio rango tarnautoja, bet ne jo asmeninio pasitikėjimo pareigūnė, Vidaus reikalų ministerijoje demonstravo naudingą tarptautinių ES reikalų patirtį ir puikiai susidorodavo su ES struktūrinių fondų administravimu, reikalingu tvarkų parengimu. Jis taip pat pabrėžia, kad šią sritį išmanančių žmonių prieš dešimt metų nebuvo, todėl geri rezultatai buvo daugiausia jos nuopelnas.

„Su įvairiomis programomis, susijusiomis su ES struktūriniais fondais, jų valdymu, ji

tvarkėsi puikiai. Tuomet tai buvo nauja sritis, todėl man buvo sunku būti užtikrintam, kad už šią sritį atsakingas pareigūnas kompetentingai atliks savo darbą. Manau, kad mūsų komandos rezultatai buvo geri“, – prisimena buvęs vidaus reikalų ministras.

Vėliau R.Šukys tapo sveikatos apsaugos ministru, o G.Švedienė – valstybės kontroliere. Eksministras pabrėžia, kad į naujas pareigas paskirta G.Švedienė pasižymi gebėjimu veiksmingai organizuoti darbą: visi kontrolės patikrinimai kruopščiai suplanuoti, įvardijant aiškius jų tikslus ir trukmę. O sunkumai, jei tokių yra, sprendžiami geranoriškai, greičiausiai spręstinos problemos ir siekiamybės nurodomos dar iš anksto.

„Bent jau aš anksčiau niekada nesudūriau su kontrolieriaus iniciatyva surengti susitikimą, kuriame kontrolieriai išdėstyti vertinimo bei tikrinimo principus, kriterijus ir tikslus. Tokius planus pristatė tik G.Švedienė. Apskritai ji pasirodavo, surinkdavo visą reikalingą medžiagą, kai reikėdavo aptarti bet kokį klausimą, todėl visos diskusijos buvo itin konstruktyvios, – komentuoja buvęs ministras R.Šukys. – Kai po kontrolės patikrinimo nagrinėdavome audito aktus arba jų pagrindų priimtus sprendimus ir tekdavo derėtis dėl terminų atidėjimo, vieno ar kito sprendimo įgyvendinimo, galiu pasakyti, kad ji visada buvo dalykiška, bet pasižymėjo geranorišku požiūriu. Todėl mano atsiliepimai apie šią pareigūnę patys geriausi. Tai be galo kompetentingas žmogus“, – neabejoja R.Šukys.

Prašymas „išgelbėti“ nuo kontrolierės nieko vertas

„Veido“ kalbinti G.Švedienės kolegės ir bendražygiai negaili pagyrų kontrolierei ir vis pabrėžia jos kompetenciją. Be darbinų reikalų, jie išskiria ir asmenines valstybės kontrolierės savybes. Pavyzdžiui, buvusi jos kolegė Valstybės kontrolės 3-iajame audito departamente prisimena, kad ponija Giedrė pasižymėjo ne tik geru žinių bagažu, įgytu užsienio aukštosiose mokyklose, didžiule patirtimi, kurią sukaupė dirbdama valstybės tarnyboje, bet ir išeitais gyvenimiškais universitetais.

O ilgametė kontrolierės draugė A.Paulauskienė antrina, kad, nepaisant šių ar kitų einamų pareigų, G.Švedienė nė karto jų nesureikšmino – arogancija jai apskritai nebūdinga. „Tarp draugų ir artimoje aplinkoje ji labai šiltas žmogus, su kuriuo labai paprasta bendrauti. Ji moteriška ir skaniai gamina valgyti“, – juokiasi A.Paulauskienė.

„Nors mūsų bendravimas dalykinis, niekada nesu matęs jos susierzinusios ar rodančios nepasitenkinimą. Kartais, ypač kai žmonės tampa vadovais, pasigirsta atsiliepimų, kad pasikeitus pareigoms pasikeitė ir kai kurie tų žmonių charakterio bruožai. Bet apie G.Švedienę neigiamų vertinimų bent jau aš negirdėjau“, – tikina R.Šukys.

GUILLAUME APOLLINAIRE

TEIRESIJO KRŪTYS

II DALŲ SURREALISTINĖ DRAMA

REŽ.

GINTARAS VARNAS

S P A L I O

24 18³⁰

A R K L I Ų 5

Tiesa, prieš dvejus metus Seimo narius pasiekė anoniminis skundas, kuriame Valstybės kontrolės „senbuviai“ prašė išgelbėti juos nuo naujos vadovės, tačiau neaišku kieno parašytas laiškas didesnio parlamentarų dėmesio nesulaukė. Seimo kontrolierius R.Šukys (kaip tik tada buvęs Seimo nariu) paaiškina, kad anoniminių skundų su reikšminti neverta, be to, „senbuviai“ nenurodė jokių argumentų, dėl kurių būtų verta pradėti kažkokį tyrimą.

„Natūralu, kad naujas vadovas į įstaigos gyvenimą gali atnešti tam tikrų permainų, kuriomis kas nors bus nepatenkintas. Panašių skundų buvo ir apie mane, bet patikrinus faktus paaiškėjo, kad jo autorių pavardės išgalvotos, – komentuoja R.Šukys. – Be to, visi vadovai turi priimti sprendimus, susijusius su įstaigos struktūros pertvarkymu, jos funkcijų perskirstymu, kurių pasekmėmis bus patenkinti ne visi. Taigi kartais būti senbuvui tikrai nėra pliusas – ne visada jų prezidentijos objektyvios.“

Valstybės kontrolėje G.Švedienė dirba jau daugiau nei trejus metus. Jei būtų čia atėjusi anksčiau, matyt, būtų buvę sunkiau siekti ilgalaikių tikslų, nes institucija dirbo pagal savo nustatytas taisykles ir tik įstojus į ES perėmė naujas audito, o ne operatyvinės re-

Šiomet įgyvendinta daugiau kaip 90 proc. Valstybės kontrolės auditorių rekomendacijų

BFL, S. MAZEIKOS NUOTR.

vizijos metodikas. Dabar, pačios G.Švedienės teigimu, auditoriai pateikia rekomendacijas ir padeda kitamet, o ir vėliau nebedaryti klaidų, ne tik baudžia. Ir padėtis, kai įgyvendinama vis daugiau auditorių rekomendacijų, iš tiesų gerėja. G.Švedienei atėjus dirbti į Valstybės kontrolės tarnybą, auditorių rekomendacijų vykdymų rodiklis buvo pana-

šus kaip ES, 70 proc., tačiau per kelerius metus pakilo iki daugiau nei 90 proc.

„Na, o labiausiai pagarbos ji nusipelno dėl to, kad turi tvirtą stuburą, savo nuomonę ir yra itin dalykiška, kitaip tariant, neina į jokus asmeniškumus“, – apibendrina Seimo Audito komiteto pirmininkės pavaduotojas Donatas Jankauskas. ■

AKTUALUSIS INTERVIU

Į „Veido“ klausimus atsako valstybės kontrolierė Giedrė Švedienė

VEIDAS: Jūsų vertinimu, kaip per 23 nepriklausomybės metus pasikeitė mūsų valstybės tarnyba?

G.Š.: Ji augo kartu su valstybe, susidūrė su tais pačiais iššūkiais, kokių kilo Lietuvai. Jau aštuoniolika pastarųjų metų aš dirbu valstybės tarnyboje, todėl ji yra ir mano mokykla.

Valstybės tarnybos raidoje išsiskirčiau keletą laikotarpių. Pavyzdžiui, Lietuvos pasirengimas narystei ES buvo vienas svarbiausių įvykių, turėjusių įtakos valstybės tarnybos pažangai. 2000–2004 m. laikotarpis buvo labai intensyvus, todėl asmeniškai man yra bene įdomiausias. Tada viešąjį sektorių keitė taip, kaip reikalavo ES teisė, todėl gerokai subrendome ir mes patys. Dar daugiau patirties gavome tapę ES nariais, kai 2004–2006 m. pradėjome dalyvauti ES institucijų veikloje kaip pilnateisiai nariai. Manau, kad ir šiandien mums gana gerai sekasi pirmininkauti ES Tarybai. Nenoriu prisikalbėti, kol šis egzaminas dar nesibaigė, bet tikiu, kad po jo tapsime dar stipresni ir labiau savimi pasiitkėsime.

VEIDAS: O kaip ilgainiui pasikeitė patys valstybės tarnautojai, jų darbas, įgūdžiai?

G.Š.: Dar prisimenu laikus, kai valstybinė institucija turėjo kelias mechanines rašomąsias mašinėles. Savo raštus nešdavome raš-

tininkei ir kiekvieną kartą galvodavome, ar neįvėlėme klaidos, nes kol ji galės perrašyti dar kartą, reikės laukti dar savaitę. Šiandien mes dirbame daug operatyviau ir intensyviau. Be to, dabar tarnautojui privaloma mokėti bent vieną užsienio kalbą, mes vykstame į tarptautinius renginius. Svarbiausia, kad esame nebe stebėtojai, bet galime daryti įtaką ES priimamiems sprendimams, taigi įvyko didžiulių kokybės pokyčių.

VEIDAS: Nuo Vinco Kudirkos laikų, taip pat ir sovietmečiu, valstybės tarnautojas buvo vadinamas biurokratu, prilyginamas kyšininkui, jo pareigybė kėlė vien neigiamas emocijas. Koks jo portretas šiandien?

G.Š.: Pats tarnautojas šiandien yra demotyvuotas. Jam priekaištaujama dėl algos, kurios jis atseit yra nevertas. Šiandien dažnai klausama, ar apskritai reikalinga valstybės tarnyba. Bet ji reikalinga valstybėje tam, kad sutartume dėl tvarkos, bendrų taisyklių.

Mes norime pačių geriausių sprendimų visose srityse, bet žmones, kurie juos priima, nuo kurių priklauso valstybės gyvenimas ir verslo darbas, užgauliojame. Visus aštuoniolika metų, praleistų valstybės tarnyboje, man apmaudu girdėti tokius kaltinimus, nes pažįstu daug kompetentingų ir darbui atsidavusių žmonių.

VEIDAS: Jūsų žiniomis, ar valdininkų pirštai vis dar lenkti į save? Ar dažnai jie

susigundo pasipelninti iš valstybės finansų, ES paramos?

G.Š.: Pažeidimų kasmet užregistruojama beveik tiek pat. Tačiau institucijos įgyvendina vis daugiau auditorių rekomendacijų. Šiomet įgyvendinta daugiau kaip 90 proc. auditorių rekomendacijų, o sprendimų, palyginti su praėjusiais metais, surašyta dvigubai mažiau.

VEIDAS: Jūsų vertinimu, ar Lietuvos elitą pasižymi gero vizionieriaus savybėmis?

G.Š.: Kaip tik ir palinkėčiau elitui skvarbesnio strateginio žvilgsnio. Sovietinis palikimas mus mokė mažiau mąstyti ir mokytis mintinai. Manau, kol nepasikeis karta, turėsime problemų dėl strateginių sprendimų. Atlikdami auditus dažnai matome, kad būna priimta strategija, patvirtinti sprendimai, kaip taisyti klaidas, bet jų nesilaikoma. Tad palinkėčiau žiūrėti į priekį ir įvertinti, kokią įtaką šiandien priimami sprendimai turės po penkerių ar dešimties metų.

VEIDAS: O kokia šiandien jūsų, kaip valstybės kontrolierės, įtaka ir kaip ją panaudojate?

G.Š.: Jei apklausos rodo, kad aš įtakinga, tai svarbus įvertinimas visai Valstybės kontrolės institucijai. Mes siekiame pagrindinio tikslo – teigiamų pokyčių valstybėje. Audituojamų institucijų rekomendacijų įgyvendinimo rodiklis yra statistinis vertinimas, bet iš jo galime spręsti, kad dirbame ne veltui. Kai atlikę auditą pasakome, ką reikia keisti, ir pokyčiai įvyksta – puiku, nes dėl to mes ir dirbame. ●

PELNYTAS PRIPAŽINIMAS

Nėra žmogaus, kuris galėtų atsispirti geram skoniui ir nėra patiekalo, kurio negalėtume padaryti skaniu. Paragaukite „Daumantu“ meistrų sukurtų pagardų, kurie padės sustyguoti kiekvieną patiekalą.

Daumantu®

Skonia meistrai

APŽVALGA

Asmenybės, nulėmusios Lietuvos verslo veidą

Per pirmuosius du nepriklausomybės dešimtmečius prie Lietuvos verslo vaizdo formavimo daugiausiai prisidėjo velionis Bronislovas Lubys ir jau išsivaikščiojęs „Vilniaus prekybos“ dešimtukas.

Jurgita Laurinėnaitė-Šimelevičienė

23 metų nepriklausomos Lietuvos verslo istorijos puslapius įsirašė šimtai pavardžių: tai premjerai ir finansų ministrai, savo sprendimais tiesiogiai lėmę verslo gyvenimą, pseudoverslininkai ir aferistai, nusinešę gyventojų pinigus ir keleriems metams sugriovę pasitikėjimą finansų sistema, taip pat bankų prievaizdai, kloję pamatus patikimai bankininkystės sistemai, kartkartėmis sužibėdavę ir vėl užgesdavę prekybininkai, pasaulinės konkurencijos neatlaikę gamybininkai bei metai po metų savo verslo imperijas plėtę galingi verslininkai.

Vis dėlto iš viso šio būrio išskirti asmeny-

bes, kurios per 23 metus darė didžiausią įtaką Lietuvos verslui, „Veido“ kalbintiems ekonomistams nebuvo sunku. Visi vieninai sutarė: daugiausiai įtakos lietuviškam verslui per šį laikotarpį padarė velionis Bronislovas Lubys ir jau išsivaikščiojęs „Vilniaus prekybos“ (VP) dešimtukas.

Tad kodėl tokios išskirtinės vietos lietuviško verslo istorijoje nusipelnė šios figūros?

B.Lubys aplink save būrė verslo visuomenę, VP dešimtukas diktavo madas

Nebrangiai privatizavęs „Achemos“ gamyklą, B.Lubys sugebėjo pakelti ją iki aukštumų ir aplink ją išplėtoti galingą įmonių grupę. „Jis, būdamas kartu ir geras technologas, ir užsidedęs verslininkas, užtikrino kai kurių Lietuvos įmonių, paveldėtų iš komandinės ekonomikos, veiklos tęstinumą. Kai Lietuva atkūrė nepriklausomybę, partneriai Rytuose daugeliu atveju sąmoningai kirto ryšius, tad daugelis gigantų neteko rinkos ir galimybių egzistuoti. Turime daugybę tokių pavyzdžių – Kauno „Inkaras“, „Kuro aparataūra“, „Dirbtinis pluoštas“. O B.Lubys sugebėjo išlaikyti įmones. Ilgai truko kova dėl išgyvenimo, nes reikėjo užsitikrinti žaliavos – dujų tiekimą iš Rytų ir pertvarkyti technologijas, kad sugebėtų parduoti produkciją Vakaruose. Papildant galima pasakyti, kad jis buvo patriotas ir jautrus visuomenės poreikiams – stambaus masto mecenatas. Jam tikrai rūpėjo Lietuvos ekonomikos, valstybės, tautos išlikimas ir suklestėjimas“, – komentuoja Vil-

„Achemos“ vadovas B.Lubys

niaus universiteto (VU) Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto profesorius Jonas Čičinskas.

VU profesorius Rimantas Rudzakis atkreipia dėmesį, kad B.Lubio mąstysena persidavė ir kitiems verslo lyderiams, nes jis buvo Lietuvos pramonininkų konfederacijos (LPK) įkūrėjas ir idejinis vadovas. „Subūręs stambųjį Lietuvos verslą į LPK, B.Lubys sukūrė organizaciją, kuri buvo ir pamokanti, ir diktuojanti madas, ir ruošianti dirvą verslui per įtaką ekonomikos politikai. Be to, B.Lubys vienu metu buvo net premjeru, tad jo vaidmuo peržengia įprastines verslininko įtakos ribas“, – dėsto J.Čičinskas.

„Iš dalies B.Lubiui priskirtinas ir nuopelnas, kad Lietuvos verslas išlaikė pakankamai

DIDŽIAUSIAS VERSLO LAIMĖJIMAS – ĮSPŪDINGOS EKSPORTO APIMTYS

Visos ryškiausios verslo asmenybės savo įmonių pavyzdžiais įkūnija ir svarbiausius Lietuvos verslo laimėjimus per pastaruosius 23 metus. Pirmiausia – įmonių gebėjimą persitvarkyti ir modernizuotis per pakankamai trumpą laiką. Antra, susidūrus su sunkumais parodyti lankstumą, pavyzdžiui, užsivėrus vienoms rinkoms, persiorientuoti į kitas: tą matėme ir daugiau nei prieš dešimt metų per Rusijos krizę, ir per pastarąją ekonominę recesiją.

„Galime didžiuotis, kad turime daugybę įmonių, kurios funkcionuoja Lietuvoje 23 metus ir keičiasi kartu su pasauline rinka, – jos išliko konkurencingos nepaisant to, kokius ruožus ekonomika perėjo. Nemažai įmonių, veiklą pradėjusių dar tarybiniais laikais, šiandien atrodo absoliučiai kitaip – tai vakarietišką veidą turinčios įmonės, kurios niekuo nenusileidžia užsienio bendrovėms. Net nesusimąstome, kaip greitai tų pokyčių pasiekėme“, – atkreipia dėmesį SEB banko prezidento patarėjas Gitanas Nausėda.

R.Rudzakis kaip svarbiausią Lietuvos verslo laimėjimą mini įspūdingų apimčių pasiekusį

eksportą: pernai prekių ir paslaugų eksporto apimtys siekė 95 mlrd Lt. „Tai didžiausias mūsų pasiekimas, kad sugebėjome įeiti į užsienio rinkas, nors ir dabar esame užsienyje mažai žinoma šalis. Rusijos vartotojas visada vertino Lietuvos produkcijos kokybę, bet Lietuva sėkmingai eksportuoja ir į ES, ir atranda naujas rinkas, tokias kaip Indija, Iranas, Saudo Arabija. Kai manęs klausia, ką eksportuojame, atsakau, kad beveik viską: chemijos pramonės, biotechnologijų, mašinių gamybos, metalo pramonės produkciją ir kt.“, – vardija profesorius.

Pasak jo, labiausiai prie Lietuvos eksporto didėjimo bei plėtros prisidėjo ir reikšmingiausiomis įvardytos pastarųjų dviejų dešimtmečių verslo figūros: B.Lubys, taip pat žemės ūkio ir maisto produktų gamintojai bei medienos ir baldų pramonės atstovai. Pastarieji tarp stambiausių eksportuotojų atsidūrė dėl strateginės partnerystės su švedų koncernu „Ikea“, kuris, R.Rudzakis nuomo-

ne, Lietuvos verslui ir visai ekonomikai padarė didelę paslaugą. „Būtent žemės ūkio ir maisto produktų bei baldų ir medienos produktų grupėse turime didžiausią teigimą balansą – eksportuojame daugiau, nei įsivežame“, – pavyzdį pateikia R.Rudzakis.

Atsigręžę dešimtmetį atgal matome, kad visi šie mūsų verslo laimėjimai davė akivaizdžių vaisių: mūsų šalyje BVP vienam gyventojui nuo 2000 m. didėjo labiausiai visoje ES. Štai 2000 m. BVP vienam gyventojui atsižvelgiant į perkamąją galią siekė 37 proc., o pernai – jau 70 proc. ES vidurkio. ●

MAXIMA

VEIDŲ ARCHIVO NUOTR.

bys verslininkams buvo autoritetas, o „Vilniaus prekybos“ akcininkai pakeitė vartojimo įpročius ir padėjo pagrindus visai mažmeninei prekybai Lietuvoje

dalykinius ryšius su rusų verslininkais, o tai prisidėjo prie lietuviško verslo plėtros. B.Lubys buvo Lietuvos ir Rusijos verslo tarybos iniciatorius, vienas iš vadovų. Tos tarybos veikla prisidėjo prie geresnių ryšių tarp Rusijos ir Lietuvos verslininkų, Lietuvos eksporto plėtros į Rytų regioną. Juk Rusijos rinka pakankamai svarbi Lietuvos eksportuotojams: jei atmesime mineralinį kurą, tai ketvirtadalis visų prekių ir paslaugų eksporto tenka Rusijai“, – tvirtina R.Rudzkis.

O vadinamasis VP dešimtukas, dešimt buvusių „Vilniaus prekybos“ akcininkų, pradėjo visiškai naują mažmeninės prekybos Lietuvoje etapą ir padiktavo madą, kaip turi atrodyti ir prekybos tinklai, ir prekybos centrai. „Agresyviu verslo darymo stiliumi pasižymėjęs

VP dešimtukas pakeitė lietuvių vartojimo įpročius ir tapo prekės ženklu, kuris užtikrintai išėjo ir į užsienio rinkas“, – šių verslininkų paliktą pėdsaką apibūdina LPK Ekonomikos ir finansų departamento direktorius Sigitas Besagirska.

„Buvo sunku įsivaizduoti, kad Lietuvos verslininkai ne tik nurungė užsienio tinklus Lietuvoje, bet ir sugebės konkuruoti kitose šalyse, pavyzdžiui, Latvijoje. Tie vyrai pasirodė kaip labai efektyvūs, nes už jų nugaros nebuvo nei kapitalo, nei specifinių žinių – juk dauguma studijavo mediciną“, – antrina R.Rudzkis, pridurdamas, kad dabar Vilnius sunkiai įsivaizduojamas be VP dešimtuko pastatyto „Akropolio“.

Kitos asmenybės per 23 metus Lietuvos

verslo istorijoje paliko jau menkesnį pėdsaką, tačiau tarp ryškesnių dar paminėtinas stambų concerną sukūręs „MG Baltic“ prezidentas Darius Mockus, Lietuvos pienininkai, baldų gamintojai. O S.Besagirska į šį sąrašą įrašo ir „Vičiūnų“ įmonių grupę su jos valdybos pirmininku Visvaldu Matijošaičiu. „Ši grupė sugebėjo sukurti pasaulinio lygio prekės ženklą. Šiandien nuvykę į tolimą šalį galime pasakyti „Sabonis“ arba „Viči“, nes kitų dalykų apie Lietuvą žmonės nežino“, – juokauja S.Besagirska.

B.Lubiui mirus, o iš VP dešimtuko praktiškai likus tik grupės kontrolę į savo rankas perėmusiam Nerijui Numavičiui, ateinantį dešimtmetį į pirmą planą iškils kitos asmenybės. Tiesa, ekonomistai prognozuoja, kad itin ryškių ir visam verslui įtaką darančių figūrų nebus: savo įmonių grupes sustiprinę Lietuvos verslo senbuviai, prie vairo stoję įpėdiniai ar naujų verslų, tokių kaip IT ar biotechnologijos, atstovai bus įtakingi siauresniame rate – daugiausia savo sektoriuje.

„Kai ateini į tuščią lauką ir pradedi sodinti gėlytes, darai įtaką ir kitiems. Kai laukas visiškai pilnas, daryti įtaką sudėtingiau. Bet lyderių visada bus. Juk buvo sakoma, kad Lietuva antro Arvydo Sabonio neturės, tačiau ilgainiui atsiranda lyderių, paskui kuriuos žmonės seka: antro Sabonio neturime, užtat turime Joną Valančiūną“, – apibendrina S.Besagirska.

Susipažinti su kai kuriais iš šių verslininkų, kurie turės įtakos verslo raidai artimiausiais metais, „Veidas“ kviečia tolesniuose šio numerio puslapiuose. ■

DIDŽIAUSIOS MŪŠŲ KLAIDOS – LĖTOS REFORMOS

SHUTTERSTOCK NUOTR.

Per 23 metus pasiekėme išties įspūdingų laimėjimų, tačiau Lietuvos ekonomikos pažangos vertinimai priklauso ir nuo pasirinkto lyginimo taško. Štai lygindamiesi su panašias starto pozicijas turėjusiomis šalimis matome, kad pasiekti galėjome dar daugiau: tarkime, Estija ar Lenkija pagal atskirus, tačiau labai svarbius kriterijus mus yra pralenkusios. Nors pažangios Estijos įvaizdžiui nemažai pasitaravo estų mokėjimas pasigirti ir sumaniai pasireklamuoti, nepaneigsi, kad šiandien jie sukaupe tris kartus daugiau tiesioginių užsienio investicijų, sugeba mokėti didesnius atlygini-

mus ir yra įsivedę eurą. Kodėl taip nutiko? Labiausiai mūsų atsilikimą lėmė klaidos, kurių per šį dviejų dešimtmečių laikotarpį neišvengėme. Pasak R.Rudzkio, estai vykdė daug nuoseklesnę negu mes valstybės politiką: jie visą laiką deklaravo, kad jų šalis moderni, besistengianti maksimaliai diegti informacines technologijas, išgyvendinti korupciją, sudaryti maksimaliai geras sąlygas investicijoms, todėl ir investicijų pritraukė tris kartus daugiau. O investicijos yra vienas ekonomikos stulpų: jų pritraukus daugiau, didėja ir gamybos pajėgumai. Tiesa, negalime pamiršti, kad estams pasitaravo ir kaimynystė su suomiais.

„Iš tiesų, Estijos valstybės valdymo kokybė aukštesnė. Mūsų politikos raidą nulėmė asmenybės, kurios skyrė per mažai dėmesio ekonomikai, o estų lyderiai pragmatiškesni“, – pagrindinę priežastį nurodo R.Rudzkis. G.Nausėda papildo, kad mes buvome ne tokie reformatoriai kaip estai, ypač pirmąjį dešimtmetį. „Manau, kad estai pralenkė ne tiek reformomis, kiek jų įgyvendinimo greičiu: jie anksčiau įsivedė nacionalinę valiutą, baigė

mokesčių reformą, privatizavimą. Paskutinio dešimtmečio viduryje jie parengė karkasą ir galėjo pradėti pardavinėti pasauliui Estijos įvaizdį, suformavo tokią ekonomikos struktūrą, kuri padėjo vilioti užsienio investuotojus gerokai anksčiau nei Lietuva ir Latvija. Estai nepadarė kažko ypatingo, bet pokyčių ėmėsi anksčiau, radikaliau ir sugebėjo parduoti savo sėkmę pasauliui“, – apibendrina G.Nausėda.

Prie Lietuvos klaidų ekonomistai priskiria ir čekinę privatizaciją, lėmusią, kad dėl patrauklaus nekilnojamojo ar kito turto buvo išdraskyta nemažai stiprių įmonių, nepriklausomybės pradžioje pernelyg liberalų požiūrį į finansų sektorių, lėmusį bankų griūtis, ir pernelyg didelį susitelkimą į biurokratiją. „Puolėme akiai kopijuoti vakarietišką patirtį ir persistengėme kopijuodami tas ES savybes, kurios yra silpnybė: sukūrėme per didelę biurokratiją, persistengėme reglamentuodami verslą. Juk viena priežastis, kodėl Europa pradeda pralaimėti konkurencinėje kovoje, – perteklinis reglamentavimas, nelankstumas ir didelė biurokratinė aplinka“, – apibendrina R.Rudzkis. ●

PROFILIS

Kas D.Mockui neleidžia tapti verslo džentelmenu

Sėkmingą verslą sukūrusio „MG Baltic“ prezidento Dariaus Mockaus pasiekimai versle daro išpūdį, tačiau reputaciją temdo pernelyg artimi ryšiai su politikais, skandalingai pasibaigusios partnerystės ar nesibodėjimas panaudoti žiniasklaidą savo interesams.

Jurgita Laurinėnaitė-Šimelevičienė

„MG Baltic“ prezidentas Darius Mockus ekonomistų įvardijamas vienu iš tų keletu verslininkų, pridėjusių ranką prie visos Lietuvos verslo raidos per pastaruosius 23 metus. Tad nenuostabu, kad vieną didžiausių šalies koncernų sukūręs D.Mockus iki šios išlieka tarp įtakingiausių Lietuvos verslininkų – šiemet „Veido“ sudarytame sąraše jis užima 2-ą vietą.

Įtaka ir turtai traukia kaip magnetas, tad netrūksta ir bandančių prisigretinti prie vieno iš stambiausių Lietuvos verslininkų. Kaip rašė „Veidas“, kai išaiškėjo, kad alkoholio pramonės, žiniasklaidos, nekilnojamojo turto ir statybų imperiją valdantis D.Mockus – aistringas teniso žaidėjas, teniso pamokomis ūmai susidomėjo nemažai šalies verslininkų ir visuomenės veikėjų. Ne vienas jų miklinti kojas teniso kortė nusprendė tik norėdamas priartėti prie stambaus šalies verslininko.

Na, o kuo gi pasireiškia D.Mockaus įtaka?

„D.Mockus yra vienos stambiųjų verslo grupių pagrindinis akcininkas ir vadovas, o kadangi turi įtakingų žiniasklaidos priemonių, tokių kaip LNK ar BTV televizijos, per jas galėtų būti daroma įtaka visuomenės nuomonei, jei būtų reikalinga. Politikai yra jautrūs tam, ką ir kaip perteikia žiniasklaida, todėl ir politikams per tai gali būti daroma įtaka. Be to, „MG Baltic“ yra verslo grupė, aktyviai palaikanti ryšius su politikais ir per tai įgyjanti įtakos“, – dėsto Seimo narys konservatorius Jurgis Razma.

Iš tiesų D.Mockaus nepavadinsi verslininku, kuris nuo politikos laikosi atokiai. Seimo rinkimų naktimis jis su artimiausia palyda, nešini „Trejomis devyneriomis“, apsilanko pagrindinių partijų būstinėse, tad politikai jau įpratę kitą rytą po rinkimų vienas kitam kumščioti į pašonę: „Kiek „devynkių“ vakar išgėrei su Mockumi?“

Palaikyti ryšius su politikais D.Mockus apsisprendęs ne tik dėl savo verslo dydžio, bet ir dėl pobūdžio. Alkoholio pramonė itin jautri politikų sprendimams – akcizų didinimas, alkoholio reklamos draudimas, prekybos ribojimas tiesiogiai veikia ir koncerno įmonių „Mineraliniai vandenys“ bei „Stumbras“ rezultatus. „Alkoholio gamybos

įmonė, žiniasklaida labai aktyviai reguliuojama politikų įvairiai keičiamais įstatymais, tad besirūpinantis savo interesais verslininkas turi nežiopsoti, įrodinėti savo tiesą. Nebūtinai tiesiogiai – kad ir per atstovus“, – apibendrina J.Razma.

Kas D.Mockų sieja su V.Uspaskichu?

2012 m. po pirmojo Seimo rinkimų turo per visą žiniasklaidą nuvilnijo besišypsancio D.Mockaus, keliančio taures su tuomet teismo sprendimo laukusiu Darbo partijos vedliu Viktoru Uspaskichu, nuotraukos. O kai netrukus po šio užfiksuoto momento V.Uspaskichas jau sėdėjo LNK televizijos rodomoje šokių laidos komisijoje, klausimų kilo dar daugiau.

Vėliau savo tiesas LNK laidoje aiškino jau ne tik šis susikompromitavęs politikas, bet ir kiti „prisidirbę“ Darbo partijos nariai. Laidoje „Nuo... iki“ balsų pirkimu rinkimuose įtarti ir iš Seimo pašalinti Pinskai graudenosi dėl tokios „neteisybės“, žadėdami gintis Strasbūre, mielai rodė žurnalistams savo namus, atskleidė pašaukimą būti politikais ir draugiškai atsiveikino su laidos vedėja, taip ir nesulaukę nė vieno aštresnio klausimo.

Ar iki tol konservatorių rėmėju laikytas D.Mockus perėjo į V.Uspaskicho stovyklą? Verslininkas „Veidui“ tvirtino rinkimų naktį

Politikų sprendimams jautrius alkoholio gamybos, žiniasklaidos verslus valdantis D.Mockus visuomet aktyviai palaikydavo ryšius su įtakingais valdžios vyrais.

aplankęs penkių partijų būstines, tačiau žurnalistai jį nufotografavę Darbo partijos būstinėje. „Mes žinome, kad keičiasi valdžia, tad mes norime prognozuoti, kaip ta valdžia elgsis ir kokia bus ekonominė politika“, – kodėl lankėsi pas V.Uspaskichą, komentavo D.Mockus.

Verslininkas kartu neigė rėmęs konservatorių partiją: „Jei pažūrėtume į konservatorių ekonominę politiką ir santykį su verslu, tai jis buvo joks. Nebepasminga apie tai kalbėti, nes neturėjome nė vieno kito premjero, kuris neturėtų apskritai jokio santykio su

verslu. Pati ekonominė politika buvo tokia, kad valdžia sau – verslas sau.“

Tačiau oficiali statistika D.Mockaus žodžių nepagrindžia – netgi priešingai, byloja visai ką kita. Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenimis, 2011 m. „MG Baltic“ koncernui priklausančios įmonės „Tromina“ ir „MG Baltic Media“ Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partiją parėmė 80 tūkst. Lt, valdančiojoje koalicijoje buvusią Liberalų ir centro sąjungą – 40 tūkst. Lt, o opozicijoje buvusi Socialdemokratų partija iš koncerno įmonių gavo jau kur kas mažiau – 35 tūkst. Lt.

Beje, dar viena šios dėlionės detalė: „MG Baltic“ koncernui priklausančio portalo „Alfa“ buvęs vyriausiasis redaktorius Virgis Valentinavičius netrumpai darbavosi premjero Andriaus Kubiliaus patarėju.

Politikos peripetijų žinovai aiškina, kad D.Mockus palaiko tas politines jėgas, kurios yra valdžioje, tad rinkoje uoslę gerai ištreniravęs verslininkas ją panaudoja bandydamas nuspėti ir politinius vėjus. Tąkart greičiausiai bus apsigavęs. Naujoje valdančiojoje koalicijoje, tikėtina, visi ir būtų šokę pagal V.Uspaskicho muziką, tačiau nenumatė, kad teisią partijos vedlį taip ryžtingai prispaus prezidentė Dalia Grybauskaitė.

D.Mockaus verslo sąsajos su politikais

išlenda jau seniai, o V.Valentinavičius – ne vienintelis buvęs koncerno darbuotojas, nuėjęs dirbti vienam iš trijų aukščiausių šalies pareigūnų. Kai vyko „Stumbro“ privatizavimas, tuometis „MG Baltic“ korporatyvinių reikalų direktorius Valdas Sutkus įsidarbino visuomeniniu prezidento Rolando Pakso konsultantu. O kai iš privatizavimo konkurso esą dėl nepatikimumo buvo pašalintas didžiausią sumą pasiūlęs investuotojas – „Latvijas balzams“ ir „Stumbras“ atiteko antruoju numeriu konkurse likusiam „MG Baltic“, V.Sutkus iš R.Pakso patarėjų komandos pasitraukė.

Tuometinio konkurso dalyviai su „Veidu“ dalijosi įtarimais, esą privatizacija buvus nešikaidri. Nors į teismus niekas nesikreipė, jokie patikrinimai nebuvo pradėti, tačiau abejonių viešojoje erdvėje liko iki šiol.

Ryžtingas, iniciatyvus, o kartu agresyvus ir pavojingas

Tad šiandien D.Mockus turi dvi puses. Viena jų – iniciatyvus, veržlus ir talentingas vadovas, nuo nulio sukūręs sėkmingai dirbančių koncerną ir sugebantis jį išvairuoti per įvairiausius neramumus. Nors 2009 m. „MG Baltic“ koncerno apimtys krito beveik 17 proc., 2012 m. jos jau beveik sugrįžo į prieškrižinį lygį. Nebejotina ir įmonių duodama nauda visuomenei – koncernas sukūrė 2,8

***D.Mockus** sugeba talentingai išvairuoti savo koncerną per įvairias krizes, tačiau jo biografiją temdo nuožnios turto dalybos su buvusiais verslo partneriais ar A.Gureckio savižudybė*

tūkst. darbo vietų, o 2011 m. valstybei sumokėjo 727 mln. Lt mokesčių.

Visi susidūrusieji su D.Mockumi labiausiai įsimena jo ryžtingumą ir susikonzentravimą į tikslo siekimą. Tik tokio tvirto charakte-

„MG BALTIC“ KONCERNAS VALDOMAS GERAI

„Finasta Corporate Finance“ direktorius Justinas Šaltys tvirtina, kad „MG Baltic“ finansiniu požiūriu pakankamai stiprus holdingas, o jo struktūroje esama nemažai įmonių, kurios yra savo srities lyderės Lietuvoje ir Baltijos šalyse: „Apranga“ – mažmeninės prekybos drabužiais, „Mineraliniai vandenys“ – alkoholinių gėrimų importo, „Stumbras“ – alkoholinių gėrimų gamybos, LNK – televizijos, „Mitnija“ – statybų srityje. O štai „Keystone Advisers“ direktorius Karolis Rūkas atkreipia dėmesį, kad įmonės nėra labai diversifikuotos, nes „MG Baltic“ veikia daugiausia vartotojų prekių ir paslaugų segmente, ir beveik išimtinai vien tik vidaus rinkoje. ●

rio žmogus nepaklusnų trylikametį sūnų galėtų išsiųsti į internatinę mokyklą užsienyje, o nuo visų veikėjų, bandančių prie jo prisikasti per tenisą, atsitverti mūro siena.

Šis D.Mockaus ryžtingumas, pagelbėjęs jam kuriant verslo imperiją, išryškėjo anksti, dar paauglystėje. Tuometėje Vilniaus 47-ojoje vidurinėje mokykloje lietuvių kalbą D.Mockui dėščiusi mokytoja Nijolė Kezienė atsimena: „Darius tada dar buvo šeštokas ar septintokas. Neilgai jam dėščiau, bet šitas vaikas išsiskyrė, buvo netipiško mąstymo, be galo smalsus. Paauglius galima greitai įkalbėti, bet jis nepasiduodavo kažkokiai srovei, turėjo savo vaikišką tvirtą nuomonę. Kad tapo verslininku, nė kiek nenustebau, mačiau jį tokį.“

Kaip vieną geresnių savo studentų jį charakterizuoja ir buvęs D.Mockaus dėstytojas, dabar Seimo narys Kęstutis Glaveckas, nepriklausomybės aušroje dažnai sutikdavęs būsimą verslininką tuometėje Respublikinėje (M.Mažvydo) bibliotekoje. Tuo metu ten rinkdavosi ir neformalias diskusijas surengdavo įvairūs to meto intelektualai. „Aš rašiau daktarinį, jis – mokslinį darbą. Ateidavome kiekvienas sau, bet kartu diskutuodavome apie rinkos ekonomiką. Buvo matyti pagrindinė jo savybė, kurią gali pamatyti mokytojas, – ryžtingumas ir užsišpyrimas. Jei šios savybės yra, viso kito galima išmokti. Jis buvo smalsus, mielai gilindavosi į angliškąs knygas apie rinkos ekonomiką, kurias gaudavome, labai greitai susiorientuodavo, turėjo pakankamai gerą logiką, o tai pagrindas, leidžiantis padaryti sėkmingą verslą“, – prisimena K.Glaveckas.

Iniciatyvumo, darbštumo ir veržlumo D.Mockui netrūko, tad jis su savo dėstytojais ir bendramoksliais dalyvavo 1992 m. kuriant prekių biržą, vėliau – vertybinių popierių biržą, Laisvosios rinkos institutą, dar vėliau įsigijo „Mineralinių vandenų“ parduotuvę. „Man galbūt pavyko gimti tinkamu laiku, kai buvo ekonominis virsmas. Labiau laikyčiau save bibliotekos kūriniu, kai mokiausi iš knygų pavyzdžių, kaip veikia pasaulio rinkos ekonomika, kokie yra dėsniai. O po to mano gyvenimas buvo mano universitetinė praktika“, – aiškina D.Mockus.

Net konkurentų stovykloje – „Bennet Distributors“ įmonėje tuomet dirbęs Rimvydas Jasinavičius pripažįsta, kad 1993–1996 m. jaunas, veržlus, greitai besimokantis, iniciatyvus verslininkas, turintis daug idėjų, darė įspūdį. „D.Mockus pasiekė gerų rezultatų, nes labai nuosekliai kėlė savo kompetenciją, gilinosi į verslo ypatumus. Jis, mano žiniomis, labai daug laiko skyrė tikslinės literatūros studijavimui, nors kitiems verslininkams tai labai būdinga“, – dar kartą D.Mockaus norą tobulėti pabrėžia R.Jasinavičius.

Kita vertus, nors viešumoje D.Mockus patrauklus, pasitempęs ir besišypsantis, jo tvirtumu žavisi net konkurentai, susikurti nepriekaištingos verslininko reputacijos jam nepavyksta, o dėl įvairių biografijos detalių jį ▶

►vargiai būtų galima pavadinti verslo džen-telmenu. Jo praicityje – partnerystė su skan-dalingu verslininku Vladu Bieliausku, į tei-smus persikėlusios nuožmios turto dalybos su buvusiu verslo partneriu Tadu Karosu ir galiausiai – ilgamečio „Mitnijos“ vadovo Antano Gureckio savizudybė. Priešmir-tiniame laiške A.Gureckis teigė neatlaikęs D.Mockaus, jo pavaduotojo Raimondo Kurlianskio ir kišeninių prokurorų psicholo-ginio smurto. Šie buvo pateikę A.Gureckiui, kuris 2006 m. pardavė dalį „Mitnijos“ akcijų „MG Baltic“ koncernui, ieškinį dėl esą iššvaistytų 77 mln. Lt.

R.Jasinavičius užsimena, kad buvo keletas atvejų, kai tuo metu „Mineralinius vandenius“

valdęs D.Mockus ir jo kompanija elgėsi negražiai. Pavyzdžiui, ne visai padoriais būdais bandė pervilioti tiekėjus. Tiesa, visuomet tiesioginis vykdytojas būdavo ne D.Moc-kus, bet vargu ar tai vykdavę be jo žinios.

Garbės D.Mockui neprideda ir situaci-jos, kai galima įtarti savininką naudojantis žiniasklaidos priemonėmis. Nors „Veidui“ D.Mockus tvirtino įtakos savo valdomai ži-niasklaidai nedarantis, kilę konfliktai su buvusiu bankininku Vladimiru Romanovu atskleidė, kad tokių priemonių nesibodėjo abu: „Alfoje“ buvo pasirodęs straipsnis apie pinigus per Ūkio banką plauančią caraitį Romanovą, o „Vilniaus dienoje“ – apie dantis šiepiantį, lavonais savo verslo kelią

pažymėjusį D.Mockų.

Dėl visų šių aplinkybių, viešai girdėdami apie D.Mockaus iniciatyvumą ir didelius lai-mėjimus, verslininkai privačiai mini ir visai kitas jo savybes.

„Turtingiausi Lietuvos verslininkai turi daug bendrų verslų, bendrų projektų, pavyz-džiui, „Achema“ ir „Eika“ turi bendrą įmonę „Klaipėdos laivų remontas“, tačiau su D.Mockumi niekas nenori dirbti, kai kalba-ma apie užsakymus, bendrų veiklų steigimą. Daugelis sako, kad tai tas pats, kas susidėti su žmogumi, kuris kišenėje turi granatą ir gali bet kada ją išmesti“, – pasakojo vienos vers-lo asociacijos vadovaujamas pareigas einan-tis atstovas. ●

AKTUALISIS INTERVIU

Į „Veido“ klausimus atsako „MG Baltic“ prezidentas Darius MOCKUS

VEIDAS: Po pirmojo Seimo rinkimų turo 2012 m. daugelis jus pastebėjo keliant taurę su teisia-muoju Darbo partijos pirmininku Viktoru Uspaskichu. Kokie ryšiai jus sie-ja? Ar palaikite, o jei taip – kodėl palaiko-te šią partiją?

D.M.: Mes turime tokią gražią tradiciją, kurią vadiname politikų olimpinėmis žaidynėmis, nes rinkimai vyksta kas ketveri metai, kaip ir olimpinės žaidynės. Kas ketveri metai mes apvažiuojame pagrindinių partijų būstines, 2012 m. taip pat apvažiuojame penkias būstines. Mus tiesiog užfiksavo toje būstinėje, kuriai buvo didysis dėmesys, nes ji laimėjo tą rinkimų etapą. Bet lygiai taip pat mes bu-vome ir kitose būstinėse.

Jūs juk žinote – pagal Rinkimų įstatymą ne-galima remti, tai koks čia rėmimas. Mes tie-siog apvažiuojame ir pasižiūrime, kaip dirba partijų štabai, kas valdys Lietuvą artimiausiais metais. Mes susidarome savo vaizdą. O jei kalbėsime apie tai, kad žmogus yra tei-siamas ar partija yra teisiama, tada logika būtų tokia: jeigu ji negali dalyvauti rinkimuose, jos reikia neleisti į rinkimus, o jeigu leidi-jai dalyvauti, tai tada neaišku, kuo kaltinti, – kad ji laimi tuos rinkimus? Sakyčiau, čia alogizmas: jei ta partija yra už įstatymo ribų, jos reikia neprileisti prie rinkimų, o jeigu jina yra rinkimuose ir dar laimi tuos rinkimus, tai tada jos ignoruoti negalima.

VEIDAS: Yra verslų, kurie nutolę nuo politi-kos, bet jūsų atžvilgiu gana dažnai iškyla įvairių sąsajų su politikais: dar neseniai buvote įvardijamas kaip konservatorių rė-mėjas, viešojoje erdvėje skelbiama, kad apmokėjote koncertus Garliavos miniai.

D.M.: Su Garliavos minia jokių sąsajų neturiu. Niekada gyvenime neapmokėjau nei koncertų, nei Garliavos minios. Su konser-

vatoriais lygiai taip pat – aš neturiu ko komentuoti, nes nėra nei paties rėmimo, nei atramos, juolab kad jei pažiūrėtume į konservatorių ekonominę politiką ir santykį su verslu, tai jis buvo joks. Nebeprasminga apie tai kalbėti, nes neturėjome nė vieno kito premjero, kuris neturėtų apskri-

taiti jokių santykių su verslu. Pati ekonominė politika buvo tokia, kad valdžia sau – verslas sau.

VEIDAS: Sociologinių apklausų dalyviams atrodo, kad jūsų įtaka didelė ir dėl valdomos žiniasklaidos priemonių. Ar į žinia-sklaidos verslą pasukote siekdamas di-dinti savo įtaką?

D.M.: Įžengėme į šią sritį, nes žiniasklaida yra verslas. Šiandien „MG Baltic Media“ grupė yra stambiausia žiniasklaidos grupė, ir mes į tai žiūrime kaip į verslą. Tai reklamos rinkos dalis – su papildomais prieskoniais, papildomomis atsakomybėmis, lūkesčiais iš vartotojų pusės. Žiniasklaidos paskirtis – atspindėti realybę, todėl visada kyla didelė diskusija, koks tas atspindys teisingas. Mes turime amžiną diskusiją, kas kaltas – veidas ar veidrodis. Didžiai filosofinis klausimas, bet jautrumas yra padidėjęs, nes žiniasklaidos paskirtis – informuoti visuomenę, ir šalia pateikiamų faktų galima įžvelgti tam tikrų simpatijų, antipatijų ir t.t. Mano požiūriu, tai yra verslas su tam tikra papildoma atsakomybe.

VEIDAS: Ar esate naudojęs žiniasklaidą savo interesams?

D.M.: Jūs turėtumėte žiūrėti, nes irgi esate žiniasklaidai, ir komentuoti. Aš manau, kad mes nesinaudojame, o jūs, tokios pat ži-niasklaidos priemonės, pareiga sekti, paste-bėti, viešinti tam tikrus faktus, jei tai yra da-roma.

VEIDAS: Žiniasklaida pastebėjo tam tikrų atvejų, pavyzdžiui, kad per jūsų ir Vladimi-ro Romanovo konfliktą abi pusės pasinau-dojo joms priklausančiomis žiniasklaidos priemonėmis: portalu „Alfa“ ir dienraščiu

„Vilniaus diena“. Taigi žurnalistai įžvelgia, kad naudojant žiniasklaidą.

D.M.: Nežinau, aš asmeniškai nei lankausi mūsų žiniasklaidos priemonėse, nei daly-vauju, nei rašau laiškus, nei per jas pasisa-kau ar reiškiu nuomonę. Tai, manau, yra vie-nas didelis skirtumas, palyginti su V.Romanovu. Aš nei uždraudžiu, nei liepiu to daryti. Nei aš esu redkolegijų narys, nei atsakingas už turinio formavimą. Žiniasklai-dos priemonės dirba savo darbą ir aš visiškai nesikišu.

VEIDAS: Kaip pakomentuotumėte, kad, nepaisant to, jog sukūrėte didelį koncerną, tapote reikšmingu darbdaviu, jūsų verslo kelią lydėjo įvairios nemalonios istorijos – skyrybos su partneriu Tadu Karosu, „Mitnijos“ vadovo Antano Gureckio mirtis?

D.M.: Nieko nedarydamas, nieko ir nepada-rysi – nei gero, nei blogo. Partnerystė – labai sudėtingas dalykas, reikia kada nors būti partnerystėje, kad tą žinotum. Tai lemia natūralus žmonių, kompanijų augimas, intere-sų išsiskyrimas. Versle partnerystė – dar su-dėtingesnis dalykas nei šeimoje, kurią vienija vaikai, pasiskirstymas pareigomis. Nieko išskirtinio mūsų istorijoje nematyčiau, nes nelabai daug žinau verslų, kuriuose partne-rystė per 20 metų išsilaikė, juo labiau pe-rėjus tokį audringą vystymosi laikotarpį. O tai, kas nutiko su „Mitnija“, visai kita patirtis – tikėjimo, pasitikėjimo tarp akcinių ir vado-vų. Su tokia tragiška ir liūdna baigtimi – ga-vome labai rimtą pamoką. Tai labai graudi patirtis.

VEIDAS: Užsitarnavote, nors labai verž-laus ir iniciatyvus, bet kartu agresyvus ir net šiek tiek pavojingo verslininko var-dą. Kaip į tai žiūrite?

D.M.: Kokį užsitarnavau, tokį turiu. Rinka nėra vien tik labai gerų ir malonių žmonių susitikimas. Rinkoje tu konkuruoji – laikaisi priimtų taisyklių, bet turi būti reiklus sau, or-ganizacijai ir žmonėms, su kuriais dirbi. Yra taip, kaip yra. ●

PROFILIS

A. Janukonis: gudrus, slidus, įtakingas, turtingas ir bene prieštaringsiausiai vertinamas Lietuvos verslininkas

Vienas buvusios „Rubicon“, o dabar „Icor“ grupės savininkų Andrius Janukonis per dvidešimtmetį sugebėjo atsidurti turtingiausių lietuvių dvidešimtuose, įtakingiausių šalies verslininkų trejetuke, tačiau dažniausiai vadovaudavosi principu „tikslas pateisina priemones“, todėl šiandien jis – ir bene prieštaringsiausiai vertinama Lietuvos verslo figūra.

Jurgita Laurinaitė-Šimelevičienė

Gana daug apie Andrių Janukonį pasakyti galima viena trumpa, tiesiog faktus vardijančia pastraipa: A. Janukonis kartu su dar trimis partneriais lygiomis dalimis per įmonę „Lag&d“ valdo „Icor“ grupę – buvusį koncerną „Rubicon“. Ši grupė į savo rankas paėmusi didžiąją dalį sostinės komunalinių paslaugų sektoriaus: su koncerno akcininkais susijusi šildymo įmonė „Vilniaus energija“ vilniečiams tiekia šilumą, o biokurą jai gaminti perka iš koncerno įmonės „Bionovus“, „City Service“ antrinės bendrovės prižiūri didžiąją dalį sostinės daugiabučių, o „Ecoservice“ daugumoje šių daugiabučių surenka atliekas. Beje, šiuo metu FNTT atlieka tyrimą dėl įmonės „Bionovus“ sukčiavimo.

Tai daug pasakanti, bet paviršutiniška informacija, todėl nerkime giliau ir panagrinėkime „Icor“ bei paties A. Janukonio veiklos metodus per visą pastarąjį dvidešimtmetį.

„Icor“ savo verslo čiuptuvais apraizgė visą Lietuvą

Kaip „Veidas“ jau rašė, nepriklausomybės pradžioje keturi teisės studentai, pradėję verslą nuo konsultacijų, po poros metų pabandė prekiauti dujų skaitikliais ir netruko atrasti stabilaus verslo paslapties: dirbdamas komunalinio ūkio sektoriuje pakilimo metais stulbinamos plėtros galbūt ir nepatirsi, tačiau sukti galvos dėl išlikimo ar rinkų svyravimo niekada neteks – gyventojai visada bus priversti mokėti. Tiek, kiek jiems pasakysi.

Taip susikūrė „Rubicon“ koncernas, kuris vėliau, kaip tikėtina, bandydamas atsikratyti skandalų šleifo, persivadino į „Icor“ ir per du dešimtmečius Vilniuje apraizgė visą komunalinių paslaugų sektorių. Kitaip tariant, pamažu „Icor“ grandinė apjuosė visas sritis, kuriose gyventojai įpareigoti mokėti. „Jie įsitvirtinę visose srityse, kuriose Italijoje susiformavo mafija“, – kerta griežtas „Icor“ kritikas Seimo narys Kęstutis Masiulis.

„Argi šie verslininkai gali vadovauti „Vilniaus energijai“, kai turi įmones, kurios tiekia biokurą, renka šiukšles, prižiūri gyvenamuosius namus? Visas tinklas paimtas į vienas rankas“, – tebesi Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narys ir buvęs Vilniaus šilumos tinklų direktorius Bronius Cicėnas.

Tarkime, juk jeigu šilumą tiekia ir daugiabučių prižiūri tie patys asmenys, jie nėra suinte-

resuoti taupyti šildymo, jo reguliuoti pagal oro temperatūrą lauke ir stengtis, kad gyventojai mokėtų mažiau.

Tačiau kontrolės institucijos, turinčios rūpintis vartotojų interesais, tokių klausimų sau nekelia. Kiek šiandien Vilniaus rinkos savo segmente užima „Icor“ koncerno įmonės, niekas neskaiciuoja – tai nerūpi nei sostinės savivaldybei, nei konkurenciją turinčiai prižiūrėti Konkurencijos tarybai.

Kodėl? Juk ir aklas mato, kad su „Icor“ koncernu susijusios įmonės ne viename sektoriuje šiandien jau įtvirtinusios savo paslaugų monopolį arba sparčiai artėja jo link: „Vilniaus energija“, pagrindinė šilumos tiekėja vilniečiams, manoma, užima 85–90 proc. rinkos, kaip buvo skelbta spaudoje, Konkurencijos tarybos duomenimis, „City Service“ dalis rinkoje dar 2008 m. siekė 30 proc. ir daugiau. O rinkos dalyviai skaičiuoja, kad 35–40 proc. rinkos turėtų būti atsirikusi ir atliekų tvarkymo bendrovė „Ecoservice“.

Beje, išaugusi iš sostinės marškinėlių, dabar „Icor“ nusitaikė ir į kitus miestus: sostinėje dominuojantis biokuro tiekėjas „Bionovus“, specialiųjų tarnybų duomenimis, visoje Lietuvoje apžiojęs 50,9 proc. rinkos kashnį, kai artimiausias konkurentas turi tik 10 proc. rinkos.

Monopolijos visuomet priveda prie vieno – didesnių kainų vartotojams. Prezidentė Dalia Grybauskaitė nevyniodama žodžių į vatą kerta, kad taip nutiko ir šį kartą. Prezidentūra inicijavo įvairias šilumos ir komunalinio ūkio įstatymų pataisas, nukreiptas „Icor“ susikurtam monopoliiui išardyti. Pavyzdžiui, 2014 m. įsigalios įstatymo pataisos, kad atliekų tvarkytojai negali būti susiję su šilumos tiekėju ir su daugiabučių priežiūros bendrovėmis.

Tačiau kodėl apskritai leista susiformuoti šiam monopoliniam voratinklui? Kaip tai atsiliepia paslaugų kainoms? Kiek mokėtume, jei monopolijos nebūtų?

Įsigiję daugiabučių priežiūros įmonę, konkurentų paslaugų atsisakė

Kontrolės institucijoms ramiai snaudžiant, o sosti-

nės savivaldybei rodant prielankumą šiai verslo grupei, aukso gyslą atradęs koncernas ramiai sau tarpo daugiau nei dešimtmetį. Prie jo augimo ypač prisidėjo tai, kad viena koncerno ranka už mokesčių mokėtojų pinigų maitindavo kitą. CVPPP duomenimis, nuo 2008 m. rugsėjo „Vilniaus energija“ su „Icor“ įmonėmis sudarė viešųjų pirkimų sutarčių, kurių vertė siekia 366,6 mln. Lt (78 proc. visų viešųjų pirkimų sutarčių vertės), o „Litesko“ – 229,8 mln. Lt (92,2 proc. visos sumos). ▶

ELTOS NUOTR.

**IŠ ANDRIAUS JANUKONIO,
„ICOR“ VALDYBOS
PIRMININKO, KOMENTARO
„VEIDUI“**

- „Icor“ yra labiausiai patikrinta įmonių grupė šalyje. Po daugybės visų imanomų institucijų tyrimų nesame sulaukę jokių konkrečių kaltinimų.
- Jau dešimt metų kovojame dėl šalies energetinės nepriklausomybės ir esame puikus taikinytis siekiant parodyti, kad biokuro verslu Lietuvoje užsiimti neverta, neapsimoka.
- Fiktyvūs skandalai kuriami siekiant diskredituoti ir kriminalizuoti lietuviško kuro, kaip žaliosios alternatyvos gamtinėms dujoms, vardą.
- Įmonių grupėje „Icor“ šiuo metu dirba 5 tūkst. žmonių keturiose valstybėse. 2004–2012 m. į Lietuvos biudžetą sumokėjome 0,5 mlrd. Lt mokesčių.

**Sostinės meras A.Zuokas ir A.Janukonis
2005 metais susitiko teisiamųjų suole dėl
įtarimų papirkus sostinės tarybos narį**

► Tai ne vienintelis įrodymas, kad dominuojamą padėtį rinkoje užimančios koncerno įmonės, tikėtina, kenkia ir konkurencinei aplinkai, ir vartotojų interesams. Kitas atvejis, kai „Vilniaus energija“ nusprendė nebeperkti šilumos iš nepriklausomo tiekėjo, – bendrovės „Grigiškės“. Dar vienas pavyzdys – situacija daugiabučių priežiūros ir atliekų tvarkymo versle. Šiandien „Icor“ grupei priklauso apie 30 daugiabučių administravimo bendrovių Lietuvoje, o vien Vilniuje – devynios įmonės iš 29 veikiančių sostinėje. Ar realu tikėtis, kad tai neveikia nei konkurencinės aplinkos, nei kainų gyventojams?

„Kad ir kokie būtų atrankos kriterijai ką nors perkant, vis tiek nemenkos įtakos turi žmonės, kurie valdo pirkėjus. Iš savo patirties galiu pasakyti: kai 2008 m. pasikeitė „Antakalnio ūkio“ savininkai („Antakalnio ūkį“ privatizavo „City Service“), sutartys su mūsų įmone buvo nutrauktos per mėnesį. Tai buvo stambus kontraktas, – atskleidžia sostinės atliekų tvarkymo versle dirbančios įmonės „Švara visiems“ direktorius Daugvydas Druskis.

„Apskritai nuo 2010 m. neteko matyti, kad kur nors būtų paskelbta informacija apie atliekų rinką Vilniaus mieste, jos dinamika, kaip ji pasiskirsčiusi. O kodėl tokia informacija yra nematoma? Reikia užduoti ir tokių klausimą“, – atkreipia dėmesį D.Druskis.

**Vilnius biokurą perka dvigubai
brangiau nei Panevėžys**

Dar aštresnė situacija susidariusi biokuro rinkoje, kurioje dėl monopolinės padėties, kaip įtariama, finansiškai nukenčia ir kiti rinkos dalyviai, ir vartotojai. Šiuo metu FNNT ir prokuratūra atlieka tyrimą dėl galimo sukčiavimo: įtariama, kad „Bionovus“ iš smulkiųjų gamintojų supirkdavo kurą ir kur kas brangiau parduodavo su akcininkais susijusioms įmonėms „Vilniaus energija“ ir „Litesko“. Dėl tokio tarpininkavimo „Bionovus“, kaip įtariama, susižėrė 53 mln. Lt pelno.

Didžiausias piktnaudžiavimo užimama padėtimi įrodymas – biokuro kainos. „Veido“ duomenimis, „Vilniaus energija“ ir „Litesko“, kurių pagrindinis tiekėjas – „Bionovus“, biokurą pernai pirkė brangiausiai visoje Lietuvoje. Praėjusių metų lapkritį „Vilniaus energija“ biokurą pirkė po 831 Lt už toną naftos ekvivalento (tne), „Litesko“ – po 827 Lt/tne, kai savivaldybės priklausantys šilumos tinklai sugebėdavo nusipirkti net 50 proc. pigiau. Pavyzdžiui, „Panevėžio energija“ įsigydavo už 390 Lt/tne, „Vilkaviškio šiluma“ – 509 Lt/tne, „Utenos šiluma“ – 535 Lt/tne, „Radviliškio šiluma“ – 509 Lt/tne, „Molėtų šiluma“ – 510 Lt/tne, „Šiaulių energija“ – 555 Lt/tne.

Kodėl „Vilniaus energija“ ir „Litesko“ biokurą pirkdavo dvigubai brangiau nei kai kurios kitos savivaldybės? „Tarpininkai ne iš šventosios dvasios gyvena, o Utena tokių neturi. Mes tarpininkų seniai vengiame: per konkursus sąžiningai ieškome, kas mums gali tiekti biokurą mažiausia kaina“, – tvirtina

Utenos rajono meras Alvydas Katinas.

Pagrindinis „Vilniaus energijos“ ir „Litesko“ biokuro tiekėjas – „Bionovus“, o, pavyzdžiui, Utenoje, kurios šilumos tinklai yra savivaldybės rankose, biokurą tiekia kelios vietinės įmonės. „Manėme, kad šiemet kaina kils, bet konkursai nuteikia optimistiškai – biokurą ateinančią sezoną pirsime vidutiniškai už 580 Lt/tne“, – informavo Utenos šilumos tinklų direktorius Gintaras Diržauskas.

Šioje savivaldybėje, kurios 70 proc. šildo ma biokuru, šildymo kainos yra vienos mažiausių Lietuvoje ir siekia 20,4 ct/kWh, kai Vilniuje, kuriame biokuro dalis sudaro 11 proc., – 27,4 ct/kWh.

„Šių verslininkų („Icor“ – „Veido“ past.) įsileidimas Vilniaus miestui yra didžiausia nelaimė. Jei į sostinės šilumos ūkį nebūtų buvę įsileisti šie verslininkai, šiandien turėtume 20–25 proc. mažesnę šildymo kainą. Pagal VKEKK duomenis, visose privatiniams išnuomotose savivaldybėse šilumos kaina yra iki 20 proc. didesnė. Kyla klausimas, kodėl reguliuotojas – VKEKK leidžia tam privatininkui nustatyti didesnes kainas, palyginti su savivaldybių įmonėmis. Kam reikalingas reguliuotojas, jei leidžiama didinti kainas savivaldybėse, kuriose šilumos tinklai išnuomototi?“ – piktinasi B.Cicėnas.

Beje, „Vilniaus energija“ ir „Litesko“ visuomet pabrėžia, kad jie perka ne šiaip skiedras, o gerokai brangesnį biokuro mišinį, tačiau specialistai aiškina, kad tai tik manipuliacijos. „Biokuro mišinio dedamosios dalys tos pačios – pjuvenos, skiedros, o mišinys brangus. Kaip specialistas, aš negaliu supras-

ti, kodėl VKEKK įtraukia tuos mišinius, kurie daug brangesni?“ – stebisi B.Cicėnas.

Druskininkų meras Ričardas Malinauskas šioje rinkoje taip pat mato daugybę bėdų ir ydų. „Šilumos tinklų sutartimis su tiekėjais pašalinama biokuro birža, kuri turėjo kažką spręsti. Pagal ilgalaikes sutartis perkamas ne biokuras, o biokuro mišinys, kuris neišku dėl kokių motyvų pabrangsta 200 Lt. Suprantame verslo norą gauti didesnę pelną, bet jei mums rūpi žmonės, valstybinės institucijos turi tai spręsti“, – pabrėžia meras.

O šios biokuro žaliavos tiekėjai ir mažieji gamintojai sako tiesiai šviesiai: iš jų iškeliausi žaliava tarpininko rankose gerokai pabrangsta. „Gana seniai dirbu su biokuru ir galiu prezidentės nuogaštavimus patvirtinti. Žinome, kas dominuoja gaminant ir tiekiant biokurą į katilines, ypač Vilniaus regione. Bandėme ieškoti alternatyvų, parduoti kitiems pirkėjams biokurą, bet niekas negali su biokuru patekti prie katilinių, apeidami monopolinį darinį. Kaina susiformuoja pasiekus galutinę tašką prie biokuro katilų pakuros. Visiškai nesvarbu, už kokią kainą skiedrų smulkintojai gauna žaliavą – tos skiedros, patekdamos į katilą, įgyja visiškai kitokią kainą. Pavyzdžiui, po krizės sumažėjo medienos paklausa tarp baldininkų, be to, atsirado tiekimo kanalų iš Baltarusijos, bet vilniečiai šių niuansų nelabai pajuto, kaip teisingai pastebėjo prezidentė, nors biokuro kaina miško sandėlyje yra maža. Diskredituojama biokuro panaudojimo idėja – gyventojams sunku paaiškinti, kad biokurą reikia rinkti, naudoti, nes žiūrėdami į sąskaitas jie nepajunta, jog ši žaliava yra geresnė“, – tvirtina vienas didžiausių privataus miško savininkų Kazimieras Šiaulyas.

Pasak jo, miško kirtimo atliekų kietmetrį smulkintojams jis parduoda už 30 Lt, lentpjūvių atraižas – už 60 Lt, malkas – už 65 Lt, bet metant į pakurą kietmetrio kaina pakyla iki 150–170 Lt.

Smulkieji rinkos dalyviai tvirtina, jog šiai verslo grupei būna parengti ir šilumos tinklų konkursai, nes numatyta sąlyga, kad laimėtojas privalo turėti sukauptą kelis tūkstančius kubinių metrų skiedrų rezervą.

„Pabandyk įlįsti, pabandyk pasakyti, kad parduosi 20–30 proc. pigiau, – tada dėl kokybės būsi išmestas iš rinkos. O jei parduosi „Bionovus“, tai ta kokybė tiks“, – kaip viskas vyksta, atskleidžia dar vienas biokuro gaminotojas.

Atsakyti į įvairius klausimus, pavyzdžiui, kaip galima suderinti šilumos tinklus ir biokurą, daugiabučių valdymą ir atliekų tvarkymą,

kodėl „Vilniaus energija“ biokurą perka dvigubai brangiau, bei paaiškinti kitus dalykus prašėme ir „Icor“ atstovų, tačiau konkrečių atsakymų taip ir nesulaukėme. Gavome tik abstraktų komentarą apie tai, kad ši grupė suinteresuota šalies energetine nepriklausomybe, o su tuo kovojančios jėgos šią bendrovę puola.

Sugeba rasti teisinių spragų

„Icor“ verslo grupės plėtrą stebinčių liudininkų tikinimu, viena priežasčių, kodėl šiai bendrovei pavyko įvairiuose sektoriuose užimti dominuojamą padėtį, yra ta, kad įmonės savininkai uoliai naudojami universiteto suole įgytomis teisėmis žiniomis: esą teisės aktuose „Icor“ atstovams pavykdavo rasti tokių spragų, kurios jiems padėdavo apeiti įvairius teisinius reguliavimus. „Jie visą laiką

Teisę baigę „Icor“ akcininkai uoliai naudojami universiteto suole įgytomis žiniomis ir ieškodavo spragų, kurios jiems leido sparčiai didinti savo impriją. Tai viena iš priežasčių, kodėl šiai grupei pavyko užimti dominuojančią padėtį komunalinių paslaugų sektoriuje.

balansavo šalia padorumo, šalia teisės ribos – su abejone, ar tai yra teisėta“, – mano K.Masiulis.

„Jie ne kartą replikavo, kad už labai didelius pinigus galima nupirkti visus, nors esą ir manoma, jog kai kurių politikų ar valdininkų nepapirksi“, – priduria buvęs Vilniaus meras „tvarkietis“ Juozas Imbrasas.

tys A.Janukonis, Gintautas Jaugielavičius, Darius Lesčinskas ir Linas Samuolis. Nuo pat pradžių bendrovės veidas buvo „Icor“ valdybos pirmininkas A.Janukonis, kiti akcininkai likdavo šešėlyje. Būtent A.Janukonio pavadė figūravo ir juodosios buhalterijos byloje, kai paaiškėjo, kad šis verslininkas bandė papirkti Seimo ir sostinės tarybos narius. Beje, ši verslininkų ir šią verslo grupę visą laiką lydėjo skandalai, įtarimai korupciniais ryšiais su politikais, bylos teismuose, teisėtvarkos pareigūnų atliekamos kratos. Nuolat kildavo skandalų dėl sostinės savivaldybės, ypač vadovaujamos mero Artūro Zuoko, įtariamo palankumo šiai grupei.

„Neatsitiktinai „Icor“ veikla reiškėsi tam tikrose srityse, kurios šiaip priklauso savivaldos žiniai, – šildymo, atliekų surinkimo ir perdirbimo. Tokiose srityse, norint paveikti sprendimo priėmėjus, jiems reikia įtakos, kontaktų, o tą jie sėkmingai įvykdavo“, – pastebi K.Masiulis.

Jis primena, kas liko iš rekreacinės zonos prie „Siemens“ arenos. Sklype, kuriame turėjo atsirasti poilsio ir pramogų zona, skirta vilniečiams, pristatyta daugiabučių. „Savivaldybė jiems vis gerino sąlygas. Savotiško gudravimo būdu prastūmė sprendimą, kad tame sklype jiems leistų statyti komercinės paskirties pastatus neva pramogai, pavyzdžiui, slidinėjimo įrangos nuomos punktams įrengti, bet pristatė butų. Pastatas laikomas komerciniu, jei 51 proc. jo naudojama komercinei veiklai, taigi jie pirmuose dviejuose aukštuose įkūrė biurus, o trečią ir ketvirtą pavadino apartamentais, nors parduodavo kaip butus. Net čia – nesąžiningumas, lindimas pro teisinę adatos skylutę. Kur miestas galėjo gauti naudos iš to sklypo, ten ją pasiėmė keli verslininkai“, – apgailestauja K.Masiulis.

Beje, verslininkais tapę teisininkai savo kritikus bando įbauginti keldami jiems bylas dėl garbės ir orumo žeidimo arba neva dėl žalos įmonės dalykinei reputacijai, nors dažniausiai jas pralaimi: dvejus metus po teismus vaikščiojo B.Cicėnas, pareiškęs, kad „Vilniaus energija“ nevykdo nuomos su savivaldybe sutarties, du kartus į teismą buvo paduotas K.Masiulis.

B.Cicėnas pastebi, kad įbauginami šie verslininkai bando ne tik

pavienius kritikus, bet ir valstybės institucijas – „Vilniaus energija“ teismams nuolat skundžia Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją. Beje, „Veido“ pašnekovai svarstė, kad tai veikia: galbūt dėl to VKEKK pražiūrėjo, kaip ir kada į monopoliją išaugo „Bionovus“? „Šie verslininkai įžūlūs ir demonstruoja arogantiškumą: nepatiko žodis – tuoj pat į teismą“, – užbaigia B.Cicėnas. ■

„Icor“ apraizgė sostinės komunalinį ūkį: daugiabučių prižiūrinti grupės įmonė „City Service“ šiukšlėms išvežti samdo kitą grupės įmonę – „Ecoservice“

„Tiesą sakant, jie nuo senų laikų turi ryšių daugumoje partijų, Vyriausybėje, ministerijose, tarp įvairaus rango valdininkų. Mano partijos kolegos liberalai taip pat neatsispyrė“, – paantrina verslininkas, buvęs Vilniaus tarybos narys Vidmantas Martikonis.

Kaip „Veidas“ jau rašė, šiandien „Icor“ akcininkas – įmonė „Lag&d“, kurios savininkai yra keturi lygiomis dalimis akcijas valdan-

JEFEL NUOTR.

PROFILIS

Turtingiausias Lietuvos žmogus viešumo nemėgsta

Turtingiausias lietuvis, verslo milžinas, įtakingiausias verslininkas – tokie epitetai paprastai klijuojami prie Nerijaus Numavičiaus pavardės. „Veidas“ pamėgino iš arčiau pažvelgti į vieną neviešiausių šalies verslininkų ir bent truputį praskleisti jį dengiantį paslapties šydą.

Giedrė Bolzanė

Rašyti apie 46 metų Nerijų Numavičių, pagrindinį „Vilniaus prekybos“ (VP) akcininką ir turtingiausią lietuvį, nėra lengva užduotis. Nuolatos teko girdėti žodžius „nekommentuosiu“, „nenoriu kalbėti“, „neturiu ką pasakyti“. Tylos siena nuo pat pradžių atsitvė-

rė tiek pats N.Numavičius, beveik neduodantis interviu, tiek dauguma mūsų kalbinamų esamų ir buvusių VP grupės akcininkų, verslininkų, partnerių ar kitų didžiausios Baltijos šalyse mažmeninės prekybos imperijos kūrėjo aplinkos žmonių.

„Mes rinkoje dirbame ir konkuruojame, todėl geriau tegul mus ir vertina kritikai, o ne mes patys vienas kitą. Manau, man neetiška būtų vertinti ir sakyti nuomonę (kad ir kaip to norėčiau) apie bet kurį verslininką, tuo labiau apie verslo lyderį Lietuvoje“, – dalykiškai savo sprendimą nekalbėti apie N.Numavičių komentavo koncerno „MG Baltic“ prezidentas Darius Mockus.

Kas tai? Baimė? Nenoras gadinti santykių su verslo milžinu? Turbūt ir viena, ir kita. Regis, pats N.Numavičius diktuoja tokias žaidimo taisykles. Visi VP grupėje žino jo požiūrį į viešumą, ypač kai kalbama apie asmeninius dalykus. Todėl nieko nuostabaus, kad N.Numavičius VP grupėje visada buvo tas žmogus, kuris tyliai sau strateguoja, o kalba kiti: vienu metu tai buvo tuometis viceprezidentas, dabar į užsienį pasitraukęs grupės akcininkas Žilvinas Marcinkevičius ar grupės veidu ilgą laiką vadintas „NDX energijos“ valdybos pirmininkas Ignas Staškevičius, tačiau pastaruoju metu, kai suskilusį VP dešimtuką sukretė esminės permainos, viešumo nuotrupos šioje grupėje dar labiau sumenko.

N.Numavičius visus reikalus linkęs spręsti tyliai. Tai buvo akivaizdu ir tuomet, kai jis greitai ir be jokio triukšmo 2008 m. pabaigoje išsiskyrė su žmona ir savo dviejų atžalų motina Lina Numavičiene (skyrības paspartino tarp sutuoktinių sudaryta vedybų sutartis). Tai buvo matyti ir tada, kai paaiškėjo, kad N.Numavičius siekia sutelkti ir išlaikyti didžiąją „Vilniaus prekybos“ kapitalo dalį savo rankose, arba kai į viešumą netikėtai iškilo jo konfliktas su broliu Juliumi Numavičiumi, pasiekęs net teismus.

Taigi koks jis, turtingiausias lietuvis N.Numavičius? Žinoma, geriausiai į šį klausimą atsakytų patys artimiausi šio verslininko žmonės. Vis dėlto mes pabandėme iš daugybės mažų detalių sudėlioti N.Numavičiaus asmenybės portretą.

Lyderis nuo pat vaikystės

Trumpam nukeliaukime į provinciją – Šilagalį visai prie pat Panevėžio. Tai nedidelė gyvenvietė, turinti apie 650 gyventojų, keliolika stiprių ūkininkų, kultūros centrą, biblioteką ir vieną maisto prekių krautuvę. „Gaila, ne „Maximą“. N.Numavičius mums jos dar nepastatė“, – pusiau rimtai, pusiau juokais išsitarė kalbinti šilagališkiai.

Vienas Lietuvos verslo fenomenu vadinamos „Vilniaus prekybos“ kūrėjų užaugo čia, provincijoje, – gyvenvietėje, kurioje nėra net mokyklos. Nors N.Numavičius gimė Šilalėje, jam dar mažam esant šeima pardavė visą turėtą turtą ir persikėlė į Šilagalį.

Panevėžio rajono Velžio seniūnijos vyr. socialinė darbuotoja Genovaitė Stasevičienė gerai pažinojo Numavičių šeimą. Ji tuo metu dirbo „Aušros“ kolūkyje, buvo išrinkta profsąjungos pirmininke, kai į Šilagalį iš Žemaitijos ieškoti darbo atvyko N.Numavičiaus tėvas Vladislovas Numavičius. Kelionė buvo sėkminga: kolūkyje jam pasiūlyta vairuotojo vieta.

„Netrukus jis čia atsivežė šeima“, – prisimena G.Stasevičienė.

Numavičius ji mini geru žodžiu: tai buvo tvarkinga, religinga ir darbšti šeima, vaikai gerai išauklėti, darbštūs, gerai mokėsi. Mama Irena Numavičienė, buvusi mokytoja, jau nedirbo – rūpinosi namais ir vaikais. „Kiek Dievas jiems davė vaikų, tiek ir augino. Kiek prisimenu, iš viso susilaukė devynių atžalų. Nerijus buvo vyriausias“, – pasakoja G.Stasevičienė.

Panevėžio „Žemynos“ vidurinės mokyklos, kurią baigė N.Numavičius, direktorius Romualdas Grilauškas, direktoriavęs ir anuomet, kai čia mokėsi būsimas turtingiausias lietuvis, teigia, kad dėl jo nebuvo jokių rūpesčių. Kiek atmena, Nerijus buvo stropus mokinys, jokių pokštų ar šunybų, dėl kurių būtų tekę aiškintis pas mokyklos direktorių, nėra išskrėtęs. Šioje mokykloje mokėsi ir kiti N.Numavičiaus broliai bei seserys.

Mums pavyko pakalbinti ir N.Numavičiaus vaikystės draugą Vidmantą Kisielį – anuomet jie būdavo neišskiriami. VKisielis, priešingai nei garsus jo vaikystės bičiulis, nepasuko į verslą: pastaruosiu metu jis dirbo kasininku-inkasatoriumi UAB „Trakų paslaugos“. „Ne visi gali būti verslininkai, ypač – geri, – nesikremta VKisielis ir priduria, kad N.Numavičius jau vaikystėje buvo aiškus lyderis. – Jau tada žinojau, kad jis daug pasieks. Tai buvo matyti jau tada, kai jis dar žaidė smėlio dėžėje. Kodėl? Ką Nerijus užsibrėždavo, visada pasiekdavo. Pavyzdžiui, ta kiemo futbolo komanda, kurioje jis žaidė, dažniausiai laimėdavo. Todėl visi norėjo būti su juo vienoje komandoje.“

VKisielis sako ir dabar palaikantis ryšius su vaikystės draugu bei jo seserimis. Pasak jo, N.Numavičius, tapęs garsus ir turtingas, nenusigrėžė nuo senų draugų – ištikus bėdai niekuomet neatsisako padėti.

Buvę N.Numavičiaus dėstytojai Vilniaus universiteto Medicinos fakultete verslininką

taip pat prisimena kaip stropų studentą, nė karto nebandžiusį pasinaudoti savo įtaka ar pinigais. „Man net buvo keista, kad jis taip rimtai žiūri į savo mokslus, – prisimena vaikų ir paauglių sveikatos saugą N.Numavičiui dėčiusi doc. Genė Šurkienė. – Pamenu, jis pas mane į užsiėmimus atvykdavo vakarais, pagal nustatytą laisvą grafiką. Vieną tokį vakarą buvo labai šalta, pusė, o aš sėdžiu universitete ir galvoju, kad tikriausiai jis neatvažiuos. Bet staiga – telefono skambutis: N.Numavičius atsiprašo, kad vėluoja, nes įstrigo spūstyje, bet tikrai atvažiuos. Tada pagalvojau, kad mano „dieniokai“ studentai tiesiog ima ir nepasirodo neįspėję, o čia žmogus juk ir vyresnis, ir padėti turintis. Be to, stebėjaisi, kad jam buvo nuoširdžiai įdomu mokytis, net tokį dalyką, kaip higienos norma, jis labai susidomėjęs studijavo, sakė, kad žinios pravers jo versle.“

N.Numavičius 2003 m. apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžiumi.

VU Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos instituto direktorius prof. Rimantas Stukas prisimena, kad iš verslo atėjęs N.Numavičius (po medicinos studijose padarytos pertraukos jis grįžo studijuoti visuomenės sveikatos bakalauro studijų programos) išsiskyrė iš kitų studentų, nes dėstomas teorines žinias iš karto susiedavo su praktika. Kita vertus, pasak R.Stuko, būdamas tarp studentų N.Numavičius ir pats elgdavosi kaip paprastas studentas: nieko nežinodamas nebūtam įtaręs, kad jis – svarbi verslo figūra.

Ramaus būdo, nemėgstantis išsiškoti ir demonstruoti savo pinigines turinio, netgi taupus. Puikus strategas ir vadybininkas, gebantis permatyti žmones kiaurai. Taip N.Numavičių apibūdina verslo partneriai, bičiuliai ir jo didžiausios aistros – golfo bendraminčiai.

„Bendraudamas su juo nepasakysi, kad jis

milijardierius“, – teigia Europos centro golfo klubo, kurio narys per metus atsieina 2500 Lt, buvęs vadovas Vygtintas Jarašūnas.

N.Numavičius yra kelių Vilniaus golfo klubų narys ir puikus žaidėjas. Pasiėmęs kartu vaikus, nešinas golfo lazdejas rinkiniu, N.Numavičius vyksta žaisti golfo keletą kartų per savaitę. Dažniausiai į treniruotes jį lydi anaipol ne apsaugininkai, o pirmagimis sūnus Nikodemus, savo amžiaus grupėje jau tapęs Lietuvos čempionu. Verslininkas yra sakęs, kad golfas jam geriau nei kas nors kita padeda atsipalaiduoti. Norėdamas prasiblaškyti, N.Numavičius neretai treniruojasi ir savo darbo kabinate, mat įsirengė čia golfo treniruoklį.

Beje, verslininko draugai ir kolegos žino, kad golfo lauke verslo idėjų su N.Numavičiumi geriau neaptarinėti: jis nubrėžė griežtą ribą tarp darbo ir laisvalaikio. „Golfo lauke jie ieško ramybės, o ne verslo santykių“, – sako jau kelerius metus golfo aikštyne su N.Numavičiumi susitinkantis Aurelijus Rosteika, įmonės „Topo grupė“ valdybos pirmininkas.

Kokių klaidų sau neatleidžia N.Numavičius

Verslininkas Giedrius Oliškevičius prisipažįsta kartą susitikęs golfo turnyre norėjęs pakviesti N.Numavičių dalykinių pietų, tačiau tąkart neišdrįso trukdyti. „Registruojantis man dingtelėjo mintis, kad būtų puiku pakviesti jį pietų ir išgirsti jo požiūrį į verslą. Tai juk labai įdomu. Manau, VP grupė Lietuvos versle yra pavyzdžių pavyzdys. Jų sėkmę lėmė garsusis VP dešimtukas, protų koncentracija – tai juos ir išskyrė iš kitų prekybos tinklų, nes juk „Iki“ žydėjo tol, kol prie jos vairo stovėjo broliai Ortizai, „Rimi“ savininkai draskėsi tarpusavyje, o „Norfa“ yra vieno žmogaus verslas. Taip, jie dideli ir tuo naudojami, bet juk „Vilniaus prekybos“ akcininkai nelaimėjo loterijoje, o iki tokio lygio patys užaugo“, – svarsto G.Oliškevičius. ▶

KAIP GIMĖ „VILNIAUS PREKYBA“ IR KAS JI YRA ŠIANDIEN

„Vilniaus prekybos“ istorija prasidėjo 1992-aisiais, kai į verslą metėsi Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto studentai Nerijus Numavičius, broliai Žilvinas ir Gintaras Marcinkevičiai bei Ignas Staškevičius įkūrė pirmąją savo įmonę „Urdžia“. Prie jų po kurio laiko prisidėjo ir Julius bei Vadas Numavičiai – N.Numavičiaus broliai, Marcinkevičių brolis Mindaugas bei jų bičiuliai Renatas Vaitkevičius ir Mindaugas Bagdonavičius. Vėliau, akcininkų gretas papildžius Dariui Nedzinskui, jie pradėti vadinti VP dešimtuoku. Dabar milijardų vertas verslas kadaise pradėtas nuo investicinių čekių: už juos nupirka pirmoji alkoholinių gėrimų parduotuvė Savanorių prospekte Vilniuje, o vėliau buvo perkami didmeniniai sandėliai, įkurta urmo bazė, pradėtas mais-

to prekių importas iš užsienio. 1995 m. buvo įkurta bendrovė „Vilniaus prekyba“, o 1996 m. ji atidarė pirmąją parduotuvę už sostinės ribų – Marijampolėje. Prekyba sekėsi, pajamos didėjo, bet dar ne tiek, kad būtų galima imtis didesnės plėtros. Tokia galimybė netikėtai atsirado gavus solidžių pajamų iš danams parduoto cukraus verslo – Pavenčių ir Kėdainių cukraus fabriko akcijų. Gautus milijonus nuspręsta investuoti į mažmeninės prekybos tinklą. Tiesa, visa ši cukraus fabriko istorija, pasak konkurentų, garbės N.Numavičiui tikrai neprideda. Ir jis pats žino, dėl ko. Kaip ir sąsajos su buvusiu ministru Kęstučiu Skrebiu. Kol grupės akcininkai važinėjo po

užsienį, domėjosi, kaip veikia užsienio prekybos tinklai („Aldi“ ir kt.) bei kūrė savojo mažmeninės prekybos tinklo koncepciją, dar ne kartą keitėsi ir parduotuvių pavadinimai, ir įvaizdis, ir pati jų veiklos strategija. Taip ilgainiui „Taupos“, „T-Market“ ir „Saulutės“ virto „Minima“, „Media“ ir „Maxima“, kol galiausiai liko tik

„Maxima“, bet žymima vienu, dviem ar trimis „iksais“. Šiandien „Vilniaus prekyba“ – tai 225 parduotuvės „Maxima“ Lietuvoje ir dar antra tiek Latvijoje, Estijoje bei Bulgarijoje, tarptautinis „Eurovaistinių“ tinklas, laisvalaikio ir pramogų centrai „Akropolis“ didmiesčiuose bei kitos įvairios įmonės Lietuvoje ir užsienyje. ●

AUFARTO „BFL“ NUOTR.

◀ **N.Numavičius ir I.Staškevičius**
šiemet dalyvavo Vilniaus
pusmaratonyje

retinti jų gretas. Kas dėl to buvo kaltas? Godumas? O gal tai tik nevykęs bandymas siekti dar didesnio dominavimo rinkoje? Galų gale ar tai buvo klaida, kurios N.Numavičius sau neatleis? Atsakymą į šį klausimą šiandien žino tik jis pats.

N.Numavičius puikiai supranta, kad VP grupės istorijos tikrai nepuošia ir seni skandalai dėl pasinaudojant neįgalųjų organizacija iš valstybės susigrąžinto milijoninio PVM, nors įstatymams formaliai ir nebuvo nusižengta. Ko gero, šį epizodą, kaip ir „Leo LT“, jis mielai ištrintų iš praeities.

Garbės neprideda ir retsykiais į viešumą išlendantys smulkesni

► Kalbėdamasis su N.Numavičiaus aplinkos verslininkais bei kitais grupės akcininkais negali nepastebėti, kad daugelis apie jį atsiliepia kaip apie autoritetą, sugebėjusį pelnyti ne tik savo partnerių, bet ir paprastų valdinių pagarbą. Kaip sako buvęs „Omnitel“ prezidentas Antanas Zabulis, gebėjimas taip ilgai išlaikyti tokią ambicingą komandą yra pagrindinis N.Numavičiaus, kaip vadybininko, bruožas. „O pagarba versle neišsivaizduojama be pažadų laikymosi, – tęsia A.Zabulis. – N.Numavičius nežarsto daug pažadų, bet jei pasako, kad padarys, gali tuo būti tikras šimtu procentų. Kita svarbi vadovo savybė, būdinga ir N.Numavičiui, – nedaryti darbo už pavaldinius. Jis kelia tikslus, kas turi būti atlikta, bet

nenurodo, kaip tą padaryti, – leidžia darbuotojui spręsti pačiam, sykiu reikalaujamas rezultato.“

Kalbėdamas apie „Vilniaus prekybos“ fenomeną A.Zabulis pabrėžė šios grupės gebėjimą matyti daugiau ir veikti greičiau už kitus. Taip pat – per keliolika metų išlaikyti vieną pagrindinę verslo kryptį.

Be abejo, visi daro klaidų, o N.Numavičius, kad ir koks gabus vadybininkas būtų, – ne išimtis. Jei ne didžiausia jo verslo klaida vadinamas nuokrypis į energetikos sektorių ir nacionalinio investuotojo „Leo LT“ formavimas, galimas daiktas, VP dešimtukas nebūtų pradėjęs byrėti. Būtent „Leo LT“ įžiebė nesantaiką tarp VP grupės akcininkų ir ėmė

epizodai, pavyzdžiui, nesutarimai su tiekėjais dėl sąlygų, po kurių iš parduotuvių lentynų netikėtai dingdavo tam tikros prekės, nuolatiniai kaltinimai mėginimu skriausti gamintojus ir pan. Kita vertus, vargu ar tokio masto verslo darinys, kai sukasi tokie pinigų srautai, gali tokių istorijų visiškai išvengti.

Iš tiesų suvaldyti sparčiai šuoliuojantį žirgą ir nepamiršti savo principų – nelengva užduotis. „Pinigai šiai grupei visuomet buvo svarbesni už žmones“, – taip apie „Vilniaus prekybą“ kilus „Leo LT“ skandalui yra sakęs apžvalgininkas Artūras Račas.

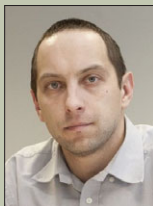
Gydytoju troškęs būti N.Numavičius, prieš du dešimtmečius pradėdamas kurti savo verslo imperiją, tikrai ne apie tai svajojo. ■

„VILNIAUS PREKYBOS“ SĖKMĖS FORMULĖ

Justo GAVĖNO, UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ konsultanto, mažmeninės prekybos eksperto, komentaras

Priežasčių, lėmusių „Vilniaus prekybos“ sėkmę, yra daug, bet kaip svarbiausią įvardyčiau šios grupės akcininkų talentą bei gabumus.

Dar 1996–1997 m. pirmieji Lietuvos vadybos konsultantai pradėdantiems verslininkams skaitė paskaitas apie agresyvių tarptautinių prekybos tinklų („Aldi“, „Tesco“) veiklos strategijas. Daugelis klausytojų, didelių gamybos įmonių vadovų, netikėjo vadybos konsultantais. Rinkoje vyravo nuostata, kad „prekybininkai niekada nediktuos sąlygų gamintojams“, „Marijos žemėje niekada to nebus“. Visi pasuko kitu keliu, o VP grupė, nepaisydama aplinkinių nuotaikų ir pesimizmo, pradėjo kurti tarptautine patirtimi paremtą mažmeninės prekybos modelį. Jau 1997 m. pabaigoje susiformavusioje

prekybos sistemoje masiškai buvo pradėti taikyti lentynos, antrinės ir tretinės pakuotės bei kiti šiuo metu žinomi mokesčiai, orientuoti į gamintojus.

VP grupės akcininkai pereinamoju ekonomikos laikotarpiu labai nuosekliai studijavo užsienio šalių patir-

tį mažmeninės prekybos srityje ir nuosekliai diegė esminius principus. Būdami pirmieji rinkoje jie sugebėjo nepravalgyti uždirbtų pinigų ir investavo juos į agresyvią prekybos sistemos plėtrą. Gebėjimas veikti, suktis, vykdyti veiklą tokioje terpėje, kurioje niekas netiki, kad pasiseks, yra tikrasis verslumo motyvas.

Kita vertus, negalima nuvertinti ir to, kad VP grupė pirmoji įžengė į mažmeninės prekybos rinką. Dėl labai agresyvios plėtros, strategiškai užsiimtų prekybos vietų savininkai sugebėjo sukaupti ir išsaugoti pakankamai kapitalo plėtrai, dar nesant akivaizdžios kon-

kurencijos.

VP grupės savininkai sugebėjo užsibrėžti ir (o tai daug svarbiau) laikytis išsikeltų dominavimo rinkoje, apyvartos, pelningumo tikslų. Tai labai reta savybė tarp Lietuvos verslininkų. Išskirtinis orientavimasis į kritinius mažmeninės prekybos elementus (vietą ir pirkėjų srautą, parduotuvių planavimą ir prekių zonas, asortimento išdėstymą bei pateikimą) tik sustiprino šio prekybos tinklo sėkmę. Na, o kaip vertinti pagrindinį grupės akcininką N.Numavičių? Iš savo aplinkos žmonių, dirbusių arba tebedirbančių šioje sistemoje, žinau, kad darbuotojai nuoširdžiai žavisi šios grupės vadyba ir valdymu. Ne paslaptis, kad daugelis VP akcininkų turi medicininį išsilavinimą, kuris suvaidino tikrai ne paskutinį vaidmenį šioje verslo sėkmės istorijoje. Medicinos mokslų studijos tais laikais sustiprino šių verslo asmenybių smalsumo, naujovių ieškojimo poreikį ir atvėrė plačiuosius vandenius prekybos srityje. ●

Beprožiškai fantastiški!

AR BANDEI KITAIP?!

Tik VIČI koldūnus galima kepti keptuvėje! Dėl gamybos metu naudojamos unikalių technologijų, terminio apdorojimo ir itin plonos tešlos sluoksnio, koldūnų netgi nereikia atšildyti ar apvirti.

Išimkite iš pakuotės šaldytus koldūnus ir kepkite juos keptuvėje ne ilgiau kaip 4-5 minutes, kartas nuo karto pavartydami. Ragaukite kartu su mėgstamu padažu.

www.e-vici.lt
www.facebook.com/vici.eu

VICIŪNAI
GROUP

Konstitucinis Teismas per savo veiklos dvidešimtmetį politikams parodė jų veikimo laisvės ribas

TEISĖ

Lietuva ritasi per teisinio nihilizmo piką?

Lietuvos valstybėje, kurioje nutinka įspūdingų teisinių stebuklų, kai žemė iš nekilnojamojo turto paverčiama kilnojamuoju, politika kriminalizuojama, o eiliniai piliečiai kasdien susiduria su politinio ir verslo elito teisiniu nihilizmu, reikia teisinės sąmonės „perkrovimo“.

Dr. Algimantas Šindeikis

Po buvusio Seimo pirmininko Vydo Gedvilo viešo pareiškimo, kad Lietuvoje reiktų peržiūrėti mirties bausmės klausimą, galima drąsiai tvirtinti, kad mūsų valstybė pasiekė teisinio nihilizmo piką. Ir ne kur nors Baltijai, o Lietuvos parlamento pirmininko kėdėje. Kaip Lietuva galėtų atsisakyti mirties bausmės draudimo, kai yra pasirašiusi šūsnį tarptautinių dokumentų, draudžiančių mirties bausmę, nei jo rinkėjai, „Radži ieško žmonos“ žiūrovai, nežino.

Juolab nežino ir to, kad, Lietuvai įstojus į civilizuotų valstybių klubus – Europos Tarybą, ES, NATO, mes turime rimtų teisinių įsipareigojimų būti civilizuoti. Už tai gauname karinę NATO apsaugą, milijardinę ES finansinę paramą, o iš Europos Tarybos – mūsų piliečių žmogaus teisių apsaugos sistemą.

Kas be viso to būtų Lietuva? Ta pati Lietuva su Seimo pirmininku V.Gedvilu, populiariausia TV laida „Radži ieško žmonos“, bet

be trečdaliao biudžeto ir jau su karine apsauga iš Rusijos. Taigi tada Lietuva būtų tokia, kokia dabar yra Baltarusija.

Minint Lietuvos Konstitucijos jubiliejų Lenkijos Konstitucinio Teismo pirmininkas Marekas Safjanas Vilniaus rotušėje ištarė kontroversišką frazę: „XX amžius buvo parlamentų amžius, XXI amžius tampa teisėjų amžiumi.“ Ši frazė JAV ir Europos demokratijų kasdienybėje sklendo jau ne vieną dešimtmetį. JAV Aukščiausiasis Teismas po garsios „Merbuiry prieš Medison“ bylos (1803), o Europoje po Antrojo pasaulinio karo priėmus naujas Konstitucijas atsiradę ir pradėję veikti Konstituciniai teismai uždėjo griežtus pavadėlius ant politikų kaklo. Tai, kas seniai suprasta ir jau priprasta JAV ir Europos demokratijose, vis dar niekaip netampa mūsų demokratijos savaime suprantama kasdienybė. Lietuvos politikai, bulvarinė žiniasklaida niekaip negali susitaikyti su tuo, kad Konstitucinio Teismo (KT), tikrinančio,

ar Parlamento, Prezidento ir Vyriausybės leidžiami teisės aktai neprieštarauja Konstitucijai, stipriai apribojo kitų valdžios grandžių politines galias.

Tuo metu, kai tauta atsipalaidavusi linkminasi apgailėtino turinio TV laidomis, kai skaitymas ir lavinimasis apsiriboja tik „aukštuomenės“ gyvenimo kronikos peržiūra glamūrinuose žurnaluose, nėra nei poreikio, nei laiko mąstyti apie tuos dalykus, kurie mums trukdo darniai ir racionaliai kurti savo modernią valstybę. Kai tauta tokia nereikli ir į parlamentą renka šoumenus bei „aukštuomenę“, ten atsiduria tokie asmenys, kuriems labai sunku suvokti, kad KT (ar tokius įgaliojimus turintys Aukščiausieji teismai) šiandien visame demokratiame pasaulyje tikrina ir toliau tikrins parlamentų, prezidentų ar vyriausybių išleistų teisės aktų teisėtumą, jų atitikimą Konstitucijai ir tarptautinei teisei. Nemažai daliai politikų vis dar sunku suvokti, kad jų veikla, leidžiami įstatymai turi būti „juridizuoti“, tai yra atitikti Konstituciją ir tarptautinę teisę, kurios laikytis Lietuva yra įsipareigojusi.

Savaime suprantama, kad ir teisėjams, gyvenantiems „teisėjų amžiuje“, tenka labai rimtų iššūkių, su kuriais jie ne visada susidoroja. „Juridizuojant“ politiką teisėjams tenka prisiimti atsakomybę už šalyje vykstančius politinius procesus ir jų kryptį. Visada iškyla atsakomybė už politinius procesus, rizika peržengti konstitucines ribas, pažeisti skirtingų konstitucinių teisinių gėrių balansą ar tiesiog pasiduoti „laisvam politikavimui“. Bet teisėjų korpusas turi rimtą prievaidą Strasbūre, kuris pasiklydusiems parodo

kelią. Ir tų Lietuvos teisėjų nuklydimų skaičius nėra toks didelis, kad keltų grėsmę Lietuvos demokratijai.

Prezidentės pastangos padaryti taip, kad ir virš teisėjų nebūtų tik žydras dangus, taip pat davė neblogų rezultatų. Nuolatinėse teisėjų vertinimo ir atrankos karjerai komisijose dirba ne tik teisėjai, bet ir visuomenininkai. Teisėjams tenka prakaituoti atsakant į sudėtingus klausimus apie jų veiklos teisme rezultatus, jų sprendimų panaikinimo ir pakeitimo priežastis. Nesugebantiems tinkamai atsakyti karjeros keliai užsidaro.

Lietuvos politikos kriminalizacija

Jau du dešimtmečius veikiančiam Lietuvos KT teko ypatingas išbandymas – nubrėžti jaunos demokratijos politinio veikimo „juRIDINIUS“ rėmus. Rolando Pakso pašalinimas iš prezidento posto, konstitucinės apkalto procedūra Strasbūro teismo pripažinta kaip teisėta ir nepriekaištinga. Išsiskyrė tik požiūris į politinės „bausmės“ atlikimo laiką. Lietuvos KT sprendimu asmuo, sulaužęs priešai ir šurkščiai pažeidęs Konstituciją, iki gyvenimo pabaigos nebegali eiti pareigų, dėl kurių reikia prisiekti, o Strasbūras nusprendė, kad tokia bausmė per griežta ir neturėtų būti taikoma iki gyvos galvos. Bet čia jau europinis humanizmas prieš lietuvišką griežtumą. Bendrą Europos vidurkį žmogaus teisių apsaugos srityje nustatantis Europos Žmogaus Teisių Teismas kitokio sprendimo priimti ir negalėjo.

Per du nepriklausomos Lietuvos gyvavimo dešimtmečius Lietuvos politika niekada nebuvo švari. Bet tai, ką mūsų politikoje padarė Viktoras Uspaskichas ir Darbo partija, galima pavadinti Lietuvos politikos kriminalizacija. Apie 300 tūkst. Lietuvos rinkėjų balsavo už politinę partiją, kuri sėdi teisiųjų suole. 24 juodosios buhalterijos milijonus „investavusi“ į Lietuvos politiką ir kelerius metus mulkinusi Lietuvos rinkėjus Darbo partija tapo visateise Lietuvos politinio proceso dalyve. Tokia kriminalizuota Lietuvos politika negali būti pateisinama net ir mūsų valstybės jaunystėje.

Tiesa, nepaisant kasdienio purvo ir kritikos, pilamos ant Lietuvos valstybės, yra daug įrodymų, kad nepriklausoma mūsų šalis per du savo gyvavimo dešimtmečius smarkiai pažengė teisinės valstybės keliu. Verslininkas sugebėjo laimėti bylą prieš Lietuvą ir prisiteisti 1,7 mln. Lt žalos atlyginimą dėl nesąžiningų ir nekompetingų valdininkų veiksmų. Turime būti dėkingi Italijos verslininkui Luigui Boscai, kuris sukūrė tokį precedentą. Kaip paaikšėjo po ilgo bylinėjimosi, „Alitos“ gamyklą leista privatizuoti ne tam, kas pasiūlė geresnę kainą, o tam, kas labiau patiko a.a. Algirdui Brazauskui. Laikinoji Seimo komisija, tyrusi „Alitos“ privatizavimo peripetijas, nusprendė, kad atsakomybę už valstybei padarytą 36 mln. Lt žalą turi prisiimti tuometis premjeras A. Brazauskas, ūkio ministras

Petras Čėsna ir buvęs Valstybės turto fondo vadovas Povilas Milušauskas.

Tik KT dėka visuomenė suprato, o politikai gavo skaudžią pamoką, kad pagal mūsų Konstituciją politikai atsako už kūrimą ekonomiškai ir finansiškai niekuo nepagrįstų lūkesčių, kurie teisiškai įtvirtinti ir pradėti įgyvendinti pagal Konstituciją tampa teisėtais lūkesčiais, ir juos reikia įgyvendinti. Tauta, maitinama politinių partijų ir jų lyderių populizmu, negebanti racionaliai mąstyti, pati save pasmerkia gyvenimui ne pagal išgales, taip apsikraudama sunkiai pakeliama valstybės skola ir kitais mūsų valstybės pajėgumui neadekvačiais išpareigojimams, kurie anksčiau ar vėliau sukelia naujas krizes ir verčia skaudžiai kęsti neturtingiausius ir labiausiai socialiai pažeidžiamus piliečius.

Atsilikęs elitas modernios valstybės sukurti negali

Lietuvos elitui vis dar sunkiai suvokiama, kad Konstitucija yra civilizuotas politikų veiklos įrankis. Lietuvos tolesnio vakarietiško ir modernėjimo pareiga guli ant elito pečių. Atsilikęs, neatsakingas, paviršutiniškas ir savo misijos nesuvokiantis elitas jokios modernios

▲ *Buvęs seimo pirmininkas V. Gedvilas mano, kad Lietuvoje būtų galima vėl įvesti mirties bausmę*

valstybės sukurti negali. O kitų, kas už lietuvių sukurtą jų valstybę, nėra. Sukurti valstybę ant jos istorijos griuvėsių ir praeities romantizmo jokių galimybių taip pat nebėra. Nes tiek Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, tiek smetoninė Lietuva – jau tolimai praeitis, kuri nedaug ką bendro teturi su šiuo dienu Lietuva ir jai tenkančiais iššūkiais.

Strasbūro katedroje pavaizduota, kaip paskutinė pėsčiomis žygiuojanti mergelė Lietuva, amžių sandūroje vėl gavusi galimybę sukurti nepriklausomą ir jau demokratinę valstybę, žingsnis po žingsnio, klupdama ir keldama eina senosios Europos link. Ėjimas būtų spartesnis ir užtikrintesnis, jei šalies politinis,

akademiniškas, žurnalistinis elitas rastų jėgų parodyti savo valstybės piliečiams tinkamos pilietinės, konstitucinės laikysenos pavyzdį. Elitui elgiantis, kaip jam patogiau, ar tiesiog buikai ginant savo interesus, valstybė labiau panėsėja į monarchiją, nei į demokratiją. Elitas atrodo ypač keistai, kai tautą ragina laikytis Konstitucijos ir įstatymų, o pats savo gyvenimą susitvarko taip, kaip jam patogiau.

Ar galima kaltinti savo šalies eilinius piliečius, kurie dažniausiai tik atkartoja Lietuvos valstybės politinio elito „žygdarbius“, savo kasdieniniame gyvenime nesilaikydami įstatymų, gabendami ir vartodami kontrabandinės prekes, nepaisydami kelių eismo taisyklių, nemokėdami mokesčių, parduodami savo balsus rinkimų metu įvairiems politiniams sukčiams ir bandydami ieškoti naujų garliavinės minios „teisingumo“ formų? Tikriausiai ne.

Po nepriklausomybės atkūrimo piliečiai gavo galimybę ne tik laisvai veikti, bet ir keliauti ten, kur jiems gyventi geriau ir perspektyviau. O kaip rodo emigracijos duomenys, lietuvių mėgstamomis gyvenimo vietomis tampa tos valstybės, kuriose demokratiška ir žmogaus teisės, visų lygybė prieš įstatymą turi tvirtas šaknis. Pakeliavę lietuviai jau pradeda suvokti, kad ekonominis augimas, socialinė gerovė gali būti sukuriama tik tokioje valstybėje, kurioje visi laikosi pagrindinių teisės principų – sąžiningumo, teisingumo ir protingumo.

Atgavę savo nepriklausomybę turėjome svaigų lūkestį greitai išokti į Europos gerovės valstybių traukinį. Per du dešimtmečius supratome, kad to padaryti greitai nepavyks. Senoji Europa savo valstybes ir ekonominę bei socialinę gerovę kūrė šimtmečiais, o mes tuo metu murkdėmės bizantiškos imperijos tamsybėse. Nors šiandien lietuviai gyvena geriau nei bet kada, bet lūkesčiai dar didesni. Norime europietiškos gerovės, tačiau jos reikia nusipelnyti, užsitarnauti savo darbu, organizuotumu, racionalumu, teisės viršenybės pripažinimu, jos laikymusi. Mes nesugebame kritiškai įvertinti savo atsilikimo, iš sovietmečio paveldėto infantilumo, menko verslumo, prastų viešojo administravimo gebėjimų, menkaverčio turinio viešosios politikos ir didžiulės jaunų žmonių emigracijos pavojaus.

Yra manančiųjų, kad Lietuvos teisei sistemai reikia „perkrovimo“. Bet ar tikrai yra galimybė suorganizuoti kokį nors Lietuvos valstybės „perkrovimą“, kuris leistų mums pradėti gyventi ir elgtis bent taip, kaip gyvena ir elgiasi estai, – su pagarba vieni kitiems ir teisės principų laikymusi? Toks „perkrovimas“ būtų reikalingas ir įmanomas, jei šalies politinis, akademiniškas, žurnalistinis elitas susitelktų ir apsiginkluotų ne patriotizmu savo atskirų grupių interesų atžvilgiu, o vakarietišku konstituciniu patriotizmu. O tam reikia mūsų visų teisinės sąmonės „perkrovimo“. ■

PROFILIS**Kas E.Kūrių iškėlė į teisininkų olimpą**

Egidijus Kūris į Lietuvos teisininkų elitą įsirašė ir kaip autoritetingas teisės mokslininkas, ir kaip aktyviausias Konstitucinio Teismo pirmininkas, išplėtęs šio Teismo gilinimosi ribas.

Jurgita Laurinėnaitė-Šimelevičienė

Nors dažnai įtakingiausių Lietuvos žmonių sąrašo viršūnėje vietą garantuoja aukščiausios pareigos, teisininkas Egidijus Kūris į teisininkų elitą patenka visai dėl kitų priežasčių. Po įsimintino savo karjeros etapo – pirmininkavimo Konstituciniam teismui (KT) 2002–2008 m. – jis grįžo į akademinę veiklą, bet vis tiek išliko tarp įtakingiausių Lietuvos teisininkų.

„Yra kelios priežastys, kodėl E.Kūris atsiduria šiame sąrašo. Pirmiausia ir svarbiausia priežastis – jis labai gerai pasirengęs profesiniu, kvalifikaciniu požiūriu. Dėl jo teisinės kvalifikacijos ir jaučiamas jo autoritetas teisinėje bendruomenėje. Antra, tai žmogus, kuris sugeba labai raiškiai ir aiškiai dėstyti savo mintis, jis puikus teisės teoretikas, mokslininkas. Kita vertus, E.Kūris turėjo galimybę pasireikšti – jis buvo KT pirmininkas, Vilniaus universiteto (VU) Viešosios teisės katedros vedėjas“, – vardija Mykolo Romerio universiteto profesorius, buvęs KT teisėjas, šiame teisme dirbęs kartu su E.Kūriu, Vytautas Sinkevičius.

Iš tiesų, visuomenei E.Kūris gerai įsiminęs, nes KT pirmininkavo išskirtiniu metu – per

priesaiką sulaužiusio Rolando Pakso apkalta, kurią dauguma tautiečių akylai stebėjo. Solidus, konkretus, principingas, charizmatiškas, kalbos dovaną turintis E.Kūris darė įspūdį, o jo, kaip autoritetingo teisininko ir Konstitucijos aiškintojo, įvaizdis išliko ir vėliau – jis mieliai dalyvaudavo televizijų laidose, komentavo žiniasklaidai svarbiais klausimais, nebijodavo kritikuoti politikų.

Beje, netrukus E.Kūris pradės tarptautinę karjerą – išvyks teisėjauti į Europos Žmogaus Teisių Teismą, kuriame dvi kadencijas dirbo ir jo tėvas Pranas Kūris. „Nebūsiu pirmasis, kurio tėvas dirbo šiame teisme. Tokių atvejų jau būta“, – paklaustas, ar į tarptautinę karjerą neria sekdamas tėvo pėdomis, tarsi nejaukiai pasijunta E.Kūris.

Gabumais garsėjo nuo vaikystės

Tai, kad E.Kūris tapo vienu autoritetingiausių Lietuvos teisininkų, lėmė ir asmeninės savybės, ir išskirtinė aplinka. Jis gimė iškilių teisininkų, sovietiniais laikais Lietuvojeėjusių aukštą pareigą, šeimoje. Jo tėvas P.Kūris – ne tik garsus teisininkas, bet ir dip-

lomas, politikas, dirbęs teisingumo ministru tiek LSSR, tiek pirmojoje Vyriausybėje po nepriklausomybės atkūrimo.

Tad nors rinktis teisę būtų buvęs natūralus sprendimas ir jaunajam Kūriui, paskutinėje mokyklos klasėje jis staiga susidomėjo fizika ir apsisprendė studijuoti šį mokslą. Bet užteko pusmečio, kad suvoktų esąs ne savo roge, ir į teisės studijas pareitų antrame kurse.

„Net jei niekas neskiepija, nebando įkalbėti ir įtikinėti, kokį kelią pasirinkti, šeimoje natūraliai vis tiek vyksta tam tikros kalbos, vyrauja tam tikra dvasia. Gal tai ir šeimos įtaka, kad teisę pasirinkau, kita vertus, aš visada buvau visuomeniškai orientuotas“, – savo apsisprendimą aiškina E.Kūris.

Viena vertus, aukštą pareigą ėjusio sovietmečio veikėjo sūnus lavintis turėjo visai kitokias sąlygas nei daugelis jo bendraamžių. Kita vertus, tai, kad tapo vienu žymiausių šiandienos teisininkų, jau lėmė ir asmeninės savybės bei gabumai. Kaip pastebi V.Sinkevičius ir kiti buvę E.Kūrio kolegos, tai iš prigimties labai gabus, talentingas, apsiskaitęs, intelektualus žmogus, pasižymintis fenomenalia atmintimi.

„Žmogus laisvai operuoja faktais apie dešimtmečio senumo KT bylas, gali jas pacituoti. Visi, kurie pradeda su E.Kūriu bendrauti, per dešimt minučių pamato, kad jis turi fenomenalią atmintį“, – pabrėžia ilgametis E.Kūrio kolega, Vilniaus universiteto profesorius Vytautas Nekrošius.

Kiti kolegos papildo, kad E.Kūris gerą atmintį turi ne tik su teise susijusiems dalykams, bet ir eilėraščių, perskaitytomis knygoms ar anekdotams, kurių jo pasisakymuose nestinga. „Jis net iš mokyklos laikų kūrinius

prisimena, gali išdainuoti visa „Jėzų Kristų superžvaigždę“, – dar vieną detalę įlipdo politologas Lauras Bielinis, taip pat dirbęs kartu su E.Kūriu.

E.Kūrio gabumai išryškėjo dar ankstyvoje vaikystėje – skaityti jis išmoko sulaukęs vos trejų metų. „Išmokau pats, nes labai norėjau. Kaip man pasakojo vyresnieji, iš senelio atimdavau laikraštį ir reikalavdavau, kad rodytų visas raides. Vėliau kažkieno pamokytas senelis pradėjo slėpti laikraščius – manė, gal šitam vaikui ateityje bus kas nors negerai“, – šypsosi E.Kūris.

Vėliau jam puikiai sekėsi ir mokslai. Jo studijų laikų draugas ir bendrakursis advokatas Olegas Urbonas pamena, kad E.Kūris buvo pats pažangiausias kurso studentas, mokėsis tik labai gerai pažymiais. Studijų metais išryškėjo ir savybė, kurią vėliau minės dauguma jį pažįstančių žmonių (tiesa, vieni teigiamame, o kiti neigiamame kontekste), – tvirtumas, kuris kai kam atrodo jau virtęs kategoriskumu.

„Jis turi labai tvirtą charakterį ir visada pasiekdavo, ko nori. Pamenu, per vieną egzaminą jam šiek tiek nepasisekė – gavo prastesnį pažymį. Dėstytoja nenorėjo jam leisti perlaikyti egzaminą, bet jis pasiekė savo – perlaike ir gavo aukščiausią balą. Teisės specialybėje tvirtas stuburo reikia – lankstumas svarbus, bet be kieto stuburo šioje profesijoje labai

— BFL, KWANAGO NUOTR.

sudėtinga. Kita vertus, tas stuburas turi būti paremtas žiniomis, profesionalumu, o jis visa tai turi“, – mano O.Urbonas.

Tiesa, kai kurie kalbinti teisininkai prisipažino, kad dirbti su E.Kūriu dėl šios savybės nebuvo lengva, nes jis visada turėdavo tvirtą nuomonę, kurią atkakliai gindavo. Tad diskusijos su juo būdavo itin aštrios, o kad išsiklaustų ir į kitą nuomonę, reikėdavo pateikti itin rimtų argumentų. Tai pasitempti versdavo ir aplinkinius.

Beje, E.Kūris garsėja ir darbštumu: V.Sinkevičius pamena, kad KT vadovavimo laikais jam buvo visiškai įprasta ateiti į darbą septintą ryto, o išeiti 22–23 valandą.

Mėgstamas studentų

Po teisės studijų E.Kūris pasirinko akademinę karjerą ir liko universitete, buvo vienas Tarptautinių santykių ir politikos mokslų insti-

◀ **Griežtą, solidų ir principingą KT pirmininką E.Kūrį gyventojai įsidėmėjo per R.Pakso apkaltą**

tuto kūrėju. Pasak V.Sinkevičiaus, kaip teisės mokslininkas, jis produktyvus, yra parašęs straipsnių su garsiausiais užsienio teisės korifėjais. „Jis turi didelį autoritetą ne tik Lietuvoje, bet ir tarp Europos teisininkų. Jo pavardė žinoma, jis cituojamas – yra labai ryškus teisės mokslininkas“, – E.Kūrio, kaip teisės mokslininko, laimėjimus vardija V.Sinkevičius.

Pasirinkęs akademinę veiklą E.Kūris išugdė ne vieną teisininkų kartą, o studentų visuomet buvo mėgstamas, ypač kai nepriklausomybės pradžioje išvažiavo į stažuotę Amerikoje, kur žinias gilino pas žymų teisės teoretiką Haroldą Bermaną. Iš Amerikos E.Kūris parsivežė ir naujovišką požiūrį į dėstyimą – stengėsi priversti studentus galvoti pačius, įtraukti į diskusiją.

„E.Kūris man dėstė nepriklausomybės pradžioje, kai Lietuva buvo ne taip seniai išsiveržusi iš po geležinės uždangos, todėl daugelis tų dalykų, kuriuos jis mums pasakojo, Lietuvoje buvo girdimi pirmą kartą – niekur negalėjai jų paskaityti. O jis tuo metu jau buvo studijavęs JAV. Iš tiesų E.Kūris buvo tas dėstytojas, kuris gebėdavo sudominti, patraukti, kurio paskaitos būdavo aptarinėjamos“, – ▶

AKTUALUSIS INTERVIU

Į „Veido“ klausimus atsako teisininkas Egidijus Kūris

VEIDAS: Kasmėt esate išrenkamas vienu įtakingiausių teisininkų. Kaip pats vertinate savo įtaką ir kaip ją panaudojate?

E.K.: Sutinku su tuo, kad mano nuomonė kartais padaro kam nors kokį nors poveikį ar kad ji pacituojama – nebūtinai visada tiksliai. Negaliu sakyti, jog visiškai nematau, kad kartais kur nors kokį poveikį padarau, bet tikrai nesu jokios įtakos, interesų grupės atstovas. Neatstovauju niekam, išskyrus paties smegeninę.

VEIDAS: Ar tiesa, kad 1992 m. prisidėjote prie Konstitucijos rengimo?

E.K.: Labai epizodiškai, ir tikrai nenorėčiau to dalyko sureikšminti. Žinote, kaip senais sovietiniais laikais juokaudavo, kad yra daugiau pagrindinių, negu anksčiau buvo grindų, taigi ir aš pastebėjau, kad Lietuvoje yra žmonių, kurie ypač pastaruoju metu kur nors žiniasklaidoje prisistato ar pristatomi kaip Konstitucijos autoriai. Yra žmonių, kurie buvo kokiose nors grupėse, bet jų indėlis, kiek neoficialiai žinau, yra minimalus, tai nenorėčiau būti į juos panašus.

Kiek aš prisidėjau? Man teko rašyti dviejų

— VEIDO, ARCHIVO NUOTR.

Konstitucijos skirsnį – antrojo ir trečiojo – pirmąjį variantą, kuris po to buvo koreguojamas, ir tikrai ne vienas žmogus prie to varianto ar jo atskirų fragmentų yra pridėjęs rankas. Tiesiog toks epizodinis dalyvavimas, bet malonu žinoti, kad ir tu kažkiek pirštą prie to esi pridėjęs.

VEIDAS: Teisininkai mini, kad vadovaudamas KT praplėtėte šio teismo gilinimosi ribas.

E.K.: Aš visą laiką įsivaizdavau, kad KT netik turi labai formaliai atsakyti į kokį nors klausimą, bet ir padėti pamatus problemai išspręsti. Nes jeigu šiandien išaiškinsime, kad įstatymas A prieštarauja Konstitucijai, nematydami, kad rytoj gali atsirasti įstatymas B, kuris bus identiškas, tai mes iš esmės nebūsime išsprendę problemas, nebūsime padėję pamatų tai problemai spręsti. Dėl to aš manau, kad KT turi būti aktyvus stengdamasis aiškinti Konstituciją taip, jog ateityje būtų aišku, kur yra tos ribos, kurias nubrėžia Konstitucija.

Jei pasakysime, kad Konstitucija ko nors nereguliuoja, tai, vadinasi, mes toje vietoje paliksime erdvės įstatymų leidėjų savivalei, o šito teisinėje valstybėje negali būti. Vadinasi, konstitucinė teisė ir Konstitucija negali būti

traktuojama kaip sūris, kuriame esama skylių. Tokiu atveju tirdami kiekvieno akto atitiktį Konstitucijai nori nenori turime žvelgti į Konstituciją kaip į visumą. Gali būti, jog pareiškėjas, kuris kreipėsi į KT, nurodo, kad, jo manymu, tam tikras įstatymo straipsnis prieštarauja kuriam nors Konstitucijos straipsniui, bet mes turime pasakyti, ar jis prieštarauja Konstitucijai. Gal jis neprieštarauja tam straipsniui, bet gal jis prieštarauja kitam straipsniui, kurio pats pareiškėjas neįvardijo. Tai yra konstitucionalisto priedermė, jis neturi būti siauras.

VEIDAS: Kita vertus, esate kritikuojamas, kad jums vadovaujant susiformavo KT išaiškinimo neklystamumo doktrina – kaip Dievo žodžio, o tai pavojinga, nes juk neklystančių nėra.

E.K.: Aš niekada nesu pasakęs, kad KT nutarimas yra Dievo žodis, bet Konstitucija yra aukščiausia teisė, aukštesnė už ją nėra. Ir tėra viena institucija, kuri gali oficialiai aiškinti Konstituciją ir kurios žodis yra paskutinis ir lemiamas, – tai KT. Vienintelis dalykas, kurį noriu pabrėžti: kai KT priima sprendimą, tai nebėra kieno nors nuomonė – tai nebėra devynių teisininkų nuomonė, tai yra teisė, tai yra oficiali Konstitucijos tam tikrų nuostatų samprata. Visos kitos nuomonės, kurios gali konkuruoti su KT ▶

► prisimena VU Teisės fakulteto prodekanas Haroldas Šinkūnas.

Beje, E.Kūris iki šiol išliko mėgstamas studentų. „Ne veltui VU studentai žygiuodami Rugsėjo pirmosios eisenoje, be kitų skanduočių, skandavo ir taip: „Būsiu geras mokinys, Kūris dešimt man rašys.“ Tai rodo jo įtaką ir svarbą“, – priduria H.Šinkūnas.

Praplėtė ribas, į kurias gilinasi KT

Bene svarbiausias etapas E.Kūrio, kaip teisininko, karjere buvo darbas KT, o vėliau ir pirmininkavimas šiam teismui nuo 2002 m. Teisininkai tvirtina, kad būtent E.Kūrio pirmininkavimo laikotarpiu padidėjo KT aktyvumas – praplėtė ribas, į kurias teismas gilinasi.

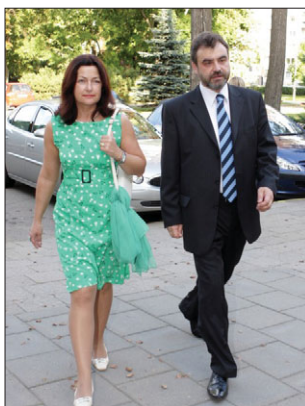
„KT aktyvumas reiškia, kad teismas tiria ne tik teisės aktus, dėl kurių pareiškėjas klausia, bet ir kitą teisinį reguliavimą, kuris su anuo tiesiogiai susijęs. Vykdamo ginčas, ar taip galima daryti, pavyzdžiui, Lenkijos konstitucinis tribunolas neperžengia šių ribų“, – aiškina KT teisėjas Pranas Kuconis.

„E.Kūrio vadovaujamas KT pagrindiniu dalyku laikė atskleisti Konstitucijos nuostatų sampratą: ne tik bylą išspręsti, atsakyti, ar teisės aktas prieštarauja Konstitucijai, ar ne, bet ir paaiškinti, ką reiškia Konstitucija. Dėl to sulaukta kritikos, kad teismas apima daugiau nei reikia, nori išaiškinti, ko niekas neprašė, bet šitas požiūris davė gerų vaisių. Mūsų nutarimai

susidėdavo iš šimto puslapių, nes reikėjo atskleisti Konstitucijos nuostatų sąsajas – matyti ne vieną nuostatą, o visą sistemą, bendrą logiką. Šiuo Konstitucijos aiškinimo požiūriu E.Kūrio nuopelnai dideli, nes būtent E.Kūrio vadovaujamas teismas išplėtojo Konstitucijos nuostatų aiškinimo doktriną“, – priduria V.Sinkevičius.

Beje, E.Kūriui pirmininkaujant imta glaudžiau bendrauti ir megzti ryšius su kitais Europos konstituciniais teismais, tarptautiniai ryšiai labai išsiplėtė, tapo turiningesni. „Iki tol nebuvo stengiamasi pernelyg aktyviai megzti ryšius su kitais KT, o per E.Kūrį Lietuvos KT tapo labiau žinomas“, – tvirtina P.Kuconis.

Skyrėsi E.Kūris ir nuo ankstesnių KT pirmininkų: nevengdamo eiti į televizijos laidas, pats aiškinti KT nutarimų, matyti viešumoje. Tiesa, kai kurie susidūrusieji su E.Kūriu tuo metu, kai jis dirbo KT, tvirtino pastebėję ir jo žmogiškų silpnųjų, pavyzdžiui, didėjančio pasipūtimo apraiškų. Esą nors viešumoje erdvėje atrodė principingas ir solidus, vis dėlto jam labai patiko jaustis pirmuoju teisėju Lietuvoje, o tą jausmą dar pastiprin-

Su antrąja žmona Audrone
- artima sesers drauge -
E.Kūris pažįstamas nuo vaikystės

davo po R.Pakso apkaltos pasigirdavusios valstybės vyrų pagyros, kad jis išgelbėjo Lietuvą.

2000 m. Vyriausybėje dirbę žmonės pasakoja esą per pirmą kartą premjeru tapusio Andriaus Kubiliaus susitikimą su teisėjais buvę šokiruoti, kai iš tuomet KT teisėju dirbusio E.Kūrio išgirdo, kad teisėjai yra aukštesnis luomas už kitus. Tuo metu A.Kubilius planavo mažinti atlyginimus valstybės pareigūnams, tarp jų ir teisėjams. „Teisėjai sukėlė siaubingą maištą ir įtakingiausi atėjo tartis pas A.Kubilių. Iš pradžių jie pradėjo

nuo argumentų, kad tai yra spaudimas ir t.t., tačiau A.Kubilius tvirtino, kad atlyginimai pjaunami visiems, ir klausė, kuo jie ypatingi. Čia E.Kūris pratrūko – jis tvirtino, kad „mes prisiėmę kreditų, turime įsigiję namus, sodybas, turime mokėti už juos“. Man tuomet pirmą kartą atsivėrė akys ir pasimatė didelis savanaudiškumas“, – pasakojo „Veidui“ Vyriausybėje tuomet dirbęs asmuo.

Vis dėlto E.Kūris buvo iš tų retų žmonių, prie kurių kritika nelipo, tad autoritetu jis išliko ir teisininkų bendruomenės, ir visuomenės akyse. ■

AKTUALUSIS INTERVIU

► išreikšta pozicija, tėra nuomonės ir neturi teisinės galios.

Turiu pasakyti, kad buvo KT nutarimų, su kuriais aš pats nesutikau, – man irgi yra teke balsuoti prieš. Tie oponentai niekada apie tuos dalykus nesusimąsto, bet aš tokiu atveju žinau, kad ta nuomonė, kurią turėjau balsuodamas prieš, ir liko mano nuomone. O nuo tada, kai nutarimas priimtas, teisė yra tokia, kokią pasakė ją esant KT, ir su ta teise turėsiu gyventi – ne su savo nuomone, net jei man kuris nors nutarimas atrodė neteisingas ar nepakankamai pagrįstas.

VEIDAS: Jums buvo klijuojama ir valstybininko ar jiems prijauniančio etiketė. Ką į tai galite atsakyti?

E.K.: Aš galiu pasakyti, kad čia yra daug nesąmonių, daug insinucijų. Aš esu skaitęs apie valstybininkų klaną, ir ten esu suporuotas ir su žmonėmis, su kuriais nebendrauju, ir su žmonėmis, kurių net nepažįstu. Bet yra žmonės, kuriems reikia pūsti tokį burbulą, ir aš žinau kai kurių jų išskaičiavimus – tai yra nešvarūs dalykai. Kai dirbi tokį darbą, kai kam užmini ant nuospaudos, o kai kas turi politinių išskaičiavimų, mažesnių ar didesnių kerštų ir pan. Išlenda kokie nors veikėjai, save vadinantys žurnalistais, ir pareiškia, kad aš su jais bendravau, sprendžiau, dariau tą ar kitą. Tai tiesiog

melas. Galėčiau bylinėtis, bet nesinori kišti rankų į tokį purvyną.

VEIDAS: Dėl kurių politikų iniciatyvų teisinėje srityje šiandien jums labiausiai neramu?

E.K.: Deja, kuo toliau, tuo daugiau jų yra. Pagrindinis dalykas, kad politikoje lemia interesai, o teisėje – argumentai. Politikai vieną dieną gali kalbėti vienaip, kitą dieną kitaip, ir tai tam tikra prasme suprantama ir paaiškinama – jie atstovauja tam tikram interesui. O teisėje, jei žiūrime į ją kaip į kažką pakylėto ir nesuvaržyto politinių interesų, turime matyti tam tikrą vidinį nuoseklumą, sistemą, logiką. Jeigu tam tikras sprendimas ardo teisinės sistemos darną, mes tokio sprendimo negalime priimti. Čia du skirtingi požiūriai – politikų ir teisininkų. Deja, labai dažnai mes matome, kai interesai ima viršų prieš teisinės sistemos darnumo ir nuoseklumo principus – kai galima paminti ar pamiršti elementarias, visiems suprantamas Konstitucijos nuostatas, kurios neleistų priimti vienokio ar kitokio sprendimo. Bet į tai tiesiog niekas nekreipia dėmesio.

Pavyzdžiui, neseniai Seimas balsavo pirmą kartą, kol kas negalutinai, dėl Konstitucijos pataisos, pagal kurią asmeniui, sulaužiusiam pataisą ir šiuurkščiai pažeidusiam Konstituciją, būtų leidžiama vėl užimti tam

tikras pareigas, dėl kurių reikia duoti Konstitucijoje numatytą pataisą.

Tam tikra pataisa yra reikalinga vykdant Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą, bet mes turime situaciją, kurią ir pirmo kurso teisininkas įvardytų kaip atvirai antikonstitucinę. Pagal Konstituciją, siūlyti Konstitucijos pataisą gali tik du subjektai: ketvirtadalis Seimo narių (tai yra 36 Seimo nariai) arba 300 tūkšt. piliečių, turinčių rinkimų teisę. Šiuo atveju turėjome situaciją, kai nustatytas skaičius Seimo narių (daugiau nei 36) pateikė Konstitucijos 56 straipsnio pataisą, siūlydami naują, kuri leistų įgyvendinti tą Strasbūro sprendimą. Pataisa buvo svarstoma Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete – ten jai nebuvo pritarta, bet komitetas pasiūlė pakeisti 74 straipsnį, visai kitą, ir pateikė Seimui balsuoti. Ir Seimas balsavo.

Tai dabar klausimas pirmo kurso studentams: ar teisėta šios Konstitucijos pataisos procedūra? Atsakymas, man atrodo, aiškus kaip dukart du: ne, neteisėta, nes pateikė ne tas subjektas – Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, kuriame nėra 36 narių. Negana to, dėl panašios situacijos KT 1997 m., dar prieš man ten būnant, nagrinėjo bylą ir išaiškino, kad šitaip elgtis negalima, bet tai yra padaryta, ir niekas apie tai net neišsižioja. ●

Atrask Lietuvą iš naujo!

Ar gerai pažįsti savo kraštą?
Iš www.lvpa.lt parsisiųsk nemokamus vedlius,
kurie Tau padės atrasti nepažintą Lietuvą

- Elektroninę knygą lietuvių, anglų, vokiečių, prancūzų, lenkų kalbomis
- Garsinę knygą lietuvių kalba
- Mobiliąją programėlę lietuvių, anglų, vokiečių, prancūzų, lenkų kalbomis

APŽVALGA

Po M.Lukšienės naujų švietimo lyderių neatsirado

Lietuvos švietimą ir aukštąjį mokslą į Europos Sąjungos užribį nuvairavo senoji mokyklų direktorių ir universitetų rektorių nomenklatūra, o naujosios kartos vidurinė švietimo ir mokslo ministerijos valdininkijos grandis buvo pernelyg baili pasipriešinti neprotingiems politikų užmojams.

Jonė Kučinskaitė

Šie metai Lietuvoje paskelbti prof. Meilės Lukšienės metais. Tačiau per 23-ejus nepriklausomos mūsų valstybės metus nuo profesorės idėjų buvo nutolta šviesmečiai. Šiandieninė mūsų mokykla netapo nei kūrybiška, nei tautiška, o ir mokslo nebeliko. Kodėl?

Aukštąsias mokyklas valdė valstietiško mentaliteto vadovai

Pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos kultūros ir švietimo ministras, M.Lukšienės mokinys dr. Darius Kuolys sako, kad profesorės kelta tautinės mokyklos, kuri kuria tautą ir stiprina valstybės galias, idėja nebuvo priimtina į valdžią 1992 m. grįžusiai senajai partinei nomenklatūrai. Todėl nuo 1988 m. kurta švietimo koncepcija (OECD ekspertų įvertinta kaip pažangiausia pasaulyje) 1992 m. kairiųjų buvo atmesta.

Pažvelkime atidžiau, kas iš tiesų tuo metu vyko Lietuvoje ir kaimyninėse valstybėse.

Vieną jauniausių Europoje ir pasaulyje kultūros ir švietimo ministrų D.Kuolį (į ministrus buvo paskirtas 28-erių), entuziastingai pradėjęs reformuoti nekūrybingą, kalimu grįstą švietimo sistemą, 1992 m. pakeitė senąją kartą. Į valdžią grįžusi LDDP į kultūros ir švietimo ministro kėdę vėl grąžino paskutinį sovietinės Lietuvos kultūros ministrą Dainių Trinkūną (61 m.). Vėliau jį keitė Vladislavas Domarkas (55 m.), Zigmas Zinkevičius (71 m.)... Lygiai taip sulig kiekviena nauja Seimo kadencija arba Vyriausybės pasikeitimu didėjo ir viso Ministrų kabineto vidutinis amžius.

O štai kaimyninėje Estijoje (su kuria nuolat mėgstame lygintis ir kurios švietimo bei aukštojo mokslo sistema kopijuoja pačią pažangiausią Europoje ir pasaulyje Suomijos švietimo sistemą) nuo pat nepriklausomybės atkūrimo tiek švietimo, tiek apskritai visos vyriausybės narių amžius buvo vienas palankiausių reformoms. Štai vidutinis atkurtos nepriklausomos Estijos valstybės premjero Marto Laaro vyriausybės ministrų amžius buvo 35 metai. Prie buvusių vidurinių mokyklų bei aukštųjų mokyklų vairo taip pat stjo nauja kartą.

„Pamenu, apie 1997-uosius važiauvau į konferenciją Tartu. Sekmadienį mus pakvietė apsilankyti Tartu universitete, ir nors buvo savaitgalis, mus pasitiko pats rektorius. Jaunas, kiek per trisdešimtmetį perkopęs vyras, po Estijos nepriklausomybės atkūrimo išvykęs į

JAV, ten apsigynęs daktaro laipsnį ir grįžęs į gimtinę, – prisimena istorikas, žurnalistas Kęstutis Petrauskis. – Jis iš karto skyrėsi ne tik jaunu amžiumi, plačiomis pažūromis, erudicija, pasaulio suvokimu, bet ir vizija: kaip atrodytų jo vadovaujamas Tartu universitetas po penkerių, dešimties, penkiolikos metų. Jis kalbėjo kaip šeimininkas.“

Lietuvos aukštosiose mokyklose nieko panašaus nebuvo. Tie, kurie laikė save aukštojo mokslo elitu, iš esmės buvo trumparegiai savanaudžiai. Sovietmečiu susiformavęs aukštojo mokslo elitas neturėjo jokios vizijos, kaip aukštoji mokykla turi atrodyti po penkerių, dešimties, penkiolikos, dvidešimties metų. Vienintelis tariamo aukštojo mokslo elito tikslas buvo išsireikalauti autonomijos. Ir, padedami senosios nomenklatūros parlamente, jie to pasiekė. O jau vėliau universitetų administratoriai tapo visiškai neliečiami. Jiems jokios įtakos nebegalėjo turėti nei švietimo ir mokslo ministras, nei studijuojanti jaunuomenė.

O ir jokių rimtų mokslo laimėjimų (išskyrus tiksluosius ir gamtos mokslus) mes neturime. Ypač kritinė socialinių ir humanitarinių mokslų padėtis. „Parašytų mokslo darbų daugybė, bet jų vertė abejotina: kalba paini, nesuprantama. Bet ne todėl, kad ten daug mokslieškumo, o todėl, kad mūsų socialinių ir humanitarinių mokslų atstovai neformuluoja jokių naujų idėjų, tik vieni kitus kopijuoja, o kad šito nesimatytų, rašo suveltai, neįmanoma nieko suprasti, – konstatuoja K.Petrauskis. – Užtai paimi skaityti bet kurį britų istoriko Niallo Fergusonso knygą, ir atrodo, kad skaitai ne mokslo veikalą, o detektyvą. Rašoma taip, kad būtų suprantama plačiajai visuomenei. Kitaip sakant, jis ne tik formuluoja idėjas, bet ir populiarina mokslo kryptį.“

Galiausiai, istoriko žodžiais, mes iš esmės neturime mokslo atstovų (išskyrus prof. Egidijų Kūrį ir dar porą mokslo atstovų), kurie dalyvautų viešajame diskurse. Dar prastesnė padėtis atsiskleistų, jei panagrinėtume, kiek mokytojų ir mokyklų direktorių dalyvauja tame viešajame diskurse: vos du – Saulius Jurkevičius (Vilniaus licejaus vadovas) ir Bronislovas Burgis (KTU gimnazijos direktorius), o kiti tyli. O kai tarp mokytojų, mokslininkų nėra diskusijų, tai iš kur gims idėjos, vizijos?

Estijoje tokių intelektualų – daugybė. Šiandien Estija turi du universitetus, vienas kurių

Tie jaunuoliai, kurie turi ir ateityje turės didesnių amžių magistro laipsnio turės važiuoti siekti į Vakarų šalis.

Lietuvos viešajame diskurse dalyvauja vos du mokytojai ir mokyklų vadovai B.Burgis ir S.Jurkevičius.

am bicijų moksle, versle ar viešajame sektoriuje, bent jau ↑
arų šalių aukštąsias mokyklas ar atvirosius universitetus

◀ *Buvęs kultūros ir švietimo ministras D.Kuolys: „Lietuva, 1992 m. nuneigusi M.Lukšienės su komanda rengtą švietimo koncepciją, rėmėsi iš esmės asmeniniais kiekvieno paskiro ministro susižavėjimais“*

ja
gis vos du mokyklų direktoriai: KTU gimnazijos ir Vilniaus licejaus direktorius S.Jurkevičius

nuolat patenka į geriausių pasaulio universitetų reitingus. Be to, jie pirmieji subūrė aštuonių pasaulio universitetų konsorciumą ir įsteigė atvirąjį universitetą (Estijos elektroninis universitetas), skirtą norintiesiems studijuoti nuotoliniu būdu.

Lietuvos mokesčių mokėtojai išlaiko keturiolika valstybinių universitetų, be to, įsteigti dar devyni nevalstybiniai universitetai, tačiau neturime nė vienos pasaulyje konkurencingos aukštosios mokyklos, kuri patektų bent į geriausių pasaulio universitetų penkišimtuką.

Daugelis ministrų įkvėpimo sėmėsi stebėdami išdaviko L.Giros paminklą

Vizionieriškumo stigo ir absoliučiai daugumai mūsų švietimo bei mokslo ministrų. Tikrąjį mūsų švietimo ir mokslo ministrų akiplotį parodo faktas, kad nė vienam iš buvusių devynių konservatorių, socialdemokratų, krikščionių demokratų, liberalų ministrų neužkliuvo priešais ministerijos (ŠMM) langus stovintis Lietuvos išdaviko Liudo Giros paminklas. Kad ir kaip būtų keista, šį paminklą nurodė iškeldinti ne sisteminių partijų ministrai, o šiandien ministeriją valdančios Darbo partijos atstovas.

D.Kuolys pastebi, kad ir Estija, ir kitos per pastarąjį dvidešimtmetį iš autsaiđerių tiek švietimo, tiek aukštojo mokslo srityje išsiveržusios valstybės pirmiausia identifیکavo savo trūkumus, tada formuluavo siekinius ir numatė priemones bei būdus, kaip ir iki kada tų tikslų jos pasieks. Lietuva, 1992 m. nuneigusi M.Lukšienės su komanda rengtą švietimo koncepciją, rėmėsi iš esmės asmeniniais kiekvieno paskiro ministro susižavėjimais. Nuvažiuoja naujas ministras į Daniją – puolame rengti daniškos koncepcijos, nuvažiuoja kitas ministras į Prancūziją – darome taip, kaip prancūzai, grįžta naujas ministras iš Jungtinės Karalystės – viską keičiame pagal britus...

Nepriklausomybės pradžioje į ŠMM dirbti atėję naujosios kartos valdininkai buvo per dideli kinkadrebiai ir neužtikrino darnaus sistemos darbo, perimamumo, pasiduodami ministrų sapalionėms. Patys valdininkai užvis labiau rūpinosi, kaip gauti mokslo laipsnius ir pedagoginius vardus. Tačiau šiandien kiekviename ŠMM skyriuje yra nuo vieno iki keleto humanitarinių ar socialinių mokslų daktarų.

„Iš tikrųjų po M.Lukšienės, su kuria man teko labai trumpai dirbti, buvo gal pora asmenybių – tai Žibartas Jackūnas ir Pranas Gudynas, kurie dar turėjo švietimo ir aukštojo mokslo krypties viziją. Bet šiandien tokių žmonių nebėra, – tvirtina istorikas, švietimo tinklaraščio autorius Evaldas Bakonis ir paaiškina: – O naujas idėjas formuluoti turintis buvęs M.Lukšienės Pedagogikos institutas, šiandien pervadintas Ugdymo plėtotės centru, daugelio švietimo ir aukštojo mokslo srityse dirbančių žmonių lūpomis vadinamas tiesiog ministerijos taksistu, nes nebeformuoja jokių uždavinių, jokių tikslų, tik dokumentus vežioja pirmyn atgal.“

Intelektualas, vadovėlių autorius, leidyklos

„Baltos lankos“ vadovas Saulius Žukas pastebi, kad tiek švietimo, tiek aukštojo mokslo padėtis ypač suprastėjo po 1998 m. Rusijos krizės. Kitos sritys apie 2003-uosius ėmė atsitiesti, o švietimas ir aukštasis mokslas kaip įkrito į duobę, taip ir tebekrinta. „Būtent tada, po Rusijos krizės, buvo nuspręsta, kad mokyklose vaikus pratybų sąsiuviniais aprūpins nebe mokyklos, o patys tėvai ir tik vadovėlius pirkšančios mokyklos. Bet šiandien jos jau ir vadovėliams nebeteri pinigų, – dėsto S.Žukas. – Prie visų kitų blogybių reikėtų priskirti ir tai, kad stingant lėšų pradinį klasių mokytojų rengimas buvo supaprastintas, tai yra perkeltas į kolegijas. Mano galva, turėtų būti atvirkščiai – pradinį klasių mokytojas turėtų turėti ne mažesnę nei magistro kvalifikacinį laipsnį.“

Užtat atėję į mokyklas atviromis širdelėmis ir žinių ištroškusiomis akelėmis septynmečiai po ketverių metų pradžios mokykloje dažnai praranda bet kokią motyvaciją mokyti.

Į gimnaziją daugelis vaikų ateina visiškai nusimokę, todėl kasmet daugėja vaikų, kurių prastėjančius skaitymo, rašymo, kalbėjimo, skaičiavimo ir gamtos mokslų išmanymo gebėjimus parodo tiek tarptautiniai tyrimai, tiek valstybinių brandos egzaminų rezultatai.

Tiesa, ŠMM atstovai, kaip pastebi S.Žukas, mėgina nuneigti, kad padėtis blogėja. Ir didžiausias paradoksas buvo, kai S.Žukas, remdamasis mūsų moksleivių tarptautinių pasiekimų rezultatais, vasarą vykusiame „Santaros-Šviesios“ konferencijoje pabrėžė, kad toliau nebegalime taip žlugdyti vaikų ateities, reikia imtis priemonių, o ta pačia statistika remdamasis ŠMM atstovas įrodinėjo, esą mokinių pasiekimai smarkiai gerėja. „ŠMM atstovai pagaliau turėtų pradėti kalbėti tiesą“, – apibendrina S.Žukas.

Maža to, apie 2000-uosius, kai parlamentarų vietas užėmė daugybė naujokų iš provincijos, išryškėjo dar viena blogybė – politikų mėginimas spausti švietimo ir mokslo ministrus dėl to, kad, girdi, mūsų abiturientai prastai laiko valstybinius brandos egzaminus. Todėl ministrai ėmė pataikauti rėkaujantiems Seimo kaimiečiams ir leisti egzaminų kartelę žemyn. Štai šios kadencijos parlamentas priverstė ŠMM vadovybę sumažinti valstybinio lietuvių kalbos brandos egzamino reikalavimus. O matematikos mokytojai pastebi, kad siaurėja jau ne tik lietuvių kalbos, literatūros bei istorijos programų apimtis, – ir iš matematikos vadovėlių sulig kiekvienu to paties autoriaus vadovėlio perleidimu išimami atskiri skyriai.

Apibendrinant reikia pripažinti: nors apokalipsės Lietuvos švietimui ir mokslui skelbti nėra pagrindo, vis dėlto tie jaunuoliai, kurie turi ir ateityje turės didesnių ambicijų moksle, versle ar viešajame sektoriuje, bent jau magistro laipsnio turės važiuoti siekti į Vakarų šalių aukštąsias mokyklas ar atvirosius universitetus, nes per pastaruosius dvidešimt trejus metus mūsų sistemos švietimo laivas buvo vairuojamas ne į tą pusę, o dažnai ir apskritai nevairuojamas. ■

PROFILIS

A.Pumputis – vizionierius, universitetą sukūręs plyname lauke

Prof. dr. Alvydas Pumputis, Mykolo Romerio universiteto (MRU) rektorius, sulaukia labai įvairių vertinimų: vieni jį vadina vietinės reikšmės diktatoriumi, kiti siūlo statyti jam paminklą už gerus darbus. Bet ir vieni, ir kiti pripažįsta: savo darbą jis išmano ir šiandien yra švietimo srities elito viršūnėje.

Vaiva Sapetkaitė

„Man teko gana ilgai dirbti su Alvydu Pumpučiu, turėjome ir aštrių konfliktų, žinau nemažai jo trūkumų, bet nė vieno neminėsiu. Juk ne pagal tai sprendžiame apie asmenybę, o pagal jos turimas vizijas ir jų realizavimą. O štai dėl šito aš prieš jį lenkiu galvą – drąsiai galiu pasakyti: jei nebūtų buvęs tokio žmogaus, šio universiteto taip pat nebūtų buvęs, – neabejoja Seimo narys prof. Kęstutis Masiulis, šiame universitete buvęs Valstybinio valdymo fakulteto dekanu, vėliau dirbęs Viešojo administravimo fakulteto katedros vedėju. – Esu dėstęs daugelyje aukštųjų mokyklų, tad galiu lyginti, ir tai, ką mačiau, būtų tik kitų universitetų nenaudai.“

Iš tiesų vienareikšmiškai galima pripažinti, kad A.Pumputis turi išskirtinių vadybinių gebėjimų, leidusių jam kone tuščioje vietoje, tai yra iš Minsko aukštosios mokyklos Vilniaus filialo, sukurti antrą pagal dydį universitetą Lietuvoje.

„Neperlenkčiau sakydamas, kad jis yra vadybos grynuolis. Vienas stipriausių A.Pumpučio, kaip vadovo, bruožų – įgimtas strategijos jausmas“, – tvirtina prof. dr.

Tadas Sudnickas, buvęs MRU Viešojo administravimo fakulteto dekanas.

Net kritikams būtų sunku paneigti, kad A.Pumputis yra strategiškai mąstantis nuoseklus vizionierius, gebantis ne tik sėkmingai vadovauti, bet ir kurti pokyčius. „Šitą rektorių tapti vadovu galėtų gundyti bet kokia įmonė. Aš pats jį gundyčiau būti ministru, nors žinau, kad jis neitų. Jis neabejotinai galėtų daug ką nuveikti – taip gerai viešajame sektoriuje dirbančių vadovų Lietuvoje beveik nėra“, – konstatuoja K.Masiulis.

A.Pumputis moka numatyti daugybęėjimų į priekį. Tai, ką dabar matome MRU pavidalu, praktiškai buvo numatyta dar praėjusiame tūkstantmetyje. Net ir perorganizuojant Lietuvos policijos akademiją A.Pumputis jau žinojo, kad tai toli gražu ne pabaiga: mintyse universitetas jau buvo. „Triukšmas kilo jau dėl šito, o juk planuose buvo numatyta dar keletasėjimų“, – prisimena MRU rektorius.

Jau tada atsiskleidė neigiamas kitų universitetų vadovų ir atstovų požiūris į naują

AKTUALUSIS INTERVIU

Į „Veido“ klausimus atsako Mykolo Romerio universiteto rektorius prof. dr. A.Pumputis

VEIDAS: Gal galėtumėte pasidalyti savo patirtimi, kaip per du dešimtmečius kone iš nieko įmanoma sukurti antrą pagal dydį šalies universitetą?

A.P.: Tam, kad būtų sukurtas universitetas, reikia matyti daugiau nei dešimt metų į priekį. Aš gana nuosekliai įsivaizdavau žingsnius kokiams penkiolikai metų. Reikėjo viską sumodeliuoti: numatyti kryptį, kur žengia pati valstybė, suvokti visuomenės poreikius bei suprasti tolesnes studentų tobulėjimo perspektyvas. O šalia buvo apmąstyta ir „rezervinių“ sprendimų. Siekti tikslo numačius tik vieną priemonę – beviltiškas dalykas. Juk visada, be pačios valstybės raidos, yra politinė įtaka, kuri neretai remiasi įvairiomis nuotaikomis, jų svyravimais, taigi visada reikia turėti galvoje galimus atsitraukimus, galimų interesų zoną, bet, gink Viešpatie, ne nukrypimą nuo linijos. Jos

reikia šventai laikytis, o patys tikslo siekimo būdai gali būti labai įvairūs.

VEIDAS: Kritikai sako, kad mokate įtikti bet kokiai valdžiai. Kaip manote, kiek svarbu būti lanksčiam ir rasti kalbą su tinkamais žmonėmis?

A.P.: Deja, vis dar gyvename visuomenėje, kurioje įsišaknijusi mintis, kad ateis politikas ir kažką duos. Bet jis nesirengia to daryti – jis ateina spręsti savų klausimų, o jei pakeliui išspręs ir kieno nors kito klausimą, vengdamas socialinių konfliktų, tai tik pakeliui. Niekada neturėjau tokios minties, kad politikai ką nors

išspręs, tačiau pozityviu fonu visada reikia pasinaudoti. Šitai tikrai stengiausi padaryti. Vis dėlto mums priklausančius klausimus turime spręsti patys. Laikausi tos minties, kad neetiška tapti našta kitiems.

VEIDAS: Kaip vertinate priekaištus, jog MRU populiarus ir geba pritraukti tiek daug už studijas mokančių studentų dėl to, kad čia gana lengva įstoti ir gauti diplomą?

A.P.: Įsivaizduojama, kad aukštasis mokslas yra valstybės dovana, tačiau kiekvienas turi teisę studijuoti, jei tai sugeba. Kadangi tai pasimato tik vėliau, iš pradžių kiekvienam turi

žaidėją, tad buvo pasirinkta atsargi laipsniška plėtros taktika bandant sustiprėti ir ištvirtinti. Pirmiausia deklaruota, kad bus koncentruojamasi tik į teisę ir viešąjį administravimą, ir niekur daugiau. Vėliau universitetą imta pozicionuoti kaip humanitarinį, tačiau netrukus atsirado tokie dalykai, kaip psichologija, socialinis darbas, pradėjo daugėti vadybos, ir universitetas išsikovojo vietą humanitarinių bei socialinių mokslų srityje. Ko gero, ir tai dar ne pabaiga – juk Mykolo Romerio universitetas jau ėmė rengi informatikus ir užsimenta apie socialines technologijas.

Taigi MRU – labai lankstus universitetas. Jis prisitaiko ir prie besikeičiančių politinių vėjų, ir prie naujų atsirandančių taisyklių, priešingai nei kiti universitetai, nesiskųsdamas ir neprašydamas sau išlygų. Čia laikomasi pozicijos, kad į konfliktus veltis neverta, nes tai nepadės siekti tikslų, o vėliau ramiai ieškoti būdų, kaip esamą situaciją išnaudoti savo interesams.

Amžinas vadovas: rektorius nuo 1991 m.

Tai, ką dabar vadiname universitetu, perėjo daug metamorfozių: iš Minsko aukštosios milicijos mokyklos filialo tapo jos fakultetu, vėliau – Lietuvos policijos akademija, tada – Lietuvos teisės akademija, dar vėliau – Lietuvos teisės universitetu, o galiausiai – MRU. A.Pumputis šiai įstaigai (tada – Lietuvos policijos akademijai) ėmė vadovauti dar 1990 m.: pirmiausia buvo paskirtas jos viršininku, o 1991 m. išrinktas rektoriumi.

Nors rektorius kadencija yra penkeri metai ir tas pats asmuo gali būti renkamas ne daugiau kaip dvi kadencijas iš

būti sudarytos vienodos prielaidos.

Kiekvienais metais negebančiųjų studijuoti atsiranda apie 1,5–2 tūkst. Vis dėlto pažvelkime, kokius studentus mes pašaliname: 60–70 proc. jų – kaip tik tie, kurie būna įstoję su labai aukštu balu. Situacija persiverčia, taigi jei tuos žmones, turinčius prastesnius balus, būtume atstūmę, būtume padarę didžiulę klaidą. Juk visko būna – galbūt žmogus mokėsi kaimiškoje mokykloje ir neturėjo tokių gerų galimybių kaip didmiesčių mokyklos abiturientas, bet atėjęs čia jis gali susigriebti, pakilti. Dažnai būna taip, kad po kurio laiko susikeičiama vietomis.

VEIDAS: Jūs nuolat siekiate plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą su kitais universitetais. Kokiems partneriams teikiate pirmenybę?

A.P.: Moderniems. Mūsų nedomina save iš viduramžių kildinantys universitetai, kuriuose figūruoja viduramžių vadybinė sistema. Ateitis priklauso ne tokiems universitetams. Yra tokių, kuriems visas duris atidaro vien jų vardas,

*Vos per du dešimtmečius ↑
A.Pumpučiui pavyko sukurti antrąjį pagal dydį Lietuvos universitetą ↑*

eilės, keičiantis statusui ši nuostata tapdavo neaktuali. Kritikai sako, kad tai tikrai ne atsitiktinumas. Pats A.Pumputis replikuoja, kad dėl rektorius vietos buvo skelbiamas net tarptautinis konkursas, o jis tuo metu buvo tik laikinai einantis pareigas. „Net nežinau, kaip dar kviešti konkurentus. Žmonės iš šalies dažnai mano, kad rektorius kėdė yra tarsi kažkokia privilegija. O juk tai tikrai įtemptas darbas“, – tikina ponas Alvydas.

„MRU A.Pumpučiui yra ne tik universitetas, kuriam jis vadovauja, – tai jo kūrinys, jo vaikas, jo imperija. Viskas nuo rūbėnės ar valgyklos iki kompiuterių auditorijos kruopščiai sustyguota ir sklandžiai veikia, o jis yra viso to viršuje“, – pastebi vie-

nas prisistatyti nenorėjęs šio universiteto studentas.

A.Pumputis iš tikrųjų daug ką laiko savo rankose ir pasižymi šiek tiek autoritariniu valdymo stiliumi. „Jei kalbėsime apie vadovavimo stilių, tai jis iš tikrųjų turi autoritarinio vienasmensio valdymo elementų, bet aš čia išvelgiu daugiau plusų nei minusų“, – sako K.Masiulis.

„Tačiau nėra taip, kad pasakė, ir šventa. Jis – įsiklausantis žmogus, neretai pats prašo kitų pareikšti nuomonę“, – tvirtina T.Sudnickas.

Pasak K.Masiulio, vienintelis dalykas, kuris nesikeičia MRU, yra nuolatinis keitimasis, o tokios kaip tik ir yra sėkmingiausios pasaulio organizacijos – nuolat prisitaikančios prie dinamiškos aplinkos.

Vis dėlto atlaikyti tokią kaitą sunku. Profesorius MRU palygina su Singapūru, dar prieš kelis dešimtmečius buvusia smarkiai atsilikusia teritorija, kuri esant gana autoritariniam valdymui sugebėjo padaryti neįtikėtiną ekonominę pažangą ir tapti vienu svarbiausių Rytų Azijos verslo centrų. „Taigi A.Pumputis iš pliužės daro Singapūrą“, – sako parlamentaras ir priduria, jog labai svarbu, kad ilgainiui atsirastų žmonių, kurie suprastų situaciją ir galėtų tęsti pradėtus darbus.

Universitetas valdomas verslo logika

Pastaraisiais metais MRU garsėja kaip sugebantis pritraukti daug už studijas mokančių studentų. Šiame universitete vadovaujama nuostata, kad aukštasis mokslas yra paslauga, o studentas – klientas. Laikantis šio požiūrio daug dėmesio skiriama tam, kad paslauga būtų kuo kokybiškesnė: stengiamasi kviešti perspektyvius dėstytojus, užtikrinti modernią ir patogią mokymosi aplinką, megzti tarptautinius ryšius, ▶

tačiau mes mieliau renkamės modernius, vardo dar neturinčius universitetus, priverstus maksimaliai stengtis. Toks yra ir, pavyzdžiui, Middlesex universitetas.

Šiuo metu yra išryškėję 80–100 potencialių partnerių, kol kas daugiausia iš Europos, bet mus labiausiai domina Azija, mat ten pažanga greitesnė ir itin daug investuojama į mokslą.

VEIDAS: Ar jūs turėta aukštosios mokyklos vizija jau pasiteisino ir kiek gera vadyba pasirodė esanti svarbi universiteto sėkmei?

A.P.: Formos požiūriu – beveik taip, bet turinio požiūriu – tai amžinas vyksmas. Taigi taip pat turi transformuotis ir universiteto vadyba. Universitetas yra gana konservatyvi institucija – čia vadybinė tradicija saugoma labiau nei kitose srityse, tai susiję ir su žmogaus pažinimu, o tam reikia daug laiko. Universitetų autonomija kildinama iš Bolonijos universiteto modelio, bet dabar reikia kitokio modelio, nes senasis jau visiškai išsemtas. Jo laikantis anksčiau ar vėliau laukia fiasko. ●

► kad studentai turėtų galimybių pasimokyti ir kituose universitetuose. Be to, rūpinamasi ir buitines dalykais, tarkim, patogiais bendrabučiais, o apie universiteto valgyklos šaunumą seniai sklinda legendos. Toks požiūris į savus studentus vertintinas, žinoma, labai pozityviai, bet esama ir prieštarų dalykų.

Deklaruojama, jog kiekvienas žmogus turi prigimtine teise tobulėti, tad kiekvieno noras studijuoti turėtų būti sveikintinas ir niekas neturi jokio pagrindo to apriboti. Iš to išplaukia, kad įstoti į MRU yra gana lengva. Laikomasi požiūrio, kad studijuoti gali kiekvienas gebantis, tačiau apie tai galima spręsti tik suteikus žmogui galimybę pabandyti, tai yra bent jau po vienos ar dviejų sesijų. „Pavyzdžiui, aš įstojęs turėjau apie puspenkto šimto bendrakursių. Tai šį tą pasako“, – pripažįsta kalbintas MRU studentas.

Taigi turint omenyje, kad čia studijuoti tam tikra prasme yra lengviau (daugelyje programų nebeliko bakalauro darbo, kuris pakeistas baigiamaisiais egzaminais, atsisakyta kursinių darbų), be to, laikomasi liberalesnės skolų politikos, tokios studijos tapo ypač patrauklios tiems, kuriems tiesiog reikia diplomo. Tarkime, kai pasikeitus įstatymams atsiranda sąlyga, kad tam tikrų pareigų negali eiti žmonės, neturintys aukštojo išsilavinimo.

Kita vertus, jokie tyrimai niekada neparodė, kad MRU absolventų žinios būtų prastesnės nei baigusiujų kitus Lietuvos universitetus, – dažnai netgi priešingai. O, tarkime, bedarbių tarp MRU absolventų netgi mažiau nei tarp kitų universitetų atstovų.

A.PUMPUČIO PELNYTI APDOVANOJIMAI

- 1995 m. apdovanotas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“.
- 2012 m. Lietuvos pramonininkų konfederacija jį apdovanojo Vytauto Andriaus Graičiūno nominacija. Apdovanojimas skirtas už nuoseklų pažangių vadybos principų taikymą, pasiekimus vadovaujant ir plėtojant Mykolo Romerio universitetą kaip pažangią studijų ir aukštojo mokslo instituciją.

Ir dar vienas aspektas. Kiti Lietuvos universitetai nuolat verkšlena, kad jiems trūksta pinigų, trūksta studentų, trūksta ES paramos, trūksta jaunų dėstytojų, o MRU skundų netenka girdėti. Jis labai sustyguotas ir dirba kaip šviečariškas laikrodis. „Tas universitetas pats užsidirba, iš savo lėšų daro remontus ir net gali leisti sau kurti naujas studijų programas, kurios iš pradžių gali pritraukti vos kelis studentus. Tačiau juk investuojama galvojant apie ateitį, suvokiant, kad nėra amžinų pelno duodančių sričių ir kada nors stabilios programos

rinkai gali tapti neberekalingos“, – dėsto K.Masiulis.

Taip pat svarbu paminėti, kad darbuotojų darbas vadybos požiūriu universitete taip pat gerai sustyguotas. Čia ne tik aiškiai nustatomi tikslai, bet ir taikoma nebloga motyvacinė sistema, ir visi žino, koks elgesys sveikintinas. Tai puikiai matoma iš gaunamo atlygio už darbą. Universitete skatinama tokia kultūra, kad dėstytojai visada būtų priversti kelti savo kvalifikaciją, kompetenciją, ieškoti ryšių užsienyje bei kitaip dirbti universiteto labui. O už tai atsilyginama per įvairius priedus ir galimybę užsidirbti kone antrą atlyginimą.

Pasak T.Sudnicko, nemažai MRU dėstytojų papildomai užsidirba vykdydami įvairius konsultacinius ar mokslinius projektus, dėl kurių neretai konkuruoja ir privačios įmonės. „Skatinama, kad universiteto dėstytojai dalyvautų įvairiuose projektuose universiteto vardu. Tada naudos gauna ir universitetas, nes matomas jo vardas, ir pats dalyvaujantis dėstytojas, nes įgyja naujų žinių, kurios gali būti vėliau panaudojamos dėstant ar atliekant mokslinius tyrimus, be to, galima visai nemenkai užsidirbti. Svarbiausia, kad sritys būtų įdomios universitetui“, – paaškina profesorius.

Didžiulis dėmesys tarptautiškumui

Yra ir dar vienas aspektas, pagal kurį MRU pranoksta daugelį šalies universitetų, – tai tarptautiškumas. A.Pumpučius nuolat pabrėžia, kad pagrindinė sąlyga, norint, kad Lietuvos universitetai išliktų, – išsukti į tarptautinę erdvę. MRU dabar kaip tik ir stengiasi išivirtinti tarptautiniu lygmeniu, o rektorius tam skiria daugiausiai savo laiko.

Jau dabar universitetas yra visų jam aktualių asociacijų narys ir įvairiais lygmenimis bendrauja su daugeliu pasaulio universitetų. Visai neseniai kartu su Didžiosios Britanijos *Middlesex* universitetu buvo atidaryta bendra Verslo ir medijų mokykla. Planuojama, kad tokių mokyklų turi atsirasti daugiau, pirmiausia bendradarbiaujant su Japonija bei Pietų Korėja. Taip pat puoselėjami planai, kad ateityje diplomai taptų jungtiniai, išduodami dviejų trijų skirtingose valstybėse esančių universitetų. Ir tai ne tuščios kalbos: šiuo metu jau yra penkios tokios programos, o ateityje tikimasi, kad jungtinius diplomus užtikrins praktiškai beveik visos programos.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad net didžiausiems oponentams būtų sunku sumenkinti A.Pumpučio vadybinį talentą, gebėjimą įžvelgti naujas tendencijas ir apibrėpti platesnę perspektyvą. Iš jo, kaip vadovo, pasimokyti būtų pravartu ne tik kitiems universitetams, bet ir visam valstybiniam sektoriui. ■

„Niekada neturėjau minties, kad politikas ką nors išspręs, tačiau pozityviu fonu visada reikia pasinaudoti. Šitai ir stengiausi padaryti“, – teigia MRU rektorius A.Pumpučius

BFL. ŠMAŽEKOS NUOTR.

PROFILIS

A. Bumblauskas: apie istoriją – su teatine intriga

Jo asmenybės žavesys ir gebėjimas sudėtingas istorijos temas įvilkti į populiarių bei visiems suprantamą „rūbą“ padidino visuomenės susidomėjimą Lietuvos istorija. Sociologinės apklausos liudija, kad visuomenė Alfredą Bumblauską įvardija kaip švietimo srities elito atstovą ir įtraukia jį į įtakingiausių Lietuvos asmenybių šimtuką.

Kristina Kanišauskaitė-Šaltmerė

„Kartais ir pats savęs klausiu, kuo būčiau tapęs, jei ne istorija. Gal artistu? Nors šiais laikais artisto gyvenimas – kaip ant to lūžtančio ledo: pavyks, nepavyks? Kaip sureaguos publika? To savęs vis tenka klausti. Kinas kinu, o teatras – momento menas. Gal ir aš esu vaidintojas istorijoje?“ – svarsto žinomas istorikas, rašytojas ir Vilniaus universiteto profesorius Alfredas Bumblauskas, kuriam nesvetimas ir televizijos laidų vedėjo amplua.

Šį sezoną profesorius drauge su aktores Jurgita Jurkute veda LRT televizijos viktoriną „Žinių riteriai ir damos“, tačiau televizija jam puikiai pažįstama ir iš ankstesnių TV projektų – „Amžių šešėliuose“, „Lietuvos istorija“ ar „Būtovės slėpiniai“. Beje, už pastaruosius profesorius įvertintas Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija.

Artimiau A. Bumblauską pažįstantieji tvirtina, kad šis žmogus – užkietėjęs teatra-

las: visą savo gyvenimą, nuo Telšių Žemaitės teatro vaikų studijos iki paties sukurto „Langų“ teatro universiteto Istorijos fakultete, vaidino karalius. Apie karaliaus Ūbo vaidmenį Alfredo Jarry istorinėje absurdo komedijoje „Karalius Ūbas“ pasakoja ir pats istorikas, tačiau viso to nebūtų buvę, jei jis būtų paklūęs tėvų valiai ir nuėjęs statybos inžinieriaus keliu.

„Iki tokio sprendimo trūko visai nedaug“, – nustebina A. Bumblausko suolo draugas iš Telšių Žemaitės vidurinės mokyklos laikų, partijos „Tvarka ir teisingumas“ vadovas Rolandas Paksas. Jis puikiai prisimena, kaip juodu su A. Bumblausku dardėjo traukiniu iš Telšių į Vilnių, į Gedimino technikos universitetą, ir žadėjo tapti diplomuotais statybininkais. Vis dėlto iš geležinkelio stoties R. Pakso bendrasuolis pasuko kitu keliu, nei planuota.

Pats istorikas teigia, kad renkantis profesinį kelią reikiamus taškus sudėliojo kadaise

dar jo mokytojos atnešta publikacija apie iškilų istoriką, vėliau tapusį ir paties A. Bumblausko dėstytoju, Edvardą Gudavičių. „1974-ųjų pavasarį, prieš baigiant mokyklą, lotynų kalbos mokytoja Janina Kochanauskaitė (Vytauto Mačernio bendrąklasė) pasiūlė paskaityti straipsnį apie profesorių E. Gudavičių. Matyt, jis visą laiką lindėjo mano pašamoneje, o reikiamu metu tinkamai suveikė ir nulėmė mano apsisprendimą“, – svarsto A. Bumblauskas.

O štai jo bendrąklasis R. Paksas juokauja, kad, jei ne profesoriaus ryžtas ir tikėjimas savimi, Lietuva būtų laimėjusi diplomuotą statybininką, o ne mokslininką. Vis dėlto būsimasis istorikas puikiai suprato, kad nepasirinkęs aukštojo mokslo rizikuoja patekti į sovietų armiją. Taigi apsidrausdamas jis tiesiog pamiršo visus savo pamąstymus apie galimus kitus profesijos pasirinkimus.

A. Bumblausko epocha keitė požiūrį į istoriją

Pasukęs akademinį keliu A. Bumblauskas nesuklydo: jam puikiai sekėsi, todėl baigęs studijas sulaukė pasiūlymo dėstyti VU istorikams. Tačiau nedaug trūko, kad būtų perbėgęs pas filosofus. Kaip šiandien pats prisimena, jį perkalbėjo E. Gudavičius: „Buvo sovietmetis, todėl negalėjau taip lengvai visko mesti. Nors dėstyti nepatiko, savęs istorijoje nemačiau, bet klausimas, iš ko gyventi, manęs iš jos taip lengvai nepaleido. Taigi ėmiausi akademinį pamokų.“

Į jas A. Bumblauskas gilinosi lydėdamas tuo metu dar docentą E. Gudavičių nuo universiteto iki jo namų Viršuliškėse. Iš šių istorikų pasivaikščiojimų vėliau gimė didžiulio ▶

populiarumo sulaukęs televizijos projektas „Būtovės slėpiniai“, kurį abu ir vedė.

„Esu įsitikinęs, kad jei šiandien A.Bumblauskas nebūtų vienas žymiausių šalies istorikų, kalbėtume apie jį kaip apie iškilų matematiką ar aktorį – jo prigimtyje slypi artistiškas“, – sako artimas mokslininko bičiulis fotomenininkas Algimantas Aleksandravičius.

Vyresniuoju savo broliu A.Bumblauską vadinantis pašnekovas per dvidešimtmetį būdamas šalia jo sakosi pats išmokęs labiau gilintis į įvairius dalykus, jų esmę. „Matote, kokią įtaką daro šis žmogus“, – apie gerą bičiulį atsiliepia žinomas fotografas.

Paklaustas, kaip atrodytų viena iškiliausių šių dienų istorijos figūrų jo fotografijoje, A.Aleksandravičius improvizuoja: pavaizduotų jį tvirtai ant žemės stovintį ir savo rankomis debesis vaikantį.

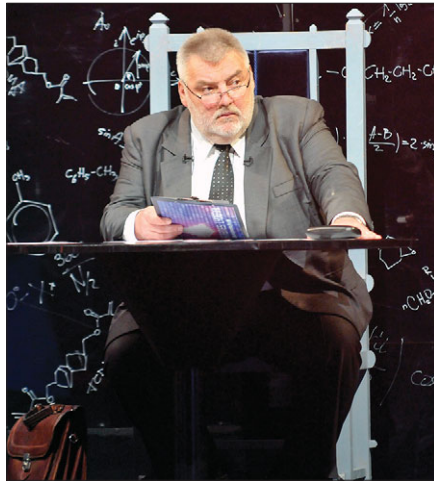
Prieš daugelį metų per stojamuosius žurnalistikos egzaminus ją egzaminavusiam A.Bumblauskui akį pamerkusį prodiuserė, televizijos laidų vedėja ir žurnalistė Edita Mildažytė profesorių vadina žvaigždžių žvaigžde: „Šiandien nėra nė vieno istorinio valstybinio lygio įvykio, prie kurio jis nebūtų prikišęs nagų, dėl kurio nebūtų su juo konsultuojamasi, prašoma jo vertinimų.“

E.Mildažytė juokauja, kad vieniems teko laimėti gventi su Vydūnu, kitiems – su Simonu Daukantu, o jai – su A.Bumblausku. Žmogumi, kuriam komplimentų ji niekada nepritrūktų, ir tikrai ne dėl asmeninių simpatijų. „Tai vienas labiausiai apskaičiusių ir apsišvietusių žmonių Lietuvoje, intelektualas, su juo tikrąja to žodžio prasme galima diskutuoti bet kokia tema, pradėdant J.S.Bachu ir baigiant L.A.Foerbachu. Taigi, jei kalbame apie istorikų E.Gudavičiaus ir A.Bumblausko nuopelnus Lietuvos istorijai ir jos populiarinimui, matyt, dar ilgai niekas to nepakartos. Šis duetas išties nepaprastas“, – neabejoja E.Mildažytė.

LDK valdovų rūmų direktoriaus pavaiduotoja Jolanta Karpavičienė prisimena, kad A.Bumblauskas, pradėdamas savo, kaip pedagogo, karjerą, Vilniaus universiteto Istorijos fakultete kartu su kolegomis studentams atvėrė pirmuosius langus į akademinį, civilizuotą istorijos pasaulį. „Per jo vedamus seminarus turėdavome galimybę išgirsti, kas rašoma užsienio istoriografijoje. Mums tai buvo tarsi gaivus akademinio oro gurkšnis, asmeninis kanalas, per kurį buvome su daug kuo supažindinti“, – prisimena buvusi A.Bumblausko studentė.

Profesorius pastangomis Vilniaus universitete taip pat įkurta Istorijos teorijos ir kultūros istorijos katedra, o joje pradėti tyrinėti ir dėstyti dalykai, kurių anksčiau nebūta.

Istorikas Aurimas Švedas atkreipia dėmesį į 1990–2002 metus, laikotarpį, kai A.Bumblauskas buvo Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto dekanas. Pasak buvusio profesoriaus studento, minėtą tarpinį galima drąsiai įvardyti kaip A.Bumblausko epochą, nes bū-

ASMENINIO ARCHIVO NUOTRA.

VEIDO ARCHIVO NUOTRA.

A.BUMBLAUSKO ĮVERTINIMAI

- **1998 m.** tapo Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatu už televizijos laidų „Būtovės slėpiniai“ kūrimą.
- **1999 m.** pripažintas S.Daukanto literatūrinės premijos laureatu, taip pat yra Lenkijos Respublikos ordino „Už nuopelnus Lenkijos Respublikai“ Riterio ir Karininko kryžių kavalierius, apdovanotas Olandijos ir Belgijos aukščiausiais apdovanojimais.
- **2001 m.** įvertintas Lenkijos ir Lietuvos parlamentinės asamblėjos premija.
- **2003 m.** tapo Vytauto Didžiojo ordino riteriu.

tent šio žmogaus nuopelnai lėmė radikalias istorijos studijų programos permainas: „Už tai, kad šiandien istorijos mokslas įvairesnis ir įdomesnis, daugiausia reikia būti dėkingiems A.Bumblausko įvykdytai studijų programos reformai.“

Pats profesorius šį etapą prisimena kaip itin nelengvą ir sako, kad Lietuvos valstybei universitetų ilgą laiką nereikėjo, todėl, jei būtų galimybė atsukti laiką atgalios, gerai

pagalvotų prieš sėsdamas į VU Istorijos fakulteto dekaną kėdę. Užtat jo studentai, tarp jų ir A.Švedas, tvirtina savo kailiu patyrę Istorijos fakulteto studijų programoje atsiradusias naujoves. Esą būtent jos ir nulėmė tuo metu studijavusiųjų pasirinkimą Istorijos katedroje rašyti bakalauro ir magistro darbus.

Ne primityviai, tiesmukai, bet suintriguodamas A.Bumblauskas geba uždegti ir patraukti jaunimą, sudominti istorija. Žinoma, prie to prisideda ir asmeninė jo kompetencija istorijos teorijos bei kultūros istorijos srityse.

Prie Lietuvos istorijos populiarinimo A.Bumblauskas prisideda ir savo rengiamomis televizijos laidomis (jis – vienas „Būtovės slėpinių“ bendraautorių), taip keisdamas ne tik kolegų, studentų, bet ir didelės visuomenės dalies požiūrį į istoriją. Istorikų bendruomenė profesorių bene labiausiai vertina už tai, kad jis sudėtingas teorines Lietuvos raidos istorijos temas sugebėjo įvilkti į visuomenei suprantamą „rūbą“.

Skaudžiausia – nepelnyta kritika

E.Mildažytė teigia, kad A.Bumblauskas savo adresu sulaukia net tik daug pagyrų, bet gana dažnai – ir nepelnytos kritikos. „Sveikatos jam tai tikrai neprieda. Kritika būna ir neteisinga, ir įžeidžianti. Žmonės pasinaudoja jo gerumu, idėjomis, įtraukia į vieną ar kitą projektėlį, sumoka keletą litų, o paskui palieka nušaly, nors viskas jo paties sumanyta“, – profesorius gailisi buvusi jo studentė.

Tačiau jos vertinimai skiriasi nuo jaunesnės kartos su mokslininku bendravusių jo kolegų. Lietuvos edukologijos universiteto dėstytojas istorikas Tomas Baranauskas, prieš keletą metų apkaltinęs profesorių plagijavimu, nemano, kad kritika istoriką pasiekia nepelnytai. „Įdarbina jis savo studentus, liepia sugalvoti, kaip galėtų atrodyti vadovėlio tekstas ir siužetas, o paskui panaudoja savoms reikmėms. Kiek teko girdėti, panašiu principu šiuo metu rašomas jo vadovėlis penktokams“, – asmenine patirtimi iš studijų metų dalijasi pašnekovas.

T.Baranauskas teigia, kad buvęs jo dėstytojas A.Bumblauskas dar 2005 m. išleistoje knygoje „Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795“ pažodžiui nusirašė kelias pastraipas iš jo 1997 m. rašyto referato. Nors „Veido“ kalbintas profesorius tikina, kad yra šmeižiamas nepelnytai, nes už atliktą užduotį Tomui padėkota, netgi įtraukiant jo pavardę į sąrašą knygos pabaigoje.

Istorikas, kūręs interneto svetaines (pusę jų šiandien neveikia) Užsienio reikalų ministerijos ir kitų valdiškų struktūrų užsakymu, ne taip seniai buvo kaltinamas susižėręs daugiau nei milijoną litų. Viešumoje už nepasiteisinusius projektus kritikuotas A.Bumblauskas neslepia, kad yra ne kartą apsigavęs: „Kai kurie lietuviai prasilenkia su sąžine, o kai nesi tikras kapitalizmo menedžeris, žiūrėk, tinkamai nesuskaičiuoji savo interesų, po kurio laiko ir vėlu beskaičiuoti. Tačiau, priešingai,

nei daug kam atrodo, svetimų pinigų nesisavinau, nesu tų milijonų į kišenę įsidėjęs.“

Ne pačių gražiausių atsiliepimų apie savo vykdytus projektus sulaukęs A.Bumblauskas sako, kad po tokių vertinimų bet koks entuziazmas nuslopsta, taigi neverta stebėtis, kad projektai, turėję gyvuoti po kelerius metus, šiandien merdi.

Šiuo metu sunku pasakyti, kiek iš tiesų profesorius dėl minėtų projektų laimėjo, o kiek neteko, bet viena akivaizdu: jo autoritetui ir asmenybės spindesiui pliusų tai nepridėjo.

Dievo apdovanotas gebėjimu laužyti stereotipus

Vienas artimesnių istoriko bičiulių dailininkas Petras Repšys apie A.Bumblauską atsiliepia kaip apie žmogų, mokantį užvaldyti mases. „Dievas apdovanojo jį nepaprastai gera atmintimi, gyvu būdu ir gebėjimu pavergti aplinkinius savo pasakojimu. Tai neeilinė asmenybė Lietuvos padangėje“, – neabejoja istoriko šeimą nuo mažens gerai pažįstantis grafikas ir medalių kūrėjas. Pasak P.Repšio, A.Bumblauskas savo charakteriu itin panašus į mamą.

Ne kartą ir pats profesorius yra prasitaręs, kad savo prigimtimi labiau linksta į moterišką pusę: nors ir vairuoja, jo nežavi automobiliai, jam malonumo neteikia ir kiti vyriški užsiėmimai – žvejyba, grybavimas ir

pan. Tačiau visai kas kita – kelionės: keliauti jam labai patinka.

Profesorių geriau pažinti spėję studentai vertina šio žmogaus asmenybę, bendrauja su juo ir už Vilniaus universiteto sienų. Vienas jų, grupės „Skylė“ lyderis Rokas Radzevičius, sako: „Jei ne profesorius, nebūčiau padaręs mokslinės karjeros – jis mane pastūmėjo. Priešingai nei daugelis kitų dėstytojų, šis žmogus negyvena stereotipais – jis juos laužo. Tai novatorius, išsiskiriantis neformaliu matymu.“

E.Mildažytė apie A.Bumblauską: „Šiandien nėra nė vieno istorinio valstybinio lygio įvykio, prie kurio jis nebūtų prikišęs nagų.“

Apie profesoriaus įtaką kalba ir reklamos agentūros strategijos vadovas Tomas Bartninkas: „A.Bumblauskas išmokė mane visur išvelgti fenomeną. Šiandien tai itin praverčia dirbant reklamos srityje. Šis žmogus niekada neatsakys pagalbos, visada sutiks pakonsultuoti, patars. Tai – žeme vaikstanti ir savo spindesiui aplinkinius apšviečianti žvaigždė.“

Šiltai ir itin draugiškai apie buvusį dėstytoją atsiliepiantys jo studentai, paties A.Bumblausko manymu, jį myli, matyt, už tai, kad jis nevaizdavo viršininko, nesistengdavo įžeisti ar užgauti. Ne vienas iš

A.Bumblausko mokinių šiandien ir patys yra tapę žinomi bei įtakingi.

Kalbėdami apie A.Bumblausko asmenybę jo aplinkos žmonės mini prigimtinių istoriko sąžinės balsą, o daugelis jam simpatizuoja dėl gebėjimo pažvelgti į save kritiškai. „Esu sovietinis inteligentas, gebantis kalbėti lenkų, vokiečių, paskaitantis prancūzų, anglų, lotynų ir rusėnų kalbomis“, – save apibūdina dviejų atžalų tėvas.

Leistis į detalesnes kalbas apie šeiminių gyvenimą A.Bumblauskas nelinkęs. Tačiau sūniumi Mangirdu ir dukra Jogaile, šiuo metu gyvenančia Grace (Austrijoje), jis didžiuojasi. Priešingai nei daugelis vyresniosios kartos atstovų, jis nesmerkia jaunimo, nevertinančio senosios kartos. „Jei toji labai pasipūtusi, vadinasi, jaunimas turi teisę klausti, ką ji tokio sukūrė ir kuo prisidėjo, kad jaunoji karta norėtų likti ir kurti gyvenimą Lietuvoje. Kartais ir pats pagalvoju: mūsų politikai daugiau nei dvidešimt metų, o brandžių sprendimų vis dar nėra“, – apgailestauja istorikas.

Taigi dėliojant paskutinius asmenybės bruožus galima apibendrinti, kad A.Bumblauskas yra bene įtakingiausias šių laikų istorikas, neskaitant jo paties profesoriaus ir nuolatinio diskusijų partnerio E.Gudavičiaus, nulėmęs istorinėje visuomenės sąmonėje vykusius lūžius. ■

AKTUALUSIS INTERVIU

Į „Veido“ klausimus atsako istorikas dr. A.Bumblauskas

VEIDAS: Kaip vertinate pavienius mėginimus klastoti Lietuvos istoriją viešojoje erdvėje? Kaip pavyzdį galima minėti Pirmojo Baltijos kanalo rodytą laidą „Žmogus ir įstatymas“, per kurią aiškinta, kad sausio 13-oji – Lietuvos valdžios provokacija.

A.B.: Po tokios dezinformacijos mūsų visuomenė pasiūšėjo kaip reikiant. Kita vertus, tūkstančiai žmonių žino tiesą: Sausio 13-ąją nebuvo snaperių, šaudančių į savus. Tai ne kas kita, kaip informacinis karas. Bet asmeniškai man jis atrodo mažiau pavojingas nei tas kitas. Kalbu apie tokias idėines formas, kaip paramokslai, paraistorijos, kitaip tariant, apie tai, kas yra antikrikščioniška ir antivakarietiška. Šioje vietoje mūsų žmonės neturi imuniteto ir pasiduoda įvairioms madoms.

VEIDAS: Jei turėtumėte galimybę atsukti laiko rodyklę atgal, kurio iš savo priimtų sprendimų nepakartotumėte?

A.B.: Nebūčiau sutikęs tapti Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto dekanu. Jei tik būčiau žinojęs, kad Lietuvoje nepriklausomybė bus tokia, kokia yra po 25 metų mokslo požiūriu, niekada nebūčiau ejęs. Apsigavau. Lietuvos valstybei labai ilgai nereikėjo

universitetų. Resursų buvo mažai, o bandyti kažką iš to išspausti buvo sudėtinga. Taip pat ne kartą apsigavau dėl atskirų projektų. Kai kurie lietuviai prasilenkia su sąžine, o kai nesi tikras kapitalizmo mencedžeris, žiūrėk, tinkamai nesuskaičiavai savo interesų, ir po kurio laiko vėlu beskaičiuoti.

VEIDAS: Kalbate apie nepasiteisinusius projektus? Teko girdėti, kad dėl vieno jų jums buvo mesti kaltinimai už neva „įsivavintus“ 631 tūkst. Lt?

A.B.: Nežinau, ar tie projektai nepasiteisino... Tinklalapis apie Vilnių „Viv.lt“ ir šiandien veikia. Suniekino mus tąkart spauda, kad laiku nestartavome. Vėlavimų su tuo projektu išties būta, bet viskas užsitęsė dėl techninių kliūčių. Labai apmaudu buvo ir iš žinomų žurnalistų išgirsti, kad čia – ne projektas, bet „oras“. Investuota į jį buvo apie pusę milijono, tačiau apimtis to reikalavo. Priešingai, nei daug kam atrodo, pats tų milijonų į kišenę neįsidėjau, tikrai nebuvo taip, kad ant stalo guli kalnas pinigų, o mes dalijamės. Dirbome prie jo dvejus metus, juk analogų nebuvo. Tačiau natūralu, kad ilgainiui entuziazmas nuslopo, nors tas projektas turėjo būti atnaujinamas kasmet.

VEIDAS: Kartkartėmis tenka išgirsti, kad esate vadinamas lenkų šnipu. Kaip manote, kodėl?

A.B.: Viskas dėl to, kad plėtoju profesoriaus E.Gudavičiaus istorijos koncepciją.

VEIDAS: O kaip jūs vertinate lietuvių poziciją dėl lenkiškų užrašų šalies gatvėse?

A.B.: Jeigu tai kažkam svarbu, kodėl neįsiklausius? Juk demokratija reikalauja būtent to. Kodėl reikia laužti blauzdą, kad dar labiau skaudėtų? Suomijoje ar Belgijoje tokie dalykai galimi, o Lietuvoje negali taip būti? Supraskite teisingai, nepritariu Valdemaro Tomaševskio pozicijai, kad lietuviams reikia integruotis į Vilniaus kraštą. Esant šiai situacijai turėtų būti abipusis judėjimas.

O jei kalbėsime apie lietuvius, mums reikia pažinti lenkakalbę Vilniaus krašto praeitį. Kaip pavyzdį galiu paminėti Adomą Mickevičių, kurį, atrodo, mylime, bet kad lenkai galėtų užsirašyti savo pavardes – bergždžiai ginčijamės. Įsivaizduojantieji, kad kovojame su jais ir laimime, labai klysta: juk mums ta draugystė daug reikalingesnė nei jiems.

VEIDAS: Esate žinomas ir žiniasklaidoje dažnai šmėzuojantis žmogus. Jums tai pranašumas ar trūkumas?

A.B.: Ilgą laiką vadinamojo viešumo nesureikšminau, tačiau dabar pradedu jausti, kad žmonės mane atpažįsta. Taigi tenka labai atsargiai dėlioti žodžius ir žingsnius. Nors nepatinka man tie perdėti lindimai į dūšią. Su amžiumi vis labiau suprantu, kad reikia mažiau kalbėti viešai. Bet kalbu, ir sau vargų prisidarau. ●

ATMINTIS

Meilė Lukšienė: „Visada būk su skrybėle“

Nors habilituota mokslų daktarė Meilė Lukšienė nebuvo profesorė, tačiau, kaip sakė prof. habil. dr. Viktorija Daujotytė, pati tauta jai suteikė Profesorės vardą.

Jūratė Mockuvienė

Šiomet minime 100-ąsias habilituotos mokslų daktarės Meilės Lukšienės gimimo metines, kurias UNESCO įtraukė į 2012–2013 m. minimų datų kalendorių. O Lietuvos Seimas 2013-uosius paskelbė Meilės Lukšienės metais. Tai solidus įvertinimas už pasiaukojamą ir ilgametį indėlį ugdant žmogų asmenybę, kuriant Lietuvos švietimo sistemą.

Tikriausiai ne itin prasminga svarstyti, kokią indėlį į mūsų šalies švietimo istoriją būtų įnešusi M.Lukšienė, jei didžiąją savo darbinės karjeros dalį būtų praleidusi nepriklausomoje Lietuvoje. Reformuoti lietuvišką švietimo sistemą ji pradėjo tik sulaukusi garbingo amžiaus.

Deja, gūdžiu sovietmečiu jai teko dirbti Vilniaus universitete, laviruojant tarp sovietinė ideologija persismelkusių komjaunimo prievaizdų, kol galų gale Filologijos fakulteto Lietuvių literatūros katedra kartu su iškiliausiomis to meto asmenybėmis – vedėja M.Lukšiene, Vanda Zaborskaite, Irena Kostkevičiūte, Aurelija Rabačiauskaite, Jurgiu Lebedžiu, Juozu Balčikoniu buvo išdraskyta, o profesūra išmesta iš universiteto.

Kaip prisimena su profesore apie pusę amžiaus bendravusi pedagogė Laima Abraitytė, vieno judviejų susitikimo metu prie tuometės „Svajonės“ parduotuvės Gedimino prospekte Vilniuje, kai abiem buvo sunkus komjaunimo sekretorius, vėliau – kultūros ministras, pridėjęs savo „kanopą“ prie katedros žlugdymo.

„Manęs, žinoma, jis galėtų nesveikinti, bet praeiti pro Daktarę nė nekriuktelėjus – neišaina, todėl pasisveikino, – pasakoja to įvykio liudytoja L.Abraitytė. – Jam praėjus M.Lukšienė sako: va, visada, kai blogai, būk su skrybėle. O aš kaip tik buvau skrybėlė nusipirkusi. Kokia gili metafora: vadinasi, būk visada iškelęs galvą. Daktarė per visą gyvenimą žingsniavo su skrybėle.“

M.Lukšienės siekiai ir padaryti darbai, visuomeniniai užmojai skatina ją lyginti su rašytoja, pedagoge, visuomenės ir politikos veikėja Gabriele Petkevičiaite-Bite. Nors ir gyvenusios skirtingais šimtmečiais, abi jos giliai suvokė lietuvių moters inteligentės prie-

dermę pirmiausia savo tautai: nelaukti ir nesidairyti į šalį, bet pačiai veikti, daryti tai, kas gal nuo tavęs vienos priklauso, nepaisant nepalankių sąlygų ir ne visada sėkmingai susiklostančių aplinkybių.

Beje, be visos įspūdingos mokslinės ir visuomeninės veiklos, M.Lukšienė buvo atidi ir atsidavusi žmona, užaugino dvi dukteris ir sūnų.

Humanistinės pasaulėžiūros puoselėtoja

Labiausiai L.Abraitytei įstrigo M.Lukšienės dėstomas Jono Biliūno seminaras. Kai 1951 m. pašnekovė įstojo į Vilniaus universiteto Filologijos fakultetą studijuoti liuanistikos, M.Lukšienė dėstė tautosaką. Minėtame seminare dėstytoja skiepijo humanizmo, žmogaus atjautos sampratą.

Dar Stalino valdymo laikotarpiu universiteto gyvenimas tekėjo dviem linijomis. Viena – labai nuožmi ir aštri, sovietinės ideologijos, komjaunimo linija, vainikuojama metimu iš universiteto dėl tėvų kilmės ir kitomis prievartinėmis priemonėmis.

„Didelė dalis studentų iš dalies buvo paveikti lozunginių idėjų, skelbiančių šviesią ateitį, visuotinę laimę, gyvenimą, pasaką paverčiantį tikrove. Tačiau čia pat susidūreime su giliu ir rimtu profesūros darbu kreipiant jaunimą į akademinę studijas, literatūrą, skaityklas. Tai asmenybės formavimuisi turėjo begalinę reikšmę. O J.Biliūno seminaras buvo absoliučiai priešingas tai oficialiajai ideologinei kryptčiai. Biliūną M.Lukšienė aiškino iš humanizmo pozicijų: kad galima nutraukti blogio grandinę, kad nevalia į blogį atsakyti tuo pačiu“, – prisiminimais dalijasi L.Abraitytė.

Tad nenuostabu, kad pedagogei visuomet svarbiausias buvo žmogus. Tai patvirtino ir jos dukra habil. dr. Ingė Lukšaitė: mama namie visada pasakodavo apie savo studentus. „Su studentais ji sugebėjo užmegzti žmogišką kontaktą, nebuvo akademinio atskirumo“, – pasakoja L.Abraitytė.

Pasak Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) Strategijų programų biuro vedėjo pavaduotojos dr. Ritos Dukynaitės, visuose M.Lukšienės parengtuose švietimo srities tekstuose buvo kalbama apie žmogų – vaiką, mokinį, studentą. Buvo keliamas tikslas ugdyti asmenybę, o tik po to kalbama apie mokymosi bazę ar kitus materialiuosius dalykus.

Iki šiol prisimenamas garsus M.Lukšienės posakis: „Nelygstama žmogaus vertė.“ Jos supratimu, kiekvienas yra unikalus ir į kiekvieną reikia žiūrėti kaip į asmenybę. Mokinys, žmogus nėra objektas, į jį negalima tik prikimšti žinių. Ji matė ir ypatingą tėvų vaidmenį formuojant asmenybę, o ne tik mokyklos.

Racionalus protas pasitarnavo Sąjūdžiui

Kai išguita iš universiteto M.Lukšienė liko be darbo, niekada neprarado orumo, iki

M.Gimbutienė svečiuose ▶
pas M.Lukšienę 1993 m. |

pat paskutinės minutės dirbo darbus, naudingus visuomenei ir Lietuvai. Netrukus ji buvo priimta dirbti į Pedagogikos institutą, kuriame tęsė demokratinės švietimo minties tyrinėjimus, parengė brandžių edukologijos mokslo darbų. Atėjus politiniam atšilimui M.Lukšienė iškart įsitraukė į Sąjūdžio veiklą, buvo iniciatyvinės grupės narė. Tik ji, kultūrologė, literatūrologė, edukologė, ir ekonomistė Kazimira Prunskienė – tarp gausaus būrio vyrų.

Kaip jai pavyko pritapti, pelnyti pagarbą ir pasitikėjimą? Atsakymą pasufleruoja biografijos faktai. M.Lukšienė gerai mokėsi jaunystėje ir galėjo studijuoti bet kur ir bet kokią discipliną. Ji pirmiausia pasirinko gamtos mokslus, chemijos studijas. Bet šiuos mokslus metė, nes, kaip pati yra sakiusi, jos nebuvo įdomios, o jai patiko bėgioti po parodas ir teatrus. Todėl vėliau pasirinko humanitarinius mokslus. M.Lukšienė yra apgynusi dvi disertacijas iš skirtingų mokslo krypčių: ji yra humanitarinių mokslų daktarė ir socialinių mokslų habilituota daktarė.

Profesorius Vytautas Landsbergis apie M.Lukšienę yra sakęs, kad ji ir Sąjūdyje visiems buvo mokytoja – savo ramiu inteligentišku balsu, plačiu kultūrinio akiračiu ir visuomenės raidos išmanymu. Pasak V.Landsbergio, ji rodė pavyzdį ne tik kaip mokslininkė, bet buvo ir moralinis autoritetas, sektingas pavyzdingo gyvenimo bei pamatinių principų laikymosi žmogus.

„Kai nepriklausomos Lietuvos laikais pirmą kartą oficialiai buvo švenčiamas jos jubiliejus, ministerijos darbuotojas, įteikdamas apdovanojimo raštą, atsiprašinėjo, kad šiek tiek pavėluotai. Po to išdrožiau, kad labai pavėluotai – ir ne mėnesiu, o dešimtmečiais. Pasakiau: Daktare, aš labai džiaugiuosi, kad jūs nei nusipelnusi, nei pasipelnusi“, – sakė L.Abraitytė.

Kaip padėką už nenuilstamą pedagoginę veiklą ir humanizmo puoselėjimą, Švietimo ir mokslo ministerija 2010 m. įsteigė Meilės Lukšienės premiją pedagogams už demokratiškumą, bendruomeniškumą, tautiškumą, humanizmo, kūrybiškumo idėjų įgyvendinimą ir sklaidą. Už tas vertybes, kuriomis savo gyvenime vadovavosi pati M.Lukšienė. O Mokslų akademija rengiasi įsteigti dvi premijas, skirtas jaunajam mokslininkui už sėkmingą mokslinės veiklos startą ir mokslininkui už brandžius mokslinius darbus

Šių metų pavasarį prezidentė ▶
D.Grybauskaitė atidengė atminimo
lentą Meilei Lukšienei |

A. TARVODIŲ NUOTR.

edukologijos, kultūrologijos, lituanistikos srityse.

Pirmasis nepriklausomos valstybės strateginis dokumentas

M.Lukšienė suprato, kad švietimas yra ta sritis, dėl kurios vizijos turi susitarti politinės partijos, inteligentai, įvairios interesų grupės. Reikia pabrėžti, kad M.Lukšienei vadovaujant parengta Lietuvos švietimo koncepcija buvo pirmasis strateginis valstybės dokumentas nepriklausomoje Lietuvoje.

„Atšilimo“ laikotarpiu tautinę švietimo sistemą kuriantys dokumentai kasmet byrėjo vienas po kito. 1988 m. buvo paskelbta Tautinės mokyklos koncepcija ir pristatyta garsiajame mokytojų suvažiavime Maskvoje. Po metų, 1989 m., buvo sudaryta Švietimo sistemos pertvarkos taryba. 1990-ųjų sausį paskelbtas Švietimo įstatymo projektas. Tąd 1990 m. kovo 11 d. paskelbus apie atkuriamą nepriklausomą Lietuvos valstybę švietimo pertvarkos kryptys jau buvo parengtos. O 1991 m. birželio 25 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Visų šių švietimo sistemą sunorminusių dokumentų ašis ir variklis buvo M.Lukšienė.

„VEIDO“ ARCHIVO NUOTR.

Kai 1989 m. „Žinijos“ draugija ryžosi išleisti M.Lukšienės Tautinės mokyklos koncepciją, joje buvo nuskaita ilgalaikė švietimo sistemos perspektyva.

„Kai kartais išgirstu kritiškų pasakymų dėl M.Lukšienės kurtos tautinės mokyklos, turiu pripažinti, kad ir tuomet netrūko nesupratimo ar skepsio nuotaikų. Kai kurie mūsų edukologai, profesūra prieštaravo tautinės mokyklos koncepcijai. Jie buvo sovietinės mokyklos apologetai“, – prisiminė ranka rankon su habilituota mokslų daktare dirbusi L.Abraitytė.

Kaip savo išvalgomis dalijasi dr. Darius Kuolys, daktarė M.Lukšienė jau pirmaisiais nepriklausomybės metais priminė, kad laisvė – sunki našta, reikalaujanti kruopštaus pasirengimo ir didelės atsakomybės. 1991 m. rašy-

tame tekste ji teigė, kad švietimo sistema „privalo padėti žmogui atgauti savo žmogiškąjį orumą, atskleisti jam kelią, kuriuo eidamas pajęgtų formuotis laisvei (...). 1992-aisiais daktarė vėl pabrėžė mokyklos istorinį vaidmenį – „padėti laisvėti visai tautai ir valstybei“.

Svarbu tai, kad M.Lukšienės sukurtą švietimo koncepciją tarptautinės Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) ekspertai raporte apie Lietuvos švietimą apibūdino kaip geriausią tokio pobūdžio dokumentą Rytų ir Vidurio Europoje.

M.Lukšienė – ir vienintelė mokslininkė Lietuvoje, apdovanota vienu prestižiškiausių tarptautiniu UNESCO Jano Amoso Komonijaus medaliu. Šis apdovanojimas buvo didžiulė garbė Lietuvai.

Iš kur tokia erudicija ir išvalgos? Atsakymą iš dalies pateikia jos kilmė. Meilutė Julija Lukšienė-Matjošaitytė gimė 1913 m. rugpjūčio 20-ąją Vienoje, Austrijoje. Jos mama Julija Janulaitytė-Biliūnienė-Matjošaitienė (buvusi rašytojo J.Biliūno žmona) – gydytoja, visuomenės ir politinė veikėja, kilusi iš žinomos inteligentų Janulaičių šeimos. Tėvas Stasys Matjošaitis-Esmaitis buvo pedagogas, žurnalistas, literatas, vadovėlių autorius. Jos puseserė – garsi pasaulyje mokslininkė Marija Gimbutienė, kurios mama Veronika Alseikienė (Lukšienės mamos sesuo) – gydytoja, Vilniaus karšto veikėja, būdama brandaus amžiaus pradėjusi mokytis anglų kalbos, kad suprastų dukters darbus. Motinos brolis Augustinas Janulaitis – garsus kultūros, politikos veikėjas, mokslininkas, universiteto profesorius, vertėjas.

Lietuvos inteligentų, dvarininkų edukacinė aplinka padėjo pamatus subręsti intelektualiai ir pilietiškai asmenybei. ■

APŽVALGA

Sveikatos apsauga: du žingsniai į priekį, bet

Iš visų sričių sveikatos apsaugoje per pastaruosius 23 metus pasiektą pažangą vertinti sunkiausia, nes ji pati prieštarauja.

Vaiva Sapetkaitė

Viena vertus, mokesčių mokėtojams sveikatos apsauga kainuoja labai brangiai, eilės poliklinikose ir ligoninėse netrumpėja, korupcijos apraiškų vis dar daugiau nei pakankamai, kita vertus, negalima nematyti ir pažangos: naujausia ir moderniausia technika, smarkiai išaugęs medikų profesionalumas, rekonstruotos ligoninės, išgydoma vis daugiau ir vis sunkesnių ligų, ir apskritai, palyginti su kitomis regiono valstybėmis, mūsų sveikatos apsauga atrodo ne taip ir prastai (tiesa, nuo Estijos pagal efektyvumą atsiliekame).

„Tikrai nesame sužlugdę savo sveikatos sistemos, nors ji ir šlubuoja“, – konstatuoja Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininko pavaduotojas Antanas Matulas.

Jo žodžiais, Lietuvoje gana geras sveikatos paslaugų prieinamumas visuomenei (net ir sugaištamo laiko požiūriu), jų kokybė, taip pat yra išlaikytas medicinos įstaigų tinklas: ambulatorijos išsaugotos, ligoninės yra kiekviename rajone, pirminės sveikatos priežiūros paslaugos (nors ir su trūkumais) veikia, šeimos gydytojai prieinami. Tiesa, pranašumus vis bando nusverti trūkumai, bet dalį jų lemia ne Sveikatos apsaugos ministerija, ne ligoninės ir ne gydytojai, o pačių žmonių supratimas, tiksliau, nesupratimas apie savo sveikatą ir jos tausojimą.

Mykolo Romerio universiteto profesorė dr. Danguolė Jankauskienė apgailestauja, kad pagal daugelį aspektų Lietuva yra tarp paskutinių regione, ir išskiria keletą laikotarpių, kada buvo galima stebėti ryškiausių sveikatos rodiklių pokyčius. Tarkime, 1995–1996 m. buvo aiškus visuomenės sveikatos pablogėjimas, vėliau, maždaug iki 2000 m., padėtis ėmė ryškiai gerėti, deja, amžių sandūroje sveikatos rodikliai vėl ėmė stipriai prastėti. „Dabar Lietuva regione daugeliu aspektų yra viena paskutinių, pavyzdžiui, pagal vidutinę gyvenimo trukmę, savizudybes, patiriamas traumas“, – vardija profesorė.

Nors, Statistikos departamento duomenimis, jei lyginsime 1994 ir 2011 metus, mirusiųjų skaičius sumažėjo nuo 46,5 tūkst. iki 41 tūkst., tačiau skaičiuojant tūkstančiui gyventojų statistika nebe tokia džiuginanti: atitinkamai 1994 m. teko 12,7, o 2011 m. – 13,5 mirusiojo.

Per pastaruosius 23 metus Lietuvos sveikatos apsaugos sistemoje įvykdyta bene daugiausiai reformų, bet jų rezultatai netenkina nei pacientų, nei gydytojų, nei politikų. Per visą šį laikotarpį iš Lietuvos emigravo arti 4 tūkst. medikų, o juk žinome, kaip brangiai

kainuoja parengti mediką, todėl mūsų šaliai tai didelis praradimas. Dauguma medikų dirbdami vienu etatu sunkiai gali išgyventi, todėl nemažas jų nuošimtis dirba dviejose trijose darbovietėse. Tai, pasak sveikatos apsaugos ministro Vytenio Andriukaičio, užprogramuoja kitas mūsų sveikatos apsaugos sistemos negeroves, tarkime, prastėjančią kokybę, taip pat pasipinigavimą.

Bet sukus apsukus viskas atsiremia į pinigus. Kaip pabrėžia D.Jankauskienė, ilgą laiką sveikatos apsaugos biudžeto didėjimas atsiliko nuo BVP augimo ir tik gana neseniai atsirado didesnė koreliacija. „Reikia suprasti, kad svei-

durkis yra apie 9 proc. (Nyderlanduose – net 12 proc.).

Planų, kaip gerinti padėtį, yra, ir ne taip mažai. Kaip pabrėžia A.Matulas, šiuo metu didelė problema ta, kad nėra žinoma, kiek žmonių šiandien gyvena ir mokesčius moka ne Lietuvoje, tačiau yra čia apsidraudę ir prirėkę grįžta gydytis. „Sumokėdami apie 10 proc. įmoką nuo minimalios algos, jie gauna tūkstančius kainuojančias paslaugas. Tai nėra sąžininga Lietuvoje gyvenančių lietuvių atžvilgiu“, – sako parlamentaras ir patikina, kad išsprendus šį klausimą finansinė sveikatos apsaugos sektoriaus padėtis tikrai pagerėtų.

„Tikrai nesame sužlugdę savo sveikatos sistemos, nors ji ir šlubuoja“, – konstatuoja Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininko pavaduotojas Antanas Matulas.

Kas kūrė mūsų sveikatos apsaugos sistemą

Per daugiau nei du dešimtmečius prie mūsų sveikatos apsaugos sistemos formavimo prisidėjo 16 ministrų. Pirmasis sveikatos apsaugos ministras buvo Juozas Olekas, kuriam teko pareiga vadovauti itin sudėtingu laikotarpiu. „Tada svarbu buvo elementariausiai išgyventi, ir tikrai ne reformos rūpėjo“, – primena D.Jankauskienė.

„Paveldėjome visiškai neefektyvią sovietinę sveikatos sistemą. Ji buvo išpūsta, su daugybe ligoninių, o pirminės sveikatos priežiūros praktiškai visiškai nebuvo. Kadangi sistema buvo centralizuota, mažai kas jautė atsakomybę, o sveikatos darbuotojai buvo tik pasyvūs vykdytojai. Išvaizduokite, jei reikia sugriauti milžinišką pastatą ir pastatyti visiškai naują – juk tai didelė užduotis. Taigi ir mums teko reformuoti ligoninių, poliklinikų struktūrą. Iš tikrųjų tai buvo milžiniškas darbas, ir tikrai negalima smerkti tų pirmųjų mi-

katos sektorius taip pat dirba rinkos sąlygomis: jis iš tų pačių tiekėjų perka reikiamus daiktus, užsako įvairius darbus, bet juk niekas rinkoje nedaro jokių nuolaidų, – pabrėžia profesorė. – Reikalaujame didesnio efektyvumo, tačiau reikia suprasti: kad gautum rezultatą, pirma reikia pakankamai investuoti.“

Pagal tai, kokia BVP dalis skiriama sveikatos apsaugai, Lietuvoje matomas didelis atotrūkis, palyginti su ES vidurkiu. 2007 m. bendrų išlaidų sveikatos priežiūrai dalis Lietuvoje sudarė 6,22 proc., 2009 m. – 7,53 proc., o 2011 m. – 6,89 proc. BVP. O štai ES valstybėse sveikatos sektoriaus išlaidoms skiriamo BVP vi-

vienas atgal

PRIVALOMOJO SVEIKATOS DRAUDIMO FONDO IŠLAIDŲ KITIMAS

Išlaidų sveikatos priežiūrai dalis nuo BVP (proc.)

Metai		
2007	3,65 mlrd.	6,22
2008	4,23 mlrd.	6,61
2009	4,12 mlrd.	7,53
2010	4,12 mlrd.	7,11
2011	4,38 mlrd.	6,89

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

GYDYTOJŲ SKAIČIUS 10 TŪKST. GYVENTOJŲ

1994 m.	40,8
2000 m.	40,2
2005 m.	41,5
2012 m.	45,6

Šaltinis: Statistikos departamentas

nistrų bei jų komandų, kad jie kažko nepadarė“, – neabejoja Lietuvos visuomenės sveikatos asociacijos prezidentė Ramunė Kalėdienė.

Visi pagrindiniai teisės aktai, tai yra Sveikatos sistemos įstatymas, Sveikatos draudimo įstatymas, Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas, buvo priimti 1993–1996 m., kada sveikatos apsaugos ministrais buvo Jurgis Brėdikis ir Antanas Vinkus.

Būtent J.Brėdikui reikėtų pareikšti pagarbą už tai, kad jis įkūrė Sveikatos apsaugos reformos biurą, į kurį sutelkė daug tuometinio sveikatos politikos elito, pasitelkė užsienio konsultantus, kurie ir sukūrė strategiją, pagrindinius teisės aktus. „Jam pavyko sukurti tokią struktūrą, prie kurios dirbo daug sveikatos politikų – tiek lietuvių, tiek užsieniečių, sukūrusių sveikatos sistemos Lietuvoje pagrindus. Tėn dirbo daug garbių žmonių: profesorius Vilius Grabauskas, profesorė D.Jankauskienė, taip pat dabartinis sveikatos apsaugos ministras V.Andriukaitis, Irena Degutienė ir kiti“, – vardija A.Matulas.

Na, o kaip vieną didesnių reformatorių reikėtų išskirti ministrą Juozą Galdiką su komanda, nes jie praktiškai ėmė įgyvendinti reformas. Būtent jam vadovaujant Sveikatos apsaugos ministerijai buvo įkurta Valstybinė ligonių kasa, pirminio lygio sveikatos priežiūros paslaugos atskirtos nuo stacionarinio ir kt.

Galima išskirti ir Žilviną Padaigą. Nors jis nusipelnė daug kritikos, kad nesugebėjo įgyvendinti itin brangiai kainavusio elektroninės sveikatos sistemos projekto, tačiau negalima paneigti jo indėlio į profilaktiką. Jis pirmasis pabrėžė būtinybę didesnę dėmesį skirti profilaktikos programoms, taip siekdamas suma-

žinti hospitalizaciją. „Tokios programos atsirado tik jo vadovavimo laikais – 2004–2005 m. O visos Vakarų valstybės tokias programas turi jau gana seniai“, – primena D.Jankauskienė.

Nors daugelis ministrų į profilaktiką nekreipė pakankamai dėmesio, pradėtos finansuoti ir įsuktos programos neabejotinai jau davė teigiamų rezultatų: kadangi gerokai daugiau ligų išaiškinama kur kas anksčiau, jas galima lengviau išgydyti. Kita vertus, reikia pripažinti, kad siekiant pakeisti visuomenės sergamumo, o tuo labiau mirtingumo rodiklius prireiks daugiau laiko.

Apibendrinamas A.Matulas atkreipia dėmesį, jog didžiausiais sveikatos apsaugos sistemos reformatoriais bandė būti žmonės, apie kuriuos mėgstama sakyti, kad jie nieko reikšmingo nepadarė. Pirmas restruktūrizacijos etapas parengtas ir Vyriausybės patvirtintas 2003 m. sveikatos apsaugos ministru esant J.Olekui, antrasis – Rimvydui Turčinskui, trečiasis – Algiiui Čaplikui. „Tiesa, klausimas, kiek viską pavyko įgyvendinti“, – primena parlamentarai.

Kas dabar diktuoja madas

Svarbu turėti omenyje, kad sveikatos politiką formuoja ne viena sveikatos institucija: pagrindinė yra Sveikatos apsaugos ministerija, bet šalia jos – taip pat ir Seimo sveikatos reikalų komitetas, Valstybinė ligonių kasa, sveikatos apsaugos įstaigos ir jų vadovybė, be to, vis labiau stiprėja ir įvairios pacientų organizacijos.

R.Kalėdienė taip pat išskiria įvairių su sveikata susijusių nevyriausybinių organizacijų bei jų vadovų įtaką ir pateikia pavyzdį: iškovojus, kad 2008-iejį taptų blaivybės metais, stipriai sumažėjo mirtingumas. „Šios koalici-

jos vadovas buvo Aurelijus Vėryga. Sakyčiau, būtent tokie žmonės, kurie veikia iš dėjos, ir padaro daugiausiai gero Lietuvai. O akademiname lygmenyje išskirčiau profesorių V.Grabauską, garsų Pasaulio sveikatos organizacijos ekspertą“, – pamini ji.

„Stipriausiais sveikatos politikais laikyčiau MRU profesorę D.Jankauskienę, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto rektorių profesorių Remigijų Žaliūną, taip pat profesorę Zitą Aušrelę Kučinskienę. Negalima nepaminėti ir V.Andriukaičio“, – vardija A.Matulas.

Bet ar galime tikėtis proveržio ministraujant V.Andriukaičiui? Pasak R.Kalėdienės, kada jai neseniai teko dalyvauti Europos sveikatos politikos forume, kuriame V.Andriukaitis skaitė vieną pagrindinių pranešimų, jo pozicija padarė didelį teigiamą įspūdį Europos sveikatos politikams. „Prie manęs priėjo keletas užsienio kolegų, kurie laikomi sveikatos politikos korifėjais Europoje, ir pasveikino, kad turime ministrą, kuris orientuojasi į tinkamas kryptis“, – prisimena ji, bet kartu pabrėžia, kad nežinia, ar realybėje galima tikėtis kokių nors proveržių, nes padėtis sudėtinga ir permainingoms nėra pakankamų socialinių bei ekonominių prielaidų.

Įdomu tai, jog sociologų apklausti Lietuvos gyventojai ir šalies elitas įtakingiausiais šio laikmečio sveikatos apsaugos sistemos asmenybėmis laiko ne daugiausia čia vardytus asmenis, o garsius medikus: R.Benetį, V.Sirvydį, K.Vitkų, L.Labanauską, PŠerpytį, K.Strupą, J.Pundžių bei kitus ir tikisi, kad jiems pavyks atiršti sveikatos apsaugos Gordžio mazgą.

Su pora jų išsamiau supažindiname tolesniuose „Veido“ puslapiuose. ■

PROFILIS Sirdžių dirigentas

56-erių metų Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Kardiologijos instituto direktorių, Kauno universiteto klinikų Širdies, krūtinės ir kraujagyslių chirurgijos klinikos vadovą prof. Rimantą Benetį respondentai vadina viena įtakingiausių šio laikmečio Lietuvos sveikatos sistemos figūrų, nors jis niekada neužėmė jokių politinių postų.

Jonė Kučinskaitė

Jau septintus metus Lietuvos kardiologijos juvelyras prof. Rimantas Benetis pusę savo laiko praleidžia tėvynėje, o pusę – karščiu alsuojančioje tolimojo Kazachstano sostinėje Astanoje. Čia jis šios išskanę turtingos posovietinės šalies atstovų kvietimu prisideda statant vieną moderniausių pasaulyje klinikų. Beje, prieš bemaž metus laiko kaunietis sulaukė dar ir siūlymo vadovauti šios šalies kardiologams. Kazachstane R.Benečio vadovaujama komanda atliko pirmąją dirbtinės širdies implantavimo operaciją. Vidurinės kartos Lietuvos kardiologijos žvaigžde neretai pavadinamas R.Benetis moko kolegas kazachus visų kardiologijos subtilybių, kurių išmoko operuodamas Lietuvoje ir stažuodamas garsiausiose užsienio šalių klinikose. Jau daug metų profesorius yra parengta vadinamoji nuolatinė atviroji viza į Kazachstaną, mat jis bet kada gali sulaukti kvietimo atvykti į šią šalį atlikti sudėtingiausių transplantacijos operacijų.

„Veido“ žurnalistei mėginant pakalbinti profesorių buvo paaiškinta, kad ir šiuo metu jis dirba Astanoje, tad yra sunkiai pasiekiamas. Kartu su profesoriumi išvykusi ir jo bendrakursė bei bendramintė žmona Gražina. Kauno klinikų akių ligų gydytoja G.Benetienė taip pat dirba Kazachstano sostinėje oftalmologe. Todėl laukdami momento, kada galėsime tiesiogiai pasikalbėti su profesoriumi, pakalbinome jo vaikystės, paauglystės, studijų, vėliau darbinės karjeros metų bičiulius ir bendražygius.

Dar būdamas moksleivis stebėjo mirusiųjų preparavimą

Garbaus amžiaus plungiškė, buvusi Plungės 3-iosios vidurinės (dabar „Saulės“ gimnazija) lituanistė Alina Milašienė trejus metus šiandien visame pasaulyje garsų kardiologų ne tik mokė gimtosios kalbos, bet ir buvo jo klasės auklėtoja. „Aš jį prisimenu visad besišypsantį: sėdi paskutiniame klasės suole, žiūri didelėmis skvarbiomis akimis ir nuolat

Pastaruoju metu profesorius R.Benetis su žmona oftalmologe Gražina nemažai laiko praleidžia Kazachstano sostinėje Astanoje, kur konsultuoja įrengiant europietiško lygio širdies chirurgijos kliniką. Nuotr. su Lietuvos širdies asociacijos, kardiologų draugijos valdybos nariu prof. Donatu Vasiliausku

šypsosi. Visad ramus, nevaikiškai santūrus, inteligentiškas“, – savo auklėtinį mena A.Milašienė. Bet labiausiai mokytojai įstrigo (ji tai parašė net ir būsimo mediko charakteristikoje) vienas epizodas, apie kurį ji sužinojo tuomet, kai Rimantas mokėsi vienuoliktoje klasėje. „Aš jaunystėje visad bijojau mirusiųjų. Ir staiga man kažkas pasako, kad medicinos studijoms besiruošiantis mano auklėtinis Rimantas nuolatos eina į Plungės rajono ligoninės pataloginės anatomijos skyrių ir dalyvauja mirusiųjų skrodime. Man tada net žadą atėmė, bet dabar suprantu, kad jis labai tikslingai ir atkakliai ruošėsi medicinos studijoms“, – pasakoja mokytoja.

„Su Rimantu susipažinome chemijos būrelyje, tai buvo apie 1973-uosius, mums abiem tuo metu buvo apie penkiolika metų, – tęsia kitas plungiškis, nūnai švietimo ir mokslo viceministras Rimantas Vaitkus. – Ir nuo tada per chemiją, per pirmąjį mūsų mokytoją Stasį Galdiką, kurį vėliau pakeitė Antanas Lapukas, užsimezgė mūsų susidomėjimas chemija bei tarpusavio draugystė.“

R.Benetis, pasak R.Vaitkaus, jau tada žinojo ir atvirai sakė, kad chemijos mokosi norėdamas studijuoti mediciną. Tiesa, bendramčiai ir bendravardžiai Rimantai – Benetis ir Vaitkus, gyvenę toje pačioje Plungės J.Biliūno gatvėje, mokėsi skirtingose klasėse. Mat R.Benetis pradėjo lankyti mokyklą metais anksčiau, nuo šešerių, taigi ir baigė mokyklą anksčiau nei R.Vaitkus.

Po mokyklos baigimo bičiulių keliai išsiskyrė: R.Benetis išvyko studijuoti mediciną į Kauną, o R.Vaitkus – chemijos į Vilnių. Bet ir tada

vaikiniai bendravo. O jau vėliau jų keliai susitiko Ukmergėje, kur po medicinos studijų R.Benetis gavo paskyrimą dirbti chirurgo, o R.Vaitkus vedė nuo Ukmergės kilusią merginą.

Grojo mokyklos estradiniame ansamblyje

Rimantas, kaip sako jo buvusi auklėtoja A.Milašienė bei buvęs bendraklasis, dabar Plungės rajono akademiko A.Jucio pagrindinės mokyklos direktorius Kęstutis Varpiovas, buvo gabus viskam, nors ir nesimokė vienais penketais. Mat nuo pat mažumės tikslingai skyrė visas jėgas mokytis tiems dalykams, kurių reikėjo stojant ir jau vėliau studijuojant mediciną: chemijai, fizikai, biologijai, matematikai. „Nors jis buvo gabus ir kalboms, literatūrai, jo poezija buvo gamtos ir tikslieji mokslai“, – vaizdžiai apibendrina nuo vaikystės menams atsidavęs K.Varpiovas.

Vis dėlto bendramoksliai tikina, kad suaugusiu tikslu R.Benečio tikrai nepavadinsi. Priešingai, R.Vaitkus mena tiesiai nauagusį ir gražų stotą turintį bičiulį lankius Plungėje garsios šokių mokytojos Danutės Rudvilavičienės vadovaujamą kolektyvą „Suvartukas“. O K.Varpiovas priduria, kad būsimas širdžių maestro brązgindavo gitarą. „Mano vyresnysis brolis Edmundas, kuris irgi yra gydytojas – urologas, beje, irgi dirbantis Kauno universiteto klinikose (KMUK), mūsų mokykloje buvo subūręs estradinį būrelį „Bildukai“. Kai jis su kitais muzikantais baigė mokyklą, mes buvome devintokai, ir jiems išėjus perėmėme muzikavimą: Rimantas grojo gitara, o štai buvusio KMUK generalinio direktoriaus Juozo

Pundziaus (jis irgi plungiškis) jaunesnioji sesutė Elena – vargonelėiais“, – vardija K. Varpiotas.

R. Vaitkus sako bičiulį buvus ne tik gabų gamtos ir tiksliesiems mokslams, linkusį prie meno, bet ir fiziškai stiprų. „Anuomet mokyklose per diskotekas tekdavo vyresniųjų klasių moksleiviams kartu su mokytojais budėti. Kartą neįleidau į šokius iš kito mikrorajono atėjusių agresyviai nusiteikusių jaunuolių, – prisimena R. Vaitkus. – Ir štai po keleto dienų einame su Rimantu, ir mums prieš akis išdygsta aštuoni chuliganai. Aš nebuvau fiziškai itin stiprus, bet Rimantas sako: „Nurimk, aš susitvarkysiu.“ Ir susitvarkė – apgynė mane nuo mušėikų.“

Retas chirurgas turi abi vienodai dirbančias rankas

Studijų metais R. Benetis, pasak jo kurso draugo, taip pat chirurgo, buvusio sveikatos apsaugos ministro Rimvydo Turčinsko, labiausiai buvo susikonscentravęs į mokslus ir nebemuzikavo. „Mes su kai kuriais bendrakursiais grojome tuomečio mūsų instituto orkestre, bet Rimantas ten nebedalyvavo, atsidėjo mokslams“, – mena pašnekovas. Kai atėjo metas rinktis specializaciją, paaiškėjo, kad ir R. Benetis, ir R. Turčinskas svajoja apie chirurgiją. Tuo metu tai buvo prestižiškiausia specialybė. „Iš viso buvo 25 vietos, o norinčiųjų šimtas, – pasakoja R. Turčinskas. – Šiandien man atrodo neprotinga, bet tuo metu tiek aš, tiek Rimantas sakėme, kad jei neįstosime į chirurgiją, tai neimsime ir gydytojo diplomą“, – iš maksimalistinio jaunystės užmojo šypsosi pašnekovas. Bet abu įstojo. „Žinote, – netikėtai pertaria eksministras, – chirurgų yra daugybė, bet tokių kaip Rimas – vienetai. Tiesa, kai aš jam šitai pasakau, jis tik šypsosi, girdi, tai, ką jis daro, gali padaryti daugelis. Bet iš tikrųjų taip nėra. Aš esu ne tik chirurgas, bet ir medicinos vadybininkas, todėl puikiai išmanau daugelį šios srities niuansų. Ir, kad ir kaip būtų nemalonu viešai pripažinti, mes, medikai, tarpusavyje atvirai sakome, kad daugybė mūsų chirurgų turi dvi kaires arba abi dešines rankas. Rimantas turi abi vienodai puikiai dirbančias rankas. Tokius chirurgus reikia nešioti ant rankų.“

Plungiškį R. Benetį ir R. Vaitkų mokykloje suvedė polinkis chemijai

Gabų chirurgą R. Benetį (dešinėje) pirmasis pastebėjo Kauno kardiochirurgų patriarchas prof. J. Brėdikis (nuotr. centre)

R. Benetis, priešingai nei kai kurie kiti medicinos profesoriai, nebijo jaunų kolegų konkurencijos, noriai išleidžia juos į operacinę ir leidžia operacijai vadovauti rezidentams, o pats jiems asistuoja ir prisiima visą atsakomybę už operaciją

O štai buvęs vienas R. Benečio mokytojų ir vadovų, kardiochirurgas, nūnai Seimo narys prof. Arimantas Dumčius paantrina: „R. Benetis turi ne tik puikiai dirbančias rankas, bet ir idealią galvą. Yra nemažai chirurgų, kurių rankos geba pjauti, siūti, bet galva – ne ta. Juk kai atliekama širdies operacija, būna stabdoma kraujotaka. Ir nors komandoje dirba 5–7 žmonės, širdies chirurgas yra pagrindinis chirurgas. Jis turi ne tik daryti savo darbą, bet ir matyti bei kontroliuoti, kaip dirba anesteziologas, kiti komandos nariai. Sprendimai, ką toliau daryti, būna priimami žaibiškai. Deja, ne visi geba dirbdami savo darbą stebėti, kaip dirba kolegos, ir tuo pat metu priimti sprendimus už visą komandą. Rimantas – vienas chirurgų, kurie, dirbdami savo darbą, absoliučiai jaučia ir kontroliuoja aplinką.“

Iš pavyduliuojančių kolegų kolektyvo Ukmergėje ištraukė prof. J. Brėdikis

R. Benečio karjeros pradžia nebuvo tokia paprasta. Po studijų jis gavo paskyrimą į Ukmergės rajono ligoninę. Tai, pasak R. Turčinsko, iš visų rajonų ligoninių buvo bene geriausiai kotiruojama paskyrimo vieta. „Gauti paskyrimą į didmiesčius šansų mes neturėjome, nes neturėjome pažinčių. O iš visų rajonų labiausiai geidžiami buvo Telšiai, čia paskyrimą gavo mūsų kurso komjaunimo sekretorius, tada jau ėjo Ukmergė. To metu aplinkybėmis gerai aprūpintai vietos ligoninei vadovavo dabar jau miręs progresyvus gydytojas Konstantinas Navakauskas, todėl jauniems gydytojams Ukmergėje buvo geros sąlygos mokytis. O R. Benetis labai rimtai vertino galimybę kuo daugiau operuoti“, – aiškina R. Turčinskas.

Kaip priduria kitas buvęs mūsų straipsnio herojaus bendrakursis, nūnai KMUK gydytojas terapeutas bei TV3 laidos „Kvieskite daktarą“ vedėjas Alvydas Unikauskas, kuris, kaip ir R. Benetis, po studijų gavo paskyrimą dirbti Ukmergės rajono ligoninėje, tuo metu alumnai buvo skiriami dirbti atsižvelgiant į mokymosi rezultatus. O tie, kurie jau buvo vedė, tarp jų ir R. Benetis, buvo skiriami pagal tai, kaip sekėsi studijuoti tiek vyrai, tiek žmonai.

Jau netrukus buvę bendrakur-

► siai stebėjosi R.Benečio drąsa ir pasitikėjimu, kai jis, ką tik paskirtas dirbti į Ukmergę, vieną pirmųjų budėjimo naktų sulaukė stipriai kraujuojančio per muštynes nukentėjusio paciento, kuriam buvo perdurtas vienas plautis, ir ryžosi operuoti vienas. Pečius traukantiems bendramoksliais jis paaiškines, girdi, kol būtų iš namų iškvietés skyriaus vedėją, pacientas galėjo mirtinai nukraujuoti, tad jis nedelsė ir sėkmingai operavo.

Deja, nors ukmergiškiai talentingą chirurgą greit pamilo ir veržte veržėsi pas jį planinių operacijų, vyresnieji kolegos nebuvo tokie geranoriški. Tuometė chirurgijos skyriaus vadovė, pasak R.Turčinsko, jau po pusmečio pajuto rimtą konkurentą ir iš ligoninės jį perkėlė į polikliniką. „Bet Rimo tikslas buvo kitoks, jis nenorėjo ramaus darbo poliklinikoje, jam magėjo operuoti. Todėl kai tik jį poliklinikoje kreipdavosi koks sudėtingesnis pacientas, jis pakviesdavo atvykti pas jį į ligoninę naktį, mat Rimas buvo paliktas ligoninėje budėti naktimis“, – mena bendrakinis vargus R.Turčinskas.

Bet akloji skyriaus vedėja tai greit suodė ir paskundė jaunąjį kolegą ligoninės vyr. gydytojui. R.Benetis buvo iškviestas „ant kilimėlio“ pasiaiškinti. Ir nežinia, kaip šandien viskas būtų susiklostę, jei ne reikalai, su kuriais R.Benetis nuvyko į Kauną ir eidamas klinikų koridoriais sutiko buvusį savo būrelio vadovą, akademiką, profesorių Jurgį Brėdikį. Kauno kardiologų patriarchas, pamatęs susikrimtusį vieną talentingiausių savo studentų, pasiteiravo, ko šis toks nelinksmas. Tada J.Brėdikis ir pakvietęs R.Benetį mesti Ukmergę ir atvykti į jo buriamą naują (KMUK) Kardiologijos kliniką. Taip šis ir vėl grįžęs į Kauną.

Netrukus, pasak R.Turčinsko, bičiulis laimėjo jauniems kardiologams skiriamą stipendiją. Bet ir Kaune kylančiai kardiologijos žvaigždei kartais tekdavo užleisti vietą įtakingesniems kolegoms. Nenorėdamas stumdytis, jis išvyko stažuotėn į Maskvą, vėliau į Vilnių, Odensę ir Orhusą (Danija), Luveną (Belgija), Lundą (Švedija).

Čia, pasak R.Turčinsko, R.Benečio talentą pastebėjo ir užsienio šalių garsiausi kardiologai. Tad po nepriklausomybės atkūrimo grįžusiam iš užsienio stažuotėn į Lietuvą jau atsivėrė platus horizontas, kurių užtemdyti nebegalėjo jokia atsiktinė vidutinybė.

Drąsiai dalijasi darbo paslaptimis su savo studentais

Kai R.Benetis grįžo iš stažuotėn užsienyje, Kauno kardiologams jau vadovavo prof. A.Dumčius. „Aš iš karto supratau, kad tai naujoji mūsų kardiologijos viltis, ir 1993 m. pasiūliau jam vadovauti Kardiologijos

2007 m. rugsėjį buvo baigtas įrengti dar 1989 m. pradėtas KMUK kardiologijos korpusas. Nuotr. atidarymo dieną su tuometiniu sveikatos ministru R.Turčinsku (kairėje) ir premjeru G.Kirkilu (centre)

klinikoms, – tęsia A.Dumčius. – O labiausiai man imponavo ir imponuoja tai, kad R.Benetis, kad ir kiek daug pasiekė ir tiesiesia, vis dar turi labai daug potencialo.“

Įprasta, pasak A.Dumčiaus, kad kardiologai operacines palieka, kai jiems sukanka 62-eri metai. „Na, kad ir kiek turėtum praktikos bei žinių, operacijoje greičiu negali konkuruoti su jaunimu. O juk, be miklių rankų, šviesios ir imlios galvos, kardiologui dar svarbus greitis – kaip spėriai gali atlikti operaciją. Aš operaciję palikau ir į politiką išėjau sulaukęs 64-erių“, – prisipažįsta pašnekovas. Šandieninis politikas juokauja, kad Kauno kardiologai, vedami R.Benečio, daugeliu kardiologijos niuansų pranoko Vilniaus kolegas. „Mes vieni kitiems nepavydime sėkmės, mes tik sveikai konkuruojame, bet reikia pripažinti, kad nors vilniečiai, vadovaujami prof. Algimanto Marcinkevičiaus, vėliau prof. Vytauto Sirvydžio, labai daug pasiekė vaikų ir kūdikių kardiologijos srityje, mes, kauniečiai, vadovaujami akademiko J.Brėdikio, o dabar prof. R.Benečio, esame pirmieji taikydami technologijas, stimulatorius, vožtuvus. Be to, mes pirmieji ne tik Lietuvoje, bet ir Baltijos šalyse persodinome plaučius, išsodinome dirbtinę širdį, o vėliau atlikome ir kompleksinę širdies bei plaučių transplantaciją.“ Dabar, pasak A.Dumčiaus, kolega R.Benetis sėkmingai su kitais kolegomis išitraukė į embriologijos panaudojimo kardiologijoje galimybių tyrimą. „Kardiologija yra kur kas platesnė nei gydomoji medicina, bendroji chirurgija, čia reikia dar ir tyrėjo, mokslininko talento“, – pabrėžia parlamentaras.

O štai kitas Seimo narys (beje, taip pat kaunietis, chirurgas, po studijų baigimo dirbęs Plungės rajono ligoninėje vyr. gydytoju pavaduotoju) Kazimieras Kuzminskas pateikia tokį komentarą: „Iš visų R.Benečio nuo-

pelnių kardiologijai reikėtų išskirti tai, kad jis, priešingai nei kai kurie kiti medicinos profesoriai, nebijo jaunų kolegų konkurencijos, noriai išleidžia juos į operaciję ir leidžia operacijai vadovauti rezidentams, o pats jiems asistuoja ir prisiima visą atsakomybę už operaciją. Tai iš tikrųjų reta. Užtat šandien mes Kaune ir turime vieną stipriausių kardiologų komandų ir esame labai daug pasiekę.“

Politikas taip pat atkreipia dėmesį, kad užkietėjęs medžiotojas R.Benetis (kuris, skirtingų šaltinių teigimu, pomėgi medžioti paveldėjo iš savo tėčio, o vėliau šia aistra jį užkrėtė dar ir akademikas J.Brėdikis bei buvęs kurso draugas R.Turčinskas) nuo 2006 m. vadovavo dar ir Lietuvos medžiotojų bei žvejų draugijai.

„Jis ir mane, kaip kaunietis kaunietį medžiotoją, įtraukė į draugijos tarybą. Žinote, draugijoje žmonės įvairūs tiek socialine padėtimi, tiek gyvenimiška išmintimi. Kartais per posėdžius būdavo tokių pikty, nepamatuojų kalbų, bet profesorius visad leisdavo išsireikauti, ramiai išklausiavo kritiką, o po to priimdavo apibendrinantį sprendimą. Lygiai taip tolerantiškai jis vadovauja ir klinikoje, bet niekad nesitaiko su vienu: tiek gydytojų, tiek med. seserų nepagarba pacientui, prasta slauga. Jis negailestingas abejingiems žmonėms“, – pabrėžia K.Kuzminskas.

O R.Turčinskas prisipažįsta, kad būdamas ministru skyrė apie 50 mln. Lt baigti nuo 1989 m. niekaip nebaigiamam įrengti KMUK kardiologijos korpusui tik žinodamas, kad jam vadovaus R.Benetis. „Jei ne R.Benetis, nebūčiau ryžęsis skirti tokio finansavimo. Bet kai vadovauja toks žmogus, kaip profesorius, esu tikras, kad pinigai išleisti ne veltui. Tik gal dar ne visi pastebi, kad Rimantas Europos ir pasaulio klinikose žinomas kur kas labiau nei Lietuvoje“, – apibendrina R.Turčinskas.

Beje, kai prieš bemaž dvejus metus nuosavame elnyne buvo subadytas elnio, širdžių dirigentas sulaukė linkėjimų ir maldų ne tik iš katalikų, bet ir iš visų pasaulio šalių liuteronų, stačiatikių, sentikių, musulmonų, induistų bendruomenių.

Antra vertus, turėdami omenyje, kad R.Benetį daugelis apklaustų šalies gyventojų vertina kaip vieną didžiausių įtaką šandienos medicinos sektoriui darančių asmenybių, drįstume paprieštarauti, jog lietuviai per menkai žino šį iškilų mediką. O pats profesorius, prašomas tiek „Veido“, tiek kitos žinia-sklaidos įvertinti sveikatos apsaugos sistemą, visuomet drąsiai, atvirai, nepataikaudamas išsako visą kritiką ir siūlo, ką reikėtų daryti kitaip. Kol kas tik gaila, kad politikai nepakankamai ausyli šio patyrusio ir pasaulyje vertinamo profesionalo siūlymams. ■

VšĮ Klaipėdos universitetinė ligoninė

Liepojos g. 41, LT-92288, Klaipėda
Informacija tel. (8 46) 39 65 00 / 39 66 00,
faksas (8 46) 39 66 25
www.kul.lt
Skyriaus tel. (8 46) 39 65 86

Nuolat daugėja pacientų, besikreipiančių dėl onkologinių ligų į Klaipėdos universitetinę ligoninę, kuri šioje medicinos srityje yra viena pirmaujančių šalyje. Kasmet dėl šios patologijos kreipiasi apie 40 tūkst. pacientų.

Ligoninės stacionare onkologijos chemoterapijos skyriuje per metus gydoma daugiau nei 2 tūkst. pacientų. Nuotraukoje – gydytojai onkologai chemoterapeutai per konsiliumą aptaria pacientų gydymo taktiką

Ambulatoriniame konsultaciniame skyriuje gydytojai onkologai chemoterapeutai kasmet konsultuoja per 20 tūkst. onkologinėmis ligomis sergančių pacientų. Nuotraukoje – vyresnioji gydytoja onkologė chemoterapeutė Jūratė Pauliukonienė konsultuoja pacientę

Dienos stacionaro chemoterapijos paslaugų per metus suteikiama maždaug 9 tūkst. pacientų. Nuotraukoje – skyriaus vyresnioji slaugos administratorė Danguolė Gedminaitė atlieka slaugos procedūras

Onkologijos chemoterapijos skyriaus vedėjas gydytojas onkologas chemoterapeutas Alyvdas Česas yra ir Sveikatos apsaugos ministerijos vyriausiasis onkologijos srities specialistas Klaipėdos kraštui bei Lietuvos chemoterapeutų draugijos pirmininkas, taip pat tarptautinių draugijų narys

PROFILIS

Privalomos deklaracijos baltų chalbatų švariau neišbalins

Lietuvos gydytojų sąjungos prezidento Liutauras Labanauskas nuomone, geriausiai mūsų medicinos paslaugų kokybę apibūdina gydytis sugrįžtančių emigrantų srautas.

Renata Baltrušaitytė

Kodėl prof. Liutauras Labanauskas pateko į „Veido“ įtakingiausių sąrašą? Nuspėti nesunku: už jo nugaros – trys dešimtmečiai darbo vaikų ligoninėje ir penkiolika metų – Lietuvos gydytojų sąjungos (LGS) prezidento poste. O juk gydytojai, kaip visi nutuokiamieji, – reiklūs, ambicingi ir pedantiški žmonės. Jeigu ši septynis tūkstančius narių skaičiuojanti profesinė bendruomenė atstovauti savo interesams jau penktą kadenciją patiki tam pačiam asmeniui, tai veikiausiai nėra atsitiktinumas.

Padirbėjo ir slaugytoju, ir felčeriu

Kaune užaugęs Liutauras pasakoja, kad pirmiausia buvo užsigeidęs tapti veterinarijos

gydytoju. Mat moksleiviškas vasaras leisdavo pas senelį eigulį Radviliškio rajone, jo sodyboje prisižiūrėdavo įvairiausių gyvūnėlių. Ir tik abiturientu būdamas persigalvojo ir apsisprendė gydyti žmones.

Ką tais laikais, aštuntojo dešimtmečio pabaigoje, neturint artimų giminių medikų ar įtakingų tėvų reiškė įstoti į Kauno medicinos institutą studijuoti gydymosi medicinos, jaunesni lietuviai žino nebent iš tėvų pasakojimų. Šiandien pats šiame institute, tapusiam Lietuvos sveikatos mokslų universiteto dalimi, profesorijantis L.Labanauskas spėja, kad jam iškart pavyko įstoti todėl, jog būtent tais 1978-aisiais komjaunuolių signalų neapsikentusi valdžia pirmąkart nusprendė

griebtis „antikorupcinių priemonių“: egzaminų komisijoje dėstytojus kauniečius paskutinę akimirką pakeitė jų kolegės vilniečiai (analogišką sąmyšį tą vasarą išgyveno ir Vilniaus universitetas). Taip didžioji dalis kyšių ir užkulisinių protekcijų neteko savo stebuklingos galios.

„Pamenu, per stojamąjį fizikos egzaminą, kuris buvo laikomas pačiu sunkiausiu, ant lentos jau buvo surašyti uždaviniai, kai staiga auditorijon įsiveržė grupė žmonių, liepė tiems, kurie buvo pradėję kažką žymėtis, grąžinti lapus ir pateikė naujas užduotis. Per kitus egzaminus dalis komisijos narių taip pat buvo iš kitų šalies aukštųjų mokyklų“, – prisimena L.Labanauskas.

O štai gydytoju pediatru Liutauras tapti pasirinko tik iš arčiau pažinęs įvairių profilių medikų darbo kasdienybę. „Praktiškai visą studijų laikotarpį dirbau įvairiose Kauno medicinos įstaigose: iš pradžių eiliniu slaugytoju, vėliau – „medicinos sesute“, nes tuomet tai buvo leidžiama vyresniųjų kursų medicinos studentams. Kaip felčeris vykdavau į iškvietus su greitosios pagalbos gydytojų komandomis. Teko padirbėti ir chirurgijos, ir akušerijos skyriuose, netgi gimdymus gimdykloje priiminėjau, tačiau nei viena, nei kita specializacija manęs itin nesužavėjo. O paskutinioji darbo vieta prieš apsisprendžiant buvo vaikų reanimacijos skyrius. Štai ten

pajutau, kad galėčiau ir norėčiau nuolat gydyti vaikus. Tapau vaikų ligų gydytoju ir niekuomet nesigailėjau“, – apibendrina pasakojimą apie medicininio profilio pasirinkimą L.Labanauskas.

Todėl šiandien profesorius įsitikinęs, kad suteikti studentams galimybę praktiškai išbandyti save bent keliose skirtingose medicinos pozicijose būtų labai prasminga. Nes šiaip studentai, lankydami mediciną, temato tai, ką dėstytojai jiems parodo. Padirbėti pačiam ir pažinti konkretaus ligoninės skyriaus darbą iš vidaus – visai kas kita.

Pediatrija baigia persikelti į ligonines

Kas Lietuvos pediatro kasdienybėje pasikeitė per prabėgusias tris dešimtis metų? „Ryškiausias posūkis, sakyčiau, buvo į blogąją pusę: kai perėjome prie šeimos gydytojo institucijos, buvo įvardyta, kad visi kiti pirmo lygio pagalbos gydytojai dirbs kaip šeimos gydytojo komanda, tačiau iš tikrųjų jokių komandų sudaryta nebuvo. Rezultatas – vaikų sveikata šiandien dažniausiai rūpinasi buvę pediatrai, išsiėmę šeimos gydytojų licencijas. Jei patyrinėtumėte, kas realiai prisiregistravę jų apylinkėse, pamatytumėte absoliučią daugumą mažųjų pacientų. Taigi reforma nuėjo sau, o praktika – sau“, – konstatuoja pašnekovas.

Jis įsitikinęs, kad tėvai, turėdami teisę pasirinkti, kam gydyti jų vaikus – šeimos gydytojams ar pediatrams, dažniau rinktųsi pediatrus, turinčius daugiau vaikų gydymo praktikos. Nes gydytojai pediatrai vaikų „nebijo“, o šeimos gydytojai, studijavusiam pediatriją vos vieną semestrą, apsispręsti dėl mažojo paciento diagnozės būna keblu. Nenorėdamas rizikuoti, toks gydytojas paprastai siunčia tėvus su vaikais pasikonsultuoti į artimiausią vaikų kliniką.

Tėvai savo ruožtu su negaluojančiais

mažylius irgi vis dažniau linkę pagalbos ieškoti vaikų ligoninėse. Taigi pirmo lygio pediatrinė pagalba šiandien baigia persikelti į vaikų ligoninių priėmimo skyrius. Štai Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Vaikų klinikos, kurioje dirba L.Labanauskas, priėmimo skyriuje per parą neretai užregistruojama aštuoniasdešimt jaunųjų pacientų. Pasak profesoriaus, pro ligoninės medikus nenutrūkstančiu srautu plaukia išstisus mažųjų ligoniukų „konvejeris“. Pašnekovas priduria, kad Sveikatos apsaugos ministerija supranta šią problemą ir žada padėti taisyti.

Paties Liutauro specializacija – vaikų gastroenterologija. O kadangi maži skrandžiukai dažnai susstiekuoja dėl netinkamo maisto, gydytojai neišvengiamai tenka būti ir vaikų dietologu.

Vaikų mitybos pokyčius, stebėtus per tris darbo dešimtmečius, L.Labanauskas vertina neigiamai: „Kadangi vaikų virškinimo sistema jautresnė nei suaugusiųjų, ji dažniau reaguoja į neaiškius šiuolaikinių maisto produktų ingredientus: tėvams suvalgius – nieko, o vaikui jau blogai. Kita problema – nesuvokimas, kad iš kūdikiško amžiaus išaukęs mažylis, pradėjęs vaikščioti, mitybos požiūriu iškart netampa suaugusiuoju. Todėl vaikų iki penkerių metų amžiaus negalima maitinti taip pat, kaip kitų šeimos narių. Produktai – mėsa, daržovės – gali būti tie patys, tačiau jų paruošimas (susmulkinimas ir apdorojimas) turi skirtis. Šeimoms ignoruojant šią paprastą taisyklę, užprogramuojamos vaikų virškinimo sistemos ligos.“

Gydytojai pediatrai daugybę metų kovojo prieš kokakolas, pepsikolas ir traškučius mokyklų valgyklose. „Iš ten žaligus produktus mums pavyko išguiti, bet kas iš to, jei šalia mokyklos tvoros atsistoja kioskas, dosniai siūlantis tas pačias „gėrybes“. Įstatymas tokios kaimynystės nedraudžia“, – konstatuoja L.Labanauskas. ▶

Gastroenterologas L.Labanauskas primena, kad vaikų iki penkerių metų amžiaus negalima maitinti taip pat, kaip kitų šeimos narių. Ignoruojant šią taisyklę, užprogramuojamos vaikų virškinimo sistemos ligos

JAU PARDUODAMAS

Patirtys Interjeras Maistas Sodas Daržas Gėlynas Fauna

► 40 proc. gydytojų – pensininkai

Optimizmo gydytojo balse padaugėja, pokalbiui nukrypus į Lietuvos sveikatos apsaugos sistemos paslaugų vertinimą kitų valstybių kontekste. „Nevykime Dievo į medį. Juk ne veltui lietuvių emigrantai, „paragavę“ kitų šalių medikų paslaugų, būriais sugrįžta čia gydytis“, – pabrėžia LGS prezidentas.

Pasak jo, negalima painioti dviejų skirtingų dalykų: sistemos įvaizdžio ir pačių gydytojų įvaizdžio. Medicinos sistemos sulaukia priekaištų netgi turtingiausiose pasaulio šalyse, tačiau patys gydytojai palyginti retai, jei vertintume pagal bendrą jų suteikiamų paslaugų apimtį, nusipelnę blogo žodžio.

Yra ir antra to paties medalio pusė: vis daugiau Lietuvoje parengtų medikų išvyksta dirbti svetur. Tokią tendenciją gydytojai buvo numatę dar prieš Lietuvai tampa ES nare, tačiau jokių priemonių tada imtasi nebuvo. Šiandien akivaizdu, kad medikų Lietuvos provincijoje greitai

BFE NUOTR.

◀ **L.Labanauskas įsitikinęs, kad tėvai, turėdami teisę pasirinkti, kam gydyti jų vaikus – šeimos gydytojams ar pediatrams, dažniau rinktųsi pediatrus**

nebeliks, nes jų nėra kam pakeisti – jaunas iš miestų trauktis nenori, o dauguma ten dirbančių medikų yra vyresnio amžiaus. Apskritai Lietuvoje beveik 40 proc. medikų yra pensininkai arba priartėję prie tokios amžiaus ribos. Jei visi gydytojai pensininkai staiga apsispręstų nebedirbti – šalies sveikatos apsaugos sistema neišvengtų gilios duobės.

Užtat medicinos studijos tapo tokios paklausios, kad Lietuvos sveikatos mokslų universitetas nebepajėgia sutalpinti netgi pasiryžusių finansuoti savo pačių mokslus. „Už borto“, pasak L.Labanauskos, šįmet liko net pusšimtis pretendavusių šio universiteto studentais tapti užsieniečių, kurie irgi būtų atvežę į Lietuvą savo pinigus. ■

AKTUALIUSIS INTERVIU**Į „Veido“ klausimus atsako LGS prezidentas Liutauras Labanauskas****VEIDAS: Kaip jums pavyko penkiolika metų išlaikyti Lietuvos gydytojų sąjungos prezidento postą?**

L.L.: Pirmiausia primenu, kad ne iškart jo nusipelniau. Iš pradžių tapau LGS Kauno skyriaus pirmininko pavaduotoju, vėliau – pirmininku, po to dirbau LGS viceprezidentu ir tik tada tapau prezidentu. Kaip ir ligoninėje, perėjau visus laiptelius nuo paties apatinio, taigi įgijau patirties, ką daryti, kur kreiptis, kaip kalbėti... Kai subūriau savo komanda, pirmiausia nusibrėžėme LGS tikslus, tačiau per vieną kadenciją tų tikslų neišleidavo įgyvendinti. Tikrai nė karto nebuvo taip, kad pats būčiau kėlęs savo kandidatūrą. LGS suvažiavimuose tiesiog paklausdavau, ar paliekam dirbti tą pačią komandą, ar keičiam. Kolegos atsakydavo, kad darbai nebaigti, todėl privalome dirbti toliau.

VEIDAS: Kokias svarbiausias problemas, kurias teko spręsti prezidentaujant, paminėtumėte?

L.L.: Pirmiausia – kovą dėl gydytojų atlyginimų, kuriems krizės metais apkarpius medicinos įstaigų finansavimą buvo kilusi rimta grėsmė. Be to, kiekviena naujai pradėjusi dirbti Vyriausybė savaip įsivaizdavo sveikatos apsaugos sistemos reformą. Anaiptol ne visi jų įsivaizdavimai atitikdavo gydytojų interesus, todėl ministerijai per tuos penkiolika metų esame pasiūlę daugybę savų vizijų ir įstatymų projektų. Nė vienai valdžiai nebuvo „geriečiai“, ne kartą likome apgauti.

Pastaruoju metu daug dėmesio skyrėme maisto papildų registravimo tvarkos ir jų reklamos reglamentavimui: anksčiau šioje srityje tvyrojo visiškai netvarka, išbalansuojanti teisingą ligonių gydymą.

VEIDAS: Ar daug būna ginčų pačios sąjungos viduje? Juk LGS priklauso tiek valstybinėms, tiek privačioms gydymo įstaigoms atstovaujantys medikai, o juos dabar stengiamasi supriešinti...

L.L.: Ginčų tikrai būna, bet ne todėl, kad vieni dirba valstybinėse įstaigose, o kiti privačiose. Pagaliau dalis sąjungos narių dirba ir vienoje, ir kitoje, tai negi jie patys su savimi ginčysis? Daugiau diskusijų kyla tarp pirmo, antro ir trečio lygio specialistų.

VEIDAS: Artimiausiu metu Seimui svarstyti bus teikiamas naujas žalos pacientų sveikatai atlyginimo be kaltės modelis, keisiantis ankstesnę tvarką. Kaip šį modelį vertina gydytojai?

L.L.: Buvome naujojo modelio iniciatoriai, nes dabartinės įstatymo nuostatos supriešina gydytojus ir pacientus. Naujoji tvarka abi puses ragins ieškoti tarpusavio supratimo ir išsiaiškinti be teismų. Kartu parengę dokumentus, jie galės kreiptis į specialų žalos atlyginimo fondą. Panaši sistema jau galioja beveik visose Europos Sąjungos valstybėse. Pavyzdžiui, Skandinavijos šalyse žalos pacientų sveikatai atlyginimo be kaltės modelis praktiškai sustabdė pacientų kreipimąsi į teismus, nors tokią įstatyminę teisę jie, suprantama, išsaugojo. Tačiau nukentėjusiajam labiau apsimoka operatyviai gauti atstatomajam gydymui reikalingą kompensaciją, nei tikėtis stambesnės išmokos, kurios

gali ir negauti, pasibaigus ilgai trunkančiam teismo procesui.

Daugumoje tokio pobūdžio bylų Lietuvoje medikų kaltės įrodyti nepavyksta, išskyrus keletą ypatingesnių nelaimių (tokių kaip Marjampolės dvyinių atvejais). Be to, jų nagrinėjimas linkęs tęstis labai ilgai, nes gydytojai visada bando įrodyti, kad ligonio būklės komplikacijas nulėmė ne medikų klaidos, o paciento patologijos arba netinkamas jo gyvenimo būdas.

VEIDAS: Žiniasklaidos kontekstas sudaro įspūdį, kad pacientų pretenzijų gydymo įstaigoms skaičius pastaraisiais metais smarkiai šoktelėjo. Ar galite tai paliudyti?

L.L.: Statistika jokių šuolių nerodo. Tiesiog tapo madinga nešvarius marškinius skalbti viešai ir iš to daryti politiką. Tačiau skundų dėl netinkamo gydymo dabar yra mažiau, nei būdavo prieš penkerius ar šešerius metus. Be to, ir gydytojų civilinės atsakomybės draudimo sistema duoda savo vaisių.

VEIDAS: Kaip vertinate ministerijos siūlomą įvesti privalomą visiems sveikatos priežiūros specialistams privačių interesų deklaravimą?

L.L.: Tai reikėtų surinkti maždaug 50 tūkst. papildomų deklaracijų, kurios nieko nauja neatskleis. Kartu valstybinėse ir privačiose medicinos įstaigose, mūsų skaičiavimais, šiandien darbuojasi ne daugiau kaip 5 proc. specialistų, ir jokie įstatymai to nedraudžia. O tikrinti, kiek iš viso valandų per dieną dirba gydytojas ir ar privačios įstaigos su juo neatsiskaito vokeliuose, turėtų Darbo ir Mokesčių inspekcijos. Tegu jos atlieka savo darbą, nes deklaracijos tokių pažeidimų atskleisti tikrai nepadės. ●

AUGUST
STRINDBERG

FREKEN JULIJA

2013 lapkričio 16 | 18:30

Režisierius Artūras Areima
Scenografė ir kostiumų dailininkė
Kotryna Daujotaitė
Kompozitorius Faustas Latėnas
Pagrindiniuose vaidmenyse Valda Bičkutė
ir Mantas Vaitiekūnas
Teatro įkūrėjas ir meno vadovas
Rimas Tuminas
www.vmt.lt

PAGRINDINIS
RĖMĖJAS

BALTO
PUNKTAS

TEATRO
DRAUGAS

teo

TEATRO
DIENAŠTIS

R

PARTNERIS
INTERNETE

DELFI

INFORMACINIS
PARTNERIS

Žinių
radijas

KOMUNIKACIJOS
PARTNERIS

collegis

TEATRO
RĖMĖJAI

LIBRA VITALIS
IGEPAGroup

100%
ECONOMY

INFORMACINIAI
RĖMĖJAI

veidas

Moters

mažylis

bilietai
NACIONALUSIS TEATRŲ PLATFORMA

15%

APŽVALGA

Per dvidešimtmetį Lietuvos žiniasklaida ir Bažnyčia išbarstė žmonių pasitikėjimą

Šiandien žiniasklaida nebėra ketvirtoji valdžia. Smuko žmonių pasitikėjimas ne tik ja, bet ir Bažnyčia, ir įstatymų leidžiamąją bei vykdomąją valdžią. Taip pat ir teismine. Sociologai teigia, kad šiuos pokyčius lėmė žmonių išsilavinimas, stiprėjantis kritiškumas ir gebėjimas atsirinkti.

Kristina Kanišauskaitė-Šaltmerė

„Nors didelė visuomenės dalis (23 proc.) tikina žiniasklaida nepasitikinti, nematydamą kitos alternatyvos vis tiek ją toliau vartoja“, – sako Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius.

Jis pats tvirtina nematantis tragedijos, kad žmonės elgiasi sveikai ir akiai niekuo nebepasitikti, tačiau prisiminus beveik prieš dvidešimt metų bet kokius rekordus viršijusį Lietuvos visuomenės pasitikėjimą ketvirtąją valdžią (1990 m. atliekant europinį vertybių tyrimą

tarp pačių žiniasklaidos priemonių ir stipriai besitraukianti auditorija. Dar vienas, ne tik Lietuvai, bet ir visam pasauliui būdingas reiškinys – klasikinę žurnalistikos funkciją užgožęs skandalingumo ir sensacingumo didėjimas. „Būtent dėl dalies žurnalistų tendencingumo žiniasklaida prarado neginčijamo autoriteto pozicijas“, – primena sociologas dr. Vladas Gaidys.

Šiuo metu Lietuvoje fiksuojamas mažiausias pasitikėjimas ketvirtąją valdžią per 15

metus darė didžiausią įtaką minėtose srityse.

Žiniasklaidos padėtį nulėmė neapgalvota politika

Jau nuo 1991 m. Lietuvos valdžia ėmė visai tarpuoti ir ekonominėmis sankcijomis bausti žiniasklaidą ir ypač spaudą: atsirado PVM spaudai, padidinta leidinių pristatymo kaina. Taigi jau pirmaisiais nepriklausomybės metais, švelniai tariant, neišmintinga valstybės politika žiniasklaidos atžvilgiu užprogramavo tą ketvirtosios valdžios nuosavybės padėtį, kuri lemia jos turinio kokybę iki pat šiandien.

Tuo metu, pavyzdžiui, Vokietijoje žiniasklaidai formuoti buvo sudarytos ekonominės šiltnamio sąlygos. Ir kitos išsivysčiusios valstybės savo žiniasklaidos nežlugdydavo, o per krizes jai netgi padėdavo.

Pasak D.Radzevičiaus, per pastarąjį dvidešimtmetį Lietuvoje rutuliojosi dvi paralelinės žurnalistikos mokyklos. Viena jų – susijusi su visuomeniniu transliuotoju (iš šios žurnalistikos mokyklos daug žmonių išėjo į komercines žiniasklaidos priemones, televiziją, radiją), o antroji neatsiejama nuo privačios žiniasklaidos sektoriaus, tai yra didžiųjų šalies dienraščių – „Respublikos“ ir „Lietuvos ryto“.

Atkūrus nepriklausomybę Lietuvos žinias-

1998–2013 M. VISUOMENĖS PASITIKĖJIMAS ŽINIASKLAIDA (TV, RADIJAS, LAIKRAŠČIAI)

Metai	Žiniasklaida pasitiki	Žiniasklaida nepasitiki
1998	56,9	10,2
1999	68,8	7,9
2000	68,3	13,4
2001	69,6	8,9
2002	63	9
2003	64,6	7,8
2004	51,5	16
2005	51	17
2006	54,1	16,3
2007	44,1	21,2
2008	45,8	15,9
2009	43,8	18,8
2010	41,1	17,9
2011	39	21,9
2012	38,7	24,5
2013	37,8	24,7

žiniasklaida Lietuvoje pasitikėjo 68 proc. žmonių, o tai yra dvigubai daugiau nei šiandien), darosi šiek tiek neįtikinamai. Taip ir norisi paklausti: kas pasikeitė arba pakeitė padėtį šalyje taip, kad pasitikinčiųjų ketvirtąją valdžią liko vos 33 proc.?

Žurnalistikos instituto profesorius dr. Žyngintas Pečiulis linkęs manyti, kad žiniasklaida diskreditavo pati save: ji nebesilaiko nešališkos pozicijos, nedemonstruoja objektyvaus požiūrio, vis dažniau pasiskirsto į tam tikras grupes ir užsiima manipuliacijomis, propaganda, kuri neturi nieko bendro su žiniasklaidos objektyvumu.

Pasitikėjimą ketvirtąją valdžią taip pat smarkiai sumenkino išaugusi konkurencija

metų. Tiesa, V.Gaidys siūlo šių skaičių nedramatizuoti, nes jie atitinka ES vidurkį. Aukščiausiais reitingais Lietuvos žiniasklaida pasižymėjo 1999–2000 m., tuo metu lietuviai ketvirtąją valdžią pasitikėjo kur kas labiau nei bet kurios kitos Europos šalies gyventojai.

Ne taip smarkiai kaip žiniasklaida, bet nusišlytė žmonės per pastaruosius metus ir Bažnyčia: šiuo metu ją pasitiki 56 proc. šalies gyventojų.

Vis dėlto kokių pokyčių pasigedo Lietuvos gyventojai Bažnyčios ir žiniasklaidos gyvenime ir kas būtent lėmė tokių ženklų visuomenės tikėjimo šiomis institucijomis praradimą? Siekiant atsakyti į šiuos klausimus būtina apžvelgti, kas per pastaruosius nepriklausomos Lietuvos

klaida ir žurnalistika stiprėjo, bet maždaug po dešimtmečio kokybės standartai ėmė keistis. Taip atsitiko labiausiai dėl to, kad žiniasklaidos priemonės ėmė nebeišlaikyti, tada į šį sektorių įžengė vietinės reikšmės oligarchai, ėmė daugėti užsakomųjų straipsnių ir laidų, ypač suvešėjo žiniasklaidos savininkų noras pasinaudoti savo žiniasklaidos priemonėmis kariaujant įvairius karus ar siekiant pasipelninti. Kaip tik tada žurnalistų etikos inspektoriai ėmė skambinti pavojaus varpais, kad savęs neišlaikanti žiniasklaida – rimtas pavojus Lietuvos valstybės politinio gyvenimo kokybei ir intelektualinei nepriklausomybei.

Blogiausia, jog nematyti jokių prošvaisčių, kad padėtis imtų gerėti, – kaip tik visas ir

toliau leidžiasi žemyn.

Ilgametis televizijos ir spaudos žurnalistas Henrikas Vaitiekūnas – vienas tų, kurie mato, kokį lūžio laikotarpį šiuo metu išgyvena žiniasklaida, tačiau jis neabejoja, jog blogos naujienos vis tiek baigsis, nes gyvenime nebūna taip, kad būtų vien tik leidžiamasi. Kažkada prasideda ir kilimas. „Tiesiog spauda išsigando, kad jos nebebus, o rinkoje vyrauja pasiūla: trys studentai – už vieno profesionalo kainą“, – ironizuoja žurnalistas, atkreipdamas dėmesį, kad didžioji dalis žurnalistų šiuo metu mokosi gyventi kitaip – prisitaiko.

Bet kokiu atveju visais laikais buvo ir ateityje bus žmonių, kuriems reikės kokybiškos žiniasklaidos. Tiesa, yra viena menkutė problema: žiniasklaidos priemonėms ir žurnalistams reikia kažkaip sulaukti to meto, kai visuomenė persisotins žurnalistinio niekalo ir pseudoinformacijos.

Pasigendama dvasinių lyderių

Ne per daugiausiai teigiamų ženklų ir Bažnyčios gyvenime. Dauguma šalies gyventojų tikinčiais save laiko tik formaliai.

„Jei tik šiandien atsirastų tokių asmenybių, kaip monsinjoras Kazimieras Vasiliaskas, Tėvas Stanislovas ar kardinolas Vincentas Sladkevičius, jaunimas vėl susikalbėtų su

Vis daugiau skirtingų pašnekovų mini, kad Bažnyčia jau seniai pribrendo rimties pokyčiams, priešingu atveju nuoširdžiai tikinčių žmonių nedaugės. „Nereikėtų kirsti šakos, ant kurios sėdime. Kalbu apie celibato panaikinimą (juk pirmąjį tūkstantį metų kunigai būtent su šeimomis kūrė Katalikų bažnyčią). Lietuvos žmonių jau nebestebina žurnalistų aprašomos neoficialios kunigų santuokos ir nesantuokiniai jų vaikai“, – sako kurį laiką Amerikos vedusių kunigų bendruomenėje gyvenęs E. Atkočiūnas. Kalbėdamas apie silpstančią katalikų bendruomenės įtaką visame pasaulyje dvasininkas užsimena, kad kunigams pats laikas būtų pagalvoti ir apie verslumą. Kaip sektiną pavyzdį E. Atkočiūnas mini savo kolegą misionierių Hermaną Šulcą, šiuo metu dirbantį Ruandoje. „Jis kunigas, bet tai jam jokia kliūtis taisyti batus, automobilius, mokyti žmones ar raugti kopūstus. Sakyčiau, tik tokiu būdu ir įšivirauja pusiausvyra tarp religijos ir natūralaus pasaulio. Aš taip pat augindamas tris vaikus negaliu sau leisti gyventi tik iš Dievo malonės. Bažnyčiai patekus į globalinį kapitalizmo verpetą, kuriame didžioji dalis žmonių praktiškai nemokūs, kunigams tenka galvoti, kaip išlaikyti parapijas“, – remdamasis pasauline praktika argumentuoja pašnekovas.

E. Atkočiūnas pasakoja, kad jo aplankytuo-

sakyti, bet, deja, Bažnyčia jų neišspiria“, – apgailestauja pašnekovas.

Jo, kaip ir kitų „Veido“ kalbintų dvasininkų, teigimu, prie ženklus tikinčiųjų mažėjimo Lietuvoje prisidėjo sovietiniais metais tarp kunigų infiltruoti specialieji sovietų agentai. Žmonės išsigando, tapo atsargesni, todėl ryškesnis tikinčiųjų gausėjimas fiksuotas tik nepriklausomybės priešaušryje ir Sąjūdžio laikotarpiu.

Filosofas Alyvdas Jokūbaitis atkreipia dėmesį, kad sovietinės okupacijos metais žmonės, atėję į lenkų bažnyčią, atitrūkdavo nuo komunistinės propagandos ir išvysdavo visai kitą pasaulį. Lietuvoje taip pat netrūko kunigų, kuriems sąvokos „Tėvynė“ ir „Bažnyčia“ buvo šventos, o prie jų glaudėsi tikintieji. Katalikų bažnyčioje dirbo nemažai pasiaukojusių dvasininkų, nepasidavusių sovietų propagandai. Tarp jų paminėtinos Kauno kunigų dvasios tėvo Sigito Tamkevičiaus, kardinolo V. Sladkevičiaus ir daugelio kitų pavardės.

Pasak sociologo V. Gaidžio, po nepriklausomybės atkūrimo pirmą kartą rimčiau Bažnyčia Lietuvos visuomenė nusivylė mirus Algirdui Brazauskui, tiksliau, po to, kai mirusiajam buvo užtrenktos Katedros durys. 2010 m. sociologai užfiksavo visuomenės pasitikėjimo Bažnyčia susyrovimą (iš buvusių 61 proc. teli-

1998–2013 M. VISUOMENĖ BAŽNYČIA PASITIKĖJO

Metai	Pasitiki Bažnyčia	Nepasitiki Bažnyčia
1998	61,5	12,3
1999	63,1	13,6
2000	62,8	13,4
2001	68,3	11,1
2002	66,5	11,2
2003	57,5	16,7
2004	60,6	15,1
2005	70	10,8
2006	70	11
2007	59,4	15,3
2008	69,3	10,9
2009	69,5	11,4
2010	41,1	17,9
2011	33,5	24,8
2012	55,5	15,2
2013	56,3	15,6

Šaltinis: Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilnius“

Bažnyčia. Kitaip tariant, pasigendu Lietuvoje dvasinių lyderių, pas kuriuos žmogus ateitų kaip pas tėvą. Dėl šios priežasties ir didėja atotrūkis tarp visuomenės ir Dievo namų“, – esminę Lietuvos tikinčiųjų mažėjimo priežastį įvardija edukologas ir dvasininkas Edmundas Atkočiūnas.

Kunigų seminarijos kiekvienais metais sulaukia vis mažiau jaunuolių, norinčių tapti kunigais. O ir tie, kurie ateina, pasak E. Atkočiūno, neretai neturi pašaukimo, patirties, patriotizmo: „Esu mačės ir parūkančių, ir pageriančių klierikų, kurie, paklausti, kodėl pasirinko šį kelią, savo argumentais neįtikina, vis žada pasimelsti už pašaukimą, tačiau ar tik ne už jį pastaraisiais metais vis meldžiamės?“

se katalikiškuose Amerikos vienuolynuose klesti patys įvairiausi verslai: vieni vienuoliai gamina bažnytinius drabužius, kiti verda uogienes, tretį prižiūri bitynus ir pan.

Grėsmingoje perspektyvoje – ekonomikos dievas

E. Atkočiūnas, lygindamas Vatikaną su geriausiu Los Andželo universitetu, kurį yra baigusi jo žmona, teigia, kad universiteto bendruomenė niekuomet neleistų sau rizikuoti ir griauti savo autoriteto reputaciją susigadinusiais žmonėmis. „O Vatikanas elgiasi ydingai: iš kunigų luomo praktiškai neišmetami nešvaraus verslo reikalais užsiimančios ar moraliai puolę dvasininkai. Pakaktų tokių žmonių atsi-

ko vos 47 proc.). Tenka pripažinti, kad po šio įvykio žmonių pasitikėjimas Bažnyčios institucija į buvusias aukštumas nebegrįžta.

Apibendrinant galima teigti, kad per pastaruosius 23-eus metus tiek Lietuvos bažnyčia, tiek žiniasklaida išgyveno didžiulį permainingų ir virsmų. Juos lėmė kelios praūžusios krizės, interneto atsiradimas, vertybių kaita, neadekvati šių sričių atstovų reakcija ir tai, kad Lietuva ir šiandien tebėra skurdi valstybė.

Bet negalima tvirtinti, kad esame ir visiškai duobėje: tiek Bažnyčioje, tiek žiniasklaidoje esama ne taip mažai šviesių žmonių, kuriuos galima priskirti prie šių sričių elito. Porą šio elito atstovų pristatome tolesniuose „Veido“ puslapiuose. ■

PROFILIS

Du šimtai telefono numerių žurnalisto atminty

Tarp Edmundo Jakilaičio asmeninių draugų nėra nė vieno politiko.

Renata Baltrušaitytė

Žvelgdamas į ramų Edmundo veidą, negali nepripažinti stereotipų pralaimėjimo. Stereotipų, liudijančių, kad aktualijų laidos žurnalistas kiaurą parą iš rankų nepaleidžia telefono, o iš akių – mirgančių monitorių. Kad keliasi anksčiausiai, namo grįžta vėliausiai ir trokšta žūtbūt sužinoti viską pirmas. Bet E.Jakilaitis štai džiaugiasi vidury dienos sūnų iš darželio atvežęs treniruotėn ir, laukdamas jos pabaigos, be streso maišo puodelyje karštą šokoladą.

„Du pašnekovus šio vakaro laidai jau turiu, bet manau, kad praverstų trečias. Esu vieną numatęs, tik neapsisprendžiau, ar jis tinkamas. Pavaikščiوسیu, pagalvosiu – laiko dar daug“, – ramiai paaiškina.

Stresą, pasak Edmundo, jis pradeda jausti iki laidos belikus valandai.

Ir tai tik

todėl, kad viską pasiruošus norisi greičiau lėkti studijon, o tenka laukti... Kebliausias tas laukimas.

Kalbos apie žurnalistų įtaką jam apskritai atrodo keistos: „Įtakingi yra tie, kurie ateina į laidą, o ne tie, kurie juos kviečia. Argi, tarkim, stalas tampa labiau įtakingas dėl to, kad prie jo pasėdi įtakingi žmonės?“

Cia pat, padėjęs šaukštelį, paneigia dar vieną mitą – kad prastas tas žurnalistas, kuris po darbo suka tiesiai į namus: „Gal tai jaunimui taikoma? Aš tai einu namo, nes namai man svarbiau negu darbas. Dirbu tol, kol atlieku, kas reikalinga.

Namie prie kompiuterio nesėdu, jei turiu laisvą dieną – ji ir būna skirta laisvalaikiui. Televizorių kartais išjungiu, bet ar tikrai matau? Juk namie yra svarbesnių užsiėmimų: paruošti pamokas su vaikais, išvesti šunį... Kas vyksta – sužinau ne iš laidų, o bendraudamas su žmonėmis.“

Abu žurnalisto vaikai kasdien sportuoja: šešiametis Bernardas lanko plaukimo ir teniso treniruotes, o devynmetė Barbora jodinėja žirgyne ir taip pat lankosi baseine. Tėčio įsitikinimu, sportas vaikams nėra mažiau svarbus negu mokslas, ypač jei gebėjimai leidžia siekti aukštų rezultatų. Tokiu atveju kartais nereikia girdėti vaikų, tvirtinančių, kad treniruotės jiems nusibodo. Štai Edmundas vaikystėje buvo penkiakovininkas, tačiau iš baseino išėjęs drėgna galva žiemą dažnai persaldavo, todėl treniruotes metė. Užtat dabar tvirtina, kad ne visuomet tėvams savo vaikus būtina girdėti...

Skanduotės, pakrantės ir kompiuteriai

Baigęs vidurinę mokyklą Kaune E.Jakilaitis rimtai galvojo apie karininko karjerą. Sako, jam būtų tikė, nes gerklę turėjo didelę – klasėje niekas negalėdavo perrėkti. Todėl žygio ir dainos konkursuose visuomet žengdavo moksleiviškų rikiuočių priekyje ir užvesdavo draugovės skanduotes. Neabejoja, kad ir divizija jį būtų puikiai girdėjusi.

Bet kai nuvyko į Krašto apsaugos ministerijos surengtą atranką, vaikinui pasiūlė studijas Švedijos pakrančių apsaugos akademijoje, o toks pasiūlymas jo nesuviliojo: nors jau buvo pradedantis buriotojas, nuolatinis gyvenimas Klaipėdoje neatrodė itin romantiška perspektyva. „Jei tada būčiau

„Kai prieš dvylika metų piršausi Rasai, pasakiau, kad turtingas tikriausiai nebūsi, nes neturėsiu tam laiko. Bet įdomu tikrai bus“, - prisimena žurnalistas.

turėjęs tiek proto, kiek dabar – tikriausiai būčiau susigundęs“, – svarsto Edmundas.

Bet argi jo „vakarojimai“ televizijos studijoje, aptariant svarbiausius besibaigiančios dienos įvykius, irgi tam tikra prasme nėra šalies gynyba? Edmundas šypteli iš tokio palyginimo ir teigia, kad nebūtina visko romantizuoti: jam tai – kasdienis darbas, kurį stengiasi atlikti geriausiai, bet tikrai ne „šventa pareiga“.

Žurnalistiką studijuoti pasirinko įžvalgos bendraklasės įkalbėtas. Prieš tai dar semestrą studijavo informatiką Kauno technologijos universitete, nes į jį iš sustiprintu matematikos dėstymu pasižymėjusios miesto „Saulės“ gimnazijos traukdavo daugiausiai abiturientų. Kad nereikėtų nuobodžiauti (pirmo kurso studijų turinys atitiko mokykloje įseitą programą), pasirinko grupę dėstomąją anglų kalbą, tikėdamasis patobulinti šios kalbos įgūdžius. Tačiau tais laikais ne visi KTU dėstytojai buvo stiprūs anglistai, taigi po pusmečio tokio savito lavinimosi atsisakė.

Nors žurnalistika, E.Jakilaičio įsitikinimu, apskritai nėra mokslas, tačiau tai buvo laikai, kai Lietuvoje viena po kitos kūrėsi komercinės televizijos, ir visoms reikėjo energingų žmonių. „1997-aisiais atėjau į LNK. Kažką truputį pakalbėjau, jie nusprendė, kad tiksiu, nes „naglas“ ir balsas geras. Taip ir prasidėjo... Dabar gailiuosi, jog karjera klostėsi taip sparčiai, kad žinių reporteriu spėjau padirbėti vos ketverius penkerius metus. Tų laikų įvykius pamenu dienų tikslumu: kas ką sakė, kas ką darė... Tokia „operatyvinė“ atmintis – didžiausias bet kurio žurnalisto turtas. Nes jeigu pats kažko neatsimeni – turi būti apie tai skaitęs. O jei neatsimeni ir neskaitei – tada jau blogai“, – tvirtina E.Jakilaitis.

Libiausiai nervina vedėjas

Vesti laidas Edmundas sako ketinantis visą gyvenimą, tik daryti tai profesionaliau nei iki šiol: „Norėčiau rengti laidas, kurias pats galėčiau ramiai žiūrėti. Kol kas taip nėra. O labiausiai nervina vedėjas: jis blogai taria ir dažnai dainuoja kalbėdamas.“

Žurnalistas, klausyda-

mas vidinio savisaugos instinkto, stengiasi pats sau neformuluoti atsakymų į pašnekovams pateikiamus klausimus ir išlikti aiškaus neapsisprendimo zonoje – dėl žmonių, jų veiksmų ir sprendimų tinkamumo (išskyrus sukčius ir vagis). „Stengiuosi išlaikyti neutralaus stebėtojo poziciją, savo nuomonės nė su vienu pašnekovu netapatinti. Nenoriu, kad tai būtų mano minčių laida. Vienintelis dalykas, kurio siekiu, – kad žiūrovai matytų aistrą ir neabejotą, jog man aptarinėjamas klausimas rūpi. Kad nemąstyty, jog sėdžiu ekrane tik todėl, kad privalau padaryti laidą ir už tai atsiimti honorarą (nors, žinoma, ir taip yra). Darbo neturi matytis, tik aistra“, – aiškina Edmundas.

Jam nėra didelio skirtumo, ar studijoje su pašnekovu kalbėtis dviese, ar vesti platų nuomonių forumą, transliuojamą, tarkim, iš Valdovų rūmų menės: „Dažnai su vienu žmogumi prieš kameras būna netgi sunkiau negu su dešimčia. Kai turi daug pašnekovų, jie netrukus pradeda aiškintis tarpusavyje, ir tu gali penkiolikai minučių įseiti parūkyti arba išgerti arbatos – niekas net nepastebės. Balsas, kaip sakiau, mano stiprus, jei reikia – visus nesunkiai perrėkiu. O štai kai visą laidą įtemptai „fechtuojiesi“ dviese – išeini iš studijos gerokai išsunktas.“

Edmundas tvirtina per savo karjerą neprisimenantis atvejo, kad būtų atėjęs vesti laidos paragavęs bent gurkšnį alkoholio, kuris, jo manymu, tik atbukina smegenis. O štai pašnekovai retkarčiais leidžia sau tokius akibrokštus. „Neseniai nutiko taip, kad aiškiai matėsi – žmogus į laidą atėjo girtas. Ką dariau? Nieko nedariau – ban-

dėm kalbėtis. Nesu tikras, ar žiūrovai stebėdami viską suprato.“

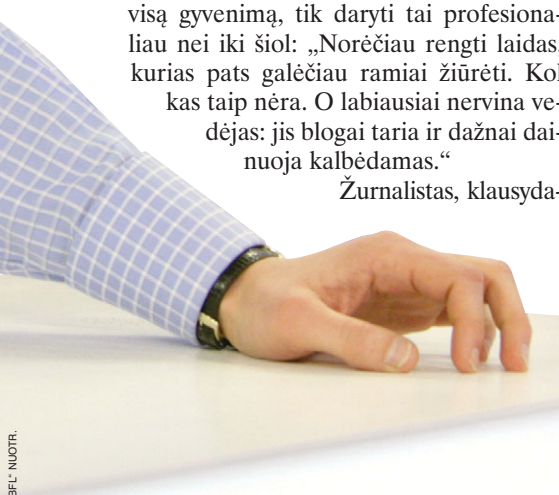
Blogiau, kai žurnalistui pasižadėjęs pašnekovas laidoje apskritai nepasirodo. Bet E.Jakilaitis iš savo patirties pamena tik vieną panašų atvejį, kai žmogus išgėrė raminamųjų ir nuejo pietų miego. O pabudo jau kitą rytą...

Vengia savų „chebrų“

Laida „Dėmesio centre“, darbo dienomis transliuojama LRT, leidžia žurnalistui turėti laisvus savaitgalius. Kam jie būna skiriami?

„Praėjusį šeštadienį važiauvau į savo sodą Švenčionių rajone iš avilių išimti vaistus, kurių negalima palikti per žiemą. Kai ateini pas bites, su jomis būni vienas, nes kiti namiškiai jų bijo. Tada su bitėmis ir pasišnekučiuoju, ir padainuoju... Mane taip išmokė seneliai, kurie abu bitininkavo. Iš jų perėmiau ir įrankius, ir avilius, ir bičių šeimas. Senelis mirė, kai buvau dar mažas, o senelė sulaukė devyniasdešimties ir kaskart man atvažiavus nepamiršdavo paklausti, kaip laikosi bitės. Jai buvo svarbu, kad šeimoje išliktų bitininkystės tradicija. Manau, išliks, nes medų sukkti vaikai man jau padeda. Iš kiekvieno avilio korių prisukam apie trisdešimt kilogramų medaus. Gaminu ir bičių pikį, tik spirito jam gauti sudėtinga. Bet man, kaip bitininkui, duoda – žino, kad neišgersiu už kampo“, – juokiasi Edmundas.

Buriuoti jachtomis žurnalistas pastaraisiais metais nebeturi laiko, užtat įsigijo burlentę. „Su ja paprasčiau, – sako, – nes esi nuo nieko nepriklausomas: turi laisvą pus-

Sportą ir mokslą Edmundas vadina vienodai reikšmingais pilnavertės asmenybės brandai

dienį, ir leki į Elektrėnų marias. Malonumas labai panašus, o mobilumas – gerokai didesnis.“

Edmundas tvirtina, kad tarp jo asmeni- nių draugų politikų nėra, o žurnalistų – vos vienas kitas. Vienintelės bendruomenės, kurioms prisipažįsta priklausęs, – tai Senamiesčio kiemo kaimynų ir žurnalistų teniso klubo. „Savos „chebros“ neturiu nei politikoje, nei žurnalistikoje. Žinot, auklė kažkada paklausė mūsų sūnaus: „Bernardai, kuo tu užaugęs norėtum būti?“ O jis atsakė: „Tiesiog paprastas žmogus.“ Tai man labai patiko tas sūnaus atsakymas“, – neslepia Edmundas.

Kolegų E.Jakilaitis kritikuoti nelinkęs, tačiau prasaritaria, kad baisiausias jam kriminalinių laidų „nubukimas“: jose nebėra jokio naujo turinio, tik atviras mėgavimasis įvykių žiaurumu.

Iš laikraščių Edmundas skaito tik „Lietuvos rytą“ ir „Verslo žinias“, nes mano, kad daugiau dienraščių Lietuvoje ir nėra. Savaitgaliais perverčia keletą žurnalų. Anksčiau

„BFL“, S. ŽUROŠ NUOTR.

prenumeruodavo „The Times“ ir „The Economist“, bet dabar, kai įdomiausias straipsnius iš ten lietuviškai perspausdina žurnalas „IQ“, nusprendė pataupyti pinigus.

O pabaigoje su Edmundu paneigsime dar vieną – objektyvios žurnalistikos mitą:

„Tokios žurnalistikos nėra ir jos nereikia. Pagaliau kokių prietaisų laidų objektyvumą siūlytumėte matuoti? Objektyvi žurnalistika – tuščiavidurė sąvoka, ir tiek. Žurnalistika pirmiausia turi būti sąžininga, o ne objektyvi.“ ■

AKTUALUSIS INTERVIU

Į „Veido“ klausimus atsako žurnalistas Edmundas Jakilaitis

VEIDAS: Kiekvieną vakarą jūsų laidoje – nauja tema, o gyvenimas jas siūlo labai skirtingas. Ar niekada nesinorėjo specializuotis konkrečioje srityje, kurią pats išmąntumėte tobulai?

E.J.: Dirbdamas žurnalistu, niekada netapsi jokios kitos srities specialistu, nes tai nebūs tavo tiesioginis amatas. Netgi giliausiai pasirinktą sritį išmanantis žurnalistas lieka geriausiai toje srityje pasirengusiu diletantu – skiriasi tik diletantizmo lygmuo. Todėl vienintelė sritis, kurią tikrai išmanau, yra televizijos žurnalistika. Kiekvienai konkrečiai laidai tenka kauptis iš naujo, rinkti medžiagą po kruopelytę. Gal tik politinėms temoms, kaip sakoma, privalai kauptis visą gyvenimą, todėl man jos – pačios lengviausios, tokioms laidoms ruoštis ypatingai nereikia. Priešingai nei tomis dienomis, kai laukia pokalbiai apie ekonomiką, finansus arba sportą.

VEIDAS: Ar nesusidaro įspūdis, kad politika Lietuvoje kuo toliau, tuo labiau viršta nepažinia tikrove?

E.J.: Žinoma. Daugeliui politikų būdingas keistas įsivaizdavimas, kad gyvenimas yra toks, koks apibrėžtas įstatymuose, ir kinta adekvačiai jų priimamiems nutarimams. Tačiau realybė nuo to, kas parašyta įstatymuose, skiriasi netgi labai dramatiškai. Paprastai tie, kurie ilgiausiai pratūno Seime, ir būna la-

„BFL“, V. ŠKARPAČIO NUOTR.

biausiai atitrūkę nuo realybės. Antra vertus, tokie žmonės labiausiai priartėja prie profesionalaus politiko standarto. O žurnalistui bendrauti su politikais gana paprasta, jeigu nesitikti iš jų sudėtingų schemų ir neieškai idėjų ten, kur teslypi interesai ir pinigai. Pamenu, jau prieš de-

šimtį metų profesorius Raimundas Lopata teigė, kad Lietuvos politikoje nebeliko politikos. Galiu paliudyti, kad per pastarąjį dešimtmetį jos ir nebeatsirado. Mūsų politika – tai viso labo keliolikos žmonių ambicijos, keliasdešimties žmonių interesai ir vos keletas žmonių nykstantis idealizmas.

VEIDAS: Kaip per dvi dešimtis laidos minučių atskleisti, kas yra kas?

E.J.: Man interviu nėra konkretaus rezultato siekimas. Greičiau – galimybė sukurti tam tikras sąlygas, kad pašnekovas jomis atsiskleistų pats. Turiu savo pamėgtas technikas, tarkim, pokalbio metu periodiškai grįžtu prie to paties klausimo keletą ar net keliolika kartų. Vis dėlto svarbiausia man laidoje – ne konkreti informacija, o tai, kaip žmogus elgiasi jam pasiūlytoje situacijoje. Dvidešimties minučių gryno pokalbio laiko tiesioginiame eteryje jau pakanka, kad spėtum žmogų ir paspausti, ir „atleisti“, ir su juo pajuokauti. Kai kurie pašnekovai tik spaudžiami į kampą atsiskleidžia, kiti – priešingai: tuos verčiau pagirti ir taip timptelėti už liežuvio. Neseniai vieną jauną politiką užspeičiau jau labai labai smarkiai, tikėdamasis, kad „subyrės į gabalus“, bet nesu-

byrėjo, puikiai atsilaikė ir tuo mane nustebino. O vienas politiku tapęs psichologas ištaisą dieną profesionaliai rengėsi būsimai dvi-kovai, bet išėjo – ir subyrėjo... Prieš kameras nesuvidins, ruoškis nesiruošęs. Beje, kamerų savo pašnekovams visada patariu „nematyti“, nes su jais studijoje kalbuosi tikrai aš.

VEIDAS: Žiūrovai, prisiziūrėję vakarietiš- kų filmų, neretai įsivaizduoja, kad už kiekvieno ekrane regimo žurnalisto stovi nematomų pagalbininkų komanda, kuri renka ir teikia reikalingą informaciją, sukviečia ir parengia pašnekovus, o jums užtenka pabūti laidos veidu...

E.J.: Gal ir įsivaizduoja, bet taip nėra. Mėgstu laidos gamybos procesą „čiupinėti“ nuo pradžios iki galo. Turiu savo įmonę, kuri rengia įvairias laidas, joje yra keletas žurnalisčių, su kuriomis galiu pasitarti arba, tarkim, iš kažkur grįždamas paprašyti, kad internete surastų man reikalingus įstatymus ir nereiktų pačiam gaišti laiko jų paieškai. Nes stengiuosi skaityti tik originalius šaltinius ir nesivadovauti naujienų agentūrų pranešimais, gromuliuojančiais antros ar trečios eilės nuomones. Jei ko nesuprantu – yra penkiolika–dvidešimt žmonių, kuriems galiu paskambinti ir pasikonsultuoti. Jų telefonų numerių netgi neturiu įsivedęs – kiekvienąkart renku skaičius, nes juos puikiai atsimenu. Tokių žmonių, kurių numerius moku mintinai, iš viso yra apie du šimtus. Dar iki dviejų tūkstančių reikalingų numerių slypi telefono atmintyje. ●

PROFILIS

Netylintis hierarchas Sigitas Tamkevičius

Sulaukęs Kauno arkivyskupo metropolito Sigitą Tamkevičiaus atsistatydinimo prašymo, popiežius Pranciškus jau netrukus ims dairytis naujo įpėdinio. Taigi vieno įtakingiausių dvasininkų S. Tamkevičiaus gyvenimas stipriai pasikeis, tačiau jam artimos aplinkos žmonės neabejoja – Katalikų bažnyčios hierarchas ras būdų, kaip ir toliau likti reikalingam.

Kristina Kanišauskaitė-Šaltmerė

„**A**rkivyskupas jau kurį laiką užsimeina „Apie laukiančius pokyčius, tačiau, kiek jį pažįstu, pasaulis jam pačiam dėl to nesugrius. Net ir eidamas atsakingas pareigas jis jaučia atsakomybę už kitus ir pasižymi krikščionišku susitaikymu bei paprastumu. Tiesa, kol kas sunkiai išvaizduoju šį postą be jo“, – prisipažįsta kasdien pro darbovietės langus į tą patį kiemelį kaip ir S. Tamkevičius žvelgianti Katalikų interneto tarnybos vadovė Dalia Šmerauskaitė. Jos žodžiais tariant, Lietuvoje vis dar labai trūksta lyderių ir neeilinių asmenybių, o Kauno arkivyskupas – viena didžiausių dovanų šaliai ir jos Bažnyčiai.

Šio žmogaus įtaką visuomenei rodo ir tai, kad jis kasmet atsiduria „Veido“ sudarytame įtakingiausių Lietuvos žmonių sąrašė. Taigi taip ir norisi paklausti: kuo pasireiškia toji S. Tamkevičiaus įtaka? Šiuo atveju tenka kalbėti apie sociologų, filosofų ir politologų aprašytą simbolinį asmenybės kapitalą ir jo indėlį mūsų visuomenėje. Arkivyskupas S. Tamkevičius, sovietiniais metais be jokių kompromisų kovojęs dėl žmonių laisvės išpažinti tikėjimą, su seserimis vienuolėmis dirbęs pogrindyje, pozityviai ir kūrybiškai perėjęs santvarkų keitimosi laikus, įrodė, koks svarus gali būti žmogaus indėlis kuriant religinį rytojū.

Kunigas Robertas Grigas atkreipia dėmesį, kad Katalikų bažnyčios Lietuvoje vadovo pareigos reikalauja didžiulės atsakomybės ir išminties. Tad, jo manymu, nekeista matyti arkivyskupą susirūpinusį, viešai reaguojantį į dvasiniam Lietuvos gyvenimui kylančius iššūkius: „Tačiau ir dabar jis išlaiko tą gausios neturtingų Dzūkijos ūkininkų šeimos vaiko paprastumą, leidžiantį skambiai nusijuokti, lygiai pagarbiai priimti ir kurijon besikreipiančią močiutę, ir prezidentą, taip pat – bendrauti su skirtingų politinių srovių atstovais, ieškant Lietuvai geriausių sprendimų.“

Iš keturių vaikų šeimos kilęs S. Tamkevičius gana anksti pajuto skaudžių išgyvenimų skonį: būdamas vos dvylikos neteko vieno artimiausių žmonių – motinos. Kaip sako iki šiol arkivyskupo tėviškėje gyvenantis jo brolis Vladas, mamą sugrauzė vėžys.

„Po šios netekties šeimoje liko vien vyrai: tėvelis ir keturi broliai. Visų pečius užgulė sunki našta, bet ji, kaip ir lazda, turi antrą galą – užgrūdina. Šiandien, žvelgdamas iš perspektyvos, galiu sakyti, kad būtent po motinos mirties ėmiau labiau domėtis religiniais klausimais: skaičiau daug ateistinės literatūros. Tai mano tikėjimą jaukė ir skatino ieškoti naujų atsakymų, matyt, tai prisidėjo ir prie atsigręžimo į kunigų seminariją“, – svarsto Kauno arkivyskupas.

1972-aisiais slapta kartu su S. Tamkevičiumi „Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką“ leidęs disidentas Petras Plumpa prisimena, kad kilus didelių sunkumų Sigitas eidavo į kapines: „Rekolekcijų metu jis yra užsiminęs, kad būtent mirusieji išmaldžia gyviesiems reikiamą malonių. Tai – šventųjų bendravimo tiesa, kurią, deja, ne visi krikščionys pripažįsta, todėl gyvenime daug praranda.“

Būtent vidinės nuostatos, sukurtos ant tikėjimo pagrindo, vertė S. Tamkevičių priešintis sistemai ir skatino ieškoti būdų, kaip iškovoti galimybę Bažny-

čiai veikti sovietiniais metais. „Lageryje ir kalėjime tikėjimas buvo mano ramstis, neleidęs įkristi į depresiją, – tvirtina arkivyskupas. – Draugai sakydavo: kaip gerai, kad turi tikėjimą, tau lengva. Nebuvo lengva, bet tai teikė vilties. Juk blogiausia, kai ištikus sunkumui žmogus pasijunta bejėgis.“

Regis, kiekvienoje sunkioje situacijoje tuo metu dar kunigas Sigitas sugebėdavo išvelgti šviesiąją pusę. Apie viltį – net sunkią valandą – šio žmogaus veide kalba ir pranciškonų vienuolis kunigas Astijus Kungys. „Jo akyse visada yra ateitis, ne vien tik užimamos pareigos. Tai pagarbos vertas žmogus: neišdavęs savo tikėjimo ir lietuviybės, už tai kalbėjęs. Nežinau, kaip ▶

A. LIFARTO „BFL“ NUOTR.

T. LUKŠIO, „BFL“ NUOTR.

Aukščiausi šio laikmečio Lietuvos Bažnyčios hierarchai: Audrys J. Bačkis, Gintaras Grušas ir Sigitas Tamkevičius

► toliau pakryps jo gyvenimo kelias, bet neabejoju – daugelis eis paskui jį“, – apie arkivyskupo autoritetą aplinkiniams užsimena dvasininkas.

Apibendrinant šios asmenybės portretą bene taikliausia atrodo Kauno miesto ceremonmeisterio Kęstučio Ignatavičiaus citata: „Ne kiekvienas mūsų visuomenėje iš eilinio kalinio geba tapti arkivyskupu.“

Kritika visuomet pasiekia

Pasak Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto dekaną Beno Ulevičiaus, arkivyskupas daug iškentėjo dėl tiesos. Kad šiandien Lietuvoje pasauliečiai katalikai aktyvūs, turintys daug brandžių bendruomenių, judėjimų, organizacijų – didelis ir arkivyskupo Sigito nuopelnas. „Jis – sektinas pavyzdys, bet kartu ir kuklus, dėmesingas, neskubantis smerkti, suteikiantis paramą daugybei nepasiturinčiųjų“, – aiškina dekanas.

Nuveiktus Katalikų bažnyčios hierarcho darbus – atstatytą Kristaus Prisikėlimo bažnyčią, Kauno arkivyskupijos kurijoje prieglobstį suradusį miesto istorijos muziejų, piligrimų centru tapusią arkivyskupo globojamą Šiluvą bei smarkiai pasitempusią Kauno arkivyskupiją mini daugelis kalbintų pašnekovų.

Palankiai apie S. Tamkevičiaus asmenybę atsiliepia ir politikai, vienas jų – Kauno meras Andrius Kupčinskas: „Nepaisant mus skiriančio amžiaus skirtumo, galiu pasakyti, kad jis puikiai išmano miesto aktualijas ir galimybes. Tai žmogus, pelnytai užėmęs ganytojo Vincento Sladkevičiaus vietą. Jo rūpesčiu pastatytas ir paminklas Jono Pauliaus II apsilankymui Lietuvoje atminti.“

S. Tamkevičiaus nuopelnus Katalikų bažnyčiai pripažįsta ir filosofijos mokslų daktaras dr. Vytautas Valevičius. „Nepaisant sunkios šio žmogaus biografijos, savo bendruomenei jis nusipelnęs praktiniu darbu. Tai gana švelni, bet

konservatyvių pažiūrų asmenybė. Kaip, beje, ir pati Bažnyčia. Kiek man žinoma, ji vis dar negali pripažinti kontracetptinių tablečių ir prezervatyvų naudoti, todėl tam prieštarauja ir verčia žvelgti į save gana skeptiškai. Nors šias inovacijas bando diegti visame pasaulyje“, – kritikos tiek Bažnyčiai, tiek ir pačiam hierarchui vis dėlto pažeria pašnekovas.

Kaip vieną esminių šios institucijos

klaidų V. Valevičius mini jos mėginimą politikuoti (per pastaruosius metus Bažnyčia yra agitavusi už vieną ar kitą partiją). Tačiau ne vienas artimai arkivyskupą pažįstantis asmuo pabrėžia, kad jo pozicija šiuo klausimu griežta: kunigai negali politikuoti, kas kita – Bažnyčios hierarchų pasisakymai visuomenei svarbiais klausimais.

„Prisimenu, pradėjęs savo tarnystę garsiai pasakiau: nebūsiu tylintis vyskupas. Kalbėjau, ir galbūt tas kalbėjimas paskui atkreipė į save ugnį: už tai iš kažkur ar nuo kažko gaudavau visai neužtarnautą smūgį“, – atvirai dėsto S. Tamkevičius.

Išties, pavarčius archyvinius dokumentus matyti, kad Kauno arkivyskupas kone aktyviausiai iš Lietuvos hierarchų pasisako visuomenei svarbiais klausimais, ir kritika, priešingai, nei daug kam atrodo, šį žmogų pasiekia ir sminga giliai, tik S. Tamkevičius viešai to neparodo. Kauno meras įsitikinęs, kad einant atsakingas pareigas kitaip ir nebūna, tačiau, jo manymu, visuomenė mėgsta vertinti per daug emocingai.

Katalikų žurnalistas Petras Kimbrys charakterizuoja S. Tamkevičių kaip žmogų, kurio asmenyje susitelkia keletas charizmatiškų savybių: „Be intelektualumo, žurnalistinio darbo patirties (buvęs „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ redaktorius) ir gebėjimo dirbti ištisą parą šis žmogus pasižymi gebėjimu keistis. Kai kuriems – tai labai nepatogus žmogus, nors supykti ant jo sudėtinga – jis neturi nė lašo agresijos. Vis dėlto esama žmonių, kuriems tai kelia tam tikrą nepasitenkinimą ar susierzinimą. Bet labiausiai mane džiugina tai, kad per daugelį metų jis netapo kietaodis, nejautrus arba perdėtai jautrus. Arkivyskupas – iš tų žmonių, kurie moka kritiką prisitaikyti ir išnaudoti vaisingai, o tai puiki savybė.“

S. Tamkevičių gana dažnai reginti ir darbiniais klausimais su juo bendraujanti D. Šmerauskaitė stebisi jo atvirumu: „Matau, kaip per internetinę žiniasklaidą jį pasiekia negatyvūs dalykai. Jų galbūt nėra daug, bet jie gana skaudūs. Širdis kaskart sudreba, kiek reikia žmogui išverti, bet jis ir toliau išlieka visiems atviras,

neužsisklendžia savy.“

Pašnekovės teigimu, kiekvienam į jo gyvenimą įžengusiam S. Tamkevičius suteikia pirminį pasitikėjimo kreditą: jei tik jį pateisinti, įdomus bendradarbiavimas tęsiasi toliau.

Sportiškas novatorius, nevingiantis nepatogių klausimų

S. Tamkevičiui kasdien tenka išgirsti ne tik kritikos, bet ir nemalonių klausimų. Vieną jų pateikė ir „Veidas“: mūsų krašte iki šiol prieštarinai vertinamas turto Katalikų bažnyčiai sugražinimas, esą Bažnyčia su atgautu turto pasielgė ydingai – daug jo apleista, pastatai nyksta tušti.

Bet arkivyskupas atremia, kad tai klaidingos žinios: „Vyskupijos labai skirtingos: vienos susigražino daugiau turėtų pastatų, kitos mažiau, o kai kurios – tik trupinius. Kalbėdamas apie Kauno arkivyskupiją turiu pasakyti, kad ne vienas pastatas buvo apverktinos būklės, o jiems suremontuoti reikėjo didžiulį pinigų. Kita vertus, visi jie tarnauja: vienur įsikūrė jaunimo centras, kitur – „Caritas“ ir šeimos centras, Teologijos fakultetas. Nėra nė vieno namo ar buto, kuris nebūtų užimtas. Jei pasitaikytų toks atvejis, kad vyskupija kažką atsiėmė ir turi galimybę išnuomoti, tai pasakytiau – ačiū Dievui, ir skubiai išnuomotume, nes pinigų visada stokojame.“

Pasikalbėjus su S. Tamkevičiumi susidaro įspūdis, kad tai gana atviras, tiesus ir tiesos į vatą nevyniojantis žmogus. Jaunesnės kartos žmonės, susidūrę su arkivyskupu, labiausiai įsimena jo tėvišką tvirtumą ir atvirumą naujiems dalykams. Pasak jų, įdomu stebėti, su kokia aistra ir lengvumu arkivyskupas išbando naujas technologijas. Kaip pavyzdį galima paminėti šį pavasarį jo susikurtą asmeninį profilį socialiniame tinkle „Facebook“.

„Taip, yra ir toks“, – neslepia arkivyskupas. – Paauglystėje susiformavo mano polinkis prie naujų technologijų, kai brolis paliko fotoaparata, ryškalų ir fotopopieriaus. Vėliau, tarnaudamas kariuomenėje, dirbau radijo mazge, fotolaboratorijoje, taigi buvo daugybė galimybių kažką sukurti, sugalvoti. Įdomios man šių laikų technologijos. Dažnai ir pats atrandu, kaip kokia priemonė veikia.“

Juozo Urbšio katalikiškos vidurinės mokyklos direktorius Paulius Martinaitis arkivyskupą prisimena dar iš tų laikų, kai šis dėstė kunigų seminarijoje asketiką: „Iš šio žmogaus gavau didelę dozę kunigiškos praktikos, tai be galo išmintinga asmenybė, kurią gali prisišaukti bet kurio paros metu, o tai – jau jėzuito brožas.“

O štai Vilniaus universiteto docentas, Bažnyčios istorikas ir religijotyrininkas Paulius Subačius sako negalintis atsistebėti S. Tamkevičiaus nuosaikumu bei ramumu kilus aštrioms ir konfliktiškomis situacijoms: „Gal kiti mato jį kaip griežtą ir karingą asmenybę, tačiau mane žavi jo gebėjimas išlaikyti ramybę tarantis su daugybe žmonių.“ Arkivyskupo aplinkoje netrūksta ir tokių, kurie išvelgia vienokių ar

kitokių jo panašumų su palaimintuoju Jonu Pauliumi II.

Kalbantis su ne viena dešimtį metų S. Tamkevičių pažįstaniais žmonėmis susidaro išpūdis, kad tai labai visapusiška asmenybė, kurioje dera humanitariniai ir tikslieji pradai, tiesa, išplaukiantys iš gilaus tikėjimo. Vieni S. Tamkevičių prisimena dar jaunystėje važiuojantį motociklu, kiti kalba apie patikimą bendražygi ir tikėjimo vyrą religinėje kovoje sovietiniais metais, tretį vardija jo nuopelnus jau atkūrus ne-

priklausomybę. Rasti tokių, kurie arkivyskupo nemėgtų ar bent jau atvirai ant jo dančių griežtų, būtų sunku. Daugeliui jis yra autoritetas ir ypatingą vietą gyvenime užimantis žmogus.

Įprastai savo dieną 6.30 val. pradantis („taip įpratau kunigų seminarijoje, panašiai keldavausi kariuomenėje ir lageryje) ir 23 val. baigiantis arkivyskupas tikina nejučiantis nerimo dėl to, kad baigiasi oficialus jo tarnystės laikas: „Tarnauti Dievui ir būti naudingam žmonėms galima ir neužimant atsakingų

pareigų. Todėl, jei tik bus sveikatos, rasiu galimybių daryti gera, o kai jos pritrūks, bus taip, kaip bus.“

O kol sulauks atsakymo iš popiežiaus Pranciškaus, S. Tamkevičius žada užsiimti savo prisiminimų knyga. „Nebus tai bestseleris – nebuvo mano gyvenimas vien tik tai nuotyčiai. Daugiausiai jame atkaklaus darbo, o tokie dalykai skaitytoją ne visuomet žavi“, – santūriai artimiausius planus apibendrina arkivyskupas. ■

AKTUALUSIS INTERVIU

Į „Veido“ klausimus atsako arkivyskupas metropolitas S. Tamkevičius

VEIDAS: Keletą metų iš eilės patenkate į įtakingiausių lietuvių sąrašus. Kaip manote, už kokius nuopelnus esate išrinktas vienu įtakingiausių Bažnyčios atstovų Lietuvoje?

S.T.: Kadangi esu didelės arkivyskupijos ordinaras ir dažnai pasisakau svarbiais Bažnyčiai ir Lietuvai klausimais, gal todėl kai kurie žmonės pozityviai atsiliepia apie mano darbą. Tačiau nemažai tokių, kurie ir labai kritiškai kalba. Bet aš nesureikšminu nei vienų, nei kitų nuomonių. Svarbiausia, kad Viešpats, kuriam tarnauju, gerai įvertintų.

VEIDAS: Kas padarė didžiausią įtaką jūsų asmenybei, charakteriui ir tikėjimui?

S.T.: Nuo paauglystės tikėjimas man nebuvo antraeilės svarbos dalykas: praktikavau jį eidamas išpažinties ir stiprindamas save eucharistija. Didelę įtaką mano gyvenime yra padariusios ilgose rekolekcijos (kai kurios jų trukdavo po 30 dienų). Jos išmokė nuosekliai sekti paskui Jėzų Kristų ir nebijoti jokio kryžiaus, kuris pasitaikydavo gyvenimo kelyje. O jei kalbėsime apie asmenybes, tai didžiausios įtakos mano turėjo keli kunigai: pirmiausia salezietis kun. Antanas Skeltys ir jėzuitas tėvas Pranciškus Masilionis. Iš jų daug ko išmokau. Taip pat didelę įtaką mano dvasiniam brendimui padarė geros seserys vienuolės, kurių buvo ne mažiau kaip gerų kunigų.

VEIDAS: Dėl kokių priežasčių 1969-aisiais sovietų valdžia jums uždraudė eiti kunigo pareigas?

S.T.: Kai parašiau dokumentą dėl Kauno kunigų seminarijos suvaržymų ir surinkau po juo apie 60 kunigų parašų, sovietų valdžia uždraudė atlikti kunigo pareigas. Tais laikais toks elgesys buvo neregėtas iššūkis valdžiai, todėl ir buvau nušalintas nuo kunigiškos tarnystės.

VEIDAS: 1983-aisiais buvote suimtas už antisovietinę propagandą ir agitaciją, kalėjote Permės ir Mordovijos lageriuose, o vėliau buvote ištremtas į Sibirį. Kaip šie sudėtingi gyvenimo išbandymai paveikė jūsų vidines nuostatas ir tolesnį gyvenimą?

S.T.: Bet koks kryžius savaime nekelia

džiaugsmo, bet jis tampa Dievo dovaną, jei jį priimi ir neši drauge su Kristumi. Šiuo atveju bet kokie sunkumai tampa Dievo palaima, todėl šiandien aš dėkoju Dievui, kad gyvenimas manęs nelepino ir tokiau būdu padėjo tapti tvirtesniais.

Paradoksalu, bet sovietiniais laikais nepatyrčiau tiek niekinimo ir šmeižto, kiek laisvoje Lietuvoje. Tačiau didžiausi išbandymai, manau, dar laukia ateityje. Jau matomi ženklai Europoje ir pasaulyje, kad bus siekiama, ko siekė sovietinė valdžia: kad mes savo tikėjimą praktikuotume tik savo kambarėlyje ar bažnyčioje, o viešoje erdvėje bet kokie tikėjimo ženklai ar praktikos bus nepageidaujamos ar net draudžiamos. Tačiau nereikia gąsdintis. Kaip sakė apaštalas Paulius: „Jei Dievas su mumis, tuomet kas prieš mus?“

VEIDAS: Ar spėjote užsiauginti šarvus, matydami spaudoje neigiamus atsiliepimus apie save ir apie dvasininkų luomą?

S.T.: Esu gana jautrus žmogus, nors savo emocijas sugebu valdyti. Jeigu būna kas nors sunkaus, paaukojau Dievui kaip atgailą už savo kaltes ar už kitų nuodėmes ir einu pirmyn. Taip pat esu įsitikinęs, kad jei gyventi pagal sąžinę ir darai kitiems gera, formuojasi tam tikras jautrumas aplinkinių atžvilgiu.

VEIDAS: Esate minėjęs, kad Lietuva išgyvena ne kunigystės ir ne Bažnyčios, o žmonių protų ir širdžių krizę. Kodėl taip manote?

S.T.: Kai žmonės nebevertina šeimos, kai nukrypimą nuo prigimties laiko norma, kai klaidžioja tiesos reliatyvizmo labirintuose – visa tai yra žmogaus proto krizė. Susvetimėjimas ir egoizmas, kai žmogus myli tik save, o kitus žmones laiko vos ne daiktais – tai širdies krizė. Kol neįveiksime protų ir širdžių krizės, tol mūsų visuomenė bus sunkus ligonis. Ir bus daug kitų krizių.

VEIDAS: 2013-ieji paskelbti Tikėjimo metais. Jūsų vertinimu, ar per juos įvyko kas nors reikšmingo Lietuvai?

S.T.: Tikėjimo metai Bažnyčiai padovanojo popiežių Pranciškų, Lietuvai – du labai gerus vyskopus: Kęstutį Kėvalą ir Lionginą Virbalą. Birželio pabaigoje Kaune vykusios Lietuvos jaunimo dienos parodė, kad turime daug gražaus, Dievą tikinčio jaunimo.

VEIDAS: Jūsų vertinimu, kas lemia tikinčių-

jų mažėjimą Lietuvoje?

S.T.: Juo labiau pasineriame į materializmą ir laimės pradedame ieškoti piniguose bei malonumuose, tuo labiau nyksta dvasinės vertybės, o kartu mažėja ir rimtai tikinčių žmonių. Tuomet vietoj aiškaus tikėjimo pasineriama į visokius prietarus.

VEIDAS: Ar tiesa, kad kunigai bendraudami su žiniasklaida turi gauti jūsų sutikimą?

S.T.: Iš tiesų kunigai turi teisę bendrauti su žiniasklaida, bet ne visada nori. Kartais patys nenorėdami bendrauti prisidengia, kad vyskupai juos apriboja. Žinoma, jei vyskupas matytų, kad kuris kunigas nepajėgia ir tikrai prastai atstovauja savo tarnystei, galėtų partarti: būk atsargesnis, nenusišnekėk, bet paprastai vyskupai nedaro tam kliūčių, taigi reikia paties kunigo noro.

VEIDAS: Kaip manote, kodėl kai kurie asmenys apibūdina jus kaip prieštarinę asmenybę?

S.T.: Į klausimą galėčiau atsakyti klausimu: kodėl Jėzų Kristų vieni mylėjo tiek, kad geriau pasirinkdavo mirtį, nei savo Mokytojo išsižadėjimą, o kiti tiek nekentė Jėzaus, kad jį nukryžiuo? Jeigu kunigas ar vyskupas nuosekliai laikosi Evangelijos, taip pat bus vienu mylimas, kitų nekenčiamas. Jei būtų tik mylimas, reikėtų suabejoti jo tikėjimo nuoseklumu.

VEIDAS: Kokių klaidų esate padaręs ir dėl kurių galbūt norėtumėte atsiprašyti?

S.T.: Atsakysiu su humoru: Katalikų bažnyčioje popiežius, vyskupai, kunigai ir pasauliečiai savo klaidas bei nuodėmes išpažįsta per Susitaikinimo sakramentą, ir tai daroma neviešai. O jei rimtai, tai, atlikdamas kunigo, ypač vyskupo pareigas, esu įskaudinęs ne vieną kunigą, bet jei būtų galima laikrodį atsukti atgal, tai tikriausiai padaryčiau tą patį. Tačiau, nors ir jautiesi atlikęs pareigą, sunku būna ne tik tam, kuris įsiskaudino, bet ir pačiam vyskupui. Todėl visuomet sakau, kad daugiau dvasinio komforto jaučiau, kai buvau paprastas kunigas, nei dabar, būdamas arkivyskupas.

VEIDAS: Žvelgiant iš šalies susidaro įspūdis, kad labai sunku suderinti administratoriaus darbą su giliu tikėjimu.

S.T.: Tai netiesa – gilų tikėjimą galima turėti ir piemenaujant, ir vyskupaujant. Tai teigiu ne skolindamasis kieno nors mintį, bet iš savo asmeninės patirties. ●

EKSPORTAS

J.Milius: „Lietuvos maisto produktų gamintojams atsivers Kinijos, Japonijos, Brazilijos, Čilės, Kanados, Argentinos, JAV rinkos“

Dovilė Karaliūnaitė

Rusijai toliau tęsiant lietuviškų pieno produktų blokadą, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (VMVT) direktorius dr. **Jonas Milius** kone kasdien bendrauja su aukščiausiais šios šalies pareigūnais, atsakingais už maisto saugą. Dedamos visos pastangos, kad prekybiniai Rusijos ir Lietuvos santykiai taptų normalūs. Be to, aktyviai ieškoma naujų rinkų lietuviškiems maisto produktams. Apie tai ir kalbamės su VMVT vadovu J.Miliumi.

J.M.: Dėl lietuviškų pieno produktų importo šiuo metu intensyviausiai deramės su Rusija. Kiekvieną dieną dirbame, kad būtų atnaujintas Lietuvos pienininkų produkcijos eksportas į Rusiją. Derybose gali padėti tik mūsų susikaupimas, ramybė ir išmintis. Taip ir dirbame. Iki šiol džiauogėms puikiais prekybiniais santykiais su Rusija. Sprendžiant įvairius su maisto sauga bei produktų kokybe susijusių reikalavimų klausimus buvome tiltas tarp Rusijos ir ES. Tikrai ir vėl rasim bendrą kalbą. Dabartinės problemos yra laikinos, juolab kad lietuviški maisto produktai Rusijoje mėgstami ir vertinami, turime senas prekybinių santykių tradicijas.

VEIDAS: Kokios naujos rinkos mūsų maisto produktų gamintojams artimiausiu metu galėtų tapti alternatyva, Rusijai paskelbus blokadą, ir kilstelėti Lietuvos eksporto apimtis?

J.M.: Pieno produktai vežami ne tik į ES šalį, bet ir į JAV. Dabar vyksta derybos dėl mėsos produktų įvežimo į JAV. Jau žinome,

J.Milius pabrėžia, kad svarbiausias VMVT prioritetas – žmonių sveikata plačiąja prasme

kad preliminariai šios šalies ekspertai mūsų mėsos gamintojų produkciją įvertino labai gerai. Su Kinija esame sutarę dėl pieno produktų įvežimo. Beliko sulaukti būtinų sertifikatų patvirtinimo. Dėl pieno ir mėsos produktų importo taip pat deramės su Japonija. Beje, šiemet priėmėme Brazilijos ekspertus, kurių audito laukėme net dešimt metų. Taigi netrukus Lietuvos pieno pro-

duktų gamintojams turėtų atsiverti dar viena nauja rinka.

VEIDAS: Kiek įtakos naujų prekybinių santykių užmezgimui turėjo tai, kad Lietuva pirmininkauja ES Tarybai?

J.M.: Ir anksčiau aktyviai dirbome, kad mūsų gamintojams atsivertų naujos rinkos, tačiau Lietuvai pirmininkaujant ES Tarybai pavyko susitarti, kad greičiau atvyktų JAV ekspertai, tapo lengviau užmegzti santykius su Brazilijos atstovais. Svarbu pabrėžti, kad kovodami dėl naujų rinkų siekiame naudoti ne tik Lietuvai. Mat sėkmingos derybos su JAV, Kinija ar Japonija visoms ES šalims atveria platesnes maisto produktų eksporto galimybes.

VEIDAS: Įpusėjus Lietuvos pirmininkavimui ES Tarybai, VMVT surengė 16 posėdžių svarbiais klausimais, jūsų vadovaujamos tarnybos specialistai pirmininkauja net vienuolikai ES Tarybos darbo grupių. Kokių rezultatų jau pasiekta?

J.M.: Visi pirmininkavimo renginiai maisto ir veterinarijos srityje vyksta sklandžiai, tad su šiuo iššūkiu puikiai tvarkomės. Po vieno vyriausių pareigūnų renginio suorganizuojame dar ir neformalų susirinkimą. Išvažiudami visi ES šalių atstovai sakė, kad į Lietuvą būtinai sugrįš. Mano nuomone, tai labai didelis komplimentas ir įvertinimas šaliai.

Kalbant apie posėdžiuose svarstomus klausimus svarbu pabrėžti, kad aptarti pasiū-

Įpusėjus Lietuvos pirmininkavimui ES Tarybai, VMVT suorganizavo 16 posėdžių svarbiais klausimais

lymai dėl oficialios maisto grandinės kontrolės, išlaidų valdymo ir gyvūnų sveikatos reglamentų. Toliau tęsiami techniniai svarstymai dėl gyvūnų sveikatos reglamento – siekiama pašalinti administracines gyvūnų judėjimo kliūtis, parengti paprastesnę ir lankstesnę gyvūnų sveikatos ES reguliavimo struktūrą, pagerinti gyvūnų sveikatos apsaugą, daugiau dėmesio skirti ligų prevencijai, kad būtų patirama kuo mažiau ekonominių nuostolių dėl gyvūnų ligų protrūkių.

EK pateikė pasiūlymą dėl elektroninio galvijų identifikavimo ir savanoriško jautienos ženklinimo reglamento. Pasiūlyme numatoma galimybė ūkininkams identifiikuoti galvijus savanoriškai naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis, mažinančiomis administracinę našą tiek pačiam ūkininkui, tiek institucijoms. Šiuo reglamentu nustatomas pereinamasis laikotarpis, po kurio elektroninis galvijų identifikavimas būtų oficialiai pripažintas visoje ES. Šį reglamentą tikimasi baigti nagrinėti artimiausiu metu ir taip užbaigti ilgą bei sudėtingą šio teisės akto nagrinėjimo procesą.

VEIDAS: Vasarą Baltarusijoje siautęs afrikinis kiaulių maras taip pat buvo nemėtas iššūkis VMVT.

J.M.: Afrikinis kiaulių maras dar tyko. Klasikinis kiaurų maras – taip pat kaimynystėje, Latvijoje, bet kol kas mums pavyksta apsisaugoti. Tai, kad Lietuvoje nesiaučia ypač pavojingos užkrečiamosios gyvūnų ligos, – vienas didžiausių VMVT laimėjimų. Jeigu prasidėtų nors viena vadinamoji A grupės užkrečiamoji liga, apie maisto produktų eksportą negalėtų būti nė kalbos. Mes daug dirbame, kad ir toliau, kaip iki šiol, galėtume parduoti Lietuvos gamintojų produkciją į 140 valstybių.

Tarkime, siekiant, kad afrikinio kiaulių maro virusas nepatektų į mūsų šalį, prieš dvi savaites oficialiai buvo nustatyta buferinė zona. Ji apima Druskininkų, Ignalinos, Lazdijų, Šalčininkų, Švenčionių, Varėnos, Vilniaus, Visagino ir Zarasų rajonų savivaldybėse esančias vietas. Kad per laukinės faunos migraciją užkratas iš Baltarusijos nepatektų į Lietuvą, pasienyje naudojami repelentai, atbaidantys šernus. Nustatytoje buferinėje zonoje taip pat bus taikomi patys griežčiausi biologinio saugumo priemonių reikalavimai kiaulių laikymo vietoms.

Kiaulių laikytojai, kurie negalės įgyvendinti visų biologinės saugos reikalavimų, bus raginami skersti kiaules, pasinaudojant valstybės teikiama kompensacija.

VEIDAS: VMVT ne tik atsakinga už tai, kad ant vartotojų stalo patektų saugūs produktai, bet ir skatina visuomenę sveikai maitintis. Kokių imatės priemonių, kad kuo daugiau žmonių išsiugdytų visavertės mitybos įpročius?

J.M.: Žmonių sveikata plačiąja prasme – svarbiausias VMVT prioritetas. Tad ne tik rūpinamės maisto sauga, bet ir ypač daug dėmesio skiriame visuomenės švietimui apie mitybinę produktų vertę. Nutukimas, įvairios

ligos – tai prieš trisdešimt keturiasdešimt metų susiformavusių mitybos įpročių pasekmės. Svarbu, kad žmonės neapsinuodytų viešojo maitinimo įstaigose, įsigytų saugių produktų prekybos centruose ir turgavietėse, tačiau turime galvoti ir apie tai, kokios bus mūsų mitybos įpročių pasekmės po keliasdešimties metų. Būtina kurti planus, strategijas, kad organinis maistas sudarytų 90 proc. mūsų maisto raciono. Juk ekologiniu ir aplinkosaugos atžvilgiu esame unikali šalis, turime kokybiškų

Tai, kad Lietuvoje nesiaučia ypač pavojingos užkrečiamos gyvūnų ligos – vienas didžiausių VMVT pasiekimų.

maisto produktų. O, pavyzdžiui, daugelyje Europos šalių vidaus vandens telkiniai yra užteršti, juose randama sunkiųjų metalų, todėl ir juose sugautos žuvys netinkamos maistui.

VEIDAS: Jūsų nuomone, kaip reikėtų paskatinti lietuvius laikytis sveikos mitybos piramidės principų: dukart per savaitę valgyti žuvies, kasdien – daržovių ir kruopų?

J.M.: Tie, kurie domisi sveika mityba, patys susiranda informacijos apie sveikatai naudingus maisto produktus, o tą grupę žmonių, kuriems nesvarbu, ką valgyti, sunku įtikinti. Prasmingiau ir efektyviau informaciją apie sveiką mitybą skleisti vaikams. Tad VMVT specialistai mokyklose ir darželiuose atlieka šviečia-

kimus, tačiau tai tiesiog tingėjimas ar nesugebėjimas parengti tinkamų konkurso sąlygų. Juk yra pavyzdžių, kai ugdymo įstaigos sąlygose konkrečiai nurodo, kokios rūšies turėtų būti tiekiamas mėsa, kiek atvėsinta ir pan.

VEIDAS: Viešojo maitinimo įstaigose taip pat apstu problemų. Pastarųjų metų vartotojų skundų analizės duomenys rodo, kad kas ketvirtas į VMVT besikreipiantis vartotojas yra nepatenkintas viešojo maitinimo įmonių veikla, skundžiasi atšalusiais patiekalais, įtartinu jų skoniu ir kokybe. Kas galėtų padėti kilstelėti kavinių ir restoranų maisto kokybę?

J.M.: Sukūrėme viešojo maitinimo įstaigų reitingavimo sistemą ir iki metų pabaigos planuojame ją įdiegti. Koku balu VMVT inspektorių įvertintas konkretus restoranas, kavinė ar užkandinė, vartotojai matys mūsų svetainėje.

Be to, deramės su asociacijomis, atstovaujančiomis viešojo maitinimo įstaigų interesams, dėl galimybės ant restorano ar kavinės durų užklijuoti lipduką, nurodantį reitingo rezultatus.

VEIDAS: Šeimos ūkiai – dar viena sritis, kurioje pastaraisiais metais VMVT pastangomis įvyko ženkliai pokyčiai.

J.M.: Taip, per metus įsikūrė apie tūkstantį naujų mažų įmonių. Daugiausiai jų įsteigė ūkininkai, kad galėtų patys perdirbti savo

Kad vaikai išsiugdytų sveikos mitybos įpročius, VMVT specialistai mokyklose ir darželiuose skaito paskaitas, rengia užsiėmimus žaidimų forma

mąjį darbą – skaito paskaitas, rengia užsiėmimus vaikams įdomia žaidimų forma. Moksliniai tyrimai patvirtina, kad vaikystėje suformuoti įgūdžiai išlieka visam gyvenimui. Be to, vaikai dažnai paskatina ir tėvus laikytis sveikos mitybos principų.

Reikia pabrėžti, kad ir su politikais daug diskutuojame dėl įstatymų, reglamentuojančių sveiką vaikų mitybą, priėmimo. Šiuo metu ypač daug dėmesio skiriame energinių gėrimų vartojimo mažinimui. Turime nepamiršti ir tinkamų vaikų maitinimo sąlygų ugdymo įstaigose. Dabar maistą mokykloms ir darželiams dažniausiai tiekia mažiausias kainas pasiūlusi įmonė. Galime kaltinti viešuosius pir-

produkciją ir pasiūlyti vartotojams galutinį produktą. Kurti tokias įmones paskatino supaprastintos pieno ir konditerijos cechų steigimo sąlygos. Jau turime Europos Komisijos leidimą parengti supaprastintas taisykles ir mažoms mėsos perdirbimo įmonėms, pavyzdžiui, nedidelėms skerdykloms, išpjaujimo cechams. Pagal iki šiol keliamus reikalavimus juos galėjo turėti tik stambios įmonės.

Stengiamės, kad kuo daugiau ūkininkų galėtų dirbti pagal principą „nuo lauko iki stalo“. Tada ūkininkams bus paprasčiau realizuoti savo produkciją, o vartotojai turės daugiau galimybių įsigyti kokybiško maisto iš pirmų rankų. ■

AŠ ESU PIKČIAUSIAS SAVO PATIES PRIEŠAS

Mes visi stokojame psichikos sveikatos.

Raimundas Milašiūnas
Psichoterapeutas, Tarptautinės psichoanalitikų asociacijos narys

Jau įpusėjo ruduo, vis žemiau horizonto link traukiantis dangaus skliautu keliaujančios saulės taką ir rytmečio šalnomis ar nuolat storėjančiu įvairiaspalvių lapų kilimu primenantis artėjant žiemą. Ryte vis sunkiau atrasti kelią iš lovos, nes ryto brėkšma mus pasitinka tik išgėrus kažkelintą puodelį kavos darbe, o iš ten susiruošę namo vėl įkrintame į tamsų netikėtai, atrodytų, vidury dienos laukiantį nakties glėbį. Taip meiliai auksaspalviu vadinamas ruduo pamažu atsuka ir kitą savo šoną, kuris netgi visai ne auksinis, bet greičiau pilkas, niūrus ir šlapias. Ir iš kur, žmogau, tu atrasi optimizmo ir vilties, jei tenka glaustyti aplink įvairiausių židinius, krosneles ar daugiabučių radiatorius.

Neliūdėkim dėl vėl augančių sąskaitų už šilumą ir elektrą, liūdna juk jau ir be to... Ne veltui psichiškai linguoja galvomis, rudenį skaičiuodami besipučiantį depresijų skaičių ar mintimis išlydėdami į amžinybę dar vieną savizudį. Kurį laiką garsėjome vadinami savizudžių šalimi, dabar jau, atrodo, iškovosime žiaurių žudikų krašto vardą, o visa tai liudija apie nė per nago juodymą negerėjančią mūsų tautos psichikos sveikatą.

Ir visai ne apie psichikos ligomis sergančius kalbu – mes visi stokojame psichikos sveikatos. Ne veltui, matyt, rugsėjis tapo Pasaulinę savizudijų prevencijos dieną saugančiu mėnesiu, o spalio 10-oji seniai vadinama Pasauline psichikos sveikatos diena. Nenustebsiu, jei kokį lapkritį imsime žymėti apsaugos nuo smurto dieną, o gruodį, prieš pasinerdami į šventinį šurmulį, apraudosime nemeilės sau aukas.

Kažkaip įpratome pastebėti tik didžiulias nelaimes – savizudynes, nužudymus... Gal jau atbukome tiek, kad nebepastebime pačių paprasčiausių agresijos prieš save apraiškų? Kai gyvename nuolat girdėdami sudeginamų ar kitais būdais nužudomų arba nusižudžiusių žmonių istorijas, ar netampame abejingi piktam žodžiui gatvėje, parduotuvėje, visuomeninio transporto stotelėje? Kodėl nustoja reaguoti į paniekinantį žvilgsnį ar abejingą kalbėjimo toną apsilankę kurioje nors įstaigoje?

Visa tai yra elementari agresija prieš kitą žmogų. Matyt, jau nebeverta kalbėti apie tos agresijos šeimines šaknis ar dar mokyklos suole patiriamas patyčias. Tai vis agresija, gimdanti kitą agresiją ir plintanti visuomenė-

je lyg užkrat. Bet apie tai prikaltėta tiek daug, kad ir dėl to tampame abejingi, o išgirdę pasakojimą apie skriaudžiamą vaiką numojame ranka, reikalaudami baigti pamokslus ir pripažinti, jog nemuštas vaikas niekuomet neužsaus doru žmogumi.

O gal tai nėra abejingumas? Gal tai elementari baimė? Pripažinti tas mažytes kitiems daromas skriaudas, patyčias mokyklose, turėsime pripažinti ir savo pačių patirtas neteisėbes ar skriaudas. Žmogus – protinga būtybė, todėl yra pajėgi įveikti kylančius sunkumus. Tačiau net ir ši būtybė nėra pajėgi pakelti dvasinio skausmo, kuris neretai žeidžia gerokai labiau nei fizinė kančia... Todėl ir esame sukūrę galybę nesąmoningų būdų dvasiniam skausmui įveikti. Pavyzdžiui, kartais griebiamės neigimo, sakydami, kad nėra nieko blogo bausti vaikus fizinėmis bausmėmis, ar atsiejame protą nuo jausmo, teigdami, kad kančia užgrūdina, todėl tam pačiam vaikui reikia leisti susidoroti su patyčiomis be mūsų, suaugusiųjų, pagalbos. Ir ne veltui toks populiarus posakis: kas mūsų nesunaikina, tas mus užgrūdina. Tik niekas nepasidomi, kaip mes atsiduriame to sunaikinimo akivaizdoje.

Kančia ir kentėjimas tampa kasdienybės

Gyvenimas yra meilė, todėl nesugebantis ja dalytis niekada nesužinos, ką reiškia gyventi.

dalimi. Ji tampa ir mūsų visų dvasios palydove. „Grūdindami“ vaikus ar „grūdindamiesi“ patys, nejučia imame kaupti savyje neigiamą energiją, kuri, kaip sako fizikai, niekur nedingsta, tik įgyja kitas formas. Vieni tą energiją verčia pykčiu ir skriaudžia silpnesnius už save, o ypatingais atvejais žudo ir degina, nukapoja galvas ir aukų kūno dalis išmėto dykvietėse. Kiti neišbrenda iš depresijos liūno, nes skausmo tampa tiek daug, kad nebežinia, kur jį dėti, o pasiguosti nėra kam – reikia juk ir toliau „grūdintis“... Treti savo skausmą nuryja ir paverčia kūno ligomis – juk fizinis skausmas lengvesnis. Gal kas norėtų pasidomėti, kodėl mes turime tiek onkologinių ar širdies ligų – vien nesveika mityba ar netinkamu gyvenimo būdu to turbūt paaikškinti nesugebėtume...

Mes linkę kentėti ir vis laukti blogio. Turiu daug pacientų, tačiau beveik visus juos lydi

kančios ženklas. Kančios dabar ir kančios ateityje. Mes nebepasitenkiname tuo, kad skauda, – mes esame linkę skausmą padidinti dar daugybę kartų. Vieni kenčia, bet mažai to – jie ima save kaltinti, kad kenčia. Ne vienas žmogus, pajutęs dvasinį skausmą, ne guodžiasi, bet ima save smerkti, esą taip negalima, blogai yra pasirodyti nevykėliais, silpnais ar dar kokiais nusikaltėliais. Prispąžinkime sau, kiek tarp mūsų tokių, kurie ašaras ar paguodos norą pavadina silpnumu. Ar atsiras bent vienas manantis kitaip?

O kur dar tie, kurie nepatyrė kančios, bet jos jau laukia? Ne kartą susidūriau su žmonėmis, kurie pirmiausia ieško blogybių bet kuriame įvykyje ir tik paskui kažkaip leidžia pasakyti sau: ačiū Dievui, nieko blogo nenutiko... O tokie žmonės tėra linkę užbėgti už akių nelaimėi ir jai pasiruošti – jei kas nutiks, jis galės ramiai pasakyti, kad to ir tikėjosi. Bet kodėl reikia laukti blogio? O gal mes turime pripažinti, kad esame dalijimosi gėriu su kitais šykštuoliai? Vengdami pagirti kitus, ypač savo vaikus, pasakyti jiems, kad jie tiesiog yra puikūs vaikai, mes išmokome juos ne tik neduoti gėrio kitiems, bet ir nelaukti jo patiems. Geriau „grūdinti“, o pasirodo, kad toks „grūdinimas“ teišmoko vien naujų išbandymų ir telaukti.

Negavęs iš kito, žmogus nemoka duoti pats ir todėl bijo dalytis ar guostis. O tada nešasi kančią savyje, tapdamas pikčiausiu savo paties priešu. Priešu, kuris vis laukia naujų kančių ar sulaukęs jų ima niekinti savo „silpnumą“. Tuomet jis jau nebegali nieko duoti kitiems, nes neturėdamas pasitikėjimo savimi nebepasitiki ir aplinkiniais.

Mes laistome augalus, stengiamės jiems rasti šiltą ir saulėtą vietą, bet nesuvokiame paprastos tiesos: dvasinės šilumos reikia mums visiems. Tik šilumoje užaugęs augalas pasidarys vaisiais. Tai kodėl mes nesuprantame, kad tik dvasinėje šilumoje užaugęs ir joje gyvenantis žmogus tokia pačia šiluma pajėgs dalytis su kitais?

Pasidalijęs meile su kitais žmonėmis aš tegalėsiu gauti jos pats ir pasijusti mylimas. Ir tik tada galėsiu nebelaukti blogybių iš aplinkos ar nubausti save dėl nesėkmės. Ir nustosiu būti pikčiausiu savo paties priešu. Juk gyvenimas yra meilė, todėl nesugebantis ja dalytis niekada nesužinos, ką reiškia gyventi. ■

Lietuvos **nacionalinis**
operos ir baletas
teatras

94–as SEZONAS

Spalis 24 (ketvirtadienis), 18.30 val.

Modest Musorgskij **BORISAS GODUNOVAS**

2 dalių opera rusų kalba

Dirigentas **ROBERTAS ŠERVENIKAS**

Dainuoja

LIUDAS NORVAIŠAS, JULIJA KARALIŪNAITĖ,
EUGENIJA KLIVICKAITĖ, AUDRIUS RUBEŽIUS,
ARVYDAS MARKAUSKAS, VYTAUTAS BAKULA,
EDMUNDAS SEILIUS, ARŪNAS MALIKĖNAS,
RAFAILAS KARPIS, JOVITA VAŠKEVIČIŪTĖ,
MINDAUGAS ZIMKUS, EUGENIJUS VASILEVSKIS,
RAMŪNAS URBIETIS, AURIMAS RAULINAVIČIUS,
ERNESTAS BRAZOVSKIJ

Biliety kainos: 20, 30, 40, 50, 60, 100 Lt
Informacija tel. (8 5) 262 07 27, (+370) 615 51 000, (+370) 612 46 614
arba interneto svetainėje www.opera.lt

GENERALINIS RĖMĖJAS

BOSCA

LOTOS

RĖMĖJAI

Lietuvos
rytas

veidas

Vilniaus diena

Gemma
Fizinės medicinos ir
reabilitacijos centras

Möller Auto Vilnius

LAWIN

ovc
Consulting

3
PALANGOS
MARIJETAČIŲ
LEIDONĖ

ORFEJAUS LYRA
LŪBŲ PARANOS FONDAS

Balėto
trupė
remia
Raminta
Kuprevičienė

Ne kiekviena diena būna saulėta

**Draudimas „Saugus kreditas“ – sprendimas, padedantis
tesėti kredito įsipareigojimus.**

Ar esate pasirengę apsaugoti save ir savo šeimą, jei ateitų sunkesnės dienos? Draudimas „Saugus kreditas“ padės tesėti finansinius įsipareigojimus netekus darbo ar dėl ligos tapus nedarbingam ir neprarasti būsto bei kito turto sunkios negalios ar netekties atveju.

Draudimo apsaugą siūlo UAB „SEB gyvybės draudimas“ ir UAB DK „PZU Lietuva“.
Daugiau informacijos www.seb.lt/sauguskreditas ar ☎ 1528.

SEB